T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN ESERLERİ VE SANAT ANLAYIŞI

Zeynep Duygu ENSAROĞLU
2501190837

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Sevgi PARLAK

İSTANBUL-2024

ÖZ

MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN ESERLERİ VE SANAT ANLAYIŞI

ZEYNEP DUYGU ENSAROĞLU

'*'Mimar Delfo Seminati'nin Eserleri ve Sanat Anlayışı''* başlıklı tez çalışmamda, 20. yüzyılın başlarında Osmanlı topraklarında yaşamış ve çeşitli projeleri hayata geçirmiş Levanten mimarlardan biri olan İtalyan asıllı Delfo Seminati konu edilmektedir. İtalyan asıllı Delfo Seminati geniş kitlelerce Hıdiv Kasrı'nın mimarı olarak tanınmıştır. Tez çalışmamızda mimarın bilinen eserlerinin yanı sıra sorumlu olduğu diğer yapılar ve projeler araştırılmış ayrıca eğitim ve çalışma hayatına dair de kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar doğrultusunda mimar ve aynı zamanda müteahhit Delfo Seminati'ye atfedilen dört adet yapı, iki adet restorasyon projesi, bir adet hayata geçirilmemiş, çizim ve fikir aşamasında kalmış projeye ve üç adet çizime ulaşılmıştır. Bahsi geçen yapılar; geniş yerli ve yabancı kitleler tarafından ilgi duyulan başta İstanbul Çubuklu'daki Hıdiv Kasrı olmak üzere, Trabzon'daki Kostaki Konağı, Büyükada'daki Asaduryan Evi, İstanbul Nişantaşı Anadolu Lisesi'dir. Bunların dışında restorasyon projeleri olarak; İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, Societa Operaia Di İstanbul Binası ve yalnız proje çizimi olarak ulaştığımız Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti için tasarlanmış ameliyat odası ve Societa Operaia Di İstanbul binasının restorasyonunda tespit edilmiş mimara ait üç adet çizim Delfo Seminati'nin eserleri olarak tespit edilmiş ve bu araştırmamızda incelenmiştir. Bunların yanı sıra 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı topraklarında bulunan Levanten mimarların mimari yapılar üzerindeki kültürel ve üslupsal etkileri ayrıca bahsi geçen yapıların banilerinin Osmanlı sosyal hayatlarındaki rolleri üzerinden sosyokültürel tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Delfo Seminati, Hıdiv Kasrı, Kostaki Konağı, Asaduryan Evi, Nişantaşı Anadolu Lisesi, İsveç Araştırmaları Enstitüsü, Societa Operaia Di İstanbul, Osmanlı Levanten Mimarlar, 20. Yüzyıl Osmanlı Mimarlığı.

ABSTRACT

MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN ESERLERİ VE SANAT ANLAYIŞI

ZEYNEP DUYGU ENSAROĞLU

My thesis which titled *"The Works and Concept of Art of the Architect Delfo Seminati"*, takes the subject is Delfo Seminati, of Italian origin, one of the Levantine architects who lived in the Ottoman lands in the early 20th century and implemented various projects. Delfo Seminati, of Italian origin, is widely known as the architect of Hıdiv Pavilion. In our thesis study, in addition to the known works of the architect, other structures and projects for which he was responsible were researched, and a comprehensive research was carried out on his education and working life. In line with these researches, four buildings, two restoration projects, one unrealized project, which remained at the drawing and idea stage and three drawings were reached, attributed to the architect and also the contractor Delfo Seminati. The mentioned structures; Particularly the Hıdiv Kasrı in Çubuklu, Istanbul, the Kostaki Mansion in Trabzon, the Asaduryan House in Büyükada, and the Istanbul Nişantaşı Anatolian High School, which are of interest to a wide range of local and foreign audiences. Apart from these, as restoration projects; The Swedish Research Institute Building, the Societa Operaia Di Istanbul Building and the operating room designed for the Ottoman Red Crescent Society, which we only have access to as project drawings, were identified as the works of Delfo Seminati and three drawings captured during the restoration of the Societa Operaia di İstanbul building examined in this research. In addition, sociocultural determinations were made through the cultural and stylistic effects of Levantine architects in the Ottoman lands in the first quarter of the 20th century on architectural structures, as well as the roles of the patrons of the mentioned structures in Ottoman social life.

Keywords: Delfo Seminati, Hıdiv Pavilion, Kostaki Mansion, Asaduryan House, Nişantası Anatolian High School, Swedish Research Institute, Societa Operaia di Istanbul, Levantine Architects in Ottoman Empire, Ottoman Architecture in 20th century.

ÖNSÖZ

Hıdiv Kasrı'nın mimarı olarak ismine rastladığımız fakat kendisi, hayatı ve diğer eserleriyle ilgili günümüze kadar akademik anlamda yol gösterici olabilecek bir araştırma çalışması yapılmamış olan mimar Delfo Seminati, mimarı olduğu ve günümüze ulaşabilmiş önemli yapıları ve diğer projeleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışmam sırasında Delfo Seminati'nin özel hayatına dair bilgileri benimle görüşmeyi kabul ederek aktaran mimarın aile üyesi olan araştırmacı ve yazar sevgili Luis Miguel Selvelli'ye, Mimar Seminati'nin İsveç Araştırmaları Enstitü Binası'nda yaptığı restorasyonla ilgili araştırmam sırasında her sorumda bana dönüş yapan, enstitü binasını detaylıca inceleyebilmem için bana özel bir gezi düzenleyen ve yapım tarihçesi ve mimarisiyle ilgili yazılı ve sözlü olmak üzere ellerindeki kaynakları paylaşma konusunda destekleyici ve cömert tavrından dolayı İsveç Araştırmaları Enstitüsü'nde görev alan yazar Olof Heilo'ya, İstanbul İsveç Konsolosluğu'na ve yöneticilerine en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Delfo Seminati'nin Hilal-i Ahmer Cemiyeti için hazırladığı projeyi keşfetmemde yardımcı olana sevgili Dr. Öğr. Üyesi Müjde Dila gümüş hocama teşekkür ediyorum.

Bu süreçte bana destek veren başta sevgili eşim M. Şamil Ensaroğlu, canım annem Zerrin Özbek ve canım babam Ülkü Özbek'e ve bütün aile üyelerime en içten teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunuyorum. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi lisans eğitimim sırasında dostluklarını kazanmaktan mutluluk duyduğum Zuhal, Berna, Yasin ve arşiv araştırmalarımda ulaştığım Osmanlıca belgelerin çevirisinde yardımlarını esirgemeyen Beyza'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak Sanat Tarihi lisans eğitimimin dört senesi boyunca derslerine katılmaktan büyük bir kıvanç duyduğum ve yüksek lisans eğitimimde de danışmanım olarak bana sağladığı katkılarından dolayı kıymetli hocam Doç. Dr. Sevgi Parlak'a en içten şükranlarımı sunuyorum. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü hocalarının her birine de ayrıca öğrencilerine verdikleri emeklerinde dolayı teşekkürlerimi iletiyorum.

İSTANBUL, 2024

ZEYNEP DUYGU ENSAROĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZ……..……..……...ii

ABSTRACT…….……...…....iv

ÖNSÖZ…….……..……..vi

KISALTMALAR…….……..……..…..xiii

ŞEKİLLER LİSTESİ…….……..…...….xiv

GİRİŞ…….……..……1

ANA BÖLÜM……..……4

SONUÇ…….240

KAYNAKÇA ……..……244

EKLER…….250

1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi……..…….2

BİRİNCİ BÖLÜM
MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN HAYATI

1.1. Mimar Delfo Seminati……..…...……..……4
1.2. Delfo Seminati'nin Günümüze Ulaşan Yapıları……..…….…...15
1.3. Delfo Seminati'ye ait Restorasyon Projeleri ve Çizimler…….....……...15

İKİNCİ BÖLÜM
MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN İNŞA ETTİĞİ ESERLER

2.1. Hıdiv Kasrı

2.1.1. Hıdiv Kasrı Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi……..……....…16
2.1.2. Hıdiv Kasrı'nın Plan Şeması ve Mimari Özellikleri……..……25
2.1.3. Hıdiv Kasrı'nın Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme…….…….81
2.1.4. Hıdiv Kasrı'nın Bezeme Özellikleri…….……..…85
2.1.4.1 Hıdiv Kasrı'nın Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme…….……...…….85
2.1.5. Hıdiv Kasrı'nın Geçirdiği Restorasyonlar…….……86
2.1.5.1. Hıdiv Kasrı'nın Kullanım Alanları…….……..……87
2.1.6. Hıdiv Kasrı Hakkında Genel Değerlendirme…..……...……87

2.2. Kostaki Konağı

2.2.1. Kostaki Konağı Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi ……..…….....119
2.2.2. Kostaki Konağı'nın Plan Şeması ve Mimari Özellikleri…….…...……122
2.2.3. Kostaki Konağı'nın Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme…....…132
2.2.4. Kostaki Konağı'nın Bezeme Özellikleri……..…..…133
2.2.4.1. Kostaki Konağı'nın Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme……..……144
2.2.5. Kostaki Konağı'nın Geçirdiği Restorasyonlar…….…….…....145
2.2.5.1. Kostaki Konağı'nın Kullanım Alanları……..……..148

2.2.6. Kostaki Konağı Hakkında Genel Değerlendirme……..……148

2.3. Asaduryan Evi

2.3.1. Asaduryan Evi'nin Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi…….….150

2.3.2. Asaduryan Evi'nin Plan Şeması ve Mimari Özellikleri……....154

2.3.3. Asaduryan Evi'nin Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme……157

2.3.4. Asaduryan Evi'nin Bezeme Özellikleri……158

2.3.4.1. Asaduryan Evi'nin Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme……..……161

2.3.5. Asaduryan Evi'nin Geçirdiği Restorasyonlar…….……..163

2.3.5.1. Asaduryan Evi'nin Kullanım Alanları…….164

2.3.6. Asaduryan Evi Hakkında Genel Değerlendirme……...164

2.4. Nişantaşı Anadolu Lisesi

2.4.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi……..165

2.4.2. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Plan Şeması ve Mimari Özellikleri……....166

2.4.3. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme.…179

2.4.4. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Bezeme Özellikleri……...…….….183

2.4.4.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme……..…….……..…183

2.4.5. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Geçirdiği Restorasyonlar…….…186

2.4.5.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Kullanım Alanları..…….188

2.4.6. Nişantaşı Anadolu Lisesi Hakkında Genel Değerlendirme……..….….189

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DELFO SEMİNATİ'NİN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ RESTORASYON PROJELERİ VE ÇİZİMLER

3.1. İsveç Araştırmaları Enstitüsü Binası

3.1.1. İsveç Araştırma Enstitüsü Binasının Konumu ve Yapım Tarihi……..…..190

3.1.2. İsveç Araştırma Enstitüsü Binasının Plan Şeması ve Kullanılan Yapı Malzemeleri…….……..195

3.1.3. İsveç Araştırma Enstitüsü Binasında Gerçekleştirilen Restorasyonlar……..…….…….204

3.1.4. İsveç Araştırmaları Enstitüsü Binasının Kullanım Alanları……..…...…..207

3.2. Societa' Operaia Italiana di İstanbul

3.2.1. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Yapım Tarihi ve Konumu..208

3.2.2. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Plan Şeması ve Kullanılan Yapı Malzemeleri ……..208

3.2.3. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasında Gerçekleştirilen Restorasyonlar.....216

3.2.4. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Kullanım Alanları……....221

3.3. Delfo Seminati'nin Hazırladığı Proje Çizimleri

3.3.1. Delfo Seminati'nin Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyet'i için Hazırladığı Proje Çizimi……..……..222

3.3.2. Delfo Seminati'ye ait İstanbul İtalyan Başkonsolosluğu Garibaldi Galerisi'nde Sergilenen Çizimler……...……224

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME ve KARŞILAŞTIRMA

4.1. 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başında Osmanlı'da Etkin Levanten Mimarların Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri ve Etkinlikleri……..…….…….231

4.2. Osmanlı'nın Kozmopolit Yapısının Mimari Yapılar Üzerine Yansımaları……..……232

4.3. 19.Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başında Osmanlı'da Mimari Yapılarda Görülen Sanat Üslupları ve Bezemeler…….……..…….233

4.4. Delfo Seminati'nin Eserleri Hakkında Genel Değerlendirme…..…….…..236

4.4.1. Delfo Seminati'nin Yapılarının Mimari ve Plan Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi……..……..….237

4.4.2. Delfo Seminati'nin Yapılarının Bezeme ve Sanat Üslupları Açısından Değerlendirilmesi…….……238

KISALTMALAR

G.E.E.A.Y.K. **:** Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu

TURİNG **:** Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

TÜRSAB **:** Türkiye Seyahat Acentaları Birliği

SOMS **:** Societa Operaia Mutuo Soccorso – İtalyan İşçi Cemiyeti

MEB **:** Milli Eğitim Bakanlığı

İBB **:** İstanbul Büyükşehir Belediyesi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Seminati ve Selvelli aile üyelerinin soy ağacı. 5
Şekil 1.2. Feriköy, Katolik mezarlığında bulunan Seminati aile kabristanı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 6
Şekil 1.3. Feriköy, Katolik mezarlığında bulunan Seminati aile kabristanı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 6
Şekil 1.4. Annuaire Oriental du Commerce Yıllığı'nın 1909 senesine ait sayısının kapağı ve Delfo Seminati'nin adresinin yer aldığı sayfanın fotoğrafı. 7
Şekil 1.5. 1909 tarihli Annuaire Oriental du Commerce Yıllığında Seminati'ye ait adres bilgisinden detay. 8
Şekil 1.6. Annuaire Oriental du Commerce Yıllığının 1894 senesine ait sayısından Delfo Seminati'nin adres bilgisinin verildiği sayfanın fotoğrafı ve adres detayı. 8
Şekil 1.7. Türk Kızılayı Arşivi'nden 1913 senesine ait resmi bir evrağın sol üst köşesi. 10
Şekil 1.8. Durham Üniversitesi, Dijital Koleksiyonu'ndan Seminati'ye ait bir belgenin sol üst köşesinden detay. 11
Şekil 1.9. ''Meşgul Şehir İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923'' sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul'u gösteren haritaya ait görselde 26 numarada ''Seminati'' olarak işaretlenen noktanın ''Cavit Bey Konağı-İtalyan Komuta Merkezi'' açıklaması. 12
Şekil 1.10. ''Meşgul Şehir İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923'' sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul'u gösteren haritaya ait görselin geniş açısı. 13
Şekil 1.11. ''Meşgul Şehir İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923'' sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul'u gösteren haritaya ait görselin CHICHLI, PANGALTI ve TATAVLA semtleriyle birlikte 26 numara ''SEMİNATİ'' noktasıyla birlikte. 14
Şekil 2.12. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Çelik Gülersoy'un 1983 senesinde Hıdiv Kasrı'nda yaptığı restorasyon çalışmaları sırasında tespit ettiği belge. 19
Şekil 2.13. Delfo Seminati tarafından imzalanmış olan belgeden imza detayı. .. 19
Şekil 2.14. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Çelik Gülersoy'un 1983 senesinde Hıdiv Kasrı'nda yaptığı restorasyon çalışmaları sırasında tespit ettiği belge. 20

Şekil 2.15. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge. 21
Şekil 2.16. Delfo Seminati tarafından yapılan çizim, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge. 22
Şekil 2.17. Delfo Seminati tarafından yapılan çizim, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge. 23
Şekil 2.18. Yapılışından yirmi yıl sonra Hıdiv Kasrı ve bahçesinin görünüşü, Ressam M.J. Bourguignon 1925 tarihli ve imzalı. 24
Şekil 2.19: Hıdiv Kasrı vaziyet planı. 26
Şekil 2.20. Hıdiv Kasrı güneybatı cephesi restitüsyon çizimi. 27
Şekil 2.21. Hıdiv Kasrı kuzeybatı cephesi restitüsyon çizimi. 28
Şekil 2.22. Hıdiv Kasrı zemin kat restitüsyon çizimi. 29
Şekil 2.23. Hıdiv Kasrı bodrum kattaki mahzen restitüsyon çizimi. 30
Şekil 2.24. Mahzen alanında yapılmış bir film çekiminden görüntüler. 31
Şekil 2.25. Ana girişin sağ tarafında bodruma ulaşımı sağlayan merdivenler. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023) 32
Şekil 2.26. Ana girişin sol tarafında bodruma ulaşımı sağlayan merdivenler (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023) 33
Şekil 2.27. Hıdiv Kasrı güneybatı cephesinde yer alan ana giriş kapısı (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023) 34
Şekil 2.28. Ana giriş kapısı üzerinde bulunan Hıdiv 'in arması (Zeynep Duygu Ensaroğlu 12.11.2023) 35
Şekil 2.29. Hıdiv'in armasının restitüsyon çizimi. 36
Şekil 2.30. Güneydoğu cephesindeki ana giriş kapısının restitüsyon çizimi. 36
Şekil 2.31. Giriş cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023) 37
Şekil 2.32. Giriş merdiven holünün planı ve restitüsyon kesit çizimleri (A-A'Kesiti). 40
Şekil 2.33. Giriş kapısının ardında yer alan çift kanatlı mermer merdiven. 41
Şekil 2.34. Çift kanatlı mermer merdivenin detayı. 42
Şekil 2.35. Çift kanatlı mermer merdiven detayı. 43
Şekil 2.36. Giriş kapısının yapı içinden görünüşü. 44
Şekil 2.37. Yapının iç kısmından giriş kapısının arka kısmına ait detay. 45
Şekil 2.38. Havuzlu Salon'u gösteren kesit çizimi 46
Şekil 2.39. Tavanda yer alan vitray camlı, demir profilli tavan feneri. 47
Şekil 2.40. Havuzlu Salon'un ortasında yer alan mermer su havuzu. 47
Şekil 2.41. Zemin kat Havuzlu Salon'un ortasında yer alan mermer sütunla çevrili mermer su havuzu. 48
Şekil 2.42. Yemek Salonu eski bir fotoğraf. 50
Şekil 2.43. Yemek Salonu'nda yer alan özgün ahşap büfe. 51
Şekil 2.44. Yemek Salonu'nu gösteren eski bir fotoğraf. 51
Şekil 2.45. Yemek Salonu'nda solda bulunan özgün ahşap dolap. 52

Şekil 2.46. Yemek Salonu'nun ahşap tavan kaplaması. 52
Şekil 2.47. Kış Salonu ve verandayı gösteren kesit çizimi. 53
Şekil 2.48. Şömine detayı. 54
Şekil 2.49. Verandaya dışarıdan bakış (Zeynep Duygu Ensaroğlu 12.11.2023). 55
Şekil 2.50. Yemek Salonu'nun restitüsyon çizimi. 56
Şekil 2.51. Yemek Salonu eski bir fotoğraf. 57
Şekil 2.52. Yemek Salonu eski bir fotoğraf. 58
Şekil 2.53. Kurbağalı Havuz. 59
Şekil 2.54: Kurbağalı Havuz ve etrafındaki bezeme detayları. 60
Şekil 2.55: Kurbağalı Havuz'un etrafındaki süsleme detayları. 61
Şekil 2.56: Yaz Salonu'nun restitüsyon kesit çizimi. 62
Şekil 2.57: Yaz Salonu'na ait eski bir fotoğraf. 63
Şekil 2.58: Yaz Salonu'nu gösteren eski bir fotoğraf. 64
Şekil 2.59: Özel Oda'nın restitüsyon kesit çizimi. 65
Şekil 2.60: Özel Oda'daki duvar bezemesinden detay. 65
Şekil 2.61: Özel Oda'nın tavanında yapılan raspa çalışmasından detay. 66
Şekil 2.62: Birinci kat galerisinin restitüsyon kesit çizimi. 67
Şekil 2.63. Birinci katın orta holü. 68
Şekil 2.64: Tavan göbeğinde yer alan vitray camlı fenerin restitüsyon çizimi. .. 70
Şekil 2.65: Hıdiv'in yatak odası. 71
Şekil 2.66: Birinci katta yer alan banyodaki özgün küvet ve desenli seramik duvar kaplamaları. 71
Şekil 2.67: Birinci katta bulunan özgün tuvalet ve desenli seramik duvar kaplamaları. 72
Şekil 2.68: Hıdiv 'in yatak odasında bulunan özgün mobilyalar. 73
Şekil 2.69: Birinci kattaki lavabo alanı. 74
Şekil 2.70: Yatak odası ve özgün mobilyalara ait eski bir fotoğraf. 75
Şekil 2.71: Özgün tuvaletin eski bir fotoğrafı. 76
Şekil 2.72: Kule'nin zemin kat restitüsyon kesit çizimi. 77
Şekil 2.73: Büyük kuleden küçük kuleye bakış ve çatı detayları. 78
Şekil 2.74: Büyük ve küçük kulenin ortak terası. 79
Şekil 2.75: Büyük kulede katlar arası ulaşımı sağlayan Stinger firmasına ait asansör. 80
Şekil 2.76: Zemin kat ile birinci kat arasında sergilenen özgün Stinger marka asansör. 84
Şekil 2.77: Zemin kat ile birinci kat arasında sergilenen özgün Stinger marka asansörün pirinç dış tasarımı. 84
Şekil 2.78: Hıdiv Kasrı zemin kat tuvaletlerinden birisinde yer alan Art Nouveau tarzı çini duvar kaplamaları. 86

Şekil 2.79: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim. 90
Şekil 2.80: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim. 90
Şekil 2.81: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim. 91
Şekil 2.82: Edoardo De Nari ve Giulio Mongeri tarafından hazırlanan Sant Antonio Kilisesi cephe tasarım öneri çizimi, 25 Ocak 1906 tarihli. 93
Şekil 2.83: Edoardo De Nari ve Giulio Mongeri tasarından Sant Antonio Kilisesi için hazırlanmış gül pencere tasarım çizimi, 30 Eylül 1910 tarihli. 94
Şekil 2.84: Edoardo De Nari tarafından çizilmiş merdiven tasarımları. 94
Şekil 2.85: Edoardo De Nari'nin, Nişantaşı Erenler Apartmanı için hazırladığı giriş kapısı tasarım çizimi. 95
Şekil 2.86: Edoardo De Nari tarafından çizilmiş Beyoğlu Şark Sinemasına ait kesit. 95
Şekil 2.87: Edoardo De Nari'ye ait Surp Agop Apartman çizimi. 96
Şekil 2.88: Beyoğlu Nane Sokak üzerinde inşa edilecek bir yapı projesinin Edoardo De Nari tarafından sunulan cephe önerisi. 96
Şekil 2.89: Beyoğlu Santa Maria Kilisesi için Edoardo De Nari'nin tasarladığı duvar apliği. 97
Şekil 2.90: Edoardo De Nari tarafından hazırlanmış çizim. Yeşilköy'deki Mecdeddin Şerbetçi Villası'nın giriş kapısının metal aksanının tasarımı. 97
Şekil 2.91. Edoardo De Nari tarafından, II. Abbas Hilmi'ye yazılan belgelerden bir örnek. Sol üst köşede ''Edoardo De Nari - Ingegnere'' (Edoardo De Nari Mühendis) yazısı ve alt kısmında ''App. S. Antonio, Pera – Constantinople'' ifadesi yer almaktadır. 98
Şekil 2.92. Edoardo De Nari tarafından, II. Abbas Hilmi Hazretlerine yazılmış, Delfo Seminati ve Çubuklu hakkında rapor verdiği bir belge. 99
Şekil 2.93. Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi'ye yazılmış bir diğer belge. 101
Şekil 2.94. Edoardo De Nari'ye yazılmış bir belge. Yazarın kim olduğu saptanamadı. 103
Şekil 2.95. Edoardo De Nari tarafından yazılmış bir belge. 105
Şekil 2.96. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey'e yazılmış belge. 106
Şekil 2.97. Delfo Seminati'den Ahmed Sadık Bey'e yazılmış bir belge. 108
Şekil 2.98. Delfo Seminati'den, Ahmet Sadık Bey'e yazılmış bir belge. 109
Şekil 2.99. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey'e yazılmış belge. 110
Şekil 2.100. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey'e yazılmış belge. 112

Şekil 2.101. Delfo Seminati tarafından, Majesteleri, Hıdiv Hazretlerine yazılmış bir belge. ... 113
Şekil 2.102. Delfo Seminati tarafından Abbas Hilmi Paşa'ya yazılmış belge. .. 115
Şekil 2.103: Delfo Seminati tarafından Abbas Hilmi Paşa'ya yazılmış belge... 116
Şekil 2.104: Kostaki Konağı'nın banisi ve ilk sahibi Kostaki Teophylaktos, (ortada) eşi ve oğlu. ... 120
Şekil 2.105: ''Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi'nin Trabzon'un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi." ne ait arşiv belgeleri. ... 121
Şekil 2.106: ''Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi'nin Trabzon'un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi." ne ait arşiv belgeleri. ... 121
Şekil 2.107: Kostaki Konağı'nın örtü sistemini gösteren eski dönemlere ait bir fotoğraf. ... 123
Şekil 2.108: Kostaki Konağı'nın yakın geçmişte doğu ve kuzey cephelerinden görünüşü. ... 124
Şekil 2.109: Kostaki Konağı'nın bodrum kat plan şeması. ... 125
Şekil 2.110: Kostaki Konağı'nın bodrum kat planı restitüsyon çizimi. ... 125
Şekil 2.111: Kostaki Konağı'nın zemin kat plan şeması. ... 127
Şekil 2.112: Kostaki Konağı'nın zemin kat planı restitüsyon çizimi. ... 128
Şekil 2.113: Kostaki Konağı'nın ara kat planı restitüsyon çizimi. ... 128
Şekil 2.114: Kostaki Konağı birinci kat plan şeması. ... 129
Şekil 2.115: Kostaki Konağı'nın birinci kat planı restitüsyon çizimi. ... 130
Şekil 2.116: Kostaki Konağı ikinci kat plan şeması. ... 131
Şekil 2.117: Kostaki Konağı'nın ikinci kat planı restitüsyon çizimi. ... 132
Şekil 2.118. Kostaki Konağı *''Kubbeli Mekân''* olarak adlandırılan odanın kalemişi detayları. ... 136
Şekil 2.119: Kostaki Konağı, doğu cephesindeki ana giriş. ... 137
Şekil 2.120: Kostaki Konağı, giriş kapısından detay. ... 137
Şekil 2.121: Kostaki Konağı, doğu cephesinde bulunan balkonun korkuluk detayı. ... 138
Şekil 2.122: Kostaki Konağı, giriş merdiveni üzerine konumlandırılmış döküm süs vazo. ... 138
Şekil 2.123: Kostaki Konağı, giriş holü. ... 139
Şekil 2.124: Kostaki Konağı, kanatlı ejder figürü. ... 140
Şekil 2.125: Kostaki Konağı, *''Giriş Holü''* iç mekân süsleme detayı. ... 141
Şekil 2.126: Kostaki Konağı, iç mekândan bir fotoğraf. ... 141
Şekil 2.127: Kostaki Konağı, *''Oturma Odası''* tavan süslemesine dair bir fotoğraf. ... 142
Şekil 2.128: Kostaki Konağı, *''Balo-Toplantı* Odası''nın demir profilli cam çatısı. ... 142

Şekil 2.129: Kostaki Konağı, *''Çalışma-Dua Odası''.* 143
Şekil 2.130: Kostaki Konağı, *''Kabul Salonu''.* 143
Şekil 2.131: Kostaki Konağı, *''Yemek Salonu''.* 144
Şekil 2.132: Asaduryan Evi'nin bulunduğu sokak. 150
Şekil 2.133: Asaduryan Evi caddeye bakan cephesinin güncel hali. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 152
Şekil 2.134: Asaduryan Evi'nin bodrum kat giriş kapısı ile zemin kat ana giriş kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 153
Şekil 2.135: Asaduryan Evi, giriş kapısından detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 154
Şekil 2.136: Asaduryan Evi, cadde cephesinin sol bölümünden detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 156
Şekil 2.137: Asaduryan Evi'nin sol tarafında yer alan kulesinden detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 157
Şekil 2.138: Asaduryan Evi, sokak kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 159
Şekil 2.139: Asaduryan Evi, bodrum kat pencere detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu 24.09.2023) 160
Şekil 2.140: Asaduryan Evi, cephesinde görülen Art Nouveau çiniler. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 161
Şekil 2.141: Asaduryan Evi, pencere ve kapı üstlerinde görülen kemer detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023.) 162
Şekil 2.142: Asaduryan Evi, balkon detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023) 162
Şekil 2.143: Asaduryan Evi'nin güncel durumu. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023.) 163
Şekil 2.144: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. Güney batı cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 165
Şekil 2.145: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. Kuzey batı cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 166
Şekil 2.146: Nişantaşı Anadolu Lisesi zemin kat planı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 167
Şekil 2.147: Nişantaşı Anadolu Lisesi giriş kat, asma kat ve birinci kat plan şeması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 168
Şekil 2.148: Nişantaşı Anadolu Lisesi ikinci ve üçüncü kat plan şeması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 169
Şekil 2.149: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 170
Şekil 2.150: Nişantaşı Anadolu Lisesi restorasyondan önceki halini gösteren bir fotoğraf. 171

Şekil 2.151: Nişantaşı Anadolu Lisesi girişi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 171
Şekil 2.152: Nişantaşı Anadolu Lisesi restorasyondan sonraki halini gösteren güncel bir fotoğraf. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)..... 172
Şekil 2.153: Nişantaşı Anadolu Lisesi giriş katında görülen, restorasyonda müdahale edilmemiş orijinal zemin kaplaması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 173
Şekil 2.154: Nişantaşı Anadolu Lisesi bodrum katında yer alan müzik odası. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 173
Şekil 2.155: Nişantaşı Anadolu Lisesi bodrum katında yer alan arşiv odası. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 174
Şekil 2.156: Nişantaşı Anadolu Lisesi arşiv odası pencere ve tavan detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 175
Şekil 2.157: Nişantaşı Anadolu Lisesi, kesit..... 176
Şekil 2.158: Nişantaşı Anadolu Lisesi, restitüsyon kesit çizimi..... 177
Şekil 2.159: Nişantaşı Anadolu Lisesi spor salonu. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 178
Şekil 2.161: Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin duvarında sergilenen ve okulun 1905 yılındaki halini gösteren eski bir fotoğraf. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 179
Şekil 2.162: Nişantaşı Anadolu Lisesi zemin kat ile asma kat arasında yer alan kapı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)..... 180
Şekil 2.163: Nişantaşı Anadolu Lisesi, restitüsyon çizimi..... 181
Şekil 2.164: Nişantaşı Anadolu Lisesi, yangın merdiveni. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)..... 182
Şekil 2.165: Nişantaşı Anadolu Lisesi yangın merdiveni. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)..... 183
Şekil 2.166: Nişantaşı Anadolu Lisesi Hacı Emin Sokak üzerinde yer alan giriş kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 184
Şekil 2.167: Nişantaşı Anadolu Lisesi ana giriş kapısı. (Zeynep Duygu ensaroğlu, 13.02.2024)..... 185
Şekil 2.168: Nişantaşı Anadolu Lisesi Poyracık sokak üzerinde yer alan arka girişi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)..... 186
Şekil 2.169: Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin orijinal ve yenilenmiş kapı detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 187
Şekil 2.170: Nişantaşı Anadolu Lisesi arşiv odasına ve bahçeye geçişi sağlayan koridor. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024) 188
Şekil 3.171: İsveç Sarayı'nın planı (1923-Pervititch)..... 191
Şekil 3.172: İsveç Sarayı, Tercüman Evi (Pelle Stackman)..... 192
Şekil 3.173: İsveç Konsolosluk Sarayı Bahçesi, yapıların dağılımı ve konumu. 192

Şekil 3.174: İsveç Araştırmaları Enstitüsü binasının günümüzdeki hali. 193
Şekil 3.175: İsveç Araştırmaları Enstitüsü binanın girişi. 194
Şekil 3.176: Tercüman Evi'nin 1999'daki planını gösteren çizimler. Üstteki bodrum kat ve alttaki zemin kat planı. 196
Şekil 3.177: Tercüman Evi'nin 1999'daki haliyle birinci ve ikinci kat planları. 197
Şekil 3.178: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası bodrum katta yer alan oditoryum alanı ve duvar dokusu. 198
Şekil 3.179: Sonradan üstü kapatılarak oditoryum alanına çevrilecek olan avlu mekânı. 198
Şekil 3.180: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanı ve duvar detayı. 199
Şekil 3.181: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanı solda ve duvar detayı. 200
Şekil 3.182: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanından binanın arka bahçesine açılan kapı. 200
Şekil 3.183: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası bodrum katta yer alan oditoryum salonuna girişi sağlayan ana kapı. 201
Şekil 3.184: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryumun pencere detayı. 201
Şekil 3.185: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci kat holünden merdiven alanına bakış. 202
Şekil 3.186: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci katta merdivenin solunda yer alan oda. 202
Şekil 3.187: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci katta merdivenin solunda yer alan odaya ait günümüze orijinal haliyle ulaşmış şömine. 203
Şekil 3.188: Tercüman Evi'nin, ikinci katındaki (çatı katı) salon mekanına ait eski bir fotoğraf. 204
Şekil 3.189: Mimar Bernardo Bottarlini'nin 25 Ocak 1884 tarihli, Dragomanhouse (Tercüman Evi) çizimi. 205
Şekil 3.190: Delfo Seminati'nin 1903 senesinde o zamanki adıyla Dragoman House (Tercüman Evi) olarak biline İsveç Araştırmaları Enstitü Binası için çalıştığı oda düzenlemesine ait çizimi. 206
Şekil 3.191: Societa Operaia di İstanbul bodrum kat planı. 209
Şekil 3.192: Zemin kat planını gösteren rölöve çizimi. 210
Şekil 3.193: Societa Operaia di İstanbul, giriş kapısı günümüzdeki görünüşü. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 26.01.2024) 211
Şekil 3.194: Societa Operaia, birinci kat planı rölöve çizimi. 212
Şekil 3.195: Societa Operaia, ikinci kat planı rölöve çizimi. 214
Şekil 3.196: Societa Operaia, ikinci ara kat planı rölöve çizimi. 215
Şekil 3.197: Delfo Seminati'ye ait çizim. 218

Şekil 3.198: Delfo Seminati'ye ait çizim. 219
Şekil 3.199: Seminati'ye ait çizim. 220
Şekil 3.200: Seminati'ye ait çizim. 220
Şekil 3.201: Delfo Seminati'nin 17 Ocak 1913 tarihli ameliyat odası çizimi. .. 223
Şekil 3.202: Delfo Seminati'ye ait Garibaldi Galerisi'nde sergilenen çizimler. 224
Şekil 3.203: Delfo Seminati'ye ait 22 Ekim 1909 tarihli cephe görüş çizimi..... 226
Şekil 3.204: Delfo Seminati'ye ait 1 Kasım 1930 tarihli plan çizimi..... 228
Şekil 3.205: Delfo Seminati'ye ait 8 Temmuz 1891 tarihli plan çizimi..... 229

Şekil E 1: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin birinci sayfası. ''Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi'nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati'ye icareye verildiğine dair kontrat.'' 250
Şekil E 2: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin ikinci sayfası. ''Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi'nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati'ye icareye verildiğine dair kontrat.'' 251
Şekil E 3: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin üçüncü sayfası. ''Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi'nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati'ye icareye verildiğine dair kontrat.'' 252
Şekil E 4: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin üçüncü sayfası. ''Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi'nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati'ye icareye verildiğine dair kontrat.'' 253
Şekil E 5: Osmanlı Arşivi'nden ''İtalyan tebaasından Giuseppina Seminati adlı genç kızın ihdası'' açıklamalı 19.01.1913 tarihli belge. Delfo Seminati'nin aile üyesi olduğu düşünülmektedir. 254
Şekil E 6: Osmanlı Arşivi'nden ''İtalyan tebaasından Giuseppina Seminati adlı genç kızın ihdası'' açıklamalı 06.07.1914 tarihli belge. 255
Şekil E 7: Osmanlı Arşivi'nden 8 Haziran 1914 tarihli Guiseppina Seminati ile ilgili Fransızca, el yazması belge. 256
Şekil E 8: Osmanlı Arşivi'nden 8 Haziran 1914 tarihli Guiseppina Seminati ile ilgili Fransızca, el yazması belge. 257
Şekil E 9: Türk Kızılay Arşivi'nde yer alan Delfo Seminati tarafından yazılmış, mimarın imzasının yer aldığı ve 17 Ocak 1913 tarihli arşiv belgesi. 258
Şekil E 10: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi. 259
Şekil E 11: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi. 260
Şekil E 12: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi. 261
Şekil E 13: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi. 262

Şekil E 14: ‘’Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi’nin Trabzon’un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.” ne ait arşiv belgeleri. 263
Şekil E 15: ‘’Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi’nin Trabzon’un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.” ne ait arşiv belgeleri. 264

GİRİŞ

Geç dönem Osmanlı mimarisinde Levanten mimarların etkisi oldukça fazladır. Özellikle İstanbul'da 19. yüzyıl sonlarına ve 20. yüzyıl başlarına tarihlenen, batılı üslubu yansıtan zengin mimari örnekleri görmekteyiz. Osmanlı'da birçok yapının mimarlığını yapmış, restorasyonunda görev almış ve mimari projeler gerçekleştirmiş Levantenler zaman zaman bu konu hakkında araştırma yapan öğrencilerin, akademisyenlerin ve araştırmacıların dikkatini çekerek mimarların tek tek şahsi hayatları, yapıları, projeleri ve sanat anlayışları ele alınarak çalışılmıştır. Levantenlerden olup bugüne kadar kendisi hakkında geniş çaplı bir çalışma, araştırma yapılmamış fakat mimarı olduğu çok ünlü bir yapısı olan İtalyan asıllı Delfo Seminati bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Yabancı ve yerli geniş kitleler tarafında bilinen Hıdiv Kasrı her ne kadar ünlü bir yapı olsa da maalesef mimarı bu tez çalışmasına kadar kapsamlı bir şekilde araştırılmamıştı. Hıdiv Kasrı'nın başlangıç rotası olduğu bu çalışmada Delfo Seminati'nin mimarı olduğu diğer yapıları ve projeleri de tespit gayretiyle, tezin sonunda nihayet Seminati'ye ait eserlerin bir kataloğu da tezle birlikte ortaya çıkarılmıştır. Ulaşılan ve toplanılan kaynaklar doğrultusunda *''Delfo Seminati'nin Eserleri ve Sanat Anlayışı''* çeşitli incelemeler sonucu bir çerçeveye oturturmuştur.

Dört bölümden oluşan tezin ilk bölümü Mimar Delfo Seminati'nin hayatı hakkında bilgi içermektedir. Bu kısım Seminati'nin daha önce araştırılmamasına bağlı olarak yeterli kaynağa sahip olamadığımız için tezin en zorlayıcı bölümü olmuştur.

İkinci bölümde Hıdiv Kasrı, Kostaki Konağı, Asaduryan Evi ve Nişantaşı Anadolu Lisesi yapıları ele alınmaktadır. Yapılar konumları, banileri, yapım tarihleri, mimari özellikleri ve bezeme üsluplarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde Delfo Seminati'nin mimarı olmadığı fakat üzerinde restorasyon projesi gerçekleştirdiği İsveç Araştırmaları Enstitüsü binası ve Societa Operaia Italiana Di İstanbul Binası ile Seminati'nin Hilal-i Ahmer Cemiyeti için hazırladığı ameliyat odası proje çizimi ve Societa Operaia di İstanbul binasının restorasyonu sırasında ele geçirilen üç çizimi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde elde edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirme ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Sonuç bölümündeyse tezin bütünüyle ilgili nihai değerlendirmeler yer almaktadır.

Tezin kaynaklarını; İSAM Kütüphanesi, Salt Galata Arşivi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, İsveç Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul İsveç Konsolosluğu, Durham Üniversitesi Dijital Arşivi, Tük Kızılayı Arşivi, İstanbul 6 numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Trabzon Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Kültür Envanterleri, Yüksek Lisans ve Doktora tezleri, konuyla ilgili kitaplar ve Luis Miguel Selvelli ile gerçekleştirdiğimiz röportaj oluşturmaktadır.

1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

''Mimar Delfo Seminati'nin Eserleri ve Sanat Anlayışı'' başlıklı tez çalışmasının Hıdiv Kasrı ile ilgili kısımları araştırılırken Çelik Gülersoy'un *''Hıdivler ve Çubuklu Kasrı''* adlı kitabının bir bölümünde yazarın Durham Üniversitesi'nde Abbas Hilmi Paşa'ya ait aile tarafından bağışlanmış bir koleksiyonun varlığından bahsetmesi üzerine belirli aralıklarla Durham Üniversitesi çevrimiçi kütüphane ve koleksiyonları takip edilmiştir. Nihayet açık erişime açılan Abbas Hilmi II Koleksiyonu'nda Delfo Seminati ve Edoardo De Nari'ye ait yazışmalar tespit edilmiştir. Bu koleksiyon dahilinde Delfo Seminati'nin Hıdiv Kasrı'nda yaptığı çalışmaların detaylı bilgilerini veren yazışmalar çevrilerek tez içerisinde kullanılmıştır. Aynı zamanda Hıdiv Kasrı ile ilk defa mühendis – mimar Edoardo De Nari'nin ilişkisi ortaya çıkmıştır. Hıdiv Kasrı'nın mimarı ile ilgili fikir ayrılıklarının olmasından dolayı bu araştırma ile yapının yapım aşaması ve üzerinde kimlerin çalışmış olabileceğine dair daha fazla bilgi toplamaya gayret edilmiştir. Araştırmalar sırasında akademik çalışmalar incelendiği gibi devlet arşivlerine ve devlet kurumlarına da başvurulmuştur. Hıdiv Kasrı ile ilişkisi kesinleşen mimar Delfo Seminati'nin bu yapıdan yola çıkarak daha fazla eseri olacağı düşüncesiyle mimarın diğer çalışmaları tespit edilerek mimar Delfo Seminati hakkında kapsamlı bir katalog hazırlanmaya çalışılmıştır. Türk Kızılayı Arşivi'nden Delfo Seminati ile ilgili mimarın Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne hazırlamış olduğu *''Ameliyathane''* çiziminin yer aldığı belge tespit edilmiştir. Çizimin yer aldığı belgenin sol üst köşesinde mimarın adres bilgisi de tespit edilmiştir. Ayrıca bu

belgenin sol üst kısmında mimarın isminin altında yer alan *''Architecte de La Royale de Suede & Directeur des Travaux de S. A. Le Khedive''* bilgisinden Delfo Seminati'nin İsveç Konsolosluk bahçesi içerisinde yer alan *''Tercüman Evi''* (Dragomanhuset) isimli, bugünkü adıyla İsveç Araştırmaları Enstitüsü binasında yaptığı projeye ulaşılmıştır. Delfo Seminati'nin iş yeri adresini bulabilmek için *''Annuaire Oriental du Commerce''* yıllıkları incelenmiş; 1894 ve 1909 yılına ait sayılarında mimarın iş adresine ulaşıldığı gibi *''Architecte de La Legation Royale de Suede''* bilgisinin verildiği görülmüştür. Türk Kızılayı Arşivi'nde bulunan belge ile Annuaire Oriental du Commerce yıllıklarında verilen bilgiler ve basım tarihleri incelenerek karşılaştırılmıştır. Bilgilerin birbirini teyit ettiği tespit edilmiştir. Mimarın İtalyan kökenli Levanten oluşundan yola çıkılarak İstanbul'daki İtalyanlara ait yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Bu sayede Delfo Seminati'nin İtalyan İşçi Cemiyeti'nin bir üyesi olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu olan cemiyete ait bina Beyoğlu'nda bulunan Societa Operaia di İstanbul (SOMS)'a ait plan çizimleri de bu doğrultuda tespit edilmiştir. Yine İtalyan İşçi Cemiyeti'nden yola çıkan araştırma neticesinde cemiyet binasının restorasyonunda Delfo Seminati'ye ait kurtarılan çizimlerin bilgisine ulaşılmıştır. Mimarın yapılarında, özellikle Hıdiv Kasrı'nda görülen Art Nouveau üsluptan yola çıkılarak 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarına tarihlenen Art Nouveau tarzı yapılar araştırılarak Büyükada, Asaduryan Evi'nin mimarın eseri olduğu tespit edilmiştir. Hıdiv Kasrı ile benzerliğinden dolayı dikkat çeken Trabzon Kostaki Konağı'na dair yapılan araştırmalarda yapının mimarı olarak Delfo Seminati'nin kabul gördüğü anlaşılmıştır. İsveç Konsolosluğu'ndan aldığı projeyi düşünerek başka sefaretlerden de sipariş alma durumu göz önünde bulundurularak yapılan araştırmada İngiliz Sefareti tarafından verilen siparişle Delfo Seminati'nin Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin mimarı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Delfo Seminati'nin İtalyan Levanten mimarlar arasındaki yeri anlaşılmış, hayatı ve çalışmaları kapsamlı şekilde ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİMAR DELFO SEMİNATİ

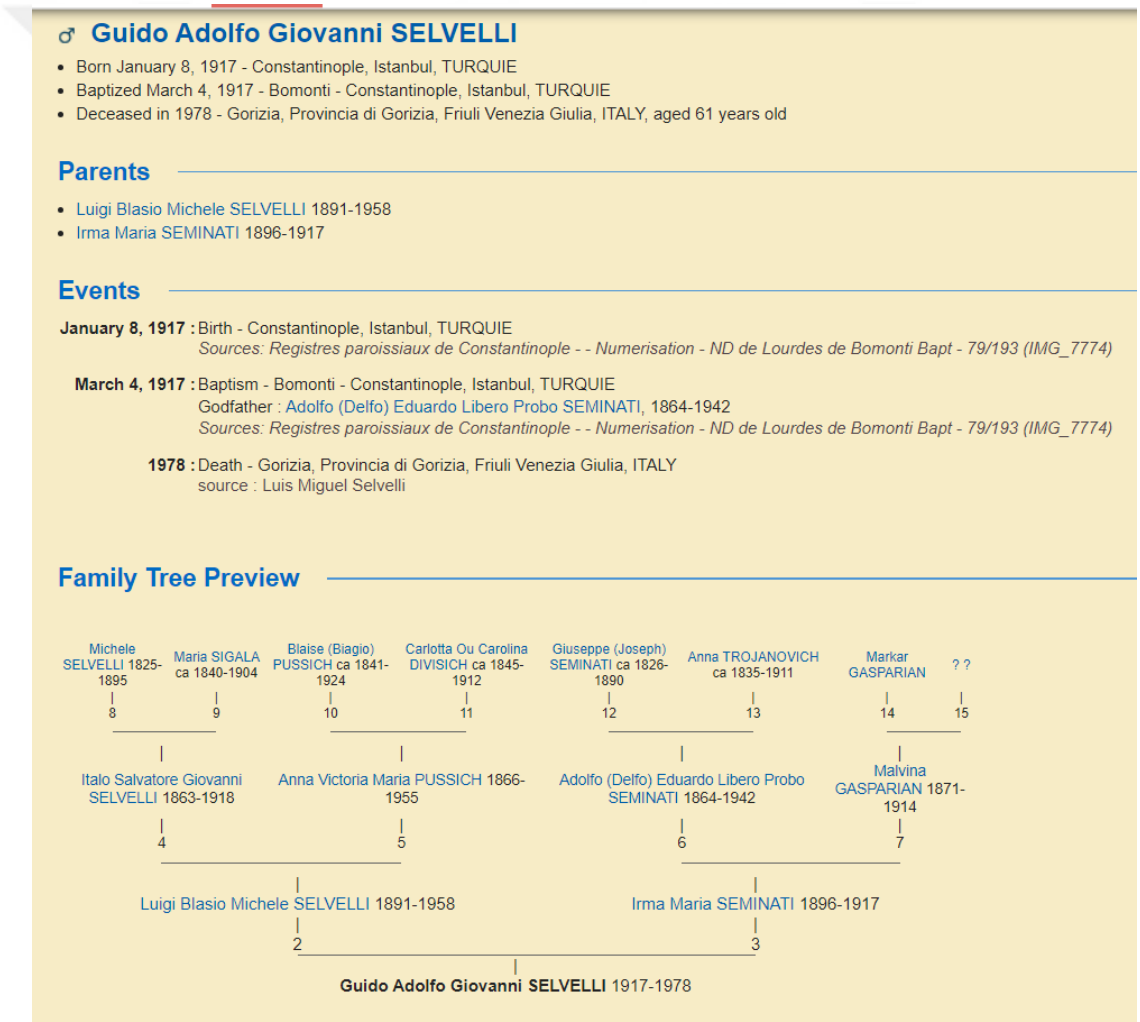
1.1.Mimar Delfo Seminati

Mimar Delfo Seminati (tam adıyla; Adolfo Edoardo Libero Probo Seminati) hakkında bu tez çalışmasından önce kimliği ve çalışmalarına dair mimarın merkeze alındığı bir araştırmanın söz konusu olmamasından dolayı şahsi hayatına dair kaynak bulmakta oldukça zorlanılmakla birlikte mimarın aile üyesi olan araştırmacı- yazar Luis Miguel Selvelli ile iletişime geçilerek 28 Eylül 2023 tarihinde İstanbul, Taksim'de yapılan röportajla Delfo Seminati ve ailesiyle ilgili kişisel bilgiler sözlü olarak tarafımıza aktarılmıştır. Yapılan röportaj dahilinde Delfo Seminati ve ailesi hakkında edindiğimiz bilgiler şöyledir;

Giuseppe Seminati, Delfo Seminati'nin babasıdır. 1826 doğumlu Giuseppe Seminati, Milano'da, Bergamo'ya bağlı küçük bir kasaba olan Ranica'dan önce Romanya'ya daha sonra da 1864'te İstanbul'a göç etmiştir. Guiseppe Seminati, Romanya'da kaldığı süreçte taş ustası olarak inşaat sektöründe çalışmıştır. Guiseppe Seminati, 26.11.1890 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Guiseppe Seminati'nin eşi, Dubrovnik doğumlu Anna Trojanovich, 22.10.1911 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Guiseppe ve Anna'nın, Delfo Seminati'yle birlikte dört çocuğu olmuştur. Andrea Seminati 1863 senesinde, Bükreş'te doğmuş ve babası gibi İstanbul'da inşaat sektöründe çalışmıştır. Andrea'dan sonra Delfo Seminati 1.11.1864 senesinde dünyaya gelmiştir. Delfo'nun da iki küçük kardeşi Lucrezia Caterina Eugenia Seminati, 1866 tarihinde ve Eugenia Vittoria Augustina Seminati, 1870 tarihinde dünyaya gelmişlerdir. En küçük kardeşleri bir yaşında 1871 senesinde vefat etmiştir.

Delfo Seminati'nin tam ismi Adolfo (Delfo) Edoardo Libero Seminati'dir. İstanbul'da 1.11.1864 tarihinde doğan Delfo Seminati, 7.9.1942 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Delfo Seminati'nin mezarı Osmanbey'de, Feriköy Katolik mezarlığındadır. 3.11.1889'da Şişli'deki Saint-Esprit Katolik Kilisesinde evlenen Delfo Seminati'nin eşi 1871 İzmir doğumlu Katolik Ermeni Malvina Kasparian'dır. Malvina, İstanbul'da

12.9.1914 senesinde vefat etmiştir. Delfo Seminati ile Malvina Kasparian'ın dört çocukları olmuştur. Yaşı büyükten küçüğe çocukları; Ferdinando Giuseppe Marcar (doğum: 9.1.1891), Adelaide Anna Maria (doğum: 11.1.1892), Michele Alfredo Ernesto (doğum: 15.4.1893), Irma Maria (doğum:10.11.1896). Irma Maria 4.3.1916 tarihinde Saint-Esprit Katolik Kilisesinde Luigi Selvelli ile evlenmiştir. Bu evliliklerinden ilk oğulları İstanbul'da 8.1.1917 tarihinde dünyaya gelen Guido Selvelli'dir. Guido Selvelli bu röportajı gerçekleştirdiğimiz Luis Miguel Selvelli'nin büyükbabasıdır.

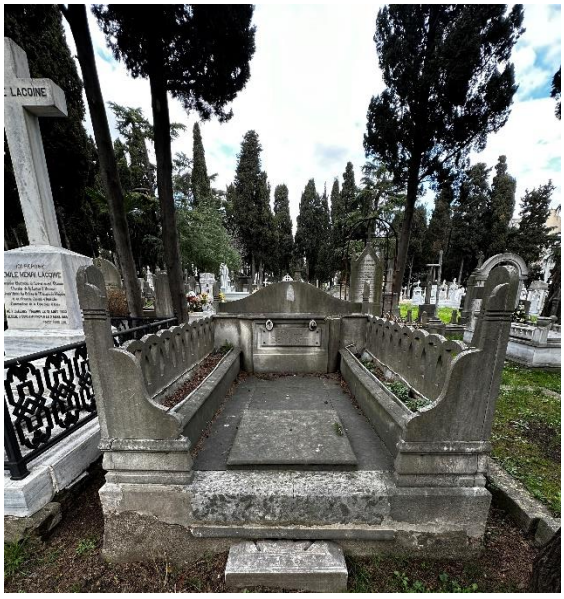

Şekil 1.1. Seminati ve Selvelli aile üyelerinin soy ağacı.[1]

[1] Guido Adolfo Giovanni SELVELLI : Family tree by marmara2 - Geneanet (28.09.2023)

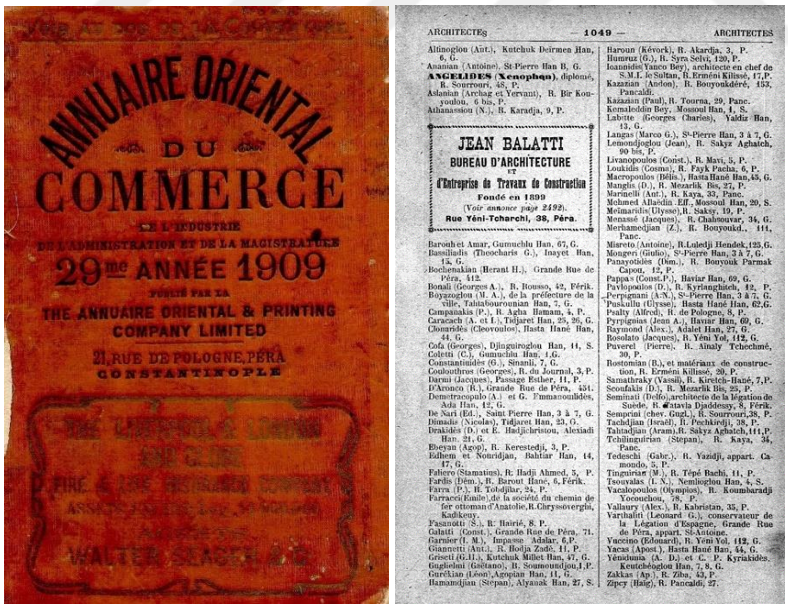
Şekil 1.2. Feriköy, Katolik mezarlığında bulunan Seminati aile kabristanı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 1.3. Feriköy, Katolik mezarlığında bulunan Seminati aile kabristanı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

1846 senesinde inşa edilen Saint-Esprit Katolik Kilisesi'nin cemaati 1860 senesinde yapılan sayımda 1.740 kişi ve 328 aile olarak tespit edilmiş, ayrıca kilisenin cemaatini oluşturan nüfusun %60'lık bir kesiminin Pangaltı semtinde ikamet ettiği de tespit edilmiştir.[2] Saint-Esprit Katolik Kilisesi'ne bağlı cemaat ve kilisenin etrafında git gide artan ikametlerle genişleyen Pangaltı, Osmanlı'daki Hıristiyan azınlıkların Rum, Ermeni ve Levantenlerin yoğunlukta olduğu bir semtti. Öyle ki 1913 senesine gelindiğinde semtin nüfusunun %95'ini Hıristiyan ve azınlıkların oluşturduğu tespit edilmiştir.[3] Dolayısıyla Seminati ailesinin de İtalyan asıllı Hıristiyan Katoliklerden olup Saint-Esprit Katolik Kilisesinin mensuplarından olmaları ve Pangaltı semtinde ikamet etmiş olmaları birbiriyle oldukça örtüşmektedir.

Delfo Seminati hakkında önemli bir diğer kaynağa Annuaire Oriental du Commerce ticaret yıllıklarının 1909 senesine ait basımından ulaşıyoruz. Yıllıkta Seminati'nin ofis adresi açıkça okunabilmektedir.

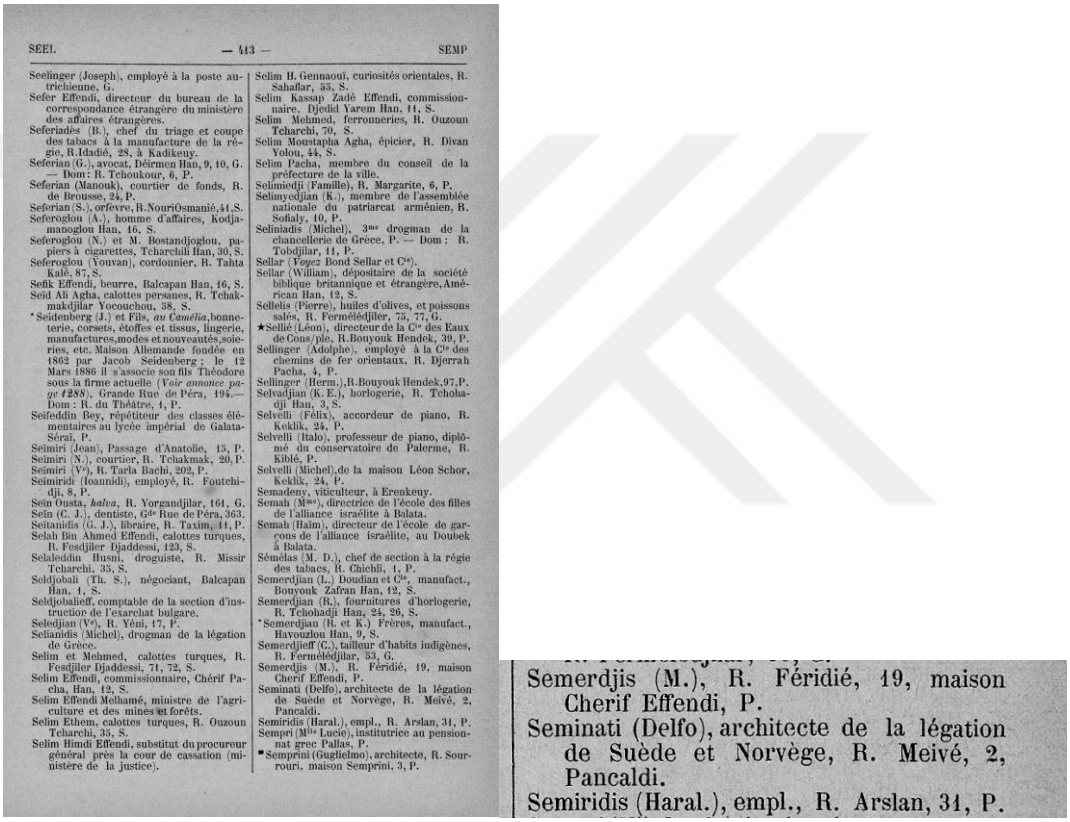

Şekil 1.4. Annuaire Oriental du Commerce Yıllığı'nın 1909 senesine ait sayısının kapağı ve Delfo Seminati'nin adresinin yer aldığı sayfanın fotoğrafı.[4]

[2] Rinaldo Marmara, **Pangaltı (Pancaldi): 19. Yüzyılın Levanten Semti,** Şişli Belediyesi, İstanbul 2003, s.22
[3] Rinaldo Marmara, **Pangaltı (Pancaldi): 19. Yüzyılın Levanten Semti,** Şişli Belediyesi, İstanbul 2003, s.19
[4] https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/2896?locale=tr (30.08.2023)

tion, R. Erméni Killissé, 20, P.
Samathraky (Vassil), R. Kiretch-Hané, 7, P.
Scoufakis (D.), R. Mezarlik Bis, 25, P.
Seminati (Delfo), architecte de la légation de
Suède, R. Tatavla Djaddessy, 8, Férik.
Semprini (chev. Gugl.), R. Sourrouri, 38, P.

Şekil 1.5. 1909 tarihli Annuaire Oriental du Commerce Yıllığında Seminati'ye ait adres bilgisinden detay.[5]

SEEL — 113 — SEMP

Seelinger (Joseph), employé à la poste autrichienne, G.
Sefer Effendi, directeur du bureau de la correspondance étrangère du ministère des affaires étrangères.
Seferiadès (B.), chef du triage et coupe des tabacs à la manufacture de la régie, R. Idadié, 28, à Kadikeuy.
Seferian (G.), avocat, Déirmen Han, 9, 10, G. — Dom : R. Tchoukour, 6, P.
Seferian (Manouk), courtier de fonds, R. de Brousse, 24, P.
Seferian (S.), orfèvre, R. Nouri Osmanié, 41, S.
Seferoglou (A.), homme d'affaires, Kodjamanoglou Han, 16, S.
Seferoglou (N.) et M. Bostandjoglou, papiers à cigarettes, Tcharchili Han, 30, S.
Seferoglou (Youvan), cordonnier, R. Tahta Kalé, 87, S.
Sefik Effendi, beurre, Balcapan Han, 16, S.
Séid Ali Agha, calottes persanes, R. Tchakmakdjilar Yocouchou, 58, S.
Seidenberg (J.) et Fils, *au Camélia*, bonneterie, corsets, étoffes et tissus, lingerie, manufactures, modes et nouveautés, soieries, etc. Maison Allemande fondée en 1862 par Jacob Seidenberg ; le 12 Mars 1886 il s'associe son fils Théodore sous la firme actuelle (*Voir annonce page 1288*), Grande Rue de Péra, 194. — Dom : R. du Théâtre, 1, P.
Seifeddin Bey, répétiteur des classes élémentaires au lycée impérial de Galata-Séraï, P.
Seimiri (Jean), Passage d'Anatolie, 15, P.
Seimiri (N.), courtier, R. Tchakmak, 20, P.
Seimiri (V°), R. Tarla Bachi, 203, P.
Seimiridi (Ioannidi), employé, R. Foutchidji, 8, P.
Sein Ousta, *halva*, R. Yorgandjilar, 161, G.
Sein (C. J.), dentiste, G^de Rue de Péra, 363.
Seitanidis (G. J.), libraire, R. Taxim, 11, P.
Sélah Bin Ahmed Effendi, calottes turques, R. Fesdjiler Djaddessi, 123, S.
Selaleddin Husni, droguiste, R. Missir Tcharchi, 35, S.
Seldjobali (Th. S.), négociant, Balcapan Han, 1, S.
Seldjobalieff, comptable de la section d'instruction de l'exarchat bulgare.
Seledjian (V°), R. Yéni, 17, P.
Selianidis (Michel), drogman de la légation de Grèce.
Selim et Mehmed, calottes turques, R. Fesdjiler Djaddessi, 71, 72, S.
Selim Effendi, commissionnaire, Chérif Pacha, Han, 12, S.
Selim Effendi Melhamé, ministre de l'agriculture et des mines et forêts.
Selim Ethem, calottes turques, R. Ouzoun Tcharchi, 35, S.
Selim Himdi Effendi, substitut du procureur général près la cour de cassation (ministère de la justice).
Selim H. Gennaoui, curiosités orientales, R. Sahaflar, 53, S.
Selim Kassap Zadé Effendi, commissionnaire, Djedid Yarem Han, 11, S.
Selim Mehmed, ferronneries, R. Ouzoun Tcharchi, 70, S.
Selim Moustapha Agha, épicier, R. Divan Yolou, 44, S.
Selim Pacha, membre du conseil de la préfecture de la ville.
Selimidji (Famille), R. Margarite, 6, P.
Selimyedjian (K.), membre de l'assemblée nationale du patriarcat arménien, R. Sofialy, 10, P.
Seliniadis (Michel), 3me drogman de la chancellerie de Grèce. P. — Dom : R. Tobdjilar, 11, P.
Sellar (*Voyez* Bond Sellar et Cie).
Sellar (William), dépositaire de la société biblique britannique et étrangère, American Han, 12, S.
Sellelis (Pierre), huiles d'olives, et poissons salés, R. Fermélédjiler, 75, 77, G.
★Sellié (Léon), directeur de la Cie des Eaux de Cons/ple, R. Bouyouk Hendek, 30, P.
Sellinger (Adolphe), employé à la Cie des chemins de fer orientaux, R. Djerrah Pacha, 4, P.
Sellinger (Herm.), R. Bouyouk Hendek, 97, P.
Selvadjian (K. E.), horlogerie, R. Tchohadji Han, 3, S.
Selvelli (Félix), accordeur de piano, R. Keklik, 24, P.
Selvelli (Italo), professeur de piano, diplômé du conservatoire de Palerme, R. Kiblé, P.
Selvelli (Michel), de la maison Léon Schor, Keklik, 24, P.
Semadeny, viticulteur, à Erenkeuy.
Semah (Mlle), directrice de l'école des filles de l'alliance israélite à Balata.
Semah (Haim), directeur de l'école de garcons de l'alliance israélite, au Doubek à Balata.
Sémélas (M. D.), chef de section à la régie des tabacs, R. Chichli, 1, P.
Semerdjian (L.) Doudian et Cie, manufact., Bouyouk Zafran Han, 12, S.
Semerdjian (R.), fournitures d'horlogerie, R. Tchohadji Han, 24, 26, S.
*Semerdjian (R. et K.) Frères, manufact., Havouzlou Han, 9, S.
Semerdjieff (C.), tailleur d'habits indigènes, R. Fermélédjilar, 53, G.
Semerdjis (M.), R. Féridié, 19, maison Cherif Effendi, P.
Seminati (Delfo), architecte de la légation de Suède et Norvège, R. Meivé, 2, Pancaldi.
Semiridis (Haral.), empl., R. Arslan, 31, P.
Sempri (Mlle Lucie), institutrice au pensionnat grec Pallas, P.
*Semprini (Guglielmo), architecte, R. Sourrouri, maison Semprini, 3, P.

Semerdjis (M.), R. Féridié, 19, maison Cherif Effendi, P.
Seminati (Delfo), architecte de la légation de Suède et Norvège, R. Meivé, 2, Pancaldi.
Semiridis (Haral.), empl., R. Arslan, 31, P.

Şekil 1.6. Annuaire Oriental du Commerce Yıllığının 1894 senesine ait sayısından Delfo Seminati'nin adres bilgisinin verildiği sayfanın fotoğrafı ve adres detayı.[6]

Bahsi geçen yıllığın 1894 tarihli basımına ait sayfada Seminati'ye dair olan adres bilgisi şu şekilde verilmiştir; ''Seminati (Delfo), architecte de la legation de Suede et Norvege, R. Meive, 2, Pancaldi.''Mimar için İsveç ve Norveç Krallıklarının mimarı ifadesi kullanılmıştır ki bu bilgiden yola çıkarak Seminati'nin İstanbul Beyoğlu'nda bulunan İsveç Konsolosluk Bahçesi içinde yer alan İsveç Araştırmaları Enstitü

[5] https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/2896?locale=tr (30.08.2023)
[6] https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/2896?locale=tr (30.08.2023)

binasının restorasyon çalışmasını öğreneceğiz ve ilerleyen bölümlerde detaylıca bahsedeceğiz. Annuaire Oriental du Commerce Yıllığının 1909 senesine ait basımında ise Delfo Seminati'ye dair şu adres verilmiştir; ''Seminati (Delfo), architecte de la legation de Suede, R. Tatavla Djaddessy, 8, Ferik.''.

İki yıllık arasındaki adres farkında ilk dikkat çeken 1894 senesine ait sayfada Seminati için Norveç ve İsveç Krallıkları mimarı ifadesi kullanılırken, 1909 senesine ait yıllıkta sadece İsveç Krallık mimarı olarak bir ifade yer almaktadır. Bunun sebebi İsveç ile Norveç'in 1814 senesinde kurdukları ve 1905'e kadar devam ettirdikleri birleşik krallık ittifaklarıyla ilgili olmasından kaynaklıdır. Diğer bir farklılık ise 1894 sayısında adres Meive, Pancaldi (Meyve sokak, Pangaltı) iken 1909 yılına ait sayfada Tatavla, 8, Ferik olan başka bir adres belirtilmiştir. Tatavla 1900'lü yıllarda Rum kesimin yoğun yaşadığı, Şişli ilçesinde günümüzde Kurtuluş olarak bilinen semtin eski adıydı. İki adres de Şişli'ye bağlı olmakla birlikte bu adres farklılığının sebebini kesin olarak bilememekteyiz. Yalnızca bu konu üzerinden tahmin yürüterek adreslerden birisinin Delfo Seminati'ye ait bir konut ve diğerinin de iş yeri adresi olduğunu veya iş yerinin iki tarih arasında taşınmış olma ihtimali üzerinde varsayım yapabiliriz.

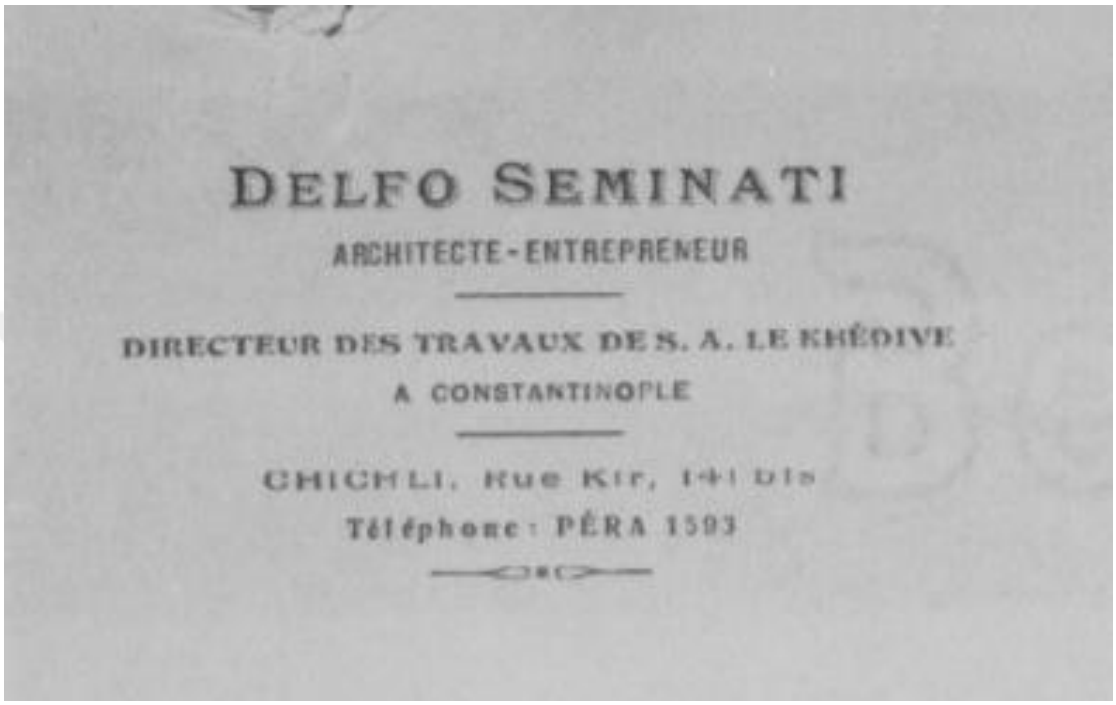
Şekil 1.7. Türk Kızılayı Arşivi'nden 1913 senesine ait resmi bir evrağın sol üst köşesi.[7]

Türk Kızılayı Arşivi'nde yer alan ve tez araştırması kapsamında özel izinle incelenen belgeler arasında Delfo Seminati'ye ait antetli kâğıt olduğu düşünülen 1913 tarih ibaresi üzerinde mevcut olan bir doküman tespit edilmiştir.

Dokümanın sol üst köşesinin mimarın kartviziti olarak düzenlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Düzenleme en üst satırdan aşağıya doğru şu şekilde yapılmıştır; Delfo Seminati, bir alt satırda unvanı olarak *''Architecte Entrepreneur''* (Mimar ve Girişimci), daha sonra adres bilgisi olarak *''Chichli Rue Kir N. 141 (bis) Vis-d-vis le casino Osman Bey''* en alt kısımda ise *''Architecte de La Legation Royale de Suede & Directeur des Travaux de. S. A. Le Khedive''* ifadesi yer almaktadır.

[7] Türk Kızılayı Arşivi'ne ait özel izinle temin edilen belgeden bir kesit. (03.10.2023, Zeynep Duygu Ensaroğlu)

Fransızca kullanılan ifadeden anladığımız üzere S. A. kısaltmasını Sadık Abbas için kullanmakta olup mimar kendisini Sadık Abbas'ın Hıdiv İş Direktörü olarak belirtmektedir.

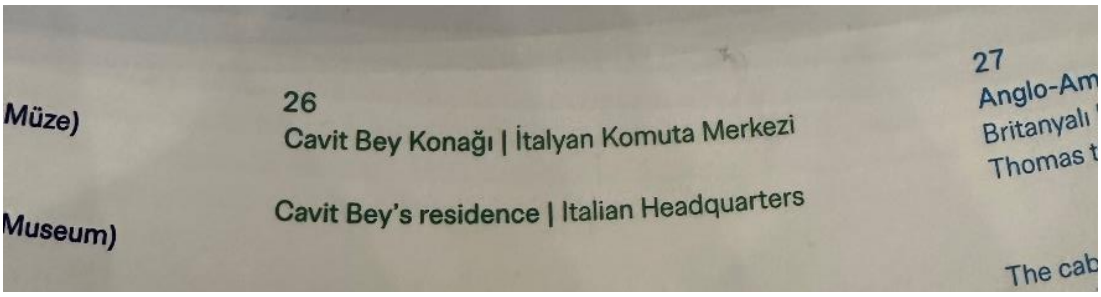
Şekil 1.8. Durham Üniversitesi, Dijital Koleksiyonu'ndan Seminati'ye ait bir belgenin sol üst köşesinden detay.[8]

Durham Üniversitesi'nin Dijital Arşivi'nde yer alan ve Abbas Hilmi II Koleksiyonu'na ait Delfo Seminati'nin Sadık Abbas ile yazışmalarının olduğu belgelerden 1922 tarihli bir sayfanın sol üst köşesinde yine mimara ait adres bilgisine ulaşmaktayız. Mimarın kendisini yine Sadık Abbas'ın *''Hıdiv İş Direktörü''* olarak belirttiğini ve 1913 yılına ait Türk Kızılayı Arşivi'nde bulunan belgedeki aynı adres bilgisi olan *''Chichli, Rue Kir, 141 bis''* detayını tekrar görmekteyiz. Yalnız bu sefer mimar *''Telephone: PERA 1593''* bilgisini de eklemiştir. İncelediğimiz bu belgeler üzerinde Delfo Seminati kendisini Sadık Abbas'ın *''Hıdiv İş Direktörü''* olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama bize Hıdiv'in inşa süreciyle ilgili ipuçları vermektedir.

[8] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

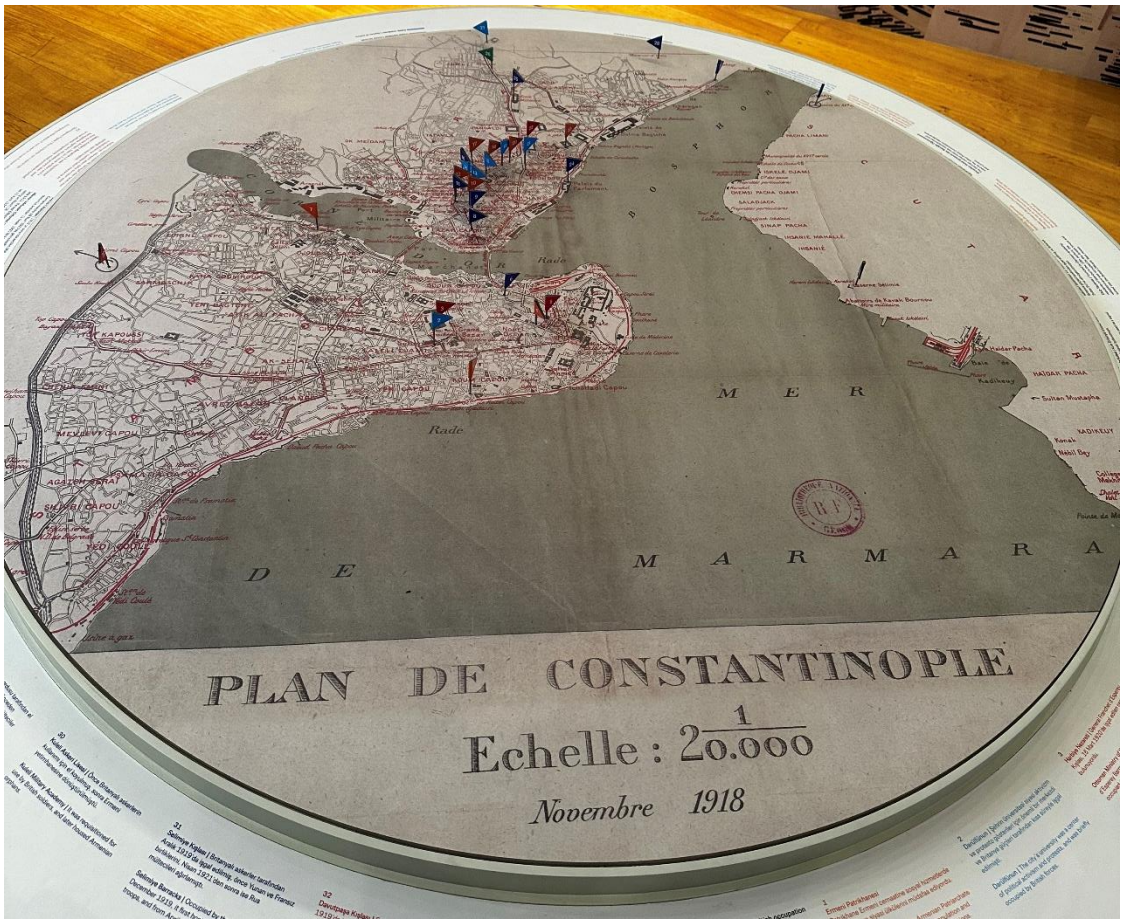
Delfo Seminati'nin eğitimi hakkında ulaştığımız bilgi İtalyan kaynaklı bir makalede yer almaktadır. Makalenin yazarı Delfo Seminati, Pietro Montani, Guglielmo Semprini, Giorgio Cociffi, Alessandro Vallauri, Giulio Mongeri ve Domenico Stampa kardeşlerden batılı sanat üsluplarını Osmanlı'ya getiren ve uyarlayan Levanten mimarlar olarak bahsetmektedir. Bahsi geçen mimarların Brera Akademisi'nde eğitim aldıklarına değinmiştir. Nitekim Seminati'nin özel hayatına dair röportaj gerçekleştirdiğimiz Luis Miguel Selvelli, Delfo Seminati'nin eğitimine dair ellerinde net bir bilginin olmadığını tarafımıza iletilmiştir. Mimarın eğitimiyle ilgili verilen bu bilgi de böylece elimize net bir arşiv, doküman veya belge geçene kadar sadece tahmin olarak kalacaktır.

İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nde 11 Ocak – 26 Aralık 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen ''Meşgul Şehir, İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat, 1918-1923'' adlı sergide dönemin işgal altında olan İstanbul'una dair hazırlanmış haritada ''*Seminati''* ismini İtalyan İşgali sırasında, Pangaltı caddesi üzerinde Cavit Bey Konağı olarak işaretlenmiş bir noktada görüyoruz. Bahsi geçen Cavit Bey Konağı, sergideki açıklamaya göre İstanbul'un İtalyan İşgali sırasında İtalyan Komuta Merkezi olarak kullanılmıştır.

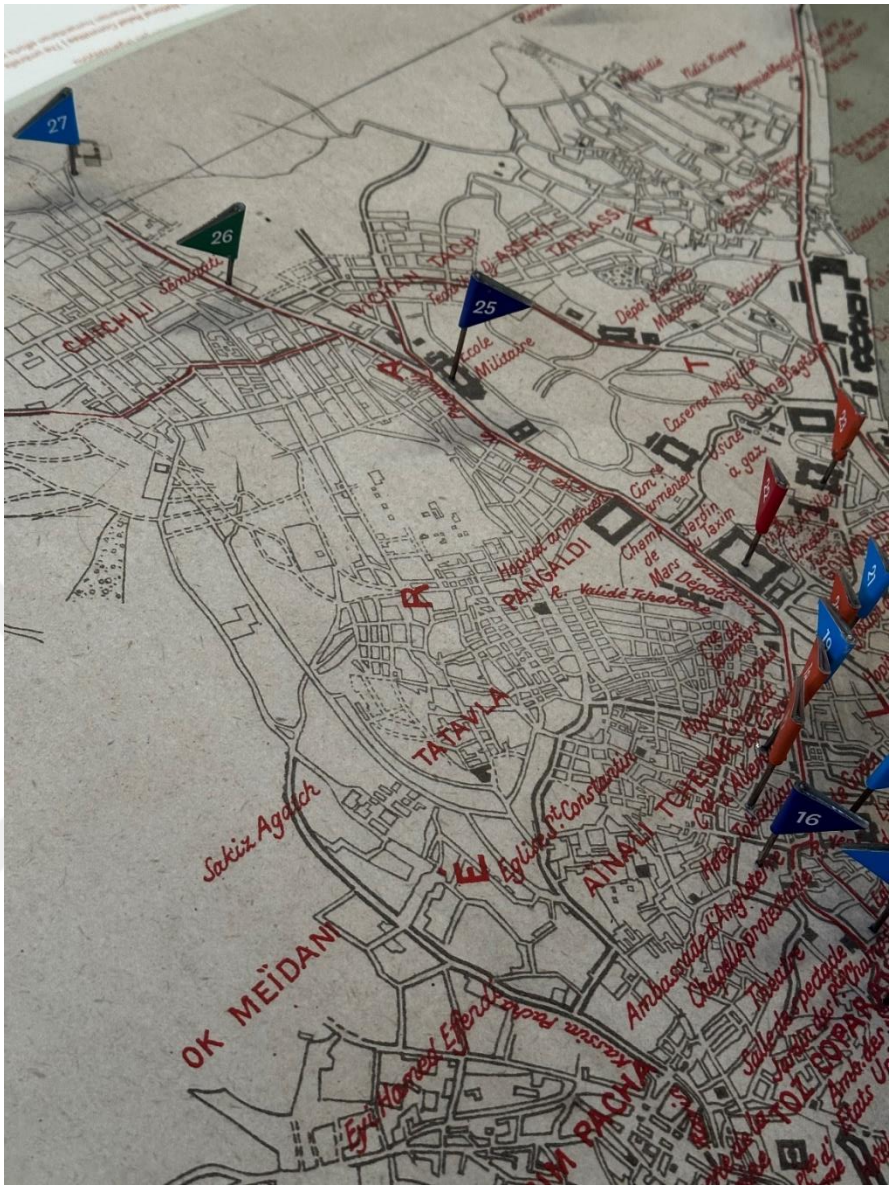
Şekil 1.9. ''Meşgul Şehir İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923'' sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul'u gösteren haritaya ait görselde 26 numarada ''Seminati'' olarak işaretlenen noktanın ''Cavit Bey Konağı-İtalyan Komuta Merkezi'' açıklaması.[9]

[9] İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ''Meşgul Şehir İşgal İstanbul'unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923'' adlı sergiden, Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2023.

Şekil 1.10. ‘’Meşgul Şehir İşgal İstanbul’unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923’’ sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul’u gösteren haritaya ait görselin geniş açısı.[10]

[10] İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ‘’Meşgul Şehir İşgal İstanbul’unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923’’ adlı sergiden, Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2023.

Şekil 1.11. ‘’Meşgul Şehir İşgal İstanbul’unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923’’ sergisi tarafından hazırlanmış işgal altında İstanbul’u gösteren haritaya ait görselin CHICHLI, PANGALTI ve TATAVLA semtleriyle birlikte 26 numara ‘’SEMİNATİ’’ noktasıyla birlikte.[11]

Daha evvel ‘’Şekil 1.4.’’ de Durham Üniversitesi arşivinde yer alan 1922 tarihli bir belgede Seminati’nin adres bilgisini *‘’Chichli, Rue Kır, 141 bis’’* olarak görmüştük. Bahsi geçen sergide Cavit Bey Konağı olarak işaretlenen nokta Şişli semtinde yer alması ve Seminati ismiyle işaretlenmiş olması bu noktanın daha önce bulduğumuz

[11] İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ‘’Meşgul Şehir İşgal İstanbul’unda Siyaset ve Gündelik Hayat 1918-1923’’ adlı sergiden, Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2023.

adres olma ihtimalini güçlendirmektedir. Cavit Bey Konağı da Delfo Seminati tarafından yapılmış bir konak mıdır yoksa Seminati'ye ait bir mülk Cavit Bey'e mi devredilmiştir bilemiyoruz. Eğer Cavit Bey için Delfo Seminati bu konağı inşa ettiyse mimarın bilmediğimiz bir yapısı daha ortaya çıkmış olacaktır fakat bu konuda emin olabileceğimiz bir veri henüz yoktur.

1.2. Delfo Seminati'nin Günümüze Ulaşan Yapıları

İstanbul, Çubuklu' dan Hıdiv Kasrı ve Trabzon'dan Kostaki Konağı, mimar Seminati'nin iki abidevi yapısı olarak günümüzde ziyareti mümkün olan yapılardır. İstanbul, Nişantaşı'nda bulunan, yapım siparişinin İngiliz Sefareti tarafından Delfo Seminati'ye verilmesiyle, döneminin ilk betonarme binası olma özelliğini taşıyan Nişantası Anadolu Lisesi olarak kullanılan yapı halen ayaktadır. Seminati'nin Büyükada'da inşa ettiği Asaduryan Evi olarak bilinen ahşap konut günümüzde mesken statüsünde ve halen ayaktadır.

1.3. Delfo Seminati'ye ait Restorasyon Projeleri ve Çizimler

İstanbul'daki İsveç Konsolosluk bahçesi içerisinde yer alan Tercüman Evi; günümüzde İsveç Araştırmaları Enstitüsü olarak bilinen ve kullanılan yapı, günümüzdeki halini büyük ölçüde Delfo Seminati'nin gerçekleştirdiği restorasyon projesiyle almıştır. İstanbul Beyoğlu'nda bulunan, İtalyan İşçi Cemiyeti binası olan Societa Operaia di İstanbul için Seminati'nin hazırladığı fakat hayata geçirilmediği tespit edilen proje çizimine ulaşılmıştır.

Kızılay Arşivi'nde muhafaza edilen, Delfo Seminati'ye ait Osmanlı Hilal-ı Ahmer Cemiyeti için hazırladığı ameliyathane çizimine ulaşılmıştır. Bu ameliyathanenin yapılıp yapılmadığı hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir, sadece mimarın proje çizimi olarak tezin içeriğine dahil edilmiştir.

Societa Operaia di İstanbul binasının 2014 tarihli restorasyonu sırasında binadan Seminati'ye ait çizimler bulunmuştur. Bu çizimler arasında mimarın imzası ve tarih bilgisi yer alan üç adet belge teşhir edilmek üzere kararlaştırılmış ve İstanbul İtalyan Konsolosluğu'nda yer alan Garibaldi Galerisinde muhafazasına karar verilmiştir. Üç farklı tarihte yapılmış bu çizimler de tek tek incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

MİMAR DELFO SEMİNATİ'NİN İNŞA ETTİĞİ ESERLER

2.1. Hıdiv Kasrı

2.1.1. Hıdiv Kasrı'nın Konumu, İnşa Tarihi ve Banisi

Hıdiv Kasrı, İstanbul'un Beykoz ilçesine bağlı Çubuklu Mahallesinde; 30 pafta, 194 ada 49 parselde yer almaktadır. Kasrın yapıldığı dönemde, Çubuklu semti dâhil olmak üzere Beykoz ve Anadolu Yakası'nın tüm bölgeleri Üsküdar Belediyesi'ne bağlıydı.[12] Üsküdar'ın bir köyü olan Çubuklu 'da Bizans döneminden beri yerleşim olduğu bilinmektedir. Çubuklu bahçesi padişahlar tarafından avlanma sahası olarak kullanılmış, ayrıca sarayın meyve ve sebze ihtiyaçlarının karşılanması için, Bostancıbaşı ve bostancıların kontrolü altında ürünler yetiştirilmiştir.[13]

Yapı, Mısır'ın son Hıdivi olan Abbas Hilmi Paşa tarafından (1874-1944), 1907 senesinde İtalyan Mimar Delfo Seminati'ye yaptırılmıştır. Kasrı, Çubuklu semtine yaptıran Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa bu bölgeyi seçerken, Anadolu ile olan ilişkisini düşünmüştür. Arazisinin sahilinden mümkün olan deniz ulaşımı bu noktada önem arz etmektedir. Ayrıca hem Avrupa ülkelerinin hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun yakın takibinden uzaklaşarak, tatil günlerini gözlerden uzak geçirmek istemiştir. Kasrın yapılması için seçtiği nokta ise, Boğaziçi'nin bir kısmını gören bir manzaraya sahiptir.[14] Avrupa'nın sanayileşmesiyle birlikte, ham madde arayışına girmesi Mısır'a yönelmesine sebep olmuş, bu durum Mısır yönetimine hıdivlerin getirilmesi ve ardından Osmanlı devleti ile hıdivlerin ilişkilerinin ortadan kaldırılmasına kadar devam etmiştir. Osmanlı Padişahları bu durum karşısında hıdivlerle ilişkilerini iyi tutmaya çalışmış, tatil için Avrupa'ya gitmelerini engellemek

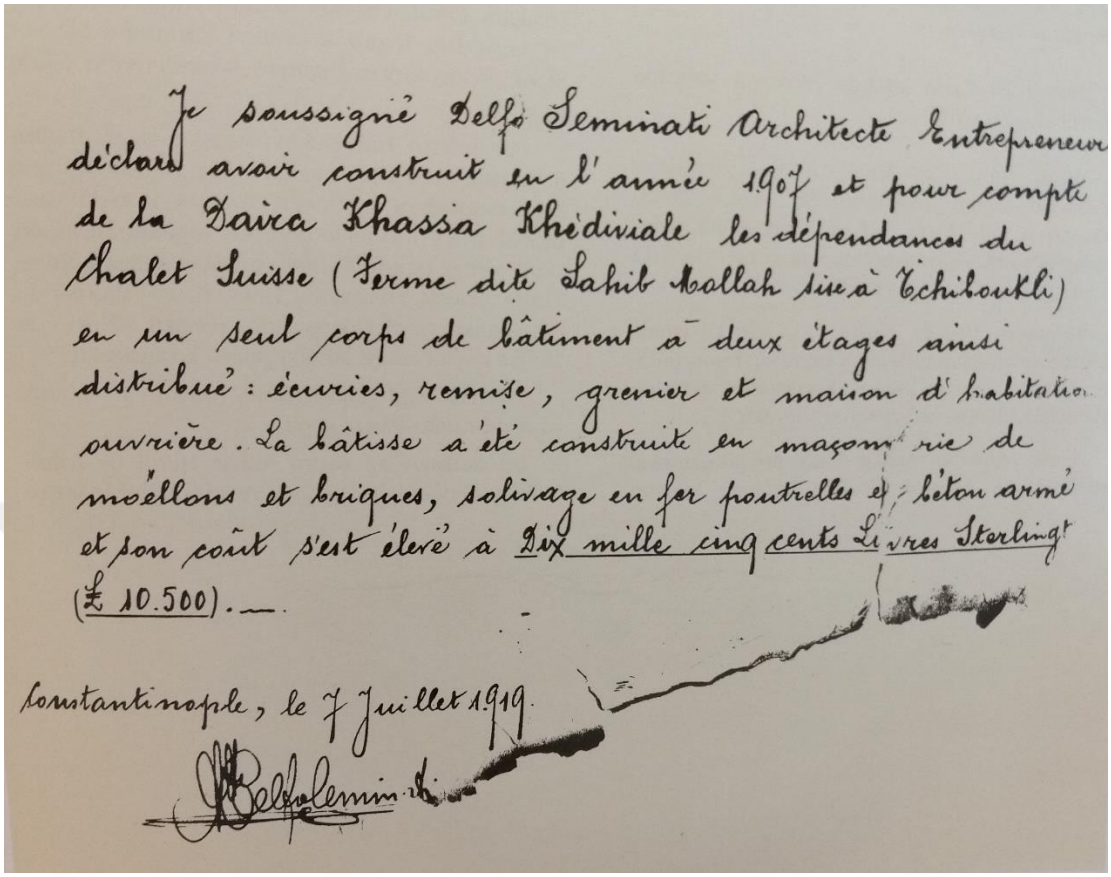
[12] Yüksel Çelik, ''Üsküdar Sakinlerinden Son Hıdiv II. Abbas Hilmi Paşa (1874-1944) ve Hıdiv Kasrı'', **Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V Bildiriler**, Cilt 2, 1-5 Kasım 2007, s. 401-420.
[13] Muzaffer Erdoğan, ''Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri'', **Vakıflar Dergisi**, 4 (1958), s. 178.
[14] Kadir Topbaş, ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Sivil Mimarisindeki Yeri'', **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, 1997, s. 64-65.

için Boğaziçi'nde ikamet etmelerine izin vermiştir. Abbas Hilmi Paşa, İstanbul'a geldiğinde annesinin Bebek'te satın aldığı sahil sarayında kalmıştır. Daha sonra içinde Reşat Paşa Yalısının da bulunduğu Sahip Molla Çiftliğinden büyük bir arazi satın almış ve Hıdiv Kasrı'nı da buraya inşa ettirmiştir. Hıdiv ve ailesi boğaza hâkim bu kasırlarda yaz aylarını geçirirken 1914 senesine gelindiğinde Dünya siyaseti çalkantılı bir süreç yaşamakta ve insanlık büyük bir savaşa sürüklenmekteydi. Abbas Hilmi Paşa, 1914 yılında Babıali'yi ziyaret etmiş ve hemen ardından Sultanahmet Meydanı'na yöneldiği esnada Mısırlı bir gencin suikastına uğramıştır. Yaralanan Hıdiv tedavi gördüğü için Mısır'a gidememiş ve bu süreçte Babıali'ye yakınlığı bahane edilerek tahtı elinden alınmıştır. İngilizler tarafından esir edileceğini düşündüğü için başka çaresi kalmayan Mısır hıdivi Abbas Hilmi Paşa İsviçre'ye yerleşmiştir. Onun İsviçre'ye yerleşmesinin ardından uzun süre terk edilmiş halde kalan kasır 1937 yılında İstanbul Belediyesi tarafından satın alınmıştır. 1983 yılında Turing Kurumu Başkanı Çelik Gülersoy'un direktörlüğünde başlanan restorasyon çalışmaları 1984 yılında tamamlanmış ve kasır eski ihtişamına kavuşmuştur.[15] Kasrın açılış töreni 24 Temmuz 1984 tarihinde gerçekleşmiş, törene dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren de katılmıştır.[16]

Yapının inşasına 1905 senesinde kadastro işlemleriyle Delfo Seminati'nin başkanlığı doğrultusunda başlandığı bilinmektedir. Hıdiv Kasrı'nın mimarının Delfo Seminati olduğuna dair en önemli kaynak, Turing Kurumu bünyesinde 1983 yılında alınan izinlerle birlikte Çelik Gülersoy'un başkanlığında başlatılan ve 1984 senesinde tamamlanan restorasyon çalışmaları sırasında kasrın yapım aşamaları hakkında bilgi içeren kısmen yanmış bir belgede Delfo Seminati'ye gerçekleştirdiği çalışmalar karşılığında yapılan ödemeyi gösteren evraktır. Bahsi geçen evraklara ait görseller Şekil 2.12. ve Şekil 2.14.'de verilmektedir. Üzerindeki metinlerin okunaklı bir şekilde ele geçirildiği evrakta Delfo Seminati'nin kaleminden çıkan metinler ve mimarın imzası net bir şekilde görülmekte olup bahsi geçen belgenin fotoğrafı Çelik Gülersoy'a ait *''Hıdivler ve Çubuklu Kasrı''* adlı kitapta yer almaktadır. [17] Bunun yanı sıra

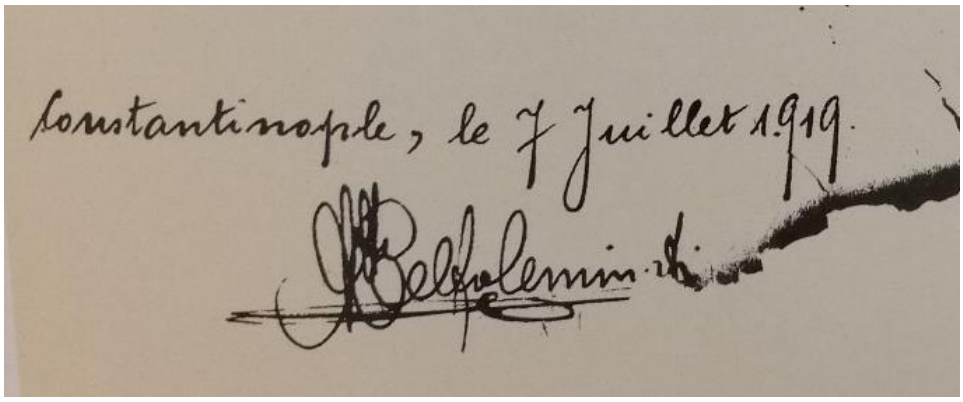
[15] Yüksel Çelik, ''Üsküdar Sakinlerinden Son Hıdiv II. Abbas Hilmi Paşa (1874-1944) ve Hıdiv Kasrı'', **Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V Bildiriler**, Cilt 2, 1-5 Kasım 2007, s. 415-416.
[16] Çelik Gülersoy, **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s. 12.
[17] Çelik Gülersoy, **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s. 12.

Durham Üniversitesi'nin dijital arşivinde, Abbas Hilmi II Koleksiyonunda yer alan ve 1921 ile 1928 yıllarında Delfo Seminati ile Mısır Hidiv'i arasında, Hıdiv Kasrı'nın yapımı ve onarımı hakkında bahsi geçen belgelerdir. Durham Üniversitesi Arşivi'nde yer alan bu belgeler Fransızca ve İtalyanca dillerinde olup, Delfo Seminati'nin Hıdiv Kasrı'nda yaptığı onarım ve bakım çalışmaları detaylıca mimarın kendisi tarafından rapor edilmiştir. Bahsi geçen yazışmalarda Delfo Seminati kendisini *''Mimar-Girişimci'' ve ''Hıdiv'in İş Direktörü''* olarak tanımlamıştır. Hıdiv Kasrı hakkında araştırmalar yapıldığı takdirde yapının mimarı hakkında çeşitli fikir ayrılıklarına rastlansa da bu tez kapsamında yapılan arşiv araştırmalarında Hıdiv Kasrı'nda Delfo Seminati kadar çok faaliyet göstermiş başka bir mimara ait somut delil bulunamamıştır. Fakat bunun yanı sıra yukarıda bahsi geçen Durham Üniversitesi'nde yer alan arşiv belgelerinde Mısır Hıdivi'nin, Mühendis-Mimar Edoardo De Nari ile olan yazışmaları da oldukça önemlidir. Ancak Edoardo De Nari'ye Abbas Hilmi tarafından verilen vazife, Hıdiv Kasrı'nda çalışmalar yapan mimar Delfo Seminati'nin iş işleyişini takip etmek başta olmak üzere, kasırda ve koruda görev alan diğer çalışanların işlerini takip etmek ve Mısır Hıdivi'ne bunları düzenli rapor etmek olduğu arşivde yer alan yazışmaların incelenmesiyle anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Hıdiv Kasrı'nın mimarı olarak Delfo Seminati'yi kabul etmemizde hiçbir sakınca görülmemekte olup halihazırda devlet kurumları tarafından yapılan tespit ve onarım raporlarında da Hıdiv Kasrı'nın mimarı olarak Delfo Seminati'nin kabul edildiği görülmektedir.

Je soussigné Delfo Seminati Architecte Entrepreneur déclare avoir construit en l'année 1907 et pour compte de la Daira Khassa Khédiviale les dépendances du Chalet Suisse (Ferme dite Sahib Kollah sise à Tchiboukli) en un seul corps de bâtiment à deux étages ainsi distribué : écuries, remise, grenier et maison d'habitation ouvrière. La bâtisse a été construite en maçonnerie de moëllons et briques, solivage en fer poutrelles et béton armé et son coût s'est élevé à Dix mille cinq cents Livres Sterling (£ 10.500).—

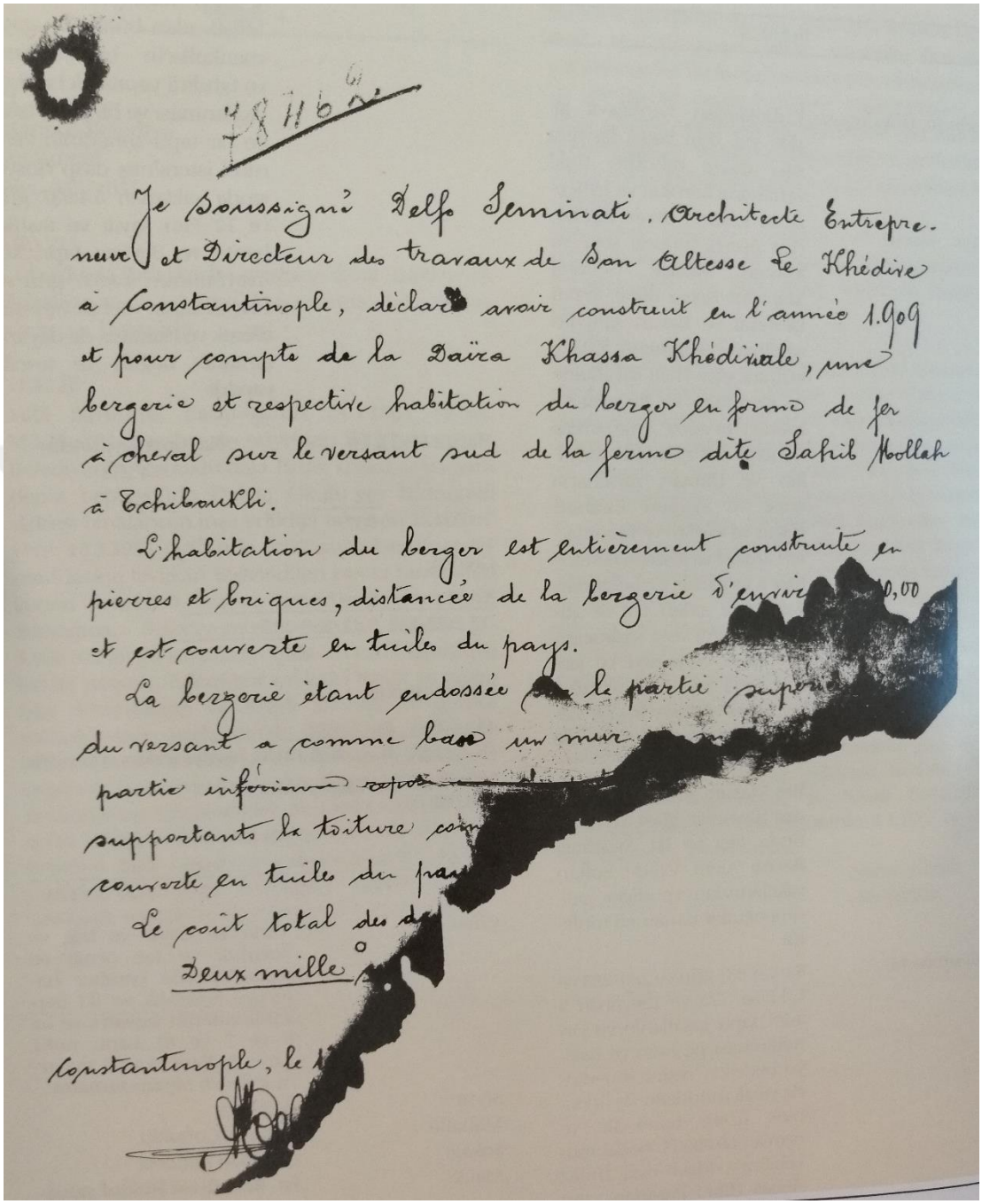
Constantinople, le 7 Juillet 1919.

Şekil 2.12. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Çelik Gülersoy'un 1983 senesinde Hıdiv Kasrı'nda yaptığı restorasyon çalışmaları sırasında tespit ettiği belge.[18]

Constantinople, le 7 Juillet 1919.

Şekil 2.13. Delfo Seminati tarafından imzalanmış olan belgeden imza detayı.[19]

[18] Çelik Gülersoy, **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s.141
[19] Çelik Gülersoy, **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s.141

Je Soussigné Delfo Seminati, Architecte Entrepreneur et Directeur des travaux de Son Altesse le Khédive à Constantinople, déclare avoir construit en l'année 1.909 et pour compte de la Daïra Khassa Khédiviale, une bergerie et respective habitation du berger en forme de fer à cheval sur le versant sud de la ferme dite Sahib Mollah à Echibouklu.

L'habitation du berger est entièrement construite en pierres et briques, distancée de la bergerie d'environ 10,00 et est couverte en tuiles du pays.

La bergerie étant endossée [illegible] le partie supérieure du versant a comme base un mur [illegible] partie inférieure [illegible] supportants la toiture [illegible] couverte en tuiles du pays.

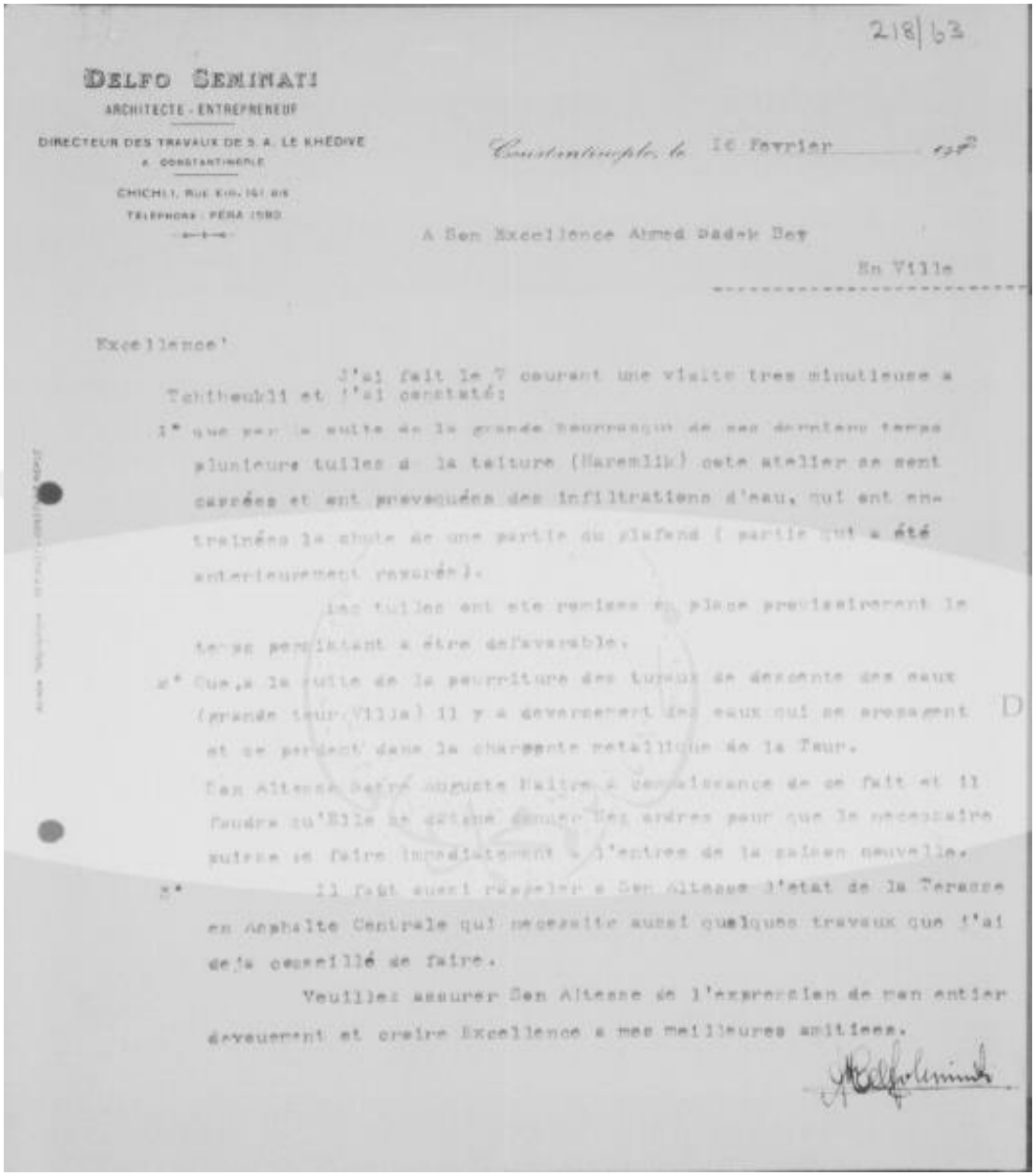
Le coût total des [illegible]

Deux mille [illegible]

Constantinople, le [illegible]

Şekil 2.14. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Çelik Gülersoy'un 1983 senesinde Hıdiv Kasrı'nda yaptığı restorasyon çalışmaları sırasında tespit ettiği belge.[20]

[20] Çelik Gülersoy, **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985, s.140

218|63

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE - ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, RUE [illegible]
TELEPHONE : PÉRA 1980

Constantinople le 16 Février 192[illegible]

A Son Excellence Ahmed Dadeh Bey
En Ville

Excellence'

J'ai fait le 7 courant une visite très minutieuse à Tchiheukli et j'ai constaté:

1° que par la suite de la grande tempête de ces derniers temps plusieurs tuiles de la toiture (Haremlik) cete atelier se sont cassées et ont provoquées des infiltrations d'eau, qui ont entraînées la chute de une partie du plafond (partie qui a été anterieurement renouvelé).

Ces tuiles ont été remises en place provisoirement le temps persistant à être défavorable.

2° Que, à la suite de la pourriture des tuyaux de descente des eaux (grande tour Villa) il y a déversement des eaux qui se croisent et se perdent dans la charpente metallique de la Tour.

Son Altesse Notre auguste Maître a connaissance de ce fait et il faudra qu'Elle se décide donner des ordres pour que la necessaire puisse se faire immédiatement à l'entrée de la saison nouvelle.

3° Il faut aussi rappeler à Son Altesse l'état de la Terrasse en Asphalte Centrale qui necessite aussi quelques travaux que j'ai déjà conseillé de faire.

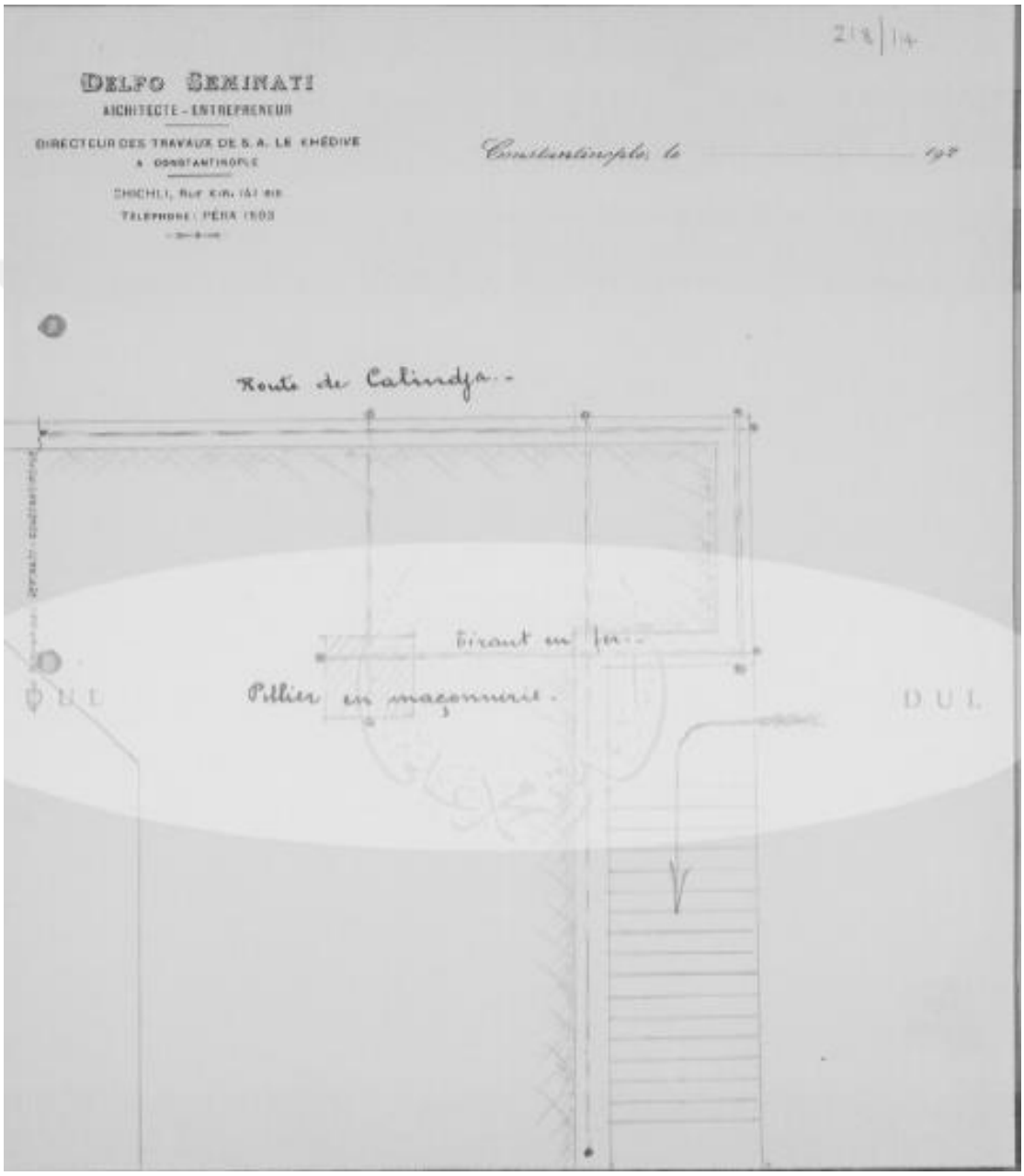
Veuillez assurer Son Altesse de l'expression de mon entier dévouement et croire Excellence à mes meilleures amitiées.

Şekil 2.15. Delfo Seminati tarafından imzalanmış, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge.[21]

Çelik Gülersoy'un restorasyonda bulduğu belgeler ile Durham Üniversitesi'nin dijital arşivinden incelediğimiz belgelerde Delfo Seminati'nin imzasının birebir örtüştüğünü görmekteyiz. Çelik Gülersoy'un bulduğu belgelerde tarih olarak 7 Temmuz 1919 görülürken Durham Üniversitesi'nden edinilen belgede 16 Şubat 1922 tarihi

[21] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

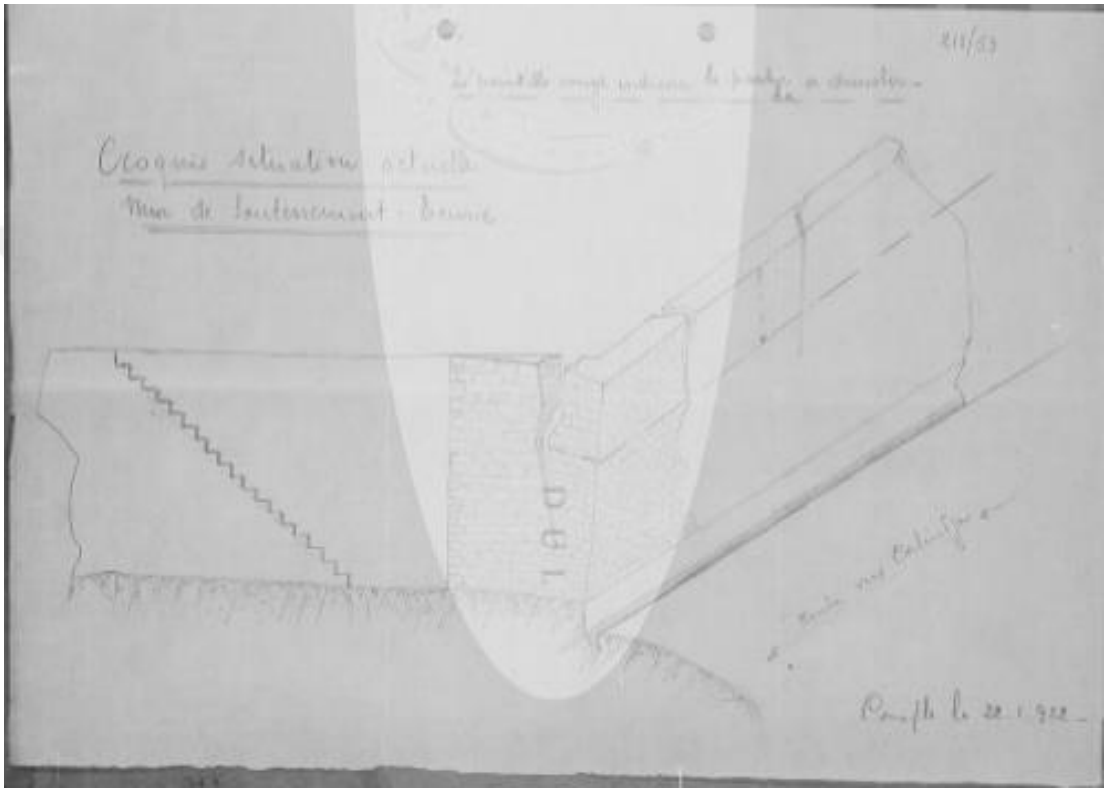
görülmektedir. Ayrıca iki belgede de Delfo Seminati *''Architecte-Entrepreneur ve Directeur Des Travaux De S.A. Le Khedive a Constantinople''* ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 2.16. Delfo Seminati tarafından yapılan çizim, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge.[22]

[22] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

Delfo Seminati tarafından hazırlanmış çizim taslağında *''Route de Calindja''* ve aşağısında merdivenle gidiş yönünü gösteren ok işareti yine Durham Üniversitesi'nin arşivinden aldığımız bir örnektir. ''Kanlıca yolu'' olarak tarif edilmesi kuvvetli ihtimaldir. Mimarın kasrın etrafındaki düzenlemelerine işaret eden bir belge niteliği taşımakta olup maalesef bu sayfaya tarihin atılmamış olması büyük bir kayıptır.

Şekil 2.17. Delfo Seminati tarafından yapılan çizim, Durham Üniversitesi dijital arşivinden açık erişimi olan, Abbas Hilmi II Koleksiyonuna ait belge.[23]

Bir önceki çizimin devamı olduğu ve Delfo Seminati tarafından eskizi yapıldığı düşünülen diğer bir dokümana Şekil 2.17.'de rastlıyoruz. Yine *''Route de Calindja''* olarak Kanlıca Yolu olduğunu düşündüğümüz yönde bir istinat duvarının muhtemelen onarımı veya kuvvetlendirilmesiyle ilgili olduğunu tahmin ettiğimiz belgede Şekil 2.16.'de vaziyet planı ve merdivenlerin kesit çizimi yapılmıştır. Bir önceki şekilde (Şekil 2.16.) Delfo Seminati'nin antetli kağıdında tarih olmayıp bu çizimde olması, çizimlerin ard arda gelen sayfalarda yer alması, aynı yerle ilişkili olmaları gibi sebeplerden ötürü iki belgenin birbirinin devamı olduğunu düşünmekteyiz. Özellikle

[23] Mirador Viewer (durham.ac.uk)

''Calindja'' (Kanlıca) kelimesinin iki sayfada da benzer yazıma sahip oluşu istinat duvarının çiziminin Delfo Seminati'ye ait olduğu kanaatini güçlendirmektedir.

Antik Roma malikanelerini andıran, İtalyan mimari etkilerinin gözlemlendiği Hıdiv Kasrı'nda Art Nouveau üslubu hâkim olmakla birlikte yer yer farklı tarzlara da rastlamak mümkündür.

Şekil 2.18. Yapılışından yirmi yıl sonra Hıdiv Kasrı ve bahçesinin görünüşü, Ressam M.J. Bourguignon 1925 tarihli ve imzalı.[24]

Şekil 2.18.'de yer alan eser Hıdiv 'in torunu olan Prens Abbas Hilmi tarafından Hıdiv Kasrı'na hediye edilmiştir. Ressam M.J. Bourguignon tarafından yapılan 1925 tarihli ve ressam tarafından imzalı bu tabloda Hıdiv Kasrı'nın ve bahçesinin inşasından yirmi yıl sonraki hali tasvir edilmiştir.

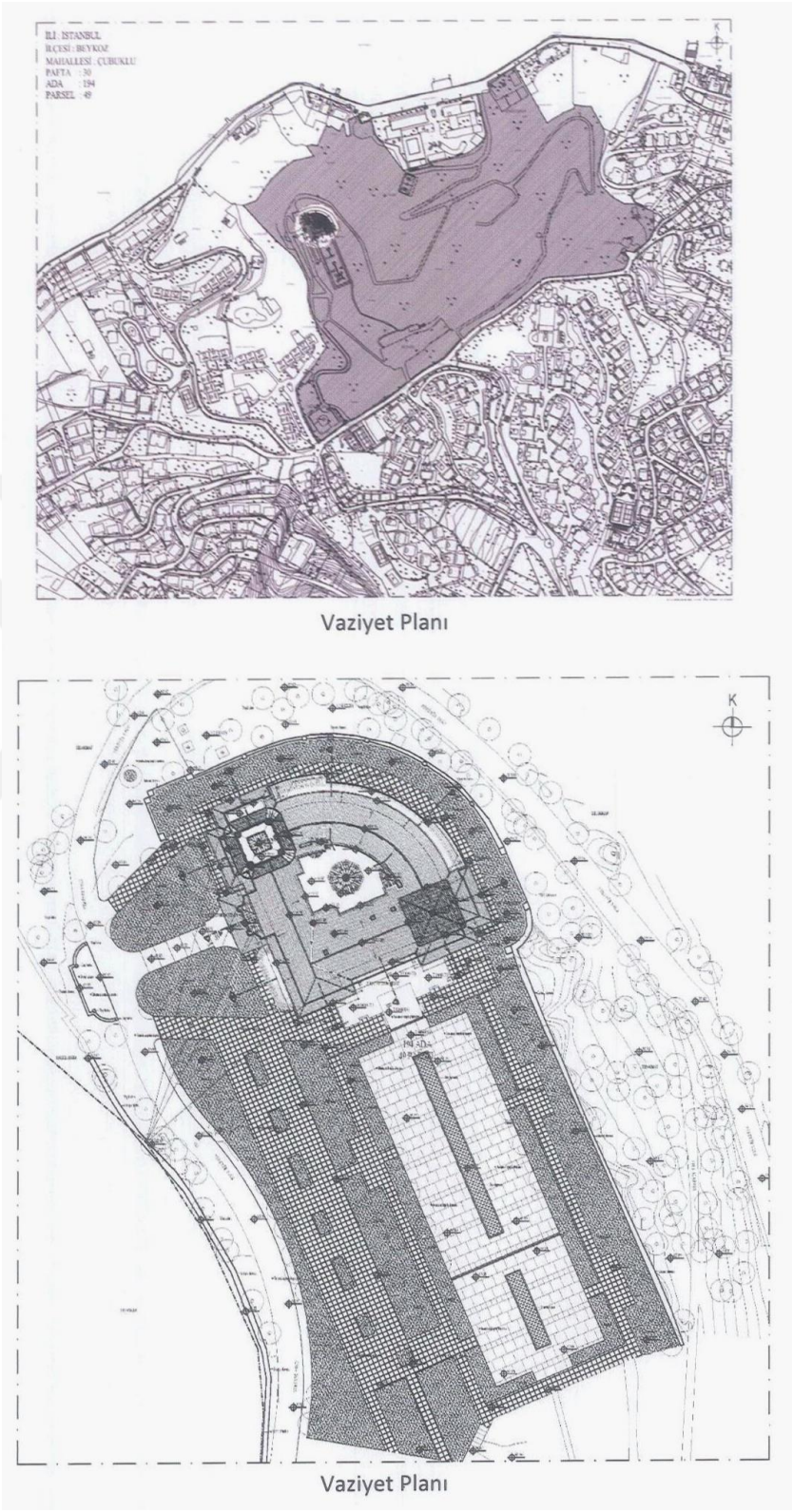
G.E.E.A.Y.K.'nun 14.03.1981 tarihli ve 12629 sayılı kararı doğrultusunda tescillenerek rölövesi uygun bulunan ve İstanbul 3. Numaralı Kültür ve Tabiat

[24] Haluk Y. Şehsuvaroğlu, **Boğaziçi'ne Dair**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1986, s. 2.

Varlıklarını Koruma Kurulunun 18.05.1995 tarihli ve 7465 sayılı kararı ile rölövesinin güncellenmesi kararlaştırılan ve aynı kurum tarafından 04.06.1996 tarihli ve 8275 sayılı kararı doğrultusunda koruma grubu I olarak belirlenmiş olan Hıdiv Kasrı, günümüzde İstanbul Belediye Başkanlığına ait olup Aralık 2023 tarihinde henüz restorasyonu tamamlanmadığı için ziyarete kapalıdır. Bu tez çalışmasının yapıldığı süreçte Hıdiv Kasrı'nın son restorasyonuna tanıklık edilmektedir.

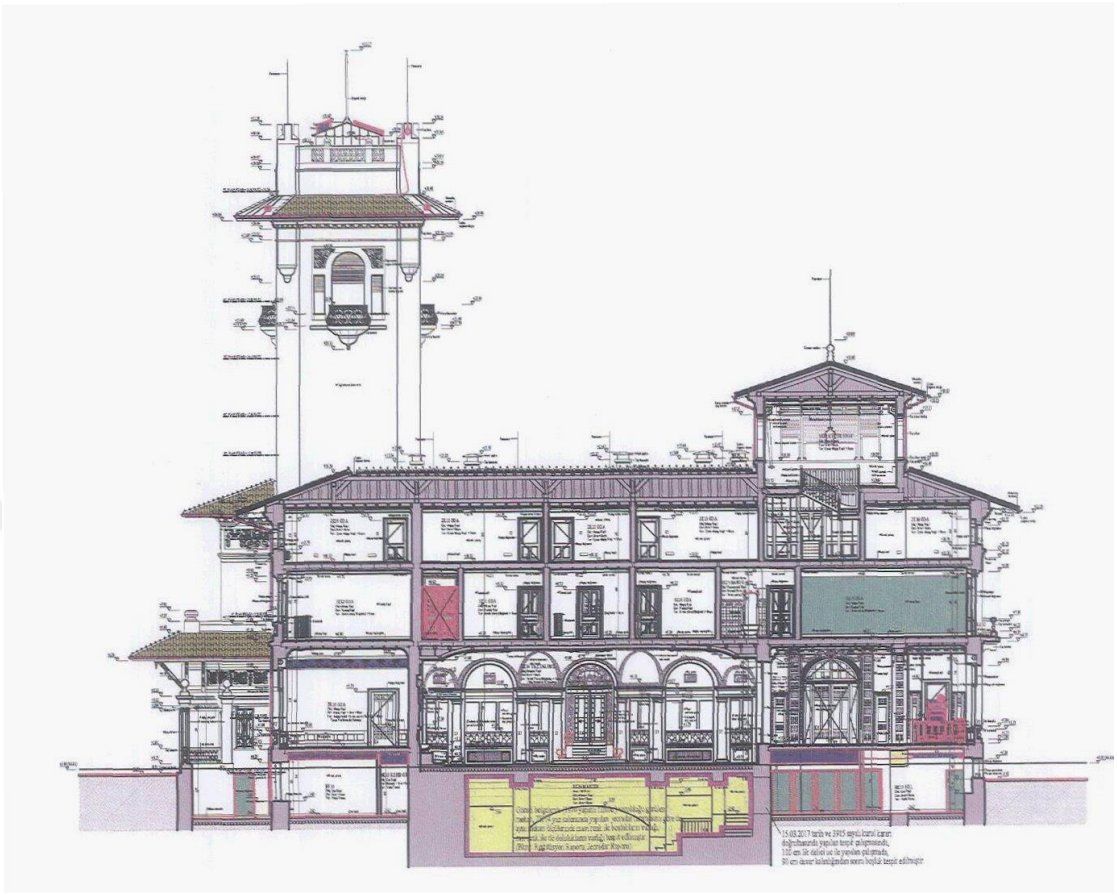
2.1.2. Hıdiv Kasrı'nın Plan Şeması ve Mimari Özellikleri

Hıdiv Kasrı özgün ve alışagelmemiş bir plan tasarımına sahiptir. İki dikdörtgen blok L şeklinde birleştirilmiş, iki bloğun açıkta kalan uçları çeyrek daire formunda bir blokla birbirine bağlanmıştır. Dikdörtgen bloklar ile çeyrek daire formundaki bloğun bağlantı yaptığı noktalarda bina kütlesi üzerinde biri kısa diğeri daha uzun olmak üzere iki adet kule yükseltilmiştir. Yapı bodrum kat üzerine oturtulmuş, zemin kat ve onun üzerinde kulelere kadar birinci, ikinci ve üçüncü kat ile yükselmeye devam ederken uzun olan kule dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci kata kadar yükselmeye devam etmektedir.

Şekil 2.19: Hıdiv Kasrı vaziyet planı.[25]

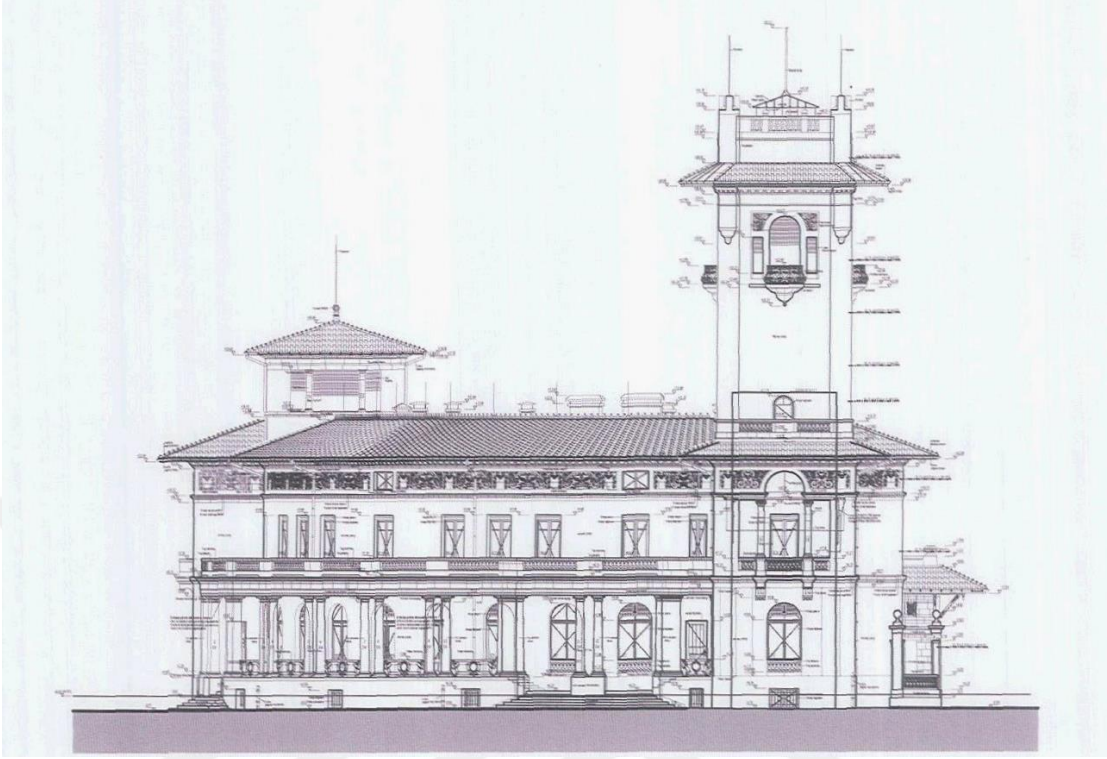
[25] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

Şekil 2.20. Hıdiv Kasrı güneybatı cephesi restitüsyon çizimi.[26]

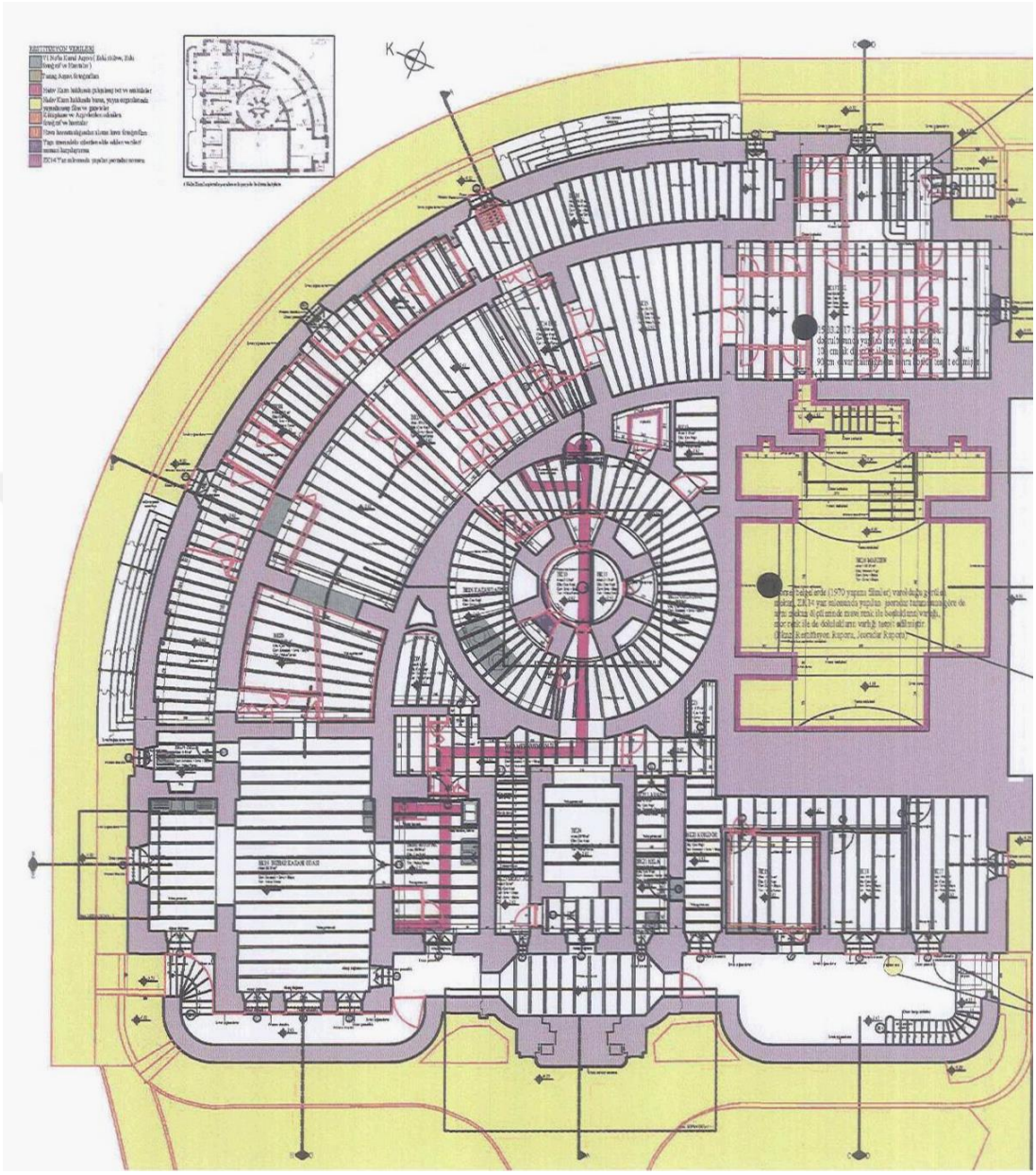
Görselde sarı renkle bodrum katında belirtilen mekân yapının orijinal halinin bir parçası olan mahzen alanı olarak tespit edilmiştir. Mahzenin bulunduğu yer Yaz Salonu'nun altına denk gelmektedir.

[26] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

Şekil 2.21. Hıdiv Kasrı kuzeybatı cephesi restitüsyon çizimi.[27]

[27] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

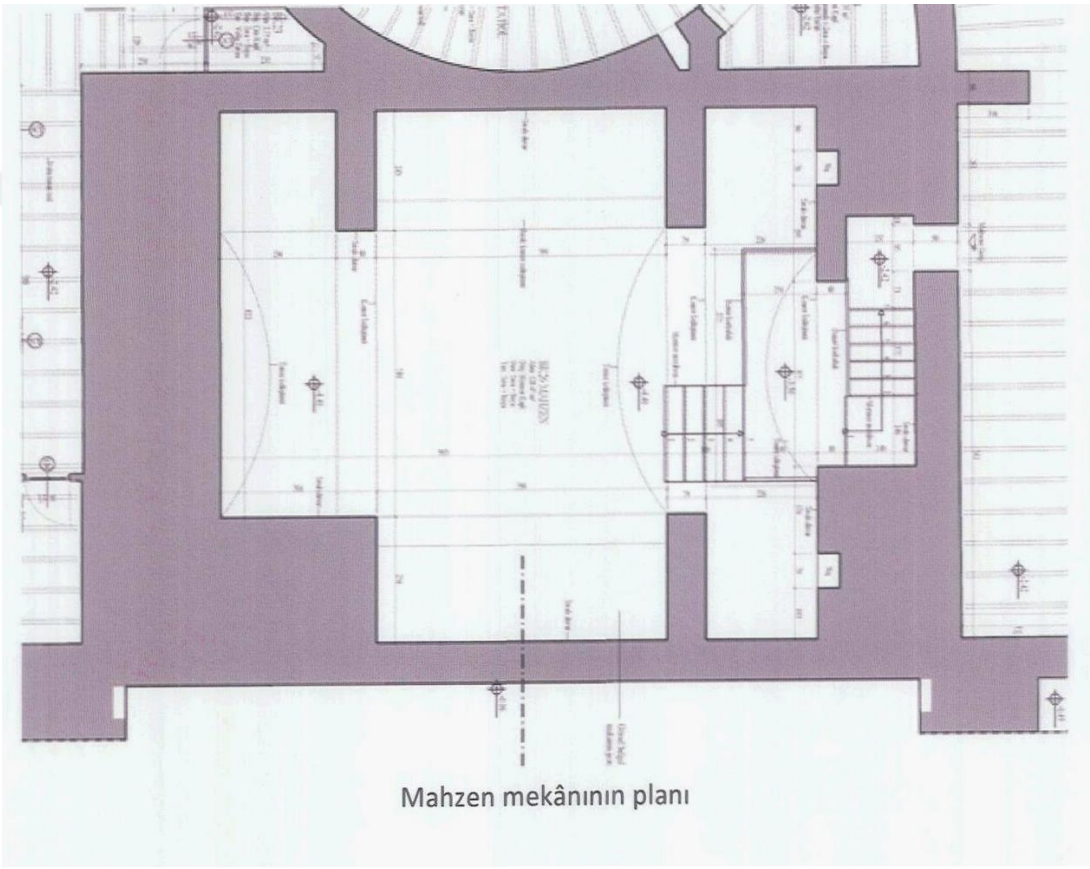
Şekil 2.22. Hıdiv Kasrı zemin kat restitüsyon çizimi.[28]

Bodrum Kat

Kasrın ana giriş cephesinin iki yanında yer alan basamaklardan inilerek bodrum kata ulaşılır. Bodrum kata inişi sağlayan boşluk alanların iç duvarlarında ve döşemesinde seramik kaplama yapılmıştır. Bodrum kat, yapı yapılırken mutfak olarak düşünülmüş ve daha sonraları da bu şekilde kullanıma tahsis edilmiştir. Dolayısıyla kullanımından

[28] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

dolayı en çok müdahalenin görüldüğü kat olma durumuna gelmiştir. Az evvel bahsettiğimiz seramik kaplamalar söz konusu müdahalelere örnek olmakla birlikte bodrum katın özgünlüğünü bozan etkenlerden birisidir. Bodrum kata bir diğer giriş ise yapının güneydoğu cephesinde bulunan altı basamaklı bir merdivenle sağlanmaktadır. Yapının orijinalinde burada bir mahzen yer almaktadır.[29]

Şekil 2.23. Hıdiv Kasrı bodrum kattaki mahzen restitüsyon çizimi.[30]

[29] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023
[30] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

Şekil 2.24. Mahzen alanında yapılmış bir film çekiminden görüntüler.[31]

[31] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023

Şekil 2.25. Ana girişin sağ tarafında bodruma ulaşımı sağlayan merdivenler. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023)

Şekil 2.26. Ana girişin sol tarafında bodruma ulaşımı sağlayan merdivenler (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023)

Zemin Kat

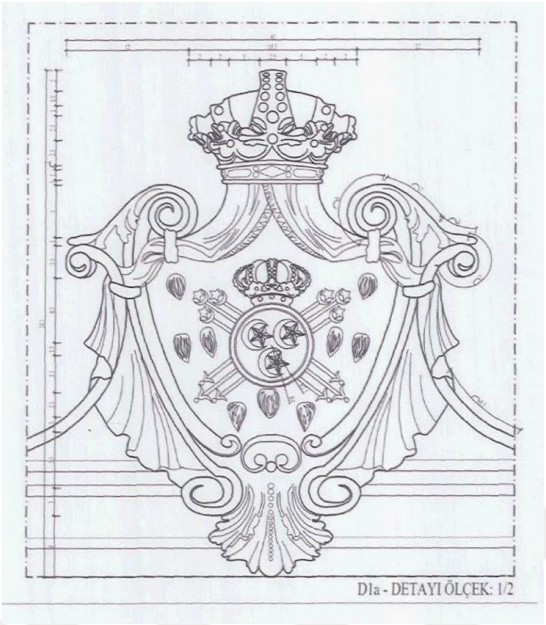
Hıdiv Kasrı'nın Art Nouveau üslubunda özellikler taşıyan görkemli ana giriş kapısı güneybatı cephesinde yer almaktadır. Çift kanatlı demir kapının üzerinde Hıdiv'in arması yer almaktadır.

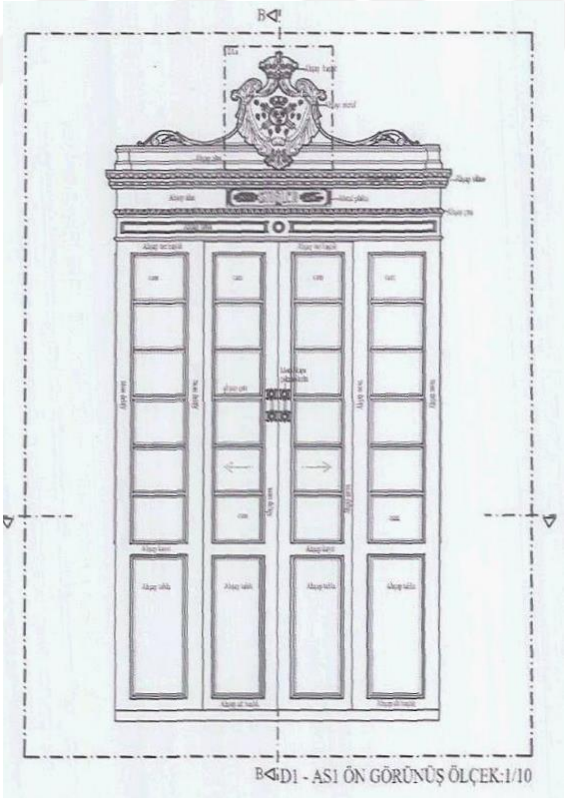
Şekil 2.27. Hıdiv Kasrı güneybatı cephesinde yer alan ana giriş kapısı (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023)

Şekil 2.28. Ana giriş kapısı üzerinde bulunan Hıdiv ‘in arması (Zeynep Duygu Ensaroğlu 12.11.2023)

Şekil 2.29. Hıdiv'in armasının restitüsyon çizimi.[32]

Şekil 2.30. Güneydoğu cephesindeki ana giriş kapısının restitüsyon çizimi.[33]

[32] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[33] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.31. Giriş cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 12.11.2023)

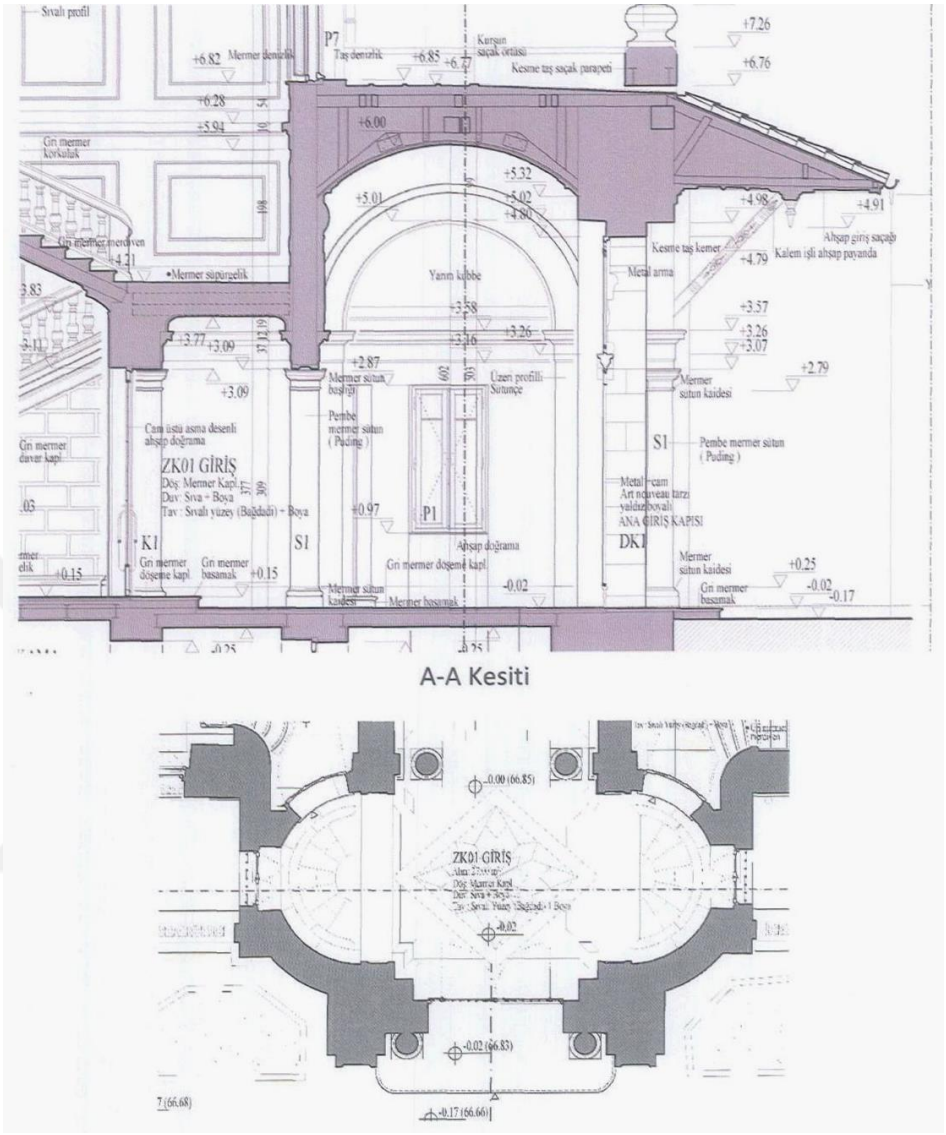
Art Nouveau stilinde tasarlanan giriş kapısının üzerinde günümüze ulaşmamış fakat orijinal halinde kapının üzerinde olan demir malzemeden yapılmış akant yaprağından söz edilmektedir.[34] Kasım 2023 tarihi itibariyle restorasyonuna devam edilen yapının çalışmalar tamamlandığında bu detay da belki eklenerek, kapı eski görünümüne kavuşacaktır. Kapı WANNER GENEVE firması tarafından üretilmiştir.[35] Giriş kapısına baktığımız zaman dikdörtgen çift kanatlı kapının üzerinde yuvarlak kemer alınlığı içine yerleştirilmiş Hıdiv arması ve armanın etrafında demir ile yapılmış hareketli süslemeler görülmektedir. Demir kapının yerleştirildiği cephede kesme taş kullanıldığını görmekteyiz. Demir kapıyı kesme taş cepheye aynı yuvarlak kemer ile oturttuktan sonra cephe üzerinde çıkma yapacak şekilde mermer malzemeden yuvarlak kemer üzerine bir silme şeklinde çerçeve eklenmiş ve mermer kemerin sağda ve solda devamında oldukça sade bir tasarıma sahip aynı mermerden sütun başlığının altında zemine uzanan yine aynı malzemeden mermer sütunlarla kapı girişi tamamlanmıştır. Bu tasarım cephe duvarından içeriye doğru simetrik bir şekilde oyuntu yapacak şekilde oturtulmuştur. Mermer sütunların bitiş hizasından kapıya giriş bir basamak ile yükseltilmiş olup bu kısımda zeminde beyaz mermer kullanılmıştır. Ana girişin iki yanında kesme taş üzerine monte edilmiş cam ve demir kafesli birer fener yer almaktadır. Fenerler monte edildiği yerden aşağı yönlü kıvrım yapmaktadır. Tasarım itibariyle fenerlerde de Art Nouveau üslubu kendini göstermektedir. Fenerlerin monte edildiği kısımlarda fenerin genişliğine yakın ene sahip duvar silmesi, fenerin üst kısmında yuvarlak kemer şeklini alacak şekilde bir silme olarak cepheye hareket katmıştır. Fenerin monte edilecek ucunu tam anlamıyla içine alacak oyuntular yine her iki tarafta simetrik olarak açılmıştır. Bu detay bize fenerin kapı tasarımında orijinalinde tasarlanarak monte edileceği yerler için duvarda da tasarıma gidilmiş olduğunu göstermektedir. Fenerlerin iki yanından kesme taş malzeme ile oluşturulan cephe geriye doğru kıvrılarak sıva ve boya ile oluşturulmuş cephe düzlemine geçiş yapmaktadır. Kapının olduğu cephede sıvalı ve boyalı düz bir cephe yerine kapıyı vurgulayacak kesme taş, mermer ve demir kapı kullanımı cepheye hareketlilik katmaktadır. Kapı üzerindeki saçağın eni boyunca geriye doğru çekilen sıvalı-boyalı

[34] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü, 21.11.2023.
[35] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü, 21.11.2023.

duvar cephesinde mermer sütun başlığı hizasına kadar kesme taş kullanımı devam ettirilmiştir. Saçak ile sütun başlığı arasında uzanan kesme taşın orta kısmında bir silme olarak devam eden oyularak oluşturulmuş kıvrık yapraklar, rozet içerisinde çiçekler gibi bitkisel süslemeler yapılmıştır. Saçak ise ahşap malzemeden olup önce küçük simetrik kareler içine her biri aynı çiçek motifi ve arada kalan boşluklara da birbirini takip eden çiçek motifleri ile en dış kısmında ince dikdörtgenler içine yapılmış yine birbirini takip eden süsleme motifleri yapılmıştır. Saçağın zemini beyaz tutulurken üzerindeki motiflerde kırmızı, yeşil ve altın sarısı tonlarda eklenen motifler hem sade hem de motifleri öne çıkaran bir tasarım ortaya koymaktadır. Her detayda simetrinin hâkim olması kapı tasarımının önemli bir özelliğidir.

Kapıdan geçtiğimizde merdiven holüne ulaşmaktayız. Bu holden altı basamaklı ve mermer malzemeden yapılmış bir merdivenle zemin kata ulaşılmaktadır. Üst kata çıkıldığında merdivenin iki yanına yerleştirilmiş olan mermer çiçekliklerin kurul raporunda orijinal olmadığı belirtilmiştir.[36] Zemin kattan birinci kata ulaşımı sağlayan, sağ ve soldan iki kollu tasarlanmış merdivenin iki tarafında da zeminden tavana kadar uzanan birer sütun ile mekânın yükseklik algısı arttırılmıştır.

[36] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.32. Giriş merdiven holünün planı ve restitüsyon kesit çizimleri (A-A'Kesiti).[37]

[37] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

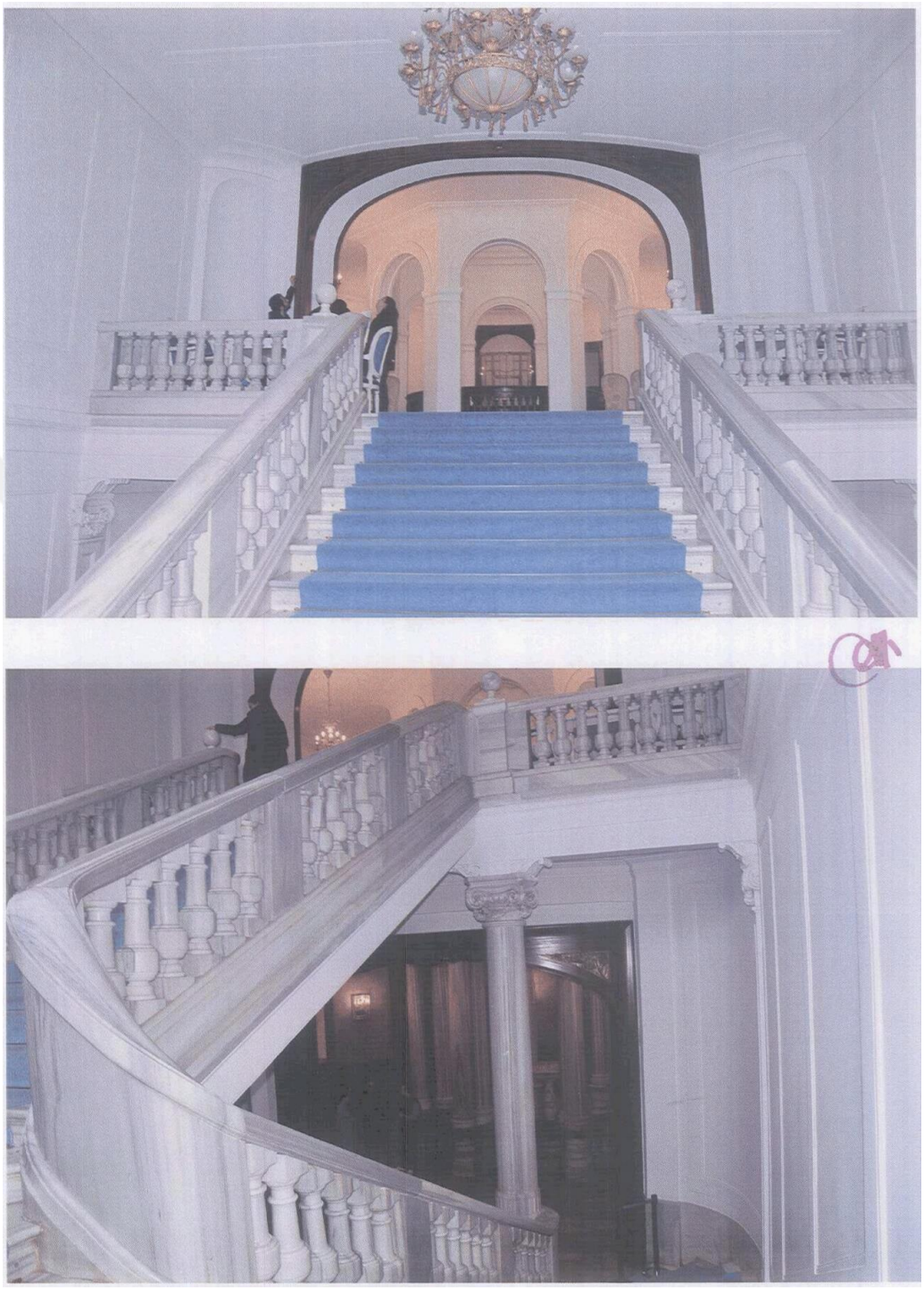
Şekil 2.33. Giriş kapısının ardında yer alan çift kanatlı mermer merdiven.[38]

[38] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.34. Çift kanatlı mermer merdivenin detayı.[39]

[39] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.35. Çift kanatlı mermer merdiven detayı.[40]

[40] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.36. Giriş kapısının yapı içinden görünüşü.[41]

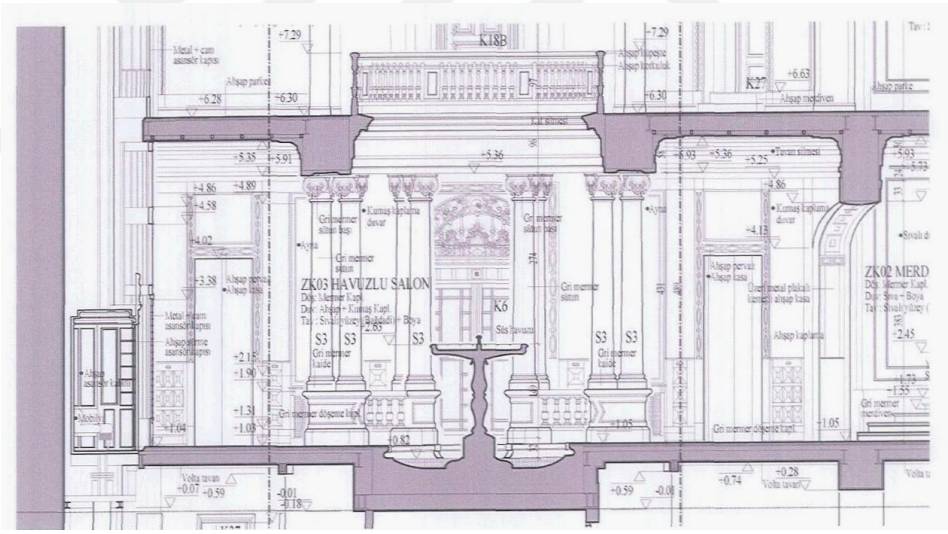
[41] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.37. Yapının iç kısmından giriş kapısının arka kısmına ait detay.[42]

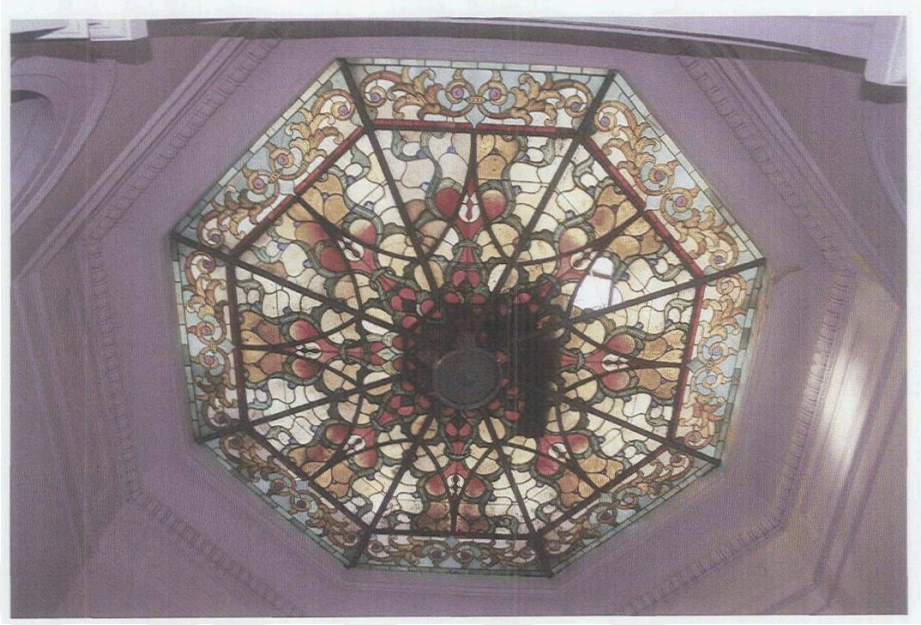
[42] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Merdiven holünden ilerlediğimiz zaman *''Havuzlu Salon''* olarak adlandırılan mekâna geçilmektedir. Havuzlu Salon'a geçişte kapı yerine açık kemer sistemi tercih edilmiş ve mekân kapı ile kesilmediğinden genişlik hissiyatı vermektedir. Kemer ise ahşap kaplamaya sahip, pervaz köşelerindeyse pirinç malzemeden motiflerle tasarlanarak oluşturulmuştur. Salon mekanının zemininde mermer kaplama yapılmıştır. +2.44 kot yüksekliğine kadar salonun duvarlarına tablalı ahşap kaplama yapılmış, kalan duvar boşlukları ise kumaş ile kaplanmıştır. Kumaş kaplamalarının alt kısmına denk gelen ahşap kaplamaların olduğu kısımlarda metal rozetler yerine göre birer veya ikişer olarak yerleştirilmiştir. Art Nouveau stilinin bir diğer özelliği de mekanlarda kullanılan ahşap malzeme yoğunluğudur. Havuzlu Salon'un duvarlarında bunu rahatlıkla gözlemekteyiz. Havuzun üzerine denk gelen noktada vitray camdan tasarlanmış çatı feneri yer almaktadır.

Şekil 2.38. Havuzlu Salon'u gösteren kesit çizimi[43]

[43] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.39. Tavanda yer alan vitray camlı, demir profilli tavan feneri.[44]

Şekil 2.40. Havuzlu Salon'un ortasında yer alan mermer su havuzu.[45]

[44] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[45] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.41. Zemin kat Havuzlu Salon'un ortasında yer alan mermer sütunla çevrili mermer su havuzu.[46]

[46] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Merdiven holünden yakın zamanda düzenlenmiş çay ocağı olarak kullanılan bir alana geçiş vardır. Ayrıca bodrum kata geçişi sağlayan merdivenlerde bu holde yer alır. Bunun yanı sıra restorasyondan önce giriş katında vestiyer olarak kullanılan mekânın da esasen havuzlu salon ile başka mekân arası geçişi sağlayan bir yer olduğu anlaşılmıştır. Bu alanlar yapı inşa edildiğinde servis için kullanılması düşünülerek düzenlenmiş mekanlardır.

Zemin katta yer alan mekanlardan birisi olan *''Yemek Salonu'nun''* duvarlarına da Havuzlu Salon'da olduğu gibi ahşap kaplama, üst kısımlarına da kumaş kaplama uygulanmıştır. Ancak Havuzlu Salon'da zeminden +2.44 kot boyunca tutulan ahşap kaplama Yemek Salonu'nda ise +4.19 kotuna kadar yükseltilmiştir. Aynı şekilde ahşap kaplamanın bittiği yerden tavana kadar kalan kısım ise yine kumaş ile kaplanmıştır. Kumaş kaplamalarının aralarına ve köşelerine uygulanan ahşap çıtalar ile kumaşlar çerçeve içine alınmış pano görüntüsü oluşturur. Kumaş kaplamasının olduğu yerlerde duvar ile kumaş arasına elyaf yerleştirilmiştir. Yemek Salonu'nun zemini ve tavanında da ahşap kaplama uygulanmıştır. Yemek Salonu'nda yer alan büfe orijinal olup yapının inşası sırasında yerleştirilmiş bir elemandır. Büfenin üzerine alçı malzemeden çiçek, gül motifli bezemeler yapılmış ve altın yaldızla boyanmıştır. Art Nouveau stilinde sıkça gördüğümüz bitkisel süslemeler, ahşap ve ahşap üzerine altın varaklar yine kendini göstermektedir. Salonun duvar kısımlarında aynalar yer almaktadır. Bu aynaların çerçeveleri metaldendir. Yemek Salonu yapının çeyrek daire formundaki blogun içinde yer aldığından dolayı içeriden kavisli bir mekandır. Ayrıca Yemek Salonu'nun içerisinde taşıyıcı görev gösteren mermer sütunlar yer almaktadır. Sütunlar birbiriyle karşılıklı olarak birisi duvar diğeri cam tarafında, zemin üzerine duvarlara bitişik olarak yerleştirilmiş odadaki aynı renk ahşap renkte kaplamaya sahip dolaplar üzerine oturtulmuştur.

Şekil 2.42. Yemek Salonu eski bir fotoğraf. [47]

[47] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.43. Yemek Salonu'nda yer alan özgün ahşap büfe.[48]

Şekil 2.44. Yemek Salonu'nu gösteren eski bir fotoğraf.[49]

[48] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[49] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

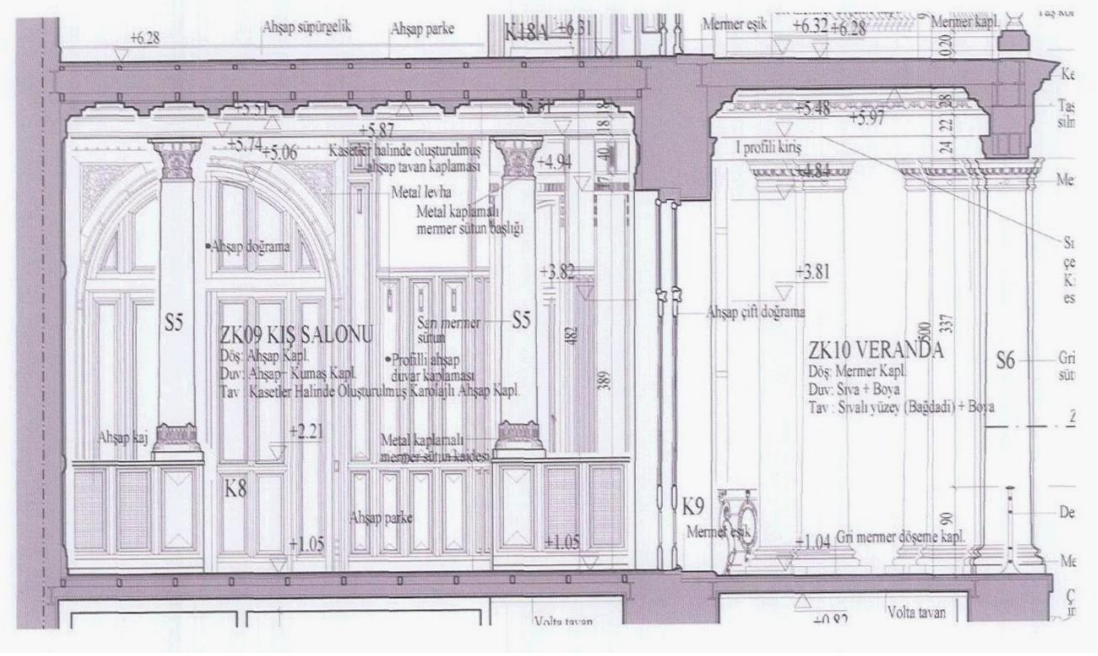
Şekil 2.45. Yemek Salonu'nda solda bulunan özgün ahşap dolap.[50]

Şekil 2.46. Yemek Salonu'nun ahşap tavan kaplaması.[51]

[50] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[51] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

''Kış Salonu'' yine zemin katta yer alan bir mekân olup veranda ile arasında açılabilen kapı ve geniş pencereler sayesinde ferahlık hissi olan bir mekandır. Kış salonunda davlumbazlı ve ahşap kaplamalı iki adet şömine yer almaktadır. Yerden mermer basamak ile yükseltilmiş şöminenin üst kısmında tavan kornişine kadar uzanan çerçeveli bir ayna yer almaktadır. Kış Salonu'nun zemininde geometrik şekillerde parke kaplama uygulanmıştır. Duvara paralel yedi sıra kasetlenmiş olan tavanın ortadaki üç sırasına aydınlatma unsurları yerleştirilmiştir. Bahsi geçen aydınlatma elemanları 1982 senesinde gerçekleştirilen restorasyonda yapıya eklenen orijinal olmayan elemanlardır. Duvarları ahşap kaplama olan salonda, ahşap kaplamanın bittiği yerde tavana kadar kumaş kaplama uygulaması bu mekânda da karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.47. Kış Salonu ve verandayı gösteren kesit çizimi.[52]

[52] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.48. Şömine detayı.[53]

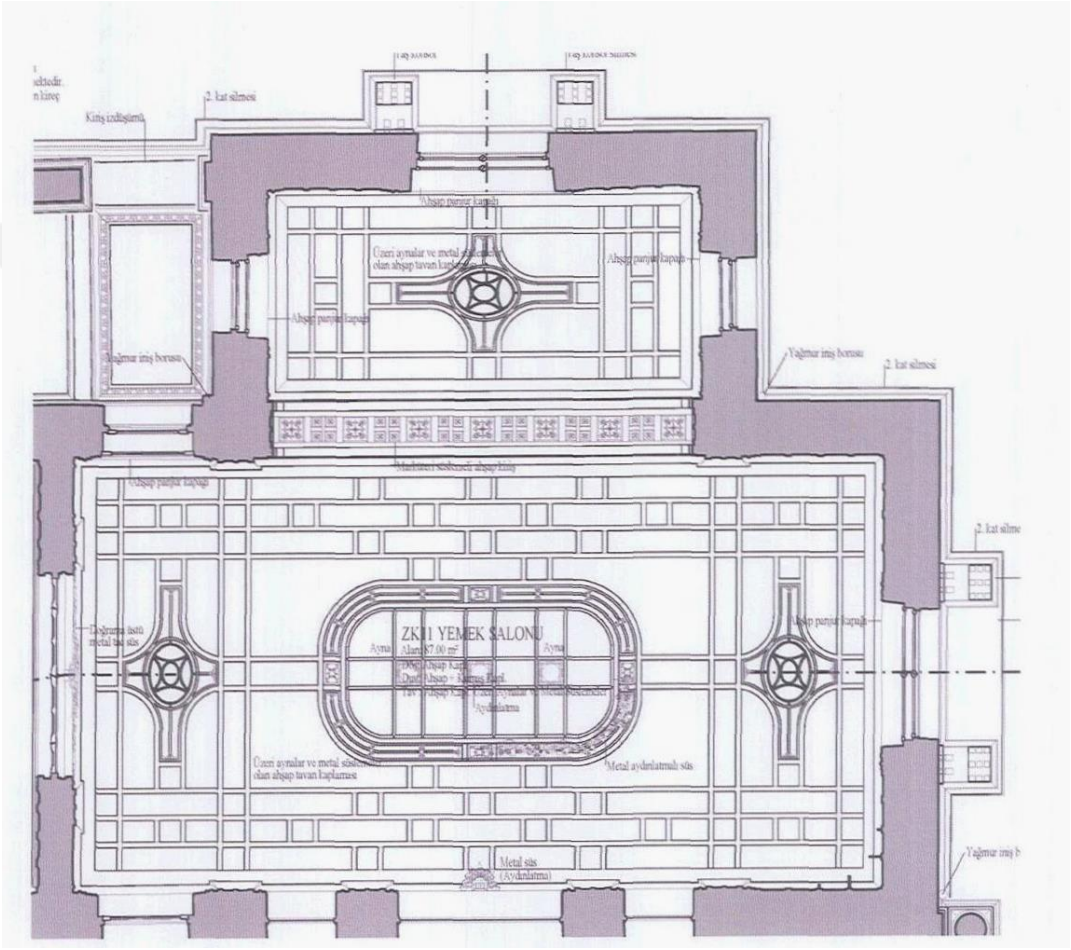
Veranda mekanının bir tarafı cephe duvarı diğer tarafı ise monoblok mermer kaidelere oturan on iki çift mermer sütunla oluşturulmuştur. Mekân ayrımını için kullanılan çift mermer sütunlar ambiyansın daha ferah olmasını sağlamıştır. Veranda mekanının üstünde yer alan balkonun taşıyıcı görevini gören sütunların kirşleri sarkıtılarak kasetler oluşturulmuştur. Salonun zemin döşemesine mermer kaplama uygulanırken duvar ve tavanındaysa sıva üzerine boya uygulanılmıştır. Verandanın üzerinde balkon olmasından dolayı zaman zaman bu balkondan su alması olumsuz olarak veranda tavanında kabarmalara sebebiyet vermektedir.

[53] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

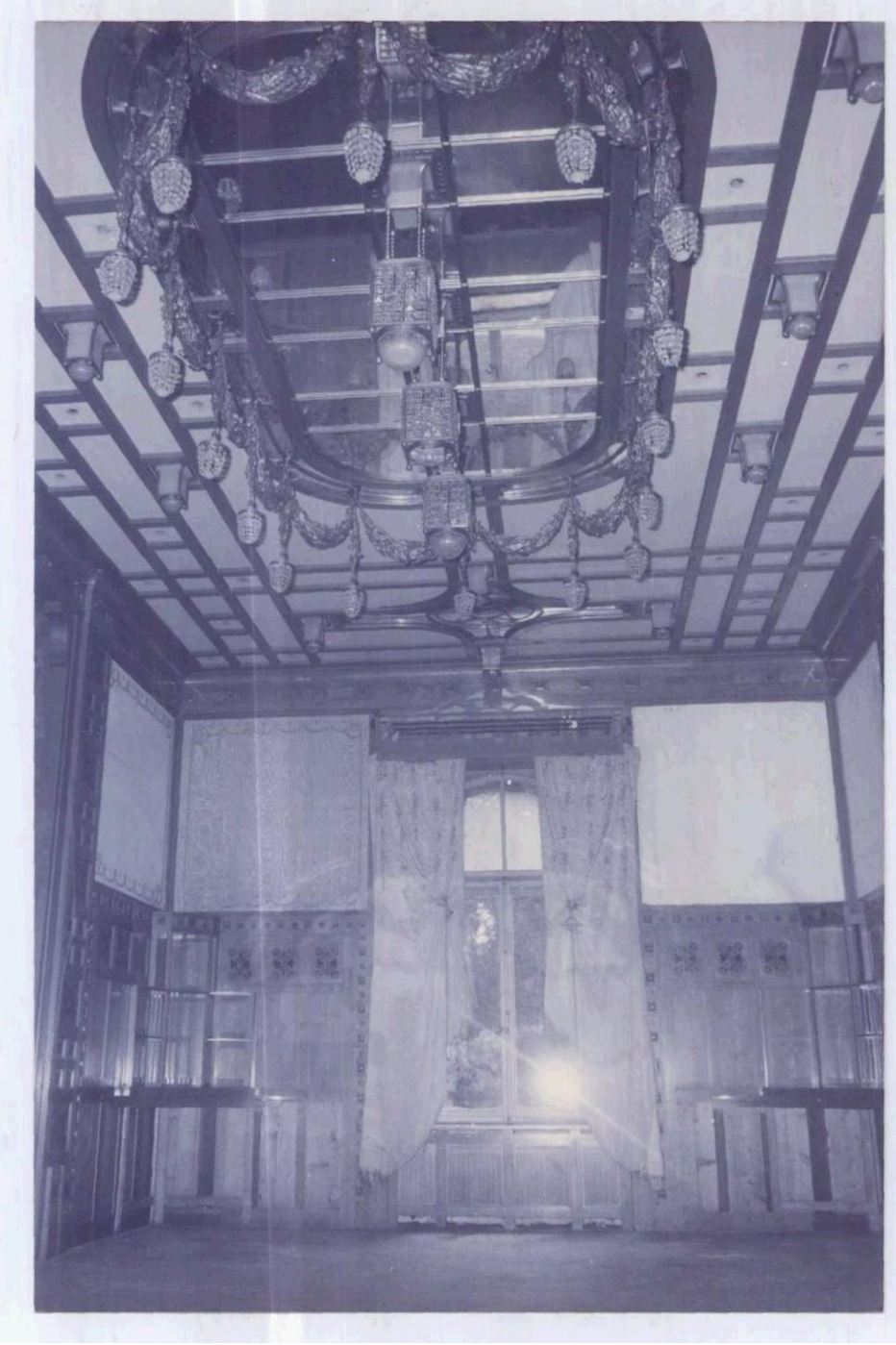
Şekil 2.49. Verandaya dışarıdan bakış (Zeynep Duygu Ensaroğlu 12.11.2023)

''Toplantı Salonu'' olarak adlandırılan zemin kattaki diğer bir mekân; Yaz Salonu'nun yanında yer almaktadır. Salonun ahşap kaplamalı tavanının orta kısmında oldukça görkemli bir aydınlatma elemanı yer almaktadır. Odanın duvar kaplamasında; ahşap ve ahşap kaplamanın bittiği yerden tavan hizasına kadar kumaş kaplaması yapılmıştır.

Şekil 2.50. Yemek Salonu'nun restitüsyon çizimi.[54]

[54] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.51. Yemek Salonu eski bir fotoğraf.[55]

[55] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.52. Yemek Salonu eski bir fotoğraf.[56]

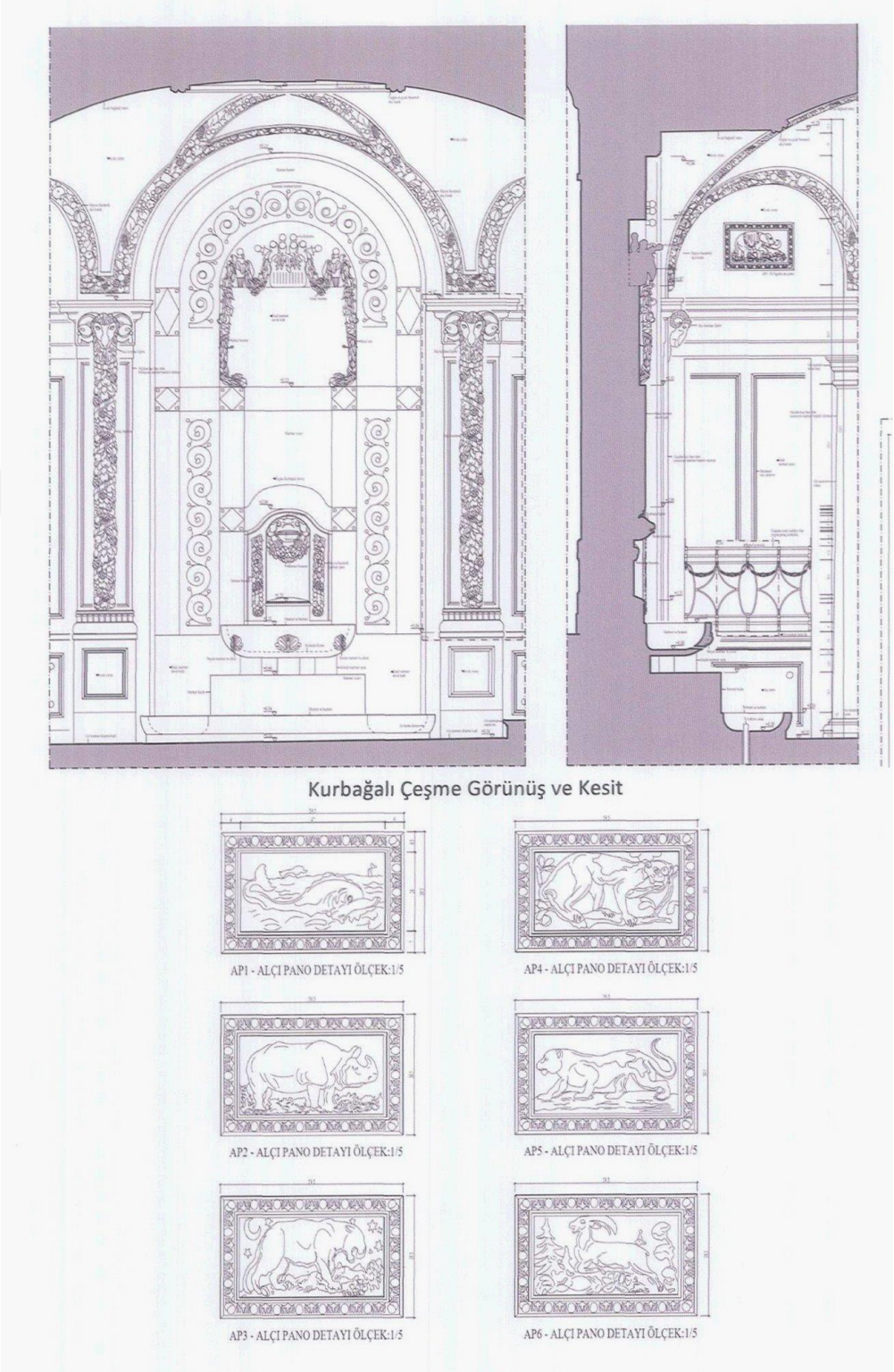
Toplantı salonunun yanında yer alan Yaz Salonu'nun üst örtüsünde uygulanmış olan tonozlu örtü odalardan farklı bir tasarım sergiler. Tonozların köşelerinde yer alan kuşakların üzerine alçı kabartmadan çicek ve meyve figürleri yapılmıştır. Mekan içinde mermer sütunlarla birlikte zeminde de mermer tercih edilmesi görsel olarak bir bütünlük sağlamaktadır. Mermer sütunların tavana geçişini sağlayan alçı yüzeyler üzerinde çeşitli hayvanlardan oluşan kabartmalar yer almaktadır. Böylelikle bitkisel süslemeden farklı olarak hayvan figürleri ile bezemelerde çeşitlilik kendini göstermektedir. Yaz Salonu, dört sabit pencere ve üç adet kapıyla bahçe alanına bağlantısı olan bir mekan olarak tasarlanmıştır. Salon koridordan altı basamaklı bir merdiven ile ayrıştırılmıştır. Yaz Salonu ile Toplantı Odası arasında görülen korkuluklar pirinç malzemedendir. Yaz Salonu'nda *''Kurbağalı Havuz''* olarak adlandırılan duvara sabit, mermerden tasarlanmış süs amaçlı bir çeşme yer almaktadır.

[56] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

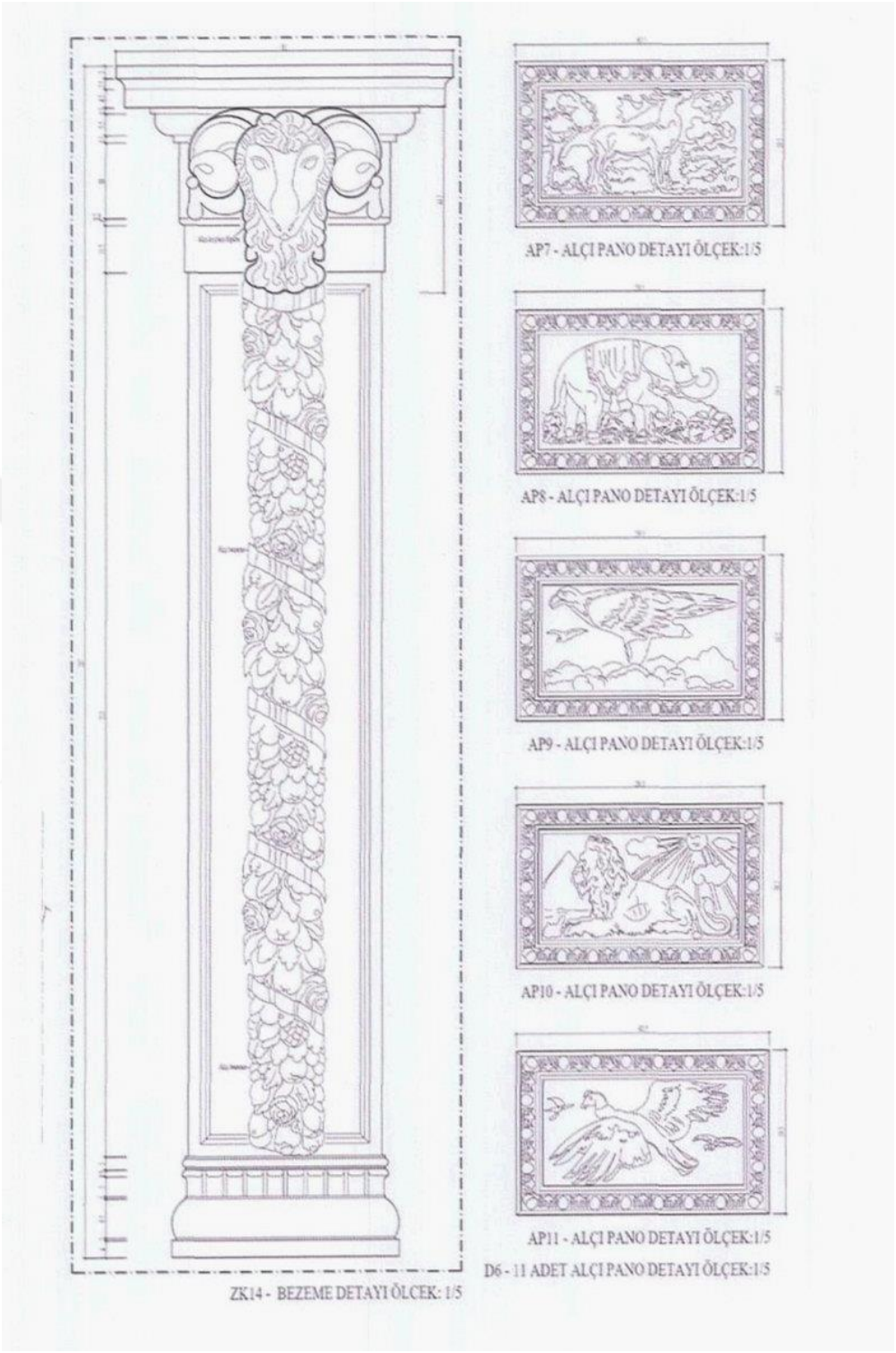
Şekil 2.53. Kurbağalı Havuz.[57]

[57] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.54: Kurbağalı Havuz ve etrafındaki bezeme detayları. [58]

[58] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

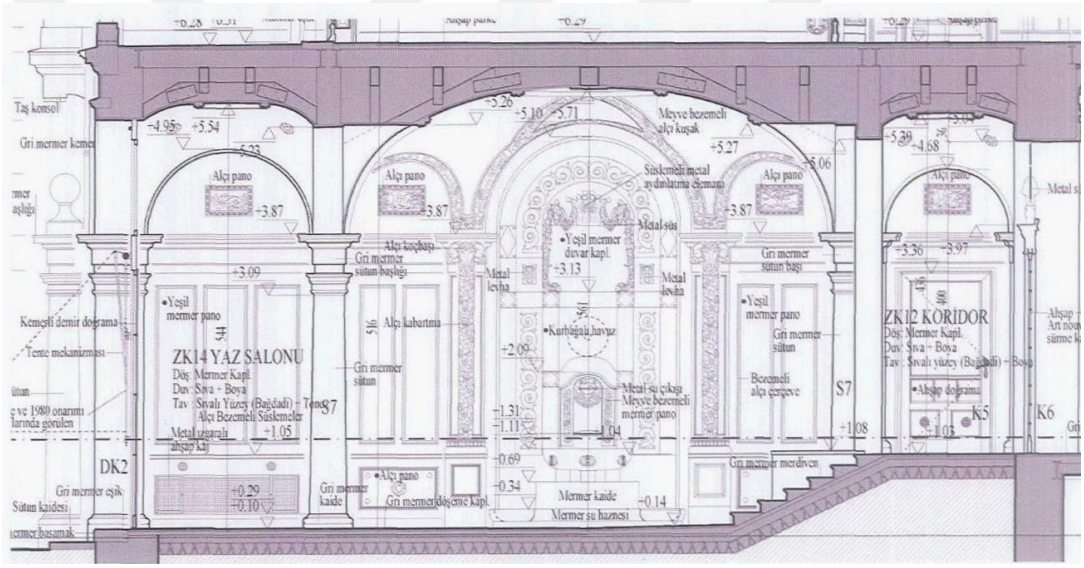

Şekil 2.55: Kurbağalı Havuz'un etrafındaki süsleme detayları.[59]

[59] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

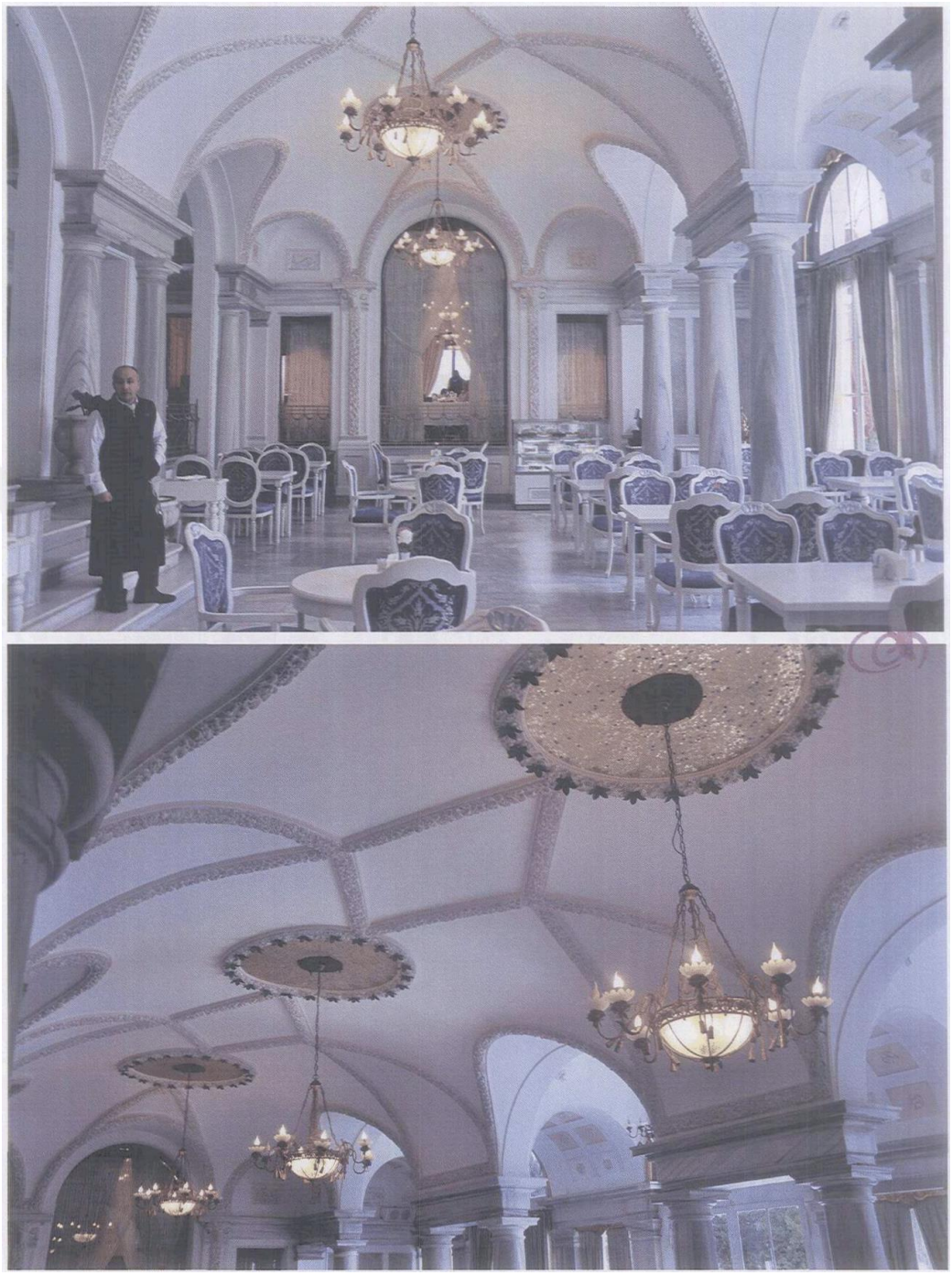
Süs amaçlı tasarlanmış çeşmenin yer aldığı duvarda yuvarlak kemerle biçimlenmiş bir mermer duvar kaplaması yapılmıştır. Çeşme mermer kaplamanın üzerine oturtulmuştur. Çeşmedeki mermerden yontulmuş kurbağanın ağzından çıkan su, üç kademeli ve zemine doğru genişleyen üç adet su havuzuna yukarıdan aşağıya doğru akacak şekilde tasarlanmıştır.

Kurbağalı havuzun iki yanında duvara oturtulmuş, alçı malzemeden üzeri bitkisel ve hayvansal bezemeli, taşıyıcı görevi olmayan süs amaçlı yapılmış sütunlar yer almaktadır. Bu sütunların bezeme detayları Şekil 2.54. ve 2.55.'te verilmiştir.

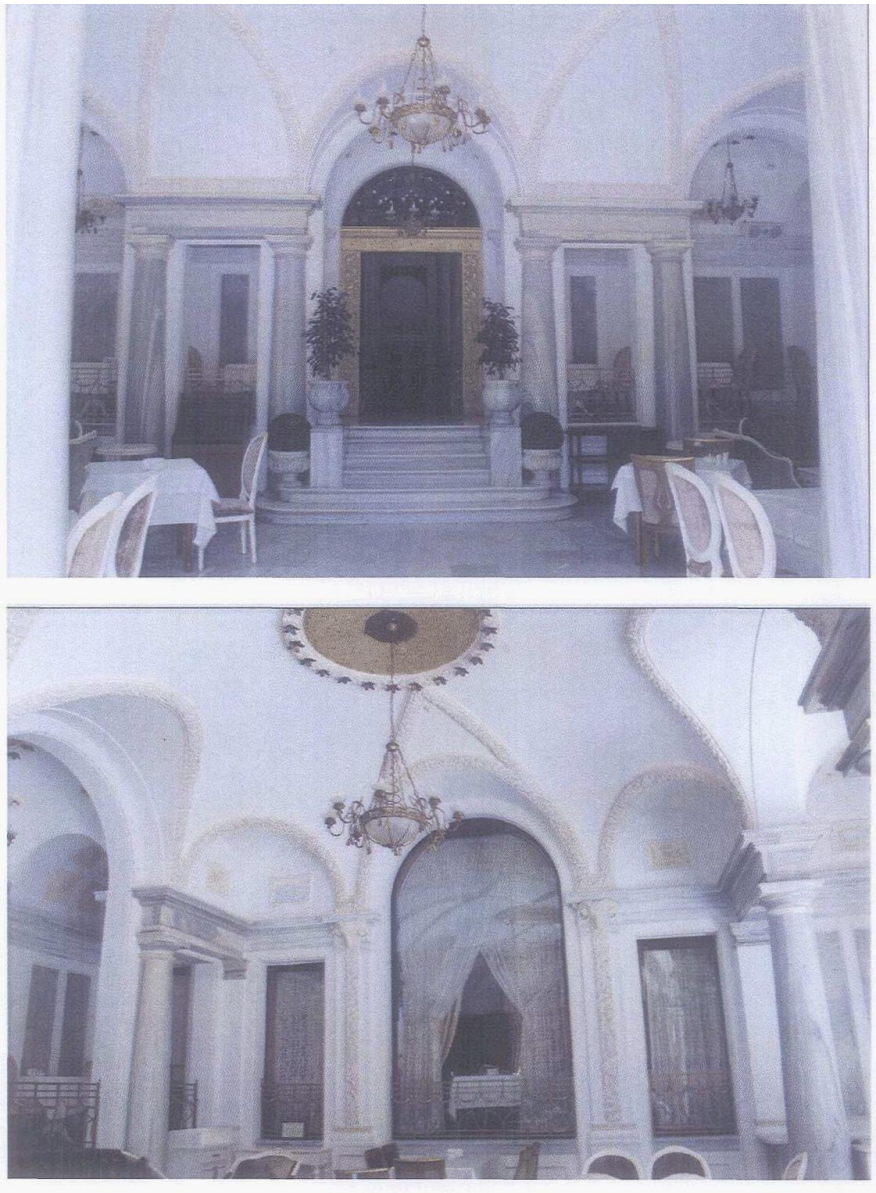
Şekil 2.56: Yaz Salonu'nun restitüsyon kesit çizimi.[60]

[60] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.57: Yaz Salonu'na ait eski bir fotoğraf.[61]

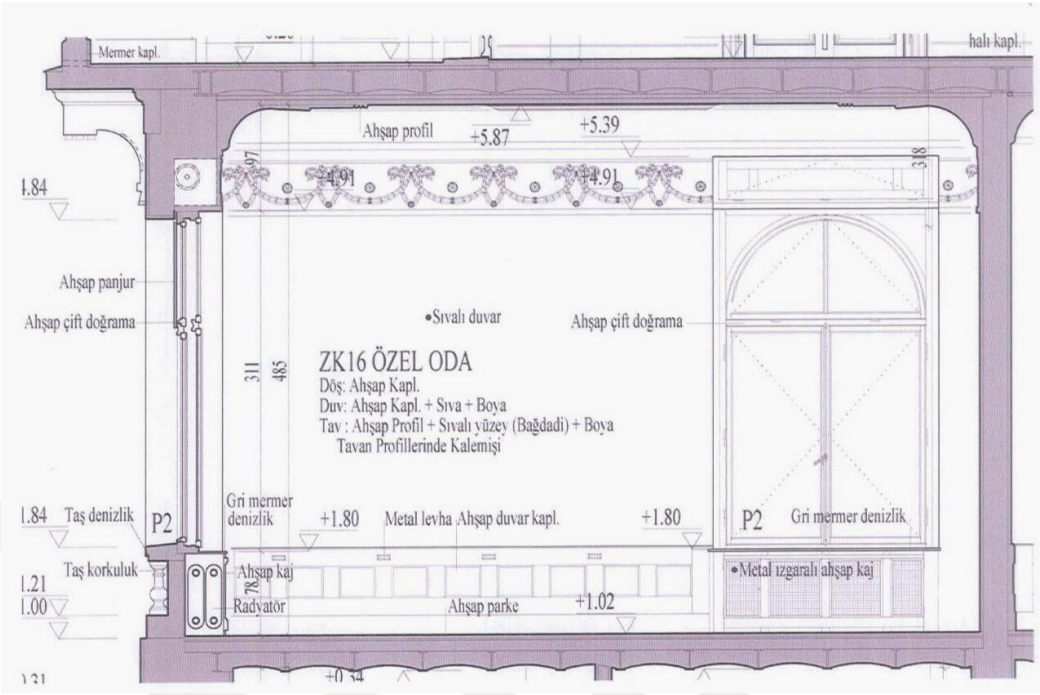
[61] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.58: Yaz Salonu'nu gösteren eski bir fotoğraf.[62]

Zemin katta toplu kullanımlar haricinde özel bir oda daha yer almaktadır. Bu odada oturma koltuğu, çalışma masası ve dolap olduğu rapor edilmiştir. Odanın tavan silmesi boyunca birbirine uzanan kurdele motifinden bezemeler yapılmıştır. 1982 yılında yapılan restorasyonda bu odanın orijinal duvarının bir kısmına müdahale edilmeden olduğu gibi bırakılmıştır.[63]

[62] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[63] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.59: Özel Oda'nın restitüsyon kesit çizimi.[64]

Şekil 2.60: Özel Oda'daki duvar bezemesinden detay.[65]

[64] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[65] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

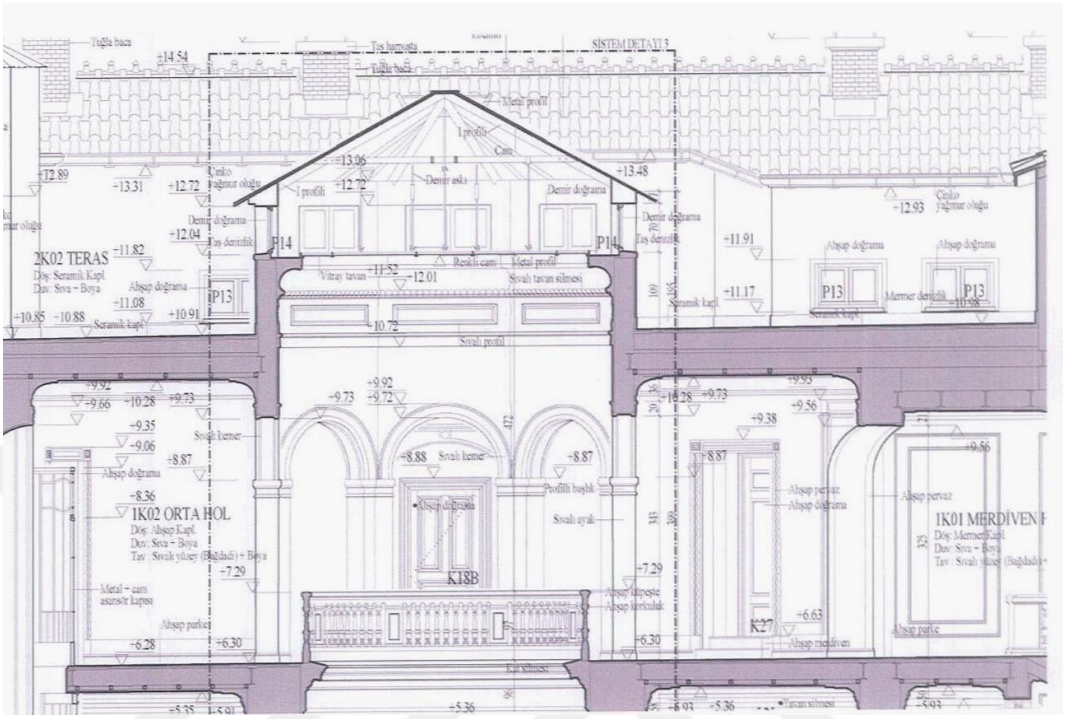

Şekil 2.61: Özel Oda'nın tavanında yapılan raspa çalışmasından detay.[66]

Birinci Kat

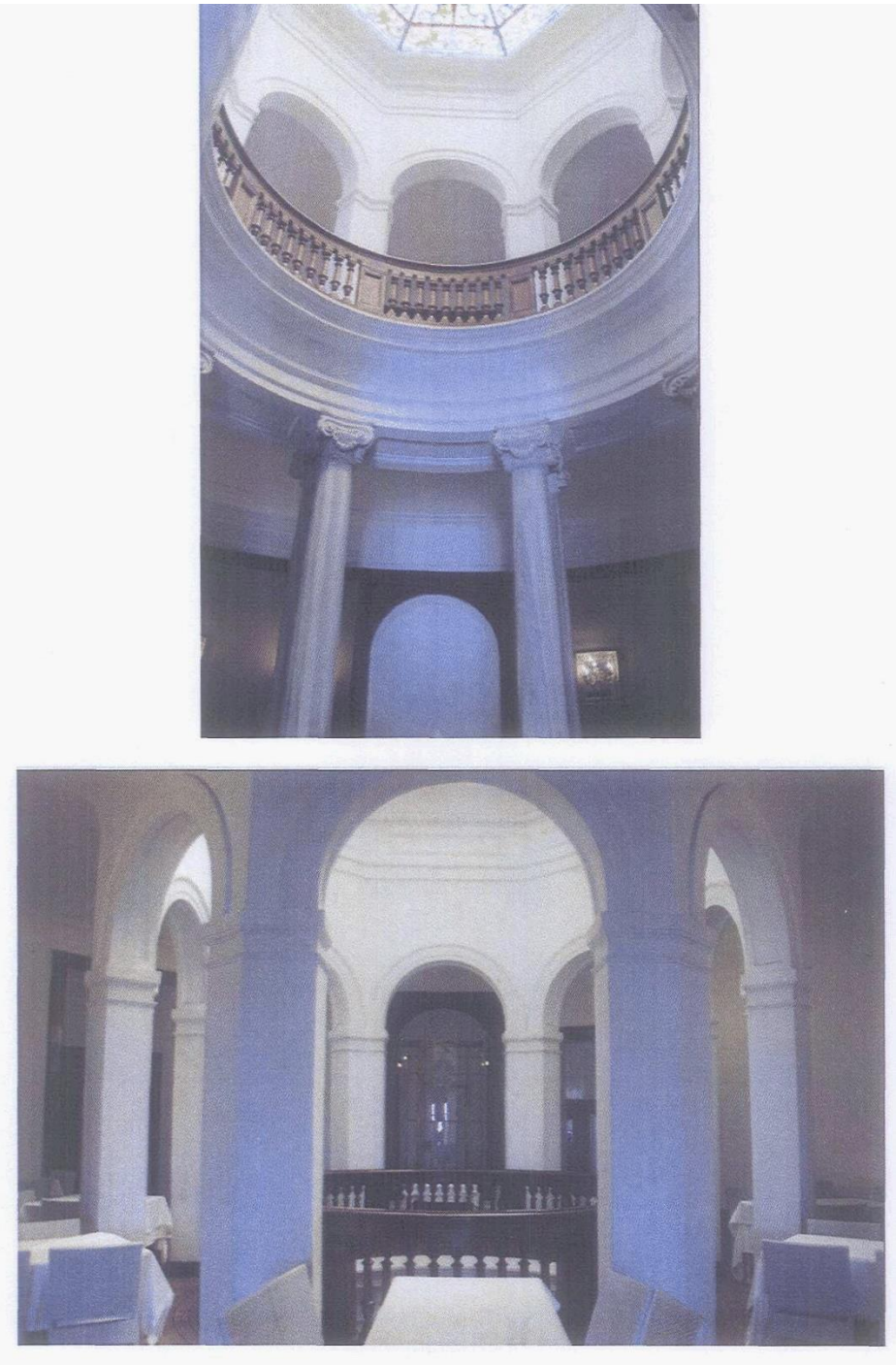
Zemin kattan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerin duvar kısımları beyaz boyalıdır, merdiven ve merdiven sahanlığı ise mermer malzemedendir. Birinci kata çıktığımızda zemin katta yer alan etrafı mermer sütunlar ile çevrili havuzun üzerine gelecek kısım boş bırakılarak korkuluklarla çevrilmiştir. Zemin kattaki havuzdan çatıdaki vitraya kadar kat kesintisinin olmaması, yapının yükseklik algısını kuvvetlendirmektedir. Aynı zamanda katlar arasında doğal ışığın daha fazla kullanılması mekânda ferahlık ve aydınlık sağlanmasına olanak sağlamıştır. Birinci katta yer alan mekanlar da bu havuz boşluğunun olduğu alanın merkez alınarak etrafına dizilmesiyle galeri alanı oluşturmaktadır. Havuz hizasındaki bu boşluk, kolonlar arasında kalan yerlere masif ahşaptan kalın küpeşte ve korkulukların konulmasıyla kapatılmıştır. Merdiven haricinde birinci kata ulaşım asansör ile de sağlanabilmektedir.

[66] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.62: Birinci kat galerisinin restitüsyon kesit çizimi.[67]

[67] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

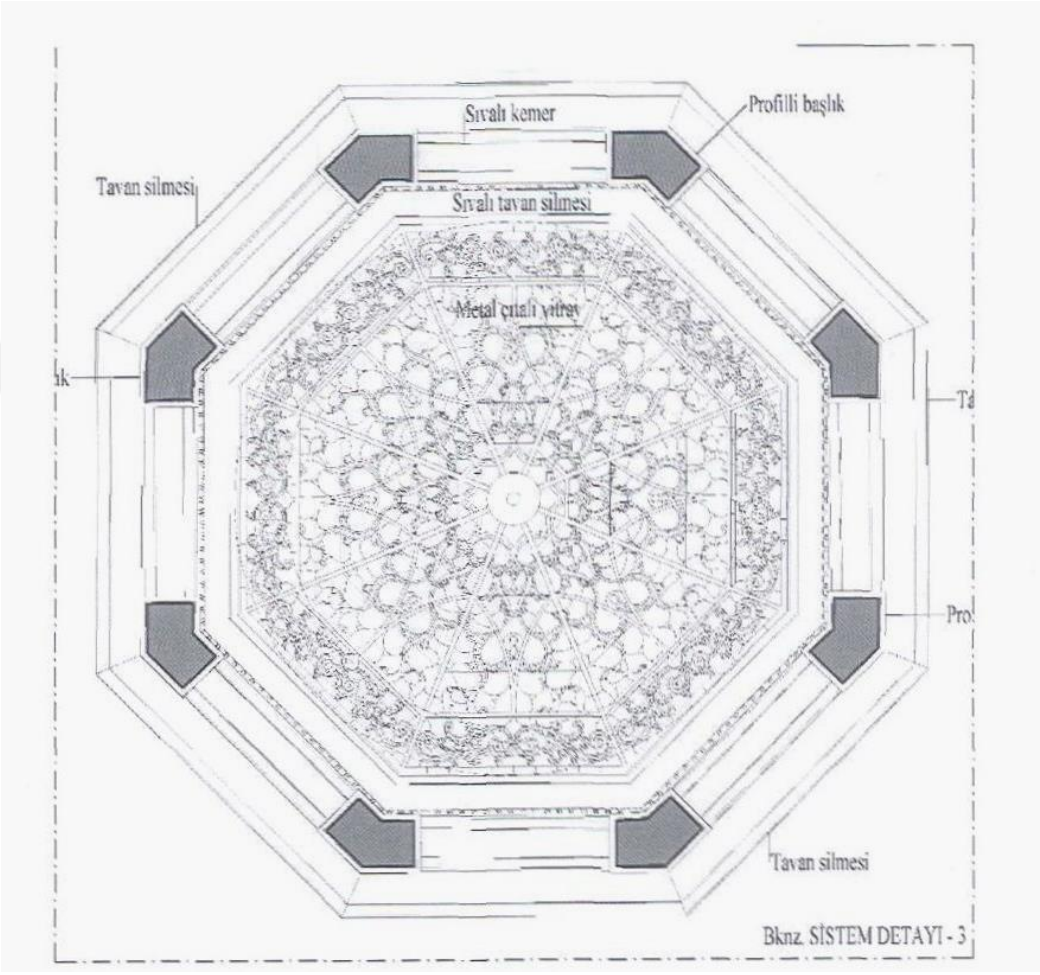

Şekil 2.63. Birinci katın orta holü.[68]

[68] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Tavandaki vitray aydınlatma feneri ile zemin kattaki su havuzunun bulunduğu aks üzerinde yer alan birinci kat holü, bütün mekanların açıldığı merkez noktasıdır. Bu katta bulunan odaların kapıları koyu kahverengi olup, mekânın ahşap tonlarına hakimdir. Orta hole açılan bir adet tuvalet ile bir adet lavabo mekânı mevcuttur. Tuvalet ve lavabo mekanlarının zeminlerinde kara mozaik kaplama, duvarlarında yer yer seramik, tavan ve duvarın bazı bölümlerinde sıva şeklinde uygulamalar yapılmıştır. Bu katta yer alan merdiven holüne orta hole açılan bir kapıdan geçilerek ulaşılmaktadır. Merdiven holüne geçişi sağlayan bahsi geçen kapının üzerinde boyalı camdan bir kısım vardır. Birinci katta zemini ve tavanı ahşap, duvarları ise kumaş kaplamalı bir oda bulunmaktadır. Bu odanın yan tarafında büyük bir balkon mekânı yer almaktadır. Balkonun tavanın tonoz sistemine sahip olup, sıvalıdır. Taş sütunların kullanıldığı balkonun zemininde mermer kullanılmıştır. Hizmetliler tarafından kullanıldığı düşünülen merdiven holündeki merdivenler ahşap malzemeden yapılmıştır. Orijinalinde kahverengi olan merdiven daha sonraları yapılan boyalarla orijinal tonundan uzaklaşmıştır. Bu merdiven holü ile ortak duvara sahip banyo mekânında orijinal banyo küveti halen muhafaza edilmektedir. Banyonun zemininde diğer sulak mekanlardaki gibi karo mozaik kaplama uygulanırken, duvarlarında da yine seramik ve sıva uygulamaları söz konusudur. Tavanıysa sıva üzerine boya uygulamasıyla düzenlenmiştir. Diğer bir lavabo mekânında da özgün haliyle günümüze gelmiş lavabo bulunmaktadır. Lavabo mekanının döşemesinde ahşap, duvarlarında kumaş ve tavanındaysa sıva üzerine boya uygulaması yapılmıştır. Yine özgün kalmış klozete sahip bir WC mekanındaki klozet muhafaza edilmektedir. Bu mekânda karo mozaik kaplama kullanılmıştır. İki ayrı büyük yatak odası olup iç mekanları oldukça benzer özelliklere sahiptir. İki odanın da zemini ve tavanın ahşap duvarları kumaş kaplamalıdır. Ahşap malzemenin özünün ceviz ağacı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca iki odanın tavanında da süsleme unsuru olarak metal rozetler kullanılmıştır. Bu katta yer alan ve odaların iç düzenlemesine benzer özellikler taşıyan zemini ahşap duvarları kumaş kaplamalı bir hol mekânı da söz konusudur. Daha sonra da birinci katta yer alan bir koridora kapı eklenerek oda haline getirilen ve yakın zamanda binanın ihtiyacına yönelik eklenmiş bebek bakım odası, ibadet mekanları ve toplantı odası bu katta yer almaktadır. Birinci katı özetlemek gerekirse; İki yatak odası,

bir oda, üç banyo ve üç lavabo, dört tuvalet, iki balkon, bir toplantı odası, bir bebek bakım odası ve bir ibadet odası yer almaktadır.

Şekil 2.64: Tavan göbeğinde yer alan vitray camlı fenerin restitüsyon çizimi.[69]

[69] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.65: Hıdiv'in yatak odası.[70]

Şekil 2.66: Birinci katta yer alan banyodaki özgün küvet ve desenli seramik duvar kaplamaları.[71]

[70] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[71] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

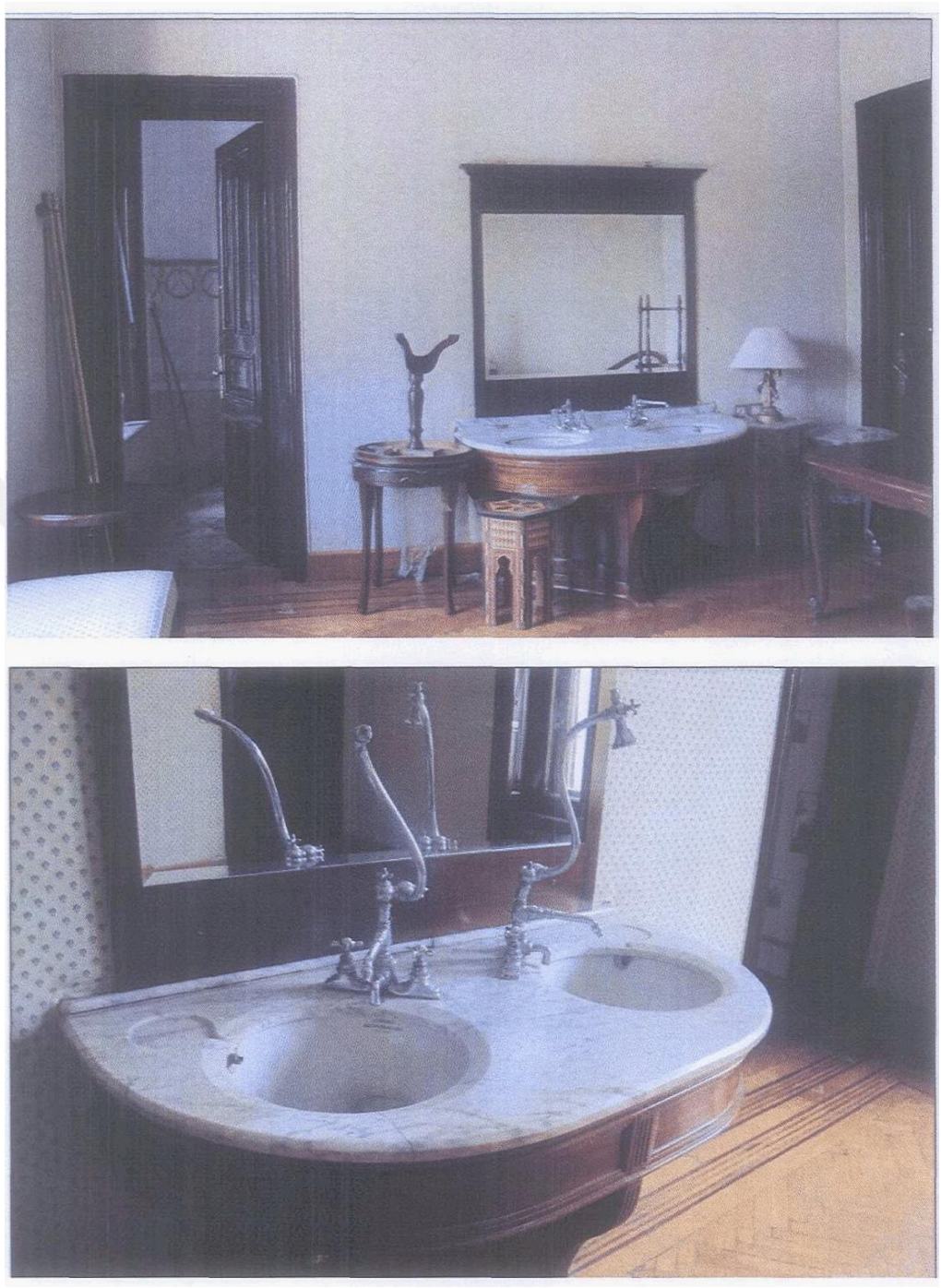
Şekil 2.67: Birinci katta bulunan özgün tuvalet ve desenli seramik duvar kaplamaları.[72]

[72] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.68: Hıdiv 'in yatak odasında bulunan özgün mobilyalar. [73]

[73] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.69: Birinci kattaki lavabo alanı.[74]

[74] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.70: Yatak odası ve özgün mobilyalara ait eski bir fotoğraf.[75]

[75] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

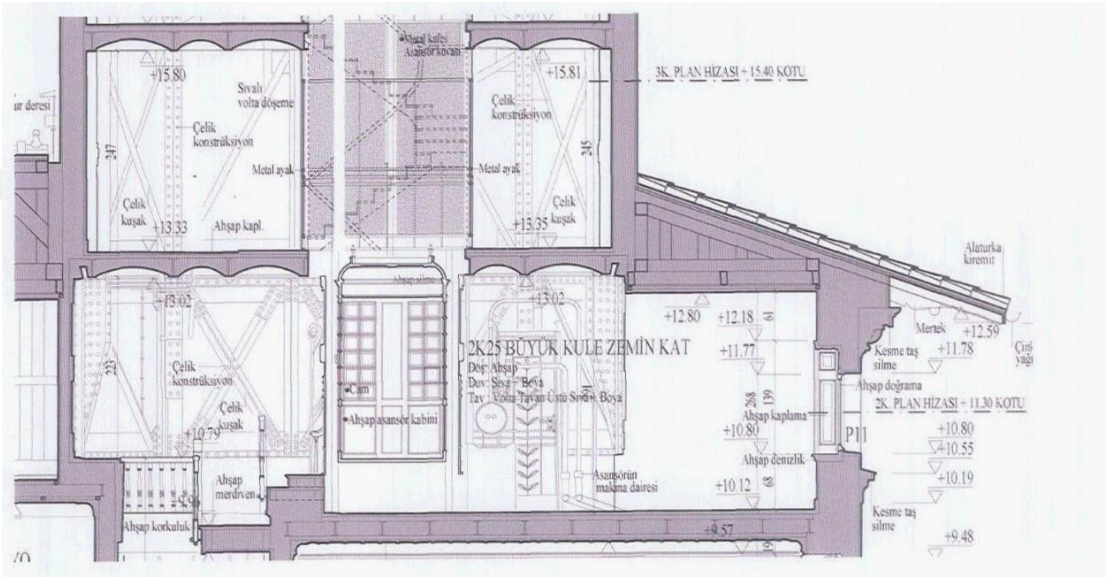
Şekil 2.71: Özgün tuvaletin eski bir fotoğrafı.[76]

İkinci Kat

Yapının ikinci katında birer adet banyo, lavabo, tuvalet, teras, depo ve üç adet ofis olarak kullanılan mekân bulunmaktadır. Ayrıca yapının iki tarafından yükselen biri büyük biri küçük olan kulelerin zemin katları da bu katta yer almaktadır. İkinci katın merdiven holü binanın içeri su alma ve dolayısıyla rutubete maruz kalma sorununun en belirgin yaşandığı nokta olmuştur. Merdiven holünün kaplaması mermer, duvarları sıva üzeri boyalıdır. Merdiven holünün tavanında ahşap kaplama söz konusudur. Merdivenin bittiği noktada metal çerçeveli cam aydınlık penceresi yer almaktadır. Bu katta bulunan mekanların ahşap kaplamalı tavanlarının üst üste birçok defa boyandığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi rutubete geçici çözüm olarak yapılmış olması düşünülebilir. İkinci katta yer alan teras alanında da su sızdırma ve rutubet sorunları tespit edilmiştir. Delfo Seminati'nin Durham Üniversitesi dijital arşivinde yer alan

[76] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

kasırla ilgili tadilat ve raporlamalarını anlattığı yazışmalarda da mimar Seminati'nin bu konularda çalışmalar yaptığı belgelerden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Kasrın yapımından kaynaklı teknik bir aksaklık nedeniyle teraslarda su izolasyon sorununun başlangıçtan beri devam ettiği anlaşılmaktadır.

Şekil 2.72: Kule'nin zemin kat restitüsyon kesit çizimi.[77]

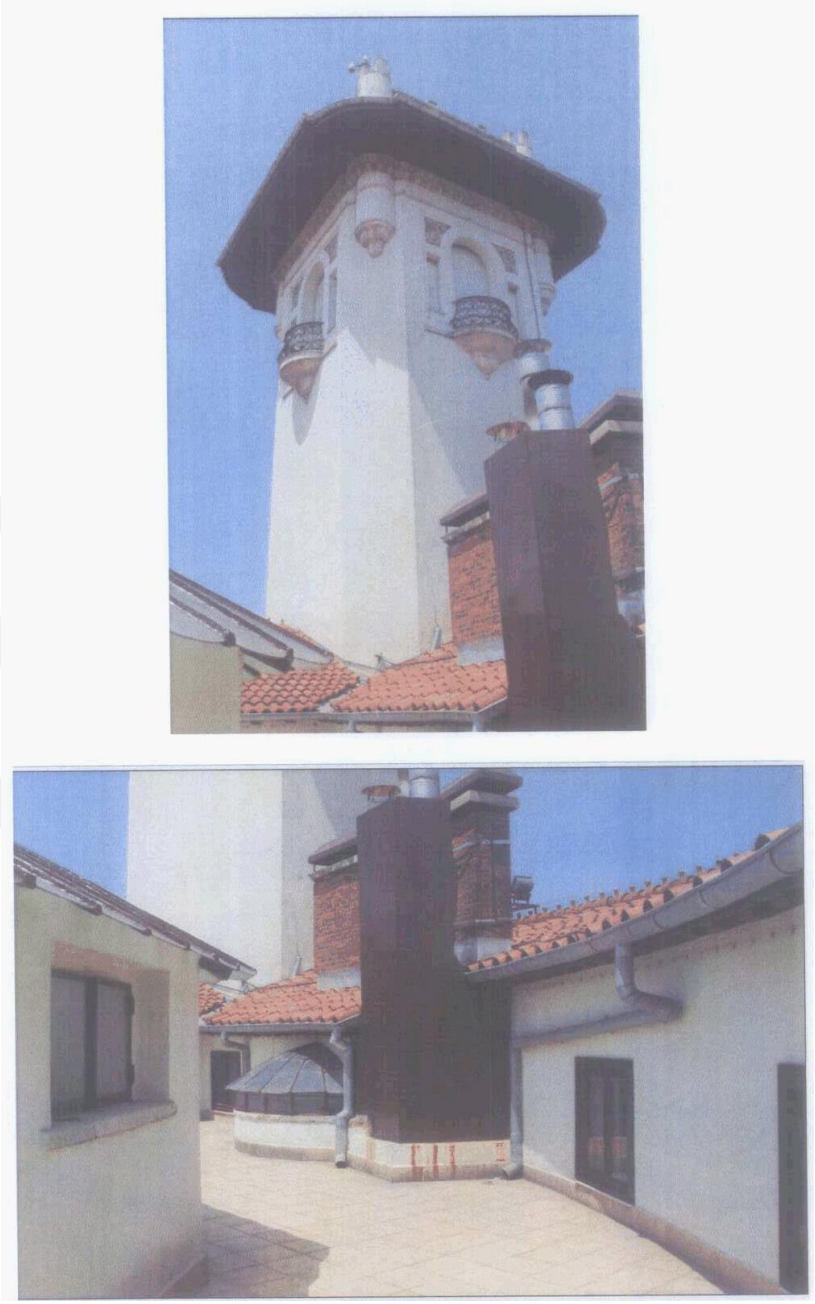
Yapının üçüncü katında küçük ve büyük kuleye ait mekanlar bulunmaktadır. Büyük kuleden ahşap bir kapı ile terasa geçiş sağlanmaktadır. Terasa geçildiğinde zeminde ve süpürgeliklerde mermer kaplama uygulaması görülmektedir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere bu teras su birikintisine ve rutubet oluşumuna sebep veren bir kısımdır. Küçük kuleye bakarsak; orijinal saç oluklu, açılır kapanır sisteme sahip kepenkler ile açıklık kısımları kapatılmıştır. Tavanında ise yine ahşap kaplama uygulaması görülmektedir.

[77] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.73: Büyük kuleden küçük kuleye bakış ve çatı detayları.[78]

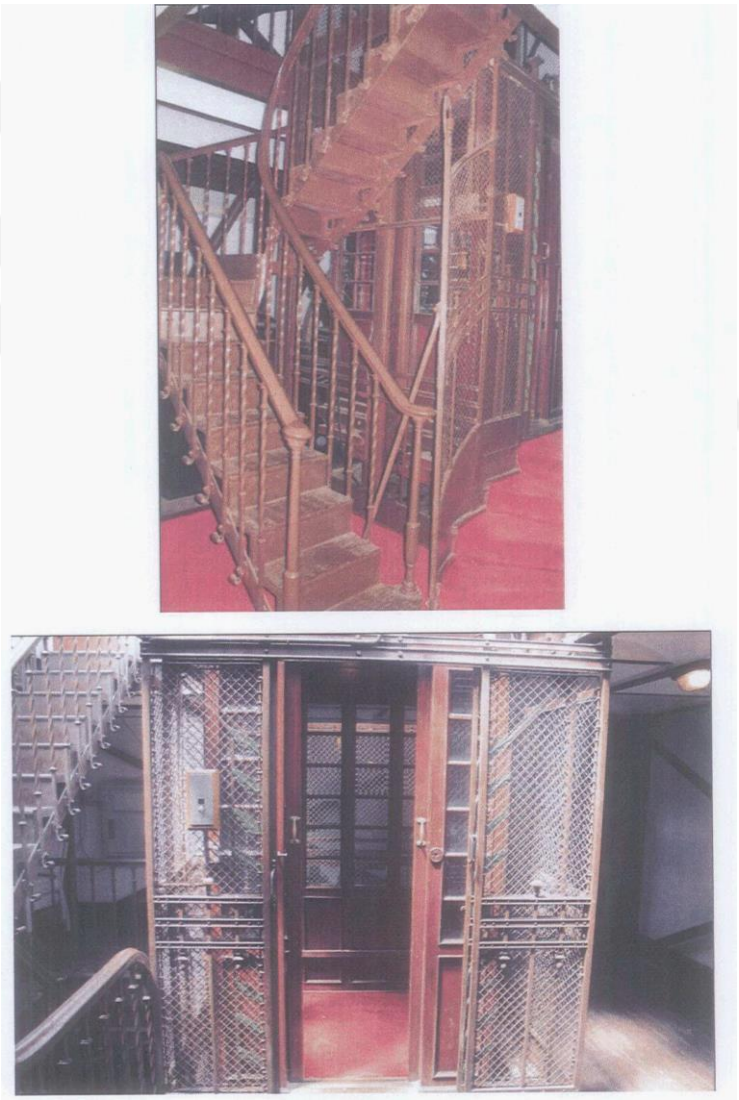
[78] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil 2.74: Büyük ve küçük kulenin ortak terası.[79]

[79] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Dördüncü kat itibariyle kasır üzerinde büyük kule kütlesi tek başına yükselmeye devam etmektedir. Altıncı katın balkon mekanlarının zemininde mermer döşeme tercih edilmiş ve balkonlarda ferforje korkuluklar kullanılmıştır. Açıklık kısımlar kepenk sistemi ile kapatılmıştır. Yedinci ve son katımızda büyük kulenin merdiven çatısında demir profilli cam uygulaması görülmektedir. Yedinci kattaki terasın zemininde ve süpürgeliğinde seramik kaplama tercih edilmiştir.

Şekil 2.75: Büyük kulede katlar arası ulaşımı sağlayan Stinger firmasına ait asansör.[80]

[80] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

2.1.3. Hıdiv Kasrı'nın Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzemeler

Hıdiv Kasrı geniş bir metrekareye sahip görkemli bir yapı olmasının yanı sıra zengin ve çeşitli malzeme kullanımına ev sahipliği yapmaktadır. Yapının taşıyıcı sistemini Art Nouveau sanat akımının önemli özelliklerinden biri olan çelik konstrüksiyon oluşturmaktadır. Çelik konstrüksiyona destek olarak ise taş ve pres tuğla kullanılmıştır. Bu malzemeler hem taşıyıcı sistemde hem de dolgu malzemesi olarak gerekli yerlerde uygulanmıştır. Ayrıca yapıda mermer, ahşap, metal, cam, alçı, seramik, kiremit, tekstil ve sıva malzemelerinin kullanıldığını görmekteyiz. Yapı malzemelerinin büyük bir kısmı İtalya ve Avrupa ülkelerinden getirilmiştir.[81]

Hıdiv Kasrı'nın beden duvarlarında, büyük ve küçük kule duvarlarının çelik arası dolgularında, döşeme voltalarının iç kısımlarında, şaftların ve radyatörlerin arkasındaki duvarlarda tuğla malzemenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapının tuğla malzemelerinde bir bozulma tespit edilmemiş ve sağlam olduğuna kanaat getirilmiştir.

Hıdiv Kasrı'nın cephesine bakıldığı zaman taş malzeme kullanımında bir yoğunluk olduğu görülebilmektedir. Cephedeki taş malzemeden süslemeler, balkon sütun başlıkları, balkon konsolları, pencere denizlikleri ve bahçede de yer yer kullanılan korkuluklarda karşımıza taş kullanımı çıkmaktadır.

Hıdiv Kasrı'nın farklı iç mekanlarında, özellikle zemin katında çeşitli çap ve boy ebatlarında mermer sütun kullanımını görmekteyiz. Mermerin en yoğun kullanıldığı mekân Yaz Salonu kısmıdır. Salonu örten tonoz sistemi mermer sütunlar tarafından desteklenmektedir. Bu kısımda monoblok mermer oldukça yoğun kullanılırken, yine Yaz Salonu'nda yer alan ve Kurbağalı Çeşme olarak tabir ettiğimiz süs havuzunda ve zemin katta Havuzlu Salon'un ortasındaki fıskiye ve etrafında çiftli olarak sekiz köşede sıralanmış mermer sütunlarda da yoğun mermer kullanımı kendini göstermektedir. Mermerin kırmızı, beyaz ve yeşil renklerinin hepsi yapıda kullanılmıştır. Ana giriş kapısının iki yanında yer alan mermer sütunlar kırmızı,

[81] Kadir Topbaş, ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Sivil Mimarisindeki Yeri'', **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, 1997, s. 75.

Kurbağalı Çeşme'nin dayandığı duvarda yeşil mermer kaplama ve iç mekanlarda kullanılan beyaz mermer çeşitliliği yapıya görsel bir zenginlik kazandırmaktadır. Bunun yanı sıra zemin kaplamalarında, merdivenlerde ve korkuluklarda da mermer malzeme kullanımı görülmektedir.

Hıdiv Kasrı'nın orijinal unsurlarında da kendini gösteren ahşap kullanımı, duvar ve tavan kaplamalarında, panjurlarda, pencerelerde, korkuluklarda, mobilyalarda, döşeme parkelerinde, giriş kapısının geniş saçağının altında karşımıza çıkmaktadır. Hıdiv'in yatak odası olduğu düşünülen odada görülen gardıroplar yapının özgün unsurları olup ahşap kullanımın dekoratif ve güzel örnekleridir. Yemek odasında karşımıza çıkan dolap, yatak üzerinde yer alan cibinlik askısı ve asansör içinde bulunan koltuk yapının orijinal ahşap ögeleridir. Stingler marka orijinal asansörün koyu renk ahşap çift kapısı ve özellikle ince el işçiliğinin bir örneği olan asansör tepeliğine konumlandırılmış Hıdiv arması yapıdaki en önemli ahşap ögelerdendir.

Hıdiv armasının yer aldığı ana giriş kapısında ilk olarak karşımıza çıkan demir malzeme yapının aydınlatma elemanı kafesli fenerlerin çerçevelerinde, çatıda yer alan vitray camın etrafında, şöminelerde, asansörde, korkuluklar, parmaklıklar ve Yaz Salonu'nun doğramalarında kullanılmıştır. Bunlar haricinde yapının inşa edildiği dönemden günümüze kadar özgün şekilde gelen banyo küvetlerinin üzerinde ay yıldız pirinç malzemeli rozetler kullanılmış fakat günümüze gelememiştir. Saçtan yapılmış şömine kapakları, asansörün Art Nouveau tarzındaki kafesli kısmında, kapı çerçevelerinde, radyatör kapaklarında ve Yaz Salonu'ndaki korkuluklarda pirinç malzeme tercih edilmiştir.

Havuzlu Salon'un ortasındaki mermer su fıskiyesinin üst aksında tavanda yer alan vitray aydınlatma feneri, kapılarda kullanılan boyalı ve renkli camlar, asansör doğramalarında kullanılan camlar, yer yer duvarlara monte edilmiş aynalar ile cam malzeme uygulaması görülmektedir.

Özellikle bitkisel motifler ve hayvan figürlü bezemelerin uygulandığı alçı kullanımlarına tavan ve duvarlarda rastlamaktayız. Hıdiv Kasrı'nın Yaz Salonu bunun en güzel örneklerini barındırmaktadır.

Üzerinde çeşitli hayvan figürlerinin günlük sahneleri ve doğa manzaraları barındıran renkli desenli özgün seramikler banyoda karşımıza çıkmaktadır. Seramiğin döşeme malzeme olarak, zeminlerde ve duvarlarda kullanıldığını görmekteyiz.

Çatıda kiremit kullanımı söz konusudur. Ayrıca banyolardan bazılarının döşemelerinde de toprak malzeme tespit edilmiştir.

Hıdiv Kasrı'nda iç mekanları incelediğimizde duvar kaplaması olarak desenli ve düz kumaş uygulamaları yoğun olarak görülmektedir.

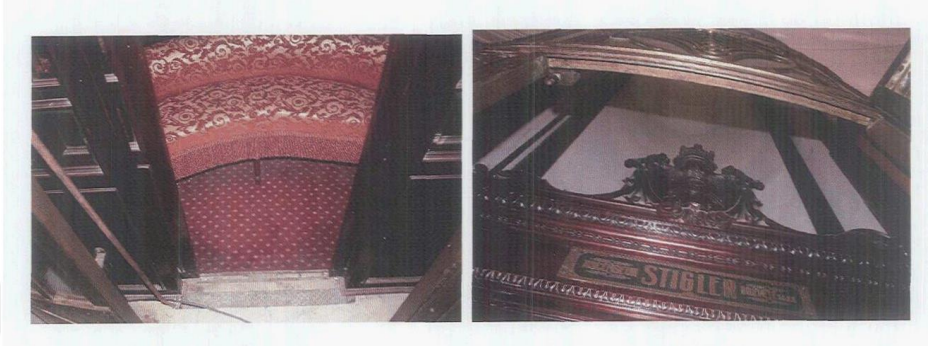
Yapıda görülen taş kullanımının olduğu yüzeylerden geride kalan kısımlar içeride ve dışarıda sıvalıdır.

Yapıda iki adet asansör bulunmakta olup, bunlardan ilki pirinç kafesli, ahşap kanatlı ve cam bölmeli tasarımıyla kasrın zemin katı ile birinci katı arasında ulaşımı sağlamaktadır. Stinger marka bu asansörün çalışma mekanizması buharlı sisteme ve iş gücüne dayalıdır. Asansör günümüzde çalışma sisteminin özgün bırakılmasından dolayı sadece sergilenmekte yani kullanılmamaktadır.
Diğer asansör ise yine Stinger firmasına ait olup, kasrın büyük kulesindeki katlar arasında kullanılmaktadır. Bu asansör zemin katta bulunan asansörün tersine oldukça sade bir görüntüye sahip; kabini ahşap ve kafes kısmı çelik malzemedendir. Yine buharlı çalışma mekanizmasına sahip olan bu asansörün günümüzde kullanılabilmesi için elektrikli çalışma sistemine çevrilmiştir.[82]
Elektrik ihtiyacını sağlayabilmek için jeneratörler kullanılmakta olup, bu cihazlar sahilde kurulu bulunmaktadır. Sahilde yer alan bu jeneratörler için dönemin

[82] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

padişahından özel izin alınmıştır. Bahsedilen jeneratörlerin kurulduğu alan, İstanbul Büyükşehir İtfaiye Çubuklu Müfrezesi'nin kullandığı binalardır.[83]

Hıdiv Kasrı'nı ısıtmak için yapının bodrum katında bulunan ve kömürle çalışan kalorifer kazanı sayesinde ısı mekanlarda yer alan ve günümüze orijinal gelmiş radyatörlere iletilmektedir.

Şekil 2.76: Zemin kat ile birinci kat arasında sergilenen özgün Stinger marka asansör.[84]

Şekil 2.77: Zemin kat ile birinci kat arasında sergilenen özgün Stinger marka asansörün pirinç dış tasarımı.[85]

Kasrın su ihtiyacını karşılamak için, yapının bulunduğu arazi sınırları içinden çıkartılan su kaynağına çekilen bir hatla bu sorun çözülmüştür.

[83] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[84] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.
[85] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

2.1.4. Hıdiv Kasrı'nın Bezeme Özellikleri

Hıdiv Kasrı'nda 19. yüzyılda ortaya çıkan Art Nouveau üslubu görülmektedir. Art Nouveau üslubu Levanten mimarların da etkisiyle ilk olarak gayrimüslim kesimin yoğun yaşadığı Beyoğlu bölgesinde kendisini göstermektedir. Art Nouveau üslubunda önemli eserler vermiş Levanten mimarlardan en çok ismini duyduğumuz Raimando D'Aronco gibi daha birçok mimar bu yeni akımı Osmanlı mimarisine hızla uyarlamıştır. Bu akımın ortaya çıkışını sanayileşme ile doğan yeni yaşam şekli de tetiklemiştir. Üslubun belirgin özellikleri yapılarda kullanılan kıvrımlı hatlara sahip metal malzemeden yapılmış döküm mimari unsurlar; kapı çerçeveleri, pencere ve fener kafesleri, korkuluklar gibi; yapılarda görülen vitray cam kullanımları, yapıların korkuluk ve balkon kısımlarında kullanılan C ve S kıvrımlı hatlara sahip motifler, palmet yaprak motifinden dekoratif süslemeler, stilize edilmiş rozetler ve metal çerçeveler, yapıların ahşap kısımlarında; kapılar, pencereler ve saçaklarında kullanılan bitkisel süslemeler sayılabilir. Desen ve motiflerde simetri göz ardı edilerek serbest kıvrımlar, stilize edilerek dekoratif bezemeler elde edilmektedir. Art Nouveau ile demir yapı malzemesi mimaride kullanılmaya başlamıştır. Art Nouveau akımının sanatı her ayrıntıya uyarlayarak üretim malzemelerine taşıdığını görebiliyoruz. Hem sanayileşme ile ortaya çıkan yeni malzemeleri demir, çelik gibi hem de geleneksel mimaride karşımıza çıkan küfeki taşı, ahşap gibi materyaller birada kullanılmıştır.

2.1.4.1. Hıdiv Kasrı'nın Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme

Hıdiv Kasrı'nın giriş kapısında gördüğümüz metal kapı çerçevesinde yapılan kıvrımlı motifler, kapının üzerinde yer alan Hıdiv armasını taşıyan metal kumaş efekti verilmiş dekoratif eleman, kapının iki yanında görülen metal kafesli fenerler, iç mekanda yer alan ahşap kanatlı asansörün metal kafesi, düz tutulmak yerine estetik kıvrımlara sahip ısıtma elemanı olan radyatörler, vitray tavan aydınlatması, kapı üzerlerinde renkli boyalarla bitkisel bezemeli desen detayına sahip cam bölmeler, ahşap kullanımı, metal parmaklık ve korkuluklar, seramikler üzerinde verilen stilize doğa manzaraları, alçı üzerinde verilen bitkisel motifler ve hayvan figürlü bezemeler, cephe duvarları üzerinde taşa oyularak elde edilmiş bitkisel motifler, cephede görülen kıvrımlar, eski

ve yeni unsurların birlikte kullanımı gibi özellikleriyle Hıdiv Kasrı Art Nouveau üslubunu yansıtmaktadır.

Şekil 2.78: Hıdiv Kasrı zemin kat tuvaletlerinden birisinde yer alan Art Nouveau tarzı çini duvar kaplamaları.[86]

2.1.5. Hıdiv Kasrı'nın Geçirdiği Restorasyonlar

Yapı yaptırıldığı 1907 tarihinden 1937 senesine kadar Mısır Hıdivi Abbas Hilmi ve hanedan üyeleri tarafından kullanılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü sıralarda bir Fransız'a ipotek edildiği ancak daha sonra Prenses Şevket Muhtar, yani Abbas Hilmi Paşa'nın kızı ile İstanbul Belediyesi arasında yapılan anlaşma ile 12.3.1937 tarihinde 60.000 Türk lirası karşılığında Hıdiv Kasrı İstanbul Belediyesi'ne geçmiştir. Nitekim birçok kullanım için talep gören Hıdiv Kasrı uzun süre kullanılmadan kaldığı için bakımsız ve metruk bir hale geldikten sonra 28 Aralık 1982 tarihinde Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na 10 seneliğine tahsis edilmiştir. 1984 tarihinde Çelik Gülersoy'un başkanlığında ve TURİNG bünyesinde yapılan kapsamlı bir restorasyon çalışması, yapının bugün ayakta kalmasını sağlayan önemli bir çalışma olmuştur. Ara

[86] Gümüş, Müjde Dila – Adıgüzel, Hatice, **İstanbul Art Nouveau'su,** Albaraka Yayınları, 2023, s.243.

ara elektrik ve özellikle binanın su alışından kaynaklı sorunları çözmek için yapılan restorasyonlar söz konusudur. Günümüze gelindiğinde, Aralık 2023'ten itibaren Hıdiv Kasrı'nda İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından kapsamlı bir restorasyon çalışması başlatılmıştır.

2.1.5.1 Hıdiv Kasrı'nın Kullanım Alanları

Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa ve ailesinin kullanımı için yapılan Hıdiv Kasrı hanedanın Boğaziçi'nde dönemlik konaklayacakları bir konut fikriyle tasarlanmıştır. Fakat hanedan yapıyı uzun yıllar kullanamadan, Birinci Dünya Savaşı'nın da sebebiyet verdiği karışıklıklarla İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile anlaşılan bir tutar üzerinden yapının devri gerçekleşmiştir. Bir müddet atıl kalan yapının restorasyonu yapıldıktan sonra konser ve davet gibi etkinliklerde kullanılırken, iç salonları lokanta olarak hizmet vermiştir. Günümüzde yapı halen İstanbul Büyük Şehir Belediyesine bağlı olup, davetler için kiralanmakta ve içerisinde lokanta hizmeti verilmektedir.

2.1.6. Hıdiv Kasrı Hakkında Genel Değerlendirme

Abbas Hilmi Paşa'nın Avrupa'da tatil amaçlı konaklama düşüncesinin karşısında dönemin Osmanlı padişahı öngördüğü siyasi fikir ayrılıklarına sebebiyet verilmemesi için Mısır Hıdivi'nin Avrupa yerine Boğaziçi'nde ailesi için konaklayabilecekleri özel mülklerin yapılmasına özel bir müsaade göstermiştir.[87] Mısır Hıdiv'ine verilen bu müsaade ile yapılan Bebek Sarayı ve Hıdiv Kasrı, Boğaziçi mimarisini günümüzde şekillendirecek önemli yapılar olmuştur. Hıdiv yapıları için Avrupai üslupta fakat detaylarında Mısır'ın mimari özelliklerini de barındıran yapılar inşa edilmiştir. Hıdiv Kasrı'nın inşa edildiği koru; Sahip Molla Çiftliği önce Hıdiv tarafından satın alınmış daha sonra Boğaziçi'nde gördüğümüz deniz kenarında dizili yalıların konumlarının tersine bu koruda Çubuklu sırtı üzerine çevreye hâkim olarak inşa ettirilmiştir.[88] Yapının Büyük Kulesi inşa sırasında daha uzun tasarlanmış olsa da padişahın Hıdiv tarafından gözetlenme kaygısı ile ölçüsü kısaltılmıştır. Yine de kütlesi ve üzerine inşa

[87] Kadir Topbaş, ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Sivil Mimarisindeki Yeri'', **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Doktora Tezi,** 1997, s.63.
[88] Kadir Topbaş, ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Sivil Mimarisindeki Yeri'', **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Doktora Tezi,** 1997, s.64.

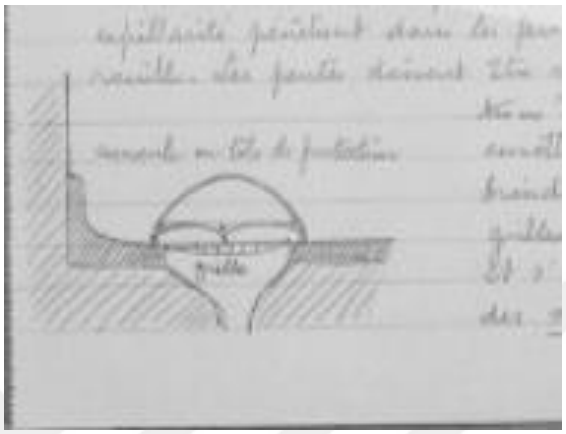
edildiği geniş metrekaresi ile oldukça heybetli bir yapı ortaya çıkmıştır. Birçok yapı malzemesinin Avrupa'dan getirildiği bilinen Hıdiv Kasrı zengin süsleme unsurları ve dönemin en yeni tekniklerini bünyesinde barındırmasıyla dönemin en önemli yapılarından biri olmuştur.[89]

Hıdiv Kasrı gerek üzerine kurulduğu arazinin genişliği gerek iç mekân metrekarelerinin hacmi gerek tasarım detayları, kullanılan malzeme çeşitliliği, tasarım çeşitliliği ve yapım teknikleri olsun dönemi içinde incelendiği zaman tecrübeli bir mimar veya ortak bir mimar – müteahhit grubu tarafından ele alındığı düşünülebilir. Yapının mimarının Mısır'da da birçok eseri olan İtalyan asıllı Antonio Lasciac olduğuna dair çeşitli görüşler mevcuttur. Çubuklu Kasrı'nın müştemilat yapılarının Delfo Seminati tarafından, ana kasrında Antonio Lasciac tarafından ele alındığı öne sürülmektedir.[90] Ancak Durham Üniversitesi arşivinde bulduğumuz belgeler neticesinde Delfo Seminati'nin ana yapıda da çalışmalar yaptığı tespit edilmiştir. Antonio Lasciac'ın yapının muhtemel mimarı olduğuna dayalı görüş mimarın diğer yapıları ile üslup benzerliğine sahip olması, Hıdiv Hanedanının saray mimarı olmasından yola çıkılarak yapılan yorumlara dayanmaktadır. Çubuklu Hıdiv Kasrı'nın inşası sırasında İtalya'da olan Antonio Lasciac'ın, yapıyla ilgili plan ve tasarımları Delfo Seminati'ye göndererek Seminati'nin mimardan çok müteahhit olarak çalıştığı fikri somut kanıtlara dayanmamaktadır.[91] Hıdiv Kasrı'nın Mısır hanedanı ile ilişkisi göz önüne alınırsa, Mısır'da çok sayıda mimari çalışması olmuş olan Antonio Lasciac'ın Çubuklu Hıdiv Kasrı'nın da mimarı olma ihtimali yüksek görülebilir. Böyle bir durumda doğal olarak kasrın restorasyonu, korunması ve kurtarılan arşiv belgelerinde Antonio Lasciac'a dair bir bulgu bulma gayreti oluşmaktadır. Nitekim bu tez çalışması sırasında incelenen belgelerde, özellikle de Durham Üniversitesi Dijital Arşivi, Abbas Hilmi II Koleksiyonun' da yer alan belgelerde Lasciac'ın ismine,

[89] Kadir Topbaş, ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Sivil Mimarisindeki Yeri'', **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Doktora Tezi,** 1997, s.115.
[90] M. Baha Tanman- Gözde Çelik, ''Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki Mimari İzleri'', **Nil Kıyısından Boğaziçi'ne Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki İzleri**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları 16, 2011, s.148
[91] Belgin Demirsar Arlı – Spela Groselj, ''Architect Antonio Lasciac (Anton Lascak) in the Ottoman Empire'', **16. Uluslararası Türk Sanatları Kongresi,** 3-5 Ekim 2019, Ankara: Bildiriler, C.1., s.426, 430.

imzasına ve bahsine dair bir ipucu bulunamamıştır. Yapının inşasıyla ilgili diğer önemli bulgular ise 1984 senesinde Çelik Gülersoy'un başkanlığında yürütülen kapsamlı restorasyon çalışmaları sırasına ele geçirilmişti. Fakat bu restorasyon belgelerinde de Antonio Lasciac'ın yapının mimarı olduğuna dair bir bulguya ulaşılamamış, Delfo Seminati'ye ait antetli kâğıttan resmi evrat niteliği taşıyan belgelere ulaşılmıştır. Ayrıca Durham Üniversitesi'nde yer alan Abbas Hilmi II Koleksiyonunda yer alan belgelerde Delfo Seminati'ye ait antetli kâğıt üzerinden mimarında elinden Hıdive yazılmış resmî belge niteliğinde arşiv dosyaları oldukça fazladır. Bu belgelerde mimar Delfo Seminati'nin yapı üzerinde gerçekleştirdiği çalışmaları detaylıca anlatması oldukça önem arz etmektedir. Hıdiv Kasrı'nın inşasında görev almış olma ihtimali olan diğer bir isim ise İtalyan mimar Edoardo De Nari'dir. Daha önce bahsettiğimiz Durham Üniversitesi dijital arşivindeki belgeler Mısır Hıdivi ile yalnızca Delfo Seminati'nin değil ayrıca Edoardo De Nari'nin de birçok yazışmasını kapsamaktadır. Bahsi geçen yazışmaların olduğu arşiv belgeleri 1921-1928 senelerine tarihlenmektedir. Hıdiv Kasrı'nın inşa tarihi ise 1907 olarak bilinmektedir. Belgelerde Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi Paşa Hazretlerine yazılan belgelerde kendisi ''mühendis'' olarak nitelendirdiği, bazı birtakım belgelerde de Edoardo De Nari'ye yapılan ödemeler hakkında Abbas Hilmi'ye verilen bilgilerde ''mimar'' olarak tanımlandığı görülmektedir. Birkaç belge de Edoardo De Nari, Hıdiv'e Delfo Seminati ile ilgili raporlar sunmuştur. Bu raporlarda Seminati'nin yaptığı tadilat, onarım, harcamalar detaylıca raporlanmıştır. Bir diğer belgede de Seminati'nin patronu olduğu tarzından bir tanımlamada bulunmuştur. Fakat 1921-1928 tarihli bu belgelerde Edoardo De Nari hakkında Hıdiv Kasrı'nın mimarı olduğunun net kanıtı sayılabilecek bir metne rastlamamaktayız. Belgelerin kasrın inşasından sonraki senelerde tarihlenmiş olması da aralarında geçen güncel konuların değişmesinden dolayı bizim için büyük bir kayıptır. Yazışmalarında daha çok Mısır Hıdiv 'ine Sahip Molla Çiftliğinin işletmesi, hayvancılık faaliyetleri hakkında raporlar ve diğer çiftlik ve Hıdiv Kasrı'ndaki çalışanlar, işleyiş, maaş gibi raporlamalarda bulunması, Delfo Seminati'nin çalışmalarını tetkik ederek Mısır Hıdiv' ine raporlaması onun rütbe olarak Seminati'nin üstünde olduğu yorumunu yapmamıza olanak vermektedir. Belki de yapıda Edoardo De Nari ve Delfo Seminati

birlikte mimar olarak görev aldılar fakat doğrudan Edoardo De Nari'nin yapılarla ilgili mimari faaliyetlerini gösteren bir bilgi olmaması bu konuyu varsayımdan ileriye götürmemize olanak tanımamaktadır.

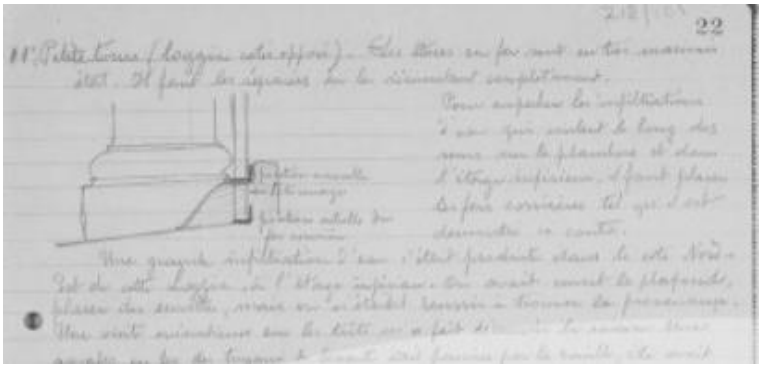

Şekil 2.79: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim.[92]

Şekil 2.80: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim.[93]

[92] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)
[93] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

Şekil 2.81: Durham Üniversitesi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu'ndan, Edoardo De Nari'ye ait el yazısı belge üzerinde Hıdiv Kasrı'yla ilgili olduğu düşünülen teknik çizim.[94]

Edoardo De Nari

Edoardo De Nari, 20. Yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da mimari faaliyetlerde bulunmuş İtalyan kökenli Levantenlerdendir. Mimar hakkında bugüne kadar yapılan en önemli çalışma ''Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari (1874-1954)'' başlıklı sergi olmuştur. Bu çalışma sayesinde Edoardo De Nari'nin hayatına ve çalışmalarına dair önemli bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır. 1874 senesinde İtalya'da dünyaya gelmiş, 1883 yılında Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'ne kabul almış ancak buradaki eğitimi yarıda kalarak İtalya Kraliyet Donanması'na katılmıştır. İstanbul'a gelme sebebi ise bakanlıktan gelen bir emir üzerine olmuştur. İstanbul'a geliş tarihi 1895 olan mimar burada evlilik yapmış, bu evlilikten çocukları olmuş ve 16 Ağustos 1954 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.[95]

Edoardo De Nari, kendisini kimi zaman mühendis kimi zaman mimar olarak tanımlıyordu. Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenci olarak geçirdiği kısa süreyi mesleki yeterliliği olarak göstermekteydi. Ancak diploma sahibi veya meslek odası üyeliği yoktu. Mimarlık yaptığı ilk yıllarda Giulio Mongeri, Levanten mimar, ile ortak çalışmalar yapmaktaydı. Bu iki mimarın San Piyer Han ve Generali Han'da birlikte paylaştıkları bir atölye tespit edilmiştir. Giulio Mongeri'nin, Edoardo De Nari'nin mimari anlayışında etkisi oldukça önemlidir. Giulio Mongeri, Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık profesörlüğü yapmaktaydı. Edoardo De Nari'nin kendini çıraklık yaparak geliştirmiş olması düşünülmektedir. İstanbul'da geçirdiği süre içinde

[94] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)
[95] Lucia Orlandi, ''Edoardo De Nari'', **Türk Mimarisinde İz Bırakanlar ''Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler'' I,** T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara 2015, s.249-250.

Edoardo De Nari'nin dekoratörler, mühendisler, mimarlar ve sanat çevreleriyle ilişkisi olduğu ve İtalyan Mason Cemiyetinin üyesi olduğu tespit edilmiştir.[96]

Edoardo De Nari'nin tespit edilen çalışmaları arasında İstiklal Caddesi'nde bulunan, Sant Antonio Kilisesi, 1906-1911 tarihlerinde Giulio Mongeri ile ortak çalışması olarak tespit edilmiştir. Kilise inşası, Edoardo De Nari'nin mühendislik bilgisini arttıran bir tecrübe olmuştur. Yapıda betonarme strüktür kullanılmıştır. Edoardo De Nari ve ortağı Giulio Mongeri'nin mimarlık şirketi, patentli Hennebique sistemini Osmanlı'da çok sayıda yapıya uygulayan tek yetkili firma durumundaydı. Kocaeli, Darıca'da 1911-1912 tarihlerinde Marco G. Langas'la birlikte inşa ettikleri Aslan Çimento Fabrikası da, döneminin ilk örneği olarak önem arz etmiştir. Edoardo De Nari, İstiklal Caddesi üzerinde yer alan Santa Maria Draperis Kilisesi'nin 1930'lu yıllarında restorasyonunda görev almıştır. Guglielmo Semprini'nin yapılarından olan 1904 tarihli bir bina üzerinde geliştirme çalışmaları yapmıştır. Beyoğlu'nda bulunan Societa Operaia Italiana di Mutuo Soccorso binasının 1908-1910 yılları arasında gerçekleştirilen genişletme ve yenileme çalışmalarında rol almıştır. Beykoz'da tasarlayıp inşa ettiği, 1914 tarihli Park ile Gazino Tiyatrosu De Nari'nin önemli çalışmalarındandır.1920 ile 1950 yılları arasında E. De Nari tarafından yapılmış birçok sayfiye evi, Yeşilköy sahilinde, Boğaziçi'nde ve Adalarda tespit edilmiştir. İstiklal Caddesi'nde inşa ettiği Şark ve Glorya sinemaları (1930'lu yıllar), Şişli'de inşa ettiği Haydar Faysal Targan OTTAŞ Servis İstasyonu (1951-1953), Gümüşsuyu'nda yenileme projesi kapsamında çalışma yaptığı Park Otel, İstiklal Caddesi'nde 1953 yılında tamamladığı Lion mağazaları, Edoardo De Nari'nin çalışmaları olarak tespit edilmiştir. Bunların dışında Edoardo De Nari tarafından tasarlanmış modern apartman binaları da Beyoğlu-Harbiye ve Nişantaşı'nda tespit edilmiştir. Bunlardan birisi 1950 tarihinde Harbiye'de inşa edilmiş olan Surp Agop apartmanıdır.[97]

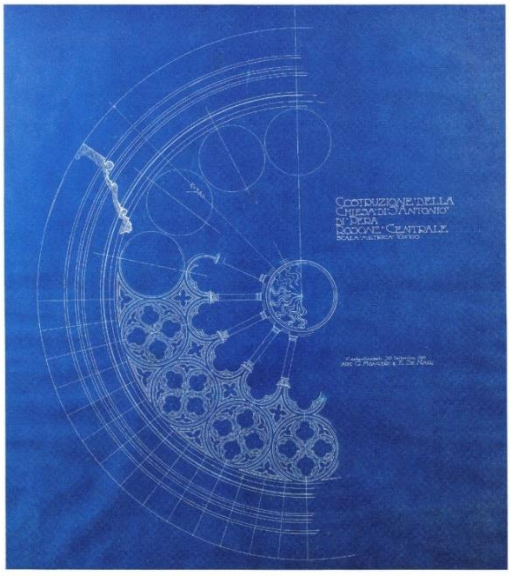
Edoardo De Nari'ye ait olduğu tespit edilen çizimlerden örnekler:

[96] Lucia Orlandi, ''Edoardo De Nari'', **Türk Mimarisinde İz Bırakanlar ''Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler'' I,** T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara 2015, s.252.
[97] Lucia Orlandi, ''Edoardo De Nari'', **Türk Mimarisinde İz Bırakanlar ''Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler'' I,** T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara 2015, s.255-256.

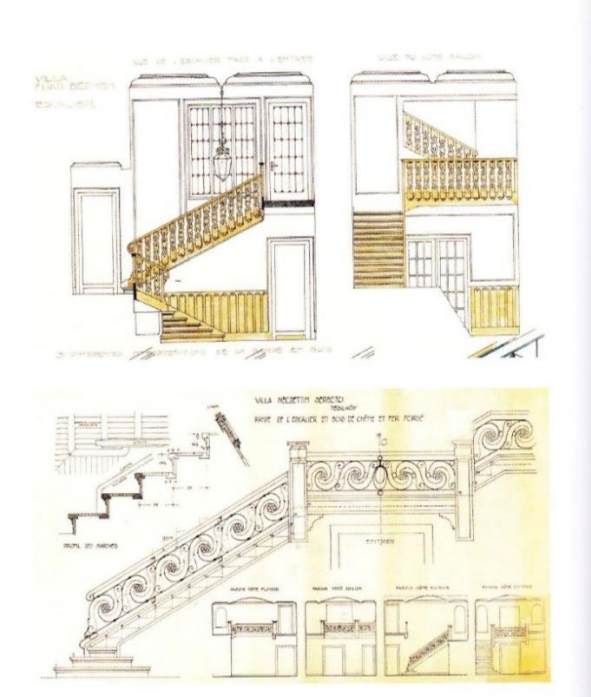

Şekil 2.82: Edoardo De Nari ve Giulio Mongeri tarafından hazırlanan Sant Antonio Kilisesi cephe tasarım öneri çizimi, 25 Ocak 1906 tarihli.[98]

[98] Büke Uras – Luca Orlandi, ‘’İstanbul’un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari’’, **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.69.

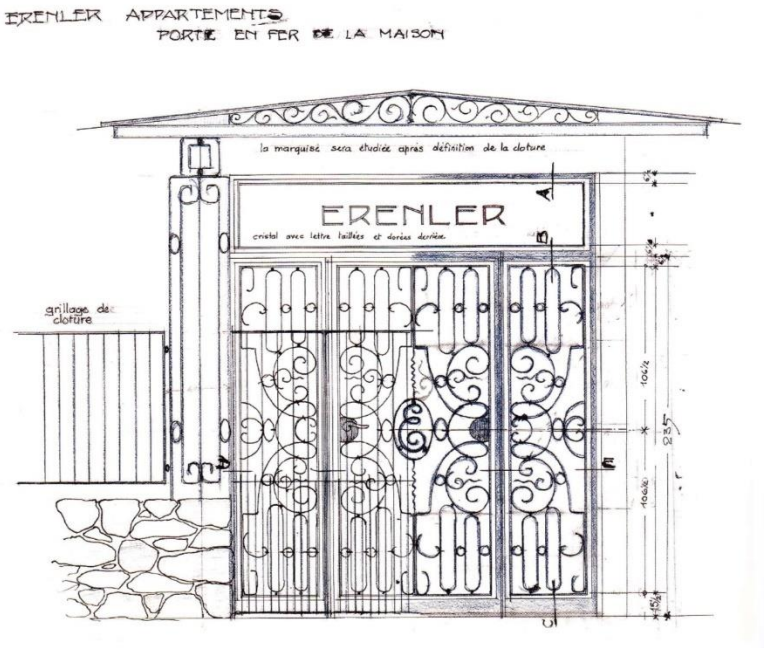
Şekil 2.83: Edoardo De Nari ve Giulio Mongeri tasarından Sant Antonio Kilisesi için hazırlanmış gül pencere tasarım çizimi, 30 Eylül 1910 tarihli.[99]

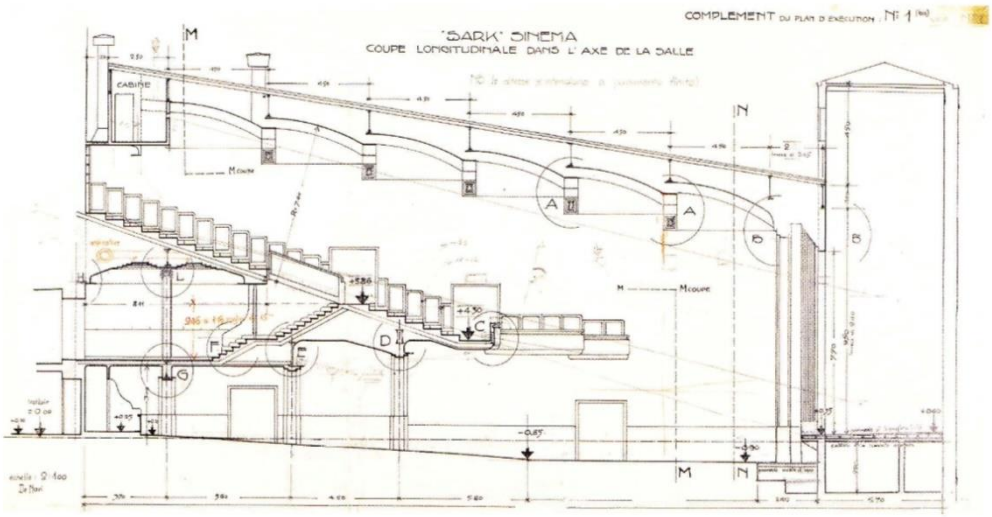
Şekil 2.84: Edoardo De Nari tarafından çizilmiş merdiven tasarımları.[100]

[99] Büke Uras – Luca Orlandi, ‘’İstanbul’un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari’’, **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.69.

[100] Büke Uras – Luca Orlandi, ‘’İstanbul’un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari’’, **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.76.

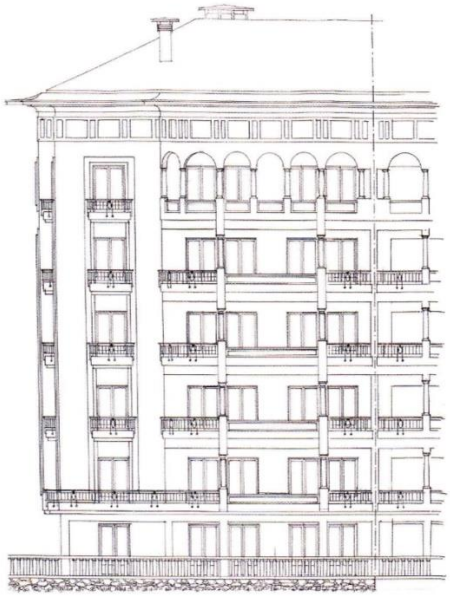

Şekil 2.85: Edoardo De Nari'nin, Nişantaşı Erenler Apartmanı için hazırladığı giriş kapısı tasarım çizimi.[101]

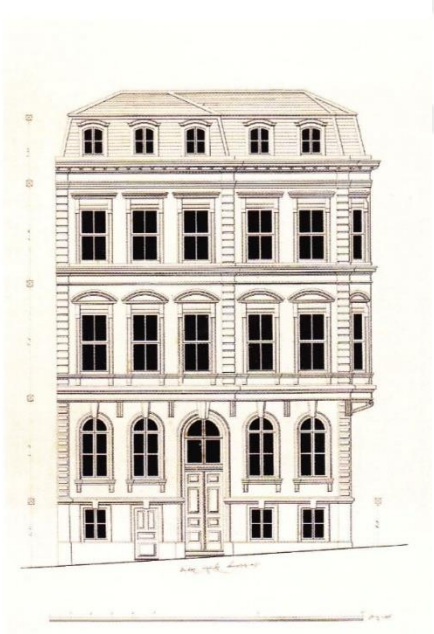

Şekil 2.86: Edoardo De Nari tarafından çizilmiş Beyoğlu Şark Sinemasına ait kesit.[102]

[101] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.80.
[102] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.77.

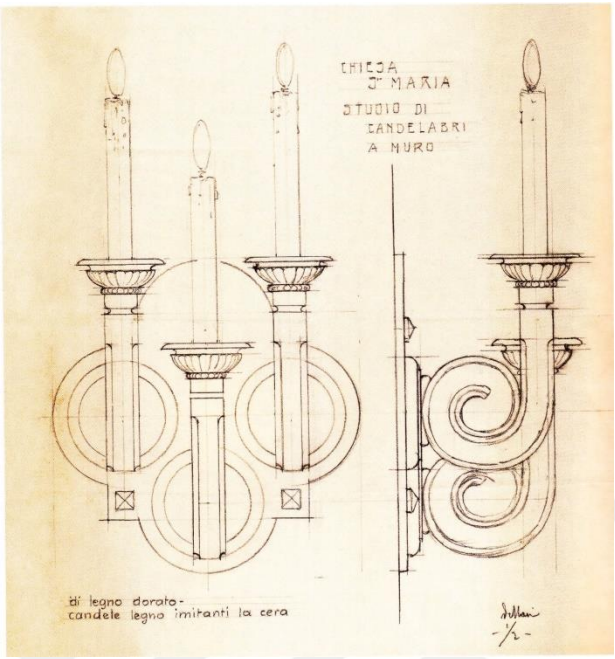

Şekil 2.87: Edoardo De Nari'ye ait Surp Agop Apartman çizimi.[103]

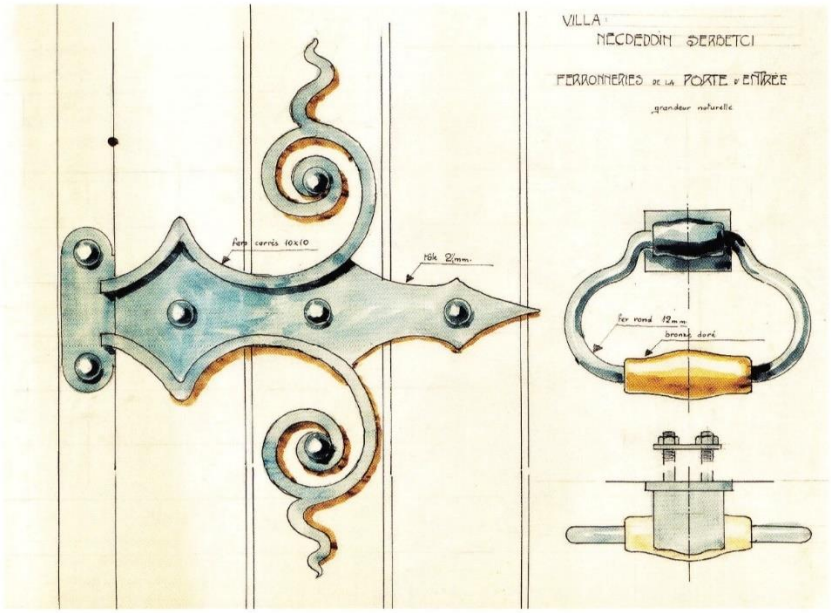

Şekil 2.88: Beyoğlu Nane Sokak üzerinde inşa edilecek bir yapı projesinin Edoardo De Nari tarafından sunulan cephe önerisi.[104]

[103] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.78.
[104] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.68.

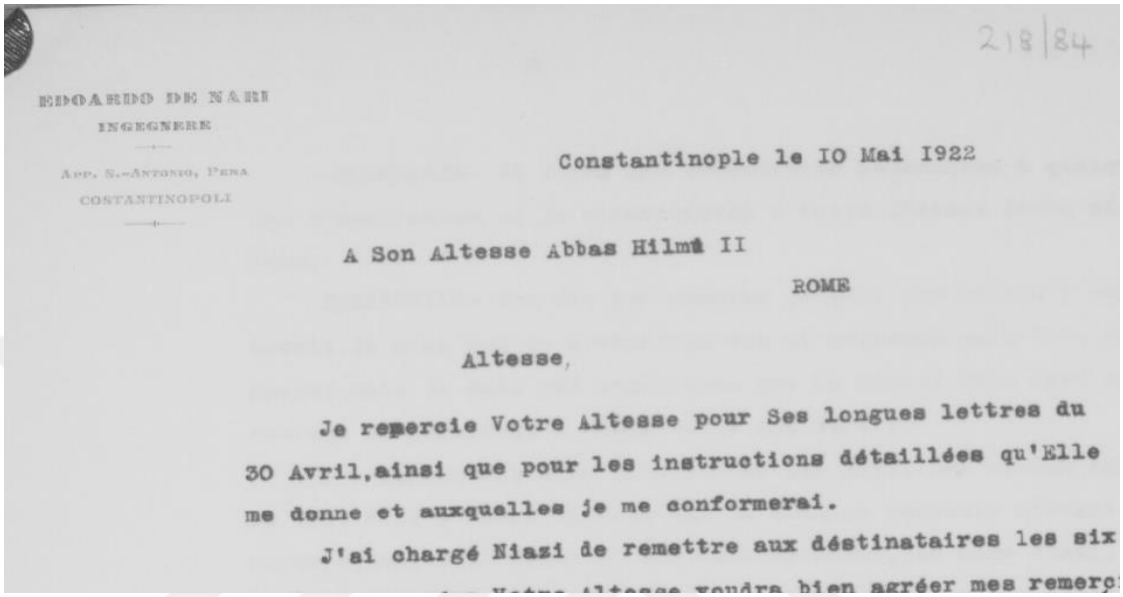
Şekil 2.89: Beyoğlu Santa Maria Kilisesi için Edoardo De Nari'nin tasarladığı duvar apliği.[105]

Şekil 2.90: Edoardo De Nari tarafından hazırlanmış çizim. Yeşilköy'deki Mecdeddin Şerbetçi Villası'nın giriş kapısının metal aksanının tasarımı.[106]

[105] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.82.
[106] Büke Uras – Luca Orlandi, ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.81.

Durham Üniversitesi Dijital Arşivi Abbas Hilmi II Koleksiyonunda Yer Alan Delfo Seminati ve Edoardo De Nari'ye Ait Yazışmalar

EDOARDO DE NARI
INGEGNERE
App. S.-Antonio, Pera
CONSTANTINOPOLI

218|84

Constantinople le IO Mai I922

A Son Altesse Abbas Hilmi II
ROME

Altesse,

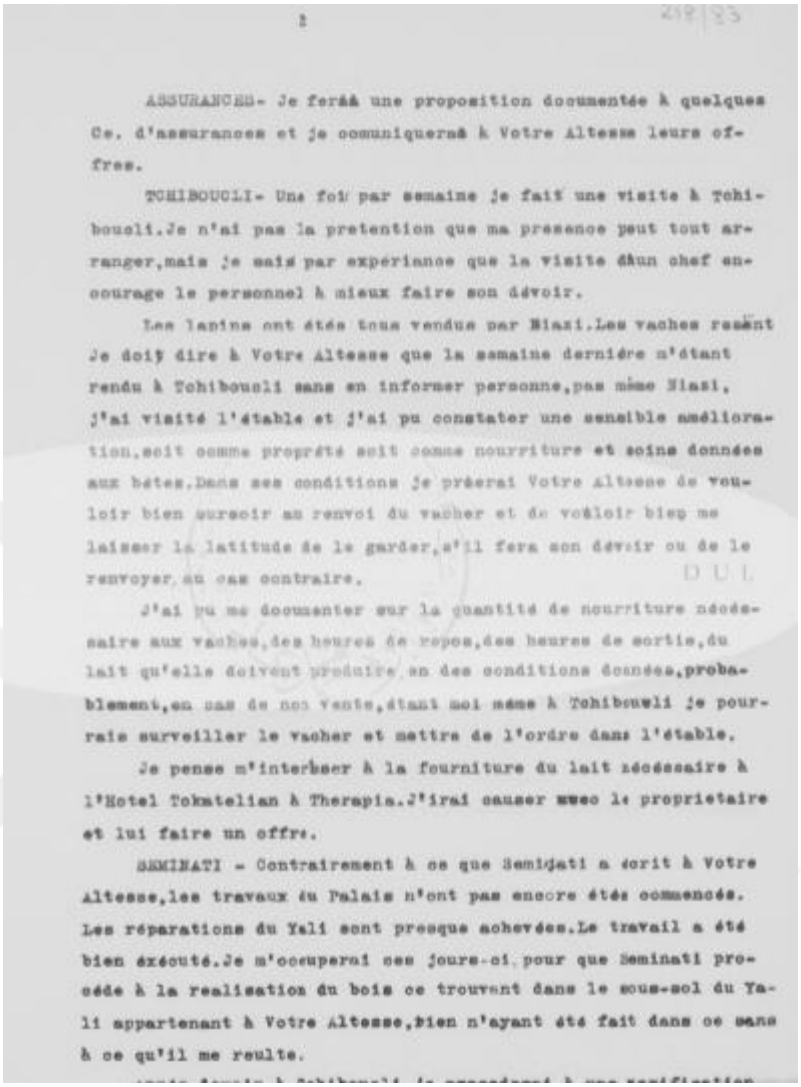
Je remercie Votre Altesse pour Ses longues lettres du 30 Avril, ainsi que pour les instructions détaillées qu'Elle me donne et auxquelles je me conformerai.

J'ai chargé Niazi de remettre aux destinataires les six

Şekil 2.91. Edoardo De Nari tarafından, II. Abbas Hilmi'ye yazılan belgelerden bir örnek. Sol üst köşede ''Edoardo De Nari - Ingegnere'' (Edoardo De Nari Mühendis) yazısı ve alt kısmında ''App. S. Antonio, Pera – Constantinople'' ifadesi yer almaktadır.[107]

Şekil 2.91.'de gördüğümüz belge *''10 Mai 1922''* yani *''10 Mayıs 1922''* tarihli, Constantinople, İstanbul'dan Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi Hazretlerine yazılmış bir belge olup bahsettiğimiz koleksiyonda yer almaktadır. Bu birkaç sayfalık mektubun ilk sayfasından kesittir. Mektubun ilerleyen kısımlarında Edoardo De Nari'nin Çubuklu Kasrı ve Delfo Seminati hakkında Abbas Hilmi'ye raporları verilmektedir.

[107] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

ASSURANCES- Je ferai une proposition documentée à quelques Ce. d'assurances et je communiquerai à Votre Altesse leurs offres.

TCHIBOUCLI- Une fois par semaine je fait une visite à Tchibouckli.Je n'ai pas la pretention que ma presence peut tout arranger,mais je sais par expérience que la visite dun chef encourage le personnel à mieux faire son dévoir.

Les lapins ont étés tous vendus par Niazi.Les vaches restent Je doit dire à Votre Altesse que la semaine dernière m'étant rendu à Tchibouckli sans en informer personne,pas même Niazi, j'ai visité l'étable et j'ai pu constater une sensible amélioration,soit comme propréte soit comme nourriture et soins données aux bétes.Dans ses conditions je préerai Votre Altesse de vouloir bien surseir au renvoi du vacher et de vôuloir bien me laisser la latitude de le garder,s'il fera son dévoir ou de le renvoyer au cas contraire.

J'ai pu me documenter sur la quantité de nourriture nécéssaire aux vaches,des heures de repos,des heures de sortie,du lait qu'elle doivent produire en des conditions données,probablement,en cas de non vente,étant moi même à Tchibouckli je pourrais surveiller le vacher et mettre de l'ordre dans l'étable.

Je pense m'interbser à la fourniture du lait nécéssaire à l'Hotel Tokatelian à Therapia.J'irai causer mmec le proprietaire et lui faire un offre.

SEMINATI - Contrairement à ce que Semidati a écrit à Votre Altesse,les travaux du Palais n'ont pas encore étés commencés. Les réparations du Yali sont presque achevées.Le travail a été bien éxécuté.Je m'occuperai ces jours-ci pour que Seminati procéde à la realisation du bois ce trouvant dans le sous-sol du Yali appartenant à Votre Altesse,bien n'ayant été fait dans ce sens à ce qu'il me reulte.

Şekil 2.92. Edoardo De Nari tarafından, II. Abbas Hilmi Hazretlerine yazılmış, Delfo Seminati ve Çubuklu hakkında rapor verdiği bir belge.[108]

Şekil 2.92. bir önce verdiğimiz şekil 2.91.'deki belgenin devamında yer alan sayfalardan Çubuklu ve Delfo Seminati hakkında II. Abbas Hilmi'ye Edoardo De Nari tarafından hazırlanan rapor niteliğinde açıklamaları barındırmaktadır. Fransızca ele alınan belgeleri çevirdiğimizde raporda geçen konulan şu şekilde;

> ''TCHIBOUCLI (Çubuklu): Haftada bir kez Çubuklu'yu ziyaret ediyorum. Varlığımın her şeyi düzeltebileceğini iddia etmiyorum, ancak deneyimlerimden biliyorum ki bir patron ziyareti, personeli görevlerini daha iyi yapmaya teşvik eder.''

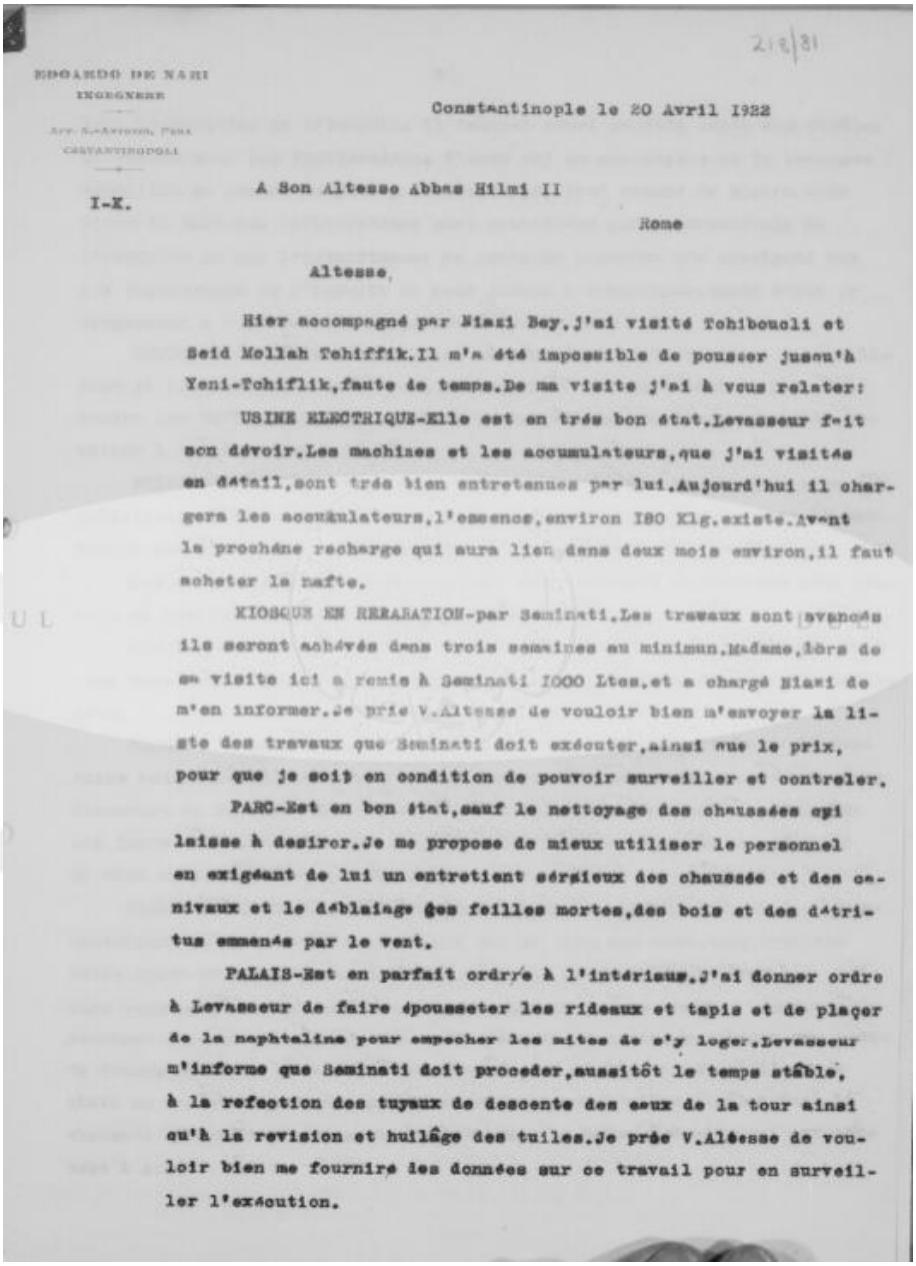
Devamında ise Çubuklu'daki tavşan, inek gibi çiftlik hayvanları hakkında ve diğer personel hakkında bazı açıklamalarda bulunmaktadır. Bizim için önemli olan kısım ilk

[108] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

kısımda Edoardo De Nari'nin diğer personellerin patronu olduğunu belirttiği kısımdır. Seminati hakkında ise şu şekilde rapor tutmuş;

> ''SEMINATI: Seminati'nin Majestelerine yazdığının aksine Saray'da çalışmalar henüz başlamadı. Yalı'nın onarımı neredeyse tamamlandı. Çalışma iyi bir şekilde yürütüldü. Bana göründüğü gibi bu yönde yapılmamış olmasına rağmen, Seminati'nin Majestelerine ait Yalı'nın bodrumunda bulunan ahşapların hayata geçirilmesine devam etmesi için bu günlerde meşgul olacağım. Yarından sonra Çubuklu'da Majestelerinin gözlemlerinizi bana iletme nezaketini gösterdiği Seminati'den alınan alıntıları doğrulayacağım ve sizden bazılarını alacağım.''

Bu kısımdan anlaşılacağı üzere Delfo Seminati'nin Abbas Hilmi'ye verdiği raporlamaları, II. Abbas Hilmi, Edoardo De Nari tarafından kontrol ve teyit etmektedir. Dolayısıyla Edoardo De Nari, mimar Seminati'den daha kıdemli bir pozisyondadır. Seminati'nin onarımlarını, çalışmalarını ve işleyişini takip ettiğini açıkça görmekteyiz.

EDOARDO DE NARI
INGEGNERE
Arc. S.Antonio, Pera
COSTANTINOPOLI

218/81

Constantinople le 20 Avril 1922

I-K.

A Son Altesse Abbas Hilmi II
Rome

Altesse,

Hier accompagné par Niazi Bey, j'ai visité Tchibouli et Seid Mollah Tchiffik. Il m'a été impossible de pousser jusqu'à Yeni-Tchiflik, faute de temps. De ma visite j'ai à vous relater:

USINE ELECTRIQUE-Elle est en très bon état. Levasseur fait son dévoir. Les machines et les accumulateurs, que j'ai visités en détail, sont très bien entretenues par lui. Aujourd'hui il chargera les accumulateurs, l'essence, environ 180 Klg. existe. Avant la prochâne recharge qui aura lieu dans deux mois environ, il faut acheter la nafte.

KIOSQUE EN REPARATION-par Seminati. Les travaux sont avancés ils seront achévés dans trois semaines au minimun. Madame, lors de sa visite ici a remis à Seminati 1000 Ltes, et a chargé Niazi de m'en informer. Je prie V.Altesse de vouloir bien m'envoyer la liste des travaux que Seminati doit exécuter, ainsi que le prix, pour que je soit en condition de pouvoir surveiller et contreler.

PARC-Est en bon état, sauf le nettoyage des chaussées qui laisse à desirer. Je me propose de mieux utiliser le personnel en exigéant de lui un entretient sérsieux des chaussée et des canivaux et le déblaiage des feilles mortes, des bois et des détritus emmenés par le vent.

PALAIS-Est en parfait ordre à l'intérieur. J'ai donner ordre à Levasseur de faire épousseter les rideaux et tapis et de placer de la naphtaline pour empecher les mites de s'y loger. Levasseur m'informe que Seminati doit proceder, aussitôt le temps stable, à la refection des tuyaux de descente des eaux de la tour ainsi qu'à la revision et huilâge des tuiles. Je prie V.Altesse de vouloir bien me fournire les données sur ce travail pour en surveiller l'exécution.

Şekil 2.93. Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi'ye yazılmış bir diğer belge.[109]

Şekil 2.93.'te gördüğümüz belge yine Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi Hazretlerine yazılmış olup, 20 Nisan 1922 tarihlidir. Belgede dikkat çeken konuları çevirisiyle veriyorum;

[109] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

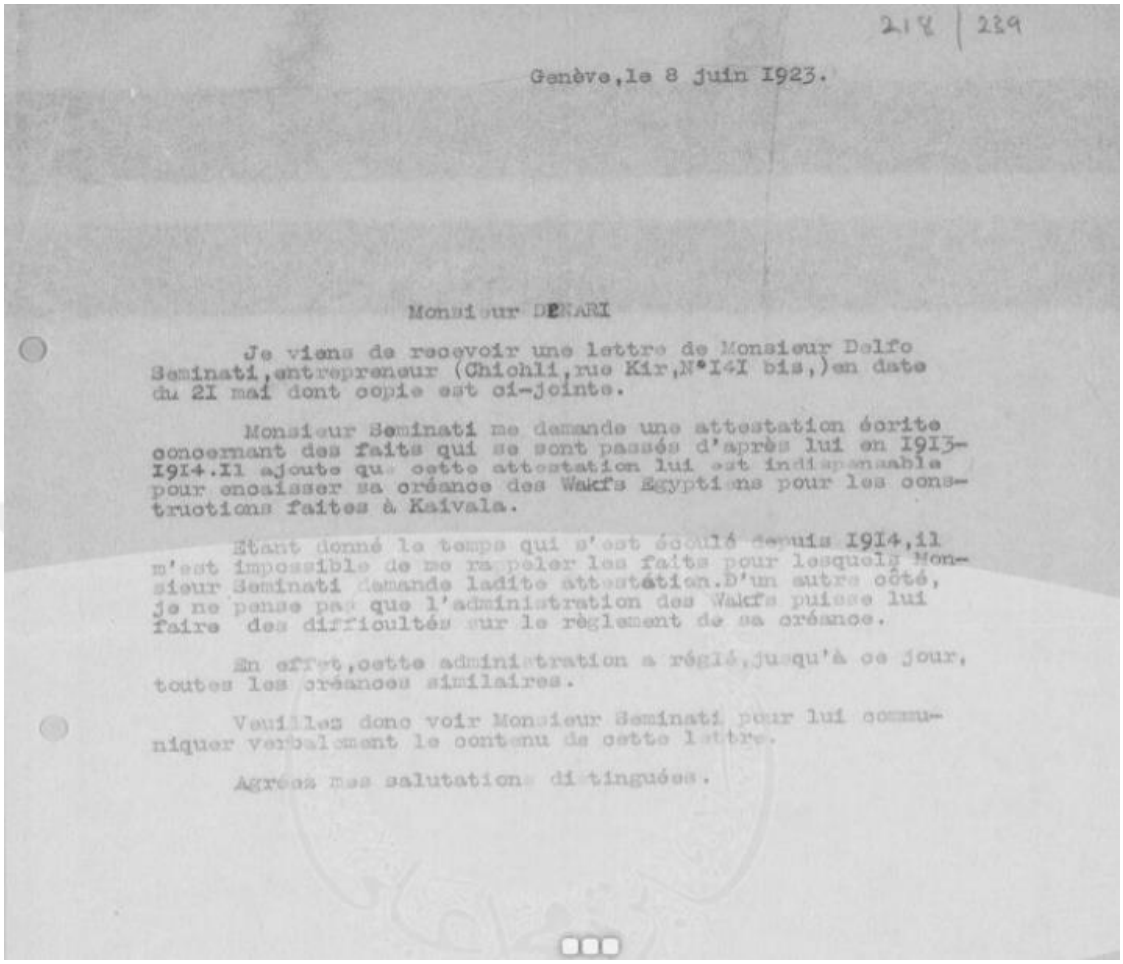
‘’Majesteleri, Dün Niyazi Bey eşlik etti. Çubuklu ve Said Molla Çiftliğini ziyaret ettim. Zamanım olmadığı için Yeni Çiftlik’e gitmem mümkün olmadı. Ziyaretimden size şunu söylemeliyim:

ELEKTRİK SANTRALİ: Çok iyi durumdadır. Levasseur’a görevini yapıyor. Detaylı olarak gezdiğim makine ve akümülatörlerin bakımları kendisi tarafından oldukça iyi yapılmaktadır. Bugün akümülatörlere yaklaşık 180 klg benzin yüklenecek. Yaklaşık iki ay sonra solacak olan bir sonraki dolumdan önce şişeyi satın almanız gerekir.

KÖŞK ONARIM ALTINDA: Seminati tarafından. Çalışmalar devam ediyor ve en az üç hafta içinde tamamlanacak. Hanımefendi burayı ziyareti sırasında Seminati’ye 1000 Ltqs verdi ve Niyazi’ye bana haber vermesi talimatını verdi. Majestelerinden Seminati’nin yapması gereken işlerin listesini ve fiyatını bana göndermenizi rica ediyorum, böylece takip ve kontrol edebilecek durumda olurum.

SARAY: İçerisi mükemmel durumda. Levasseur’a perdelerin ve halıların tozunu almasını ve güvelerin oraya yerleşmesini önlemek için naftalin koymasını emrettim. Levasseur bana, hava durumu düzelir düzelmez Seminati’nin kiremitlerin revizyonu ve yağlanması işlemine devam etmesi gerektiğini söyledi. Majestelerinden, yürütülmesini izlemek için bana bu çalışma hakkında veri sağlamasını rica ediyorum.’’

Bu belgede Seminati’ye yapılan 1000 Ltqs ödemeden ve yaptığı çalışmalardan bahsetmiştir. Yine Edoardo De Nari’nin anlatımından, Seminati’nin patronu olduğu anlaşılmaktadır.

214 | 239

Genève,le 8 juin 1923.

Monsieur DENARI

Je viens de recevoir une lettre de Monsieur Delfo Seminati,entrepreneur (Chichli,rue Kir,N°141 bis,)en date du 21 mai dont copie est ci-jointe.

Monsieur Seminati me demande une attestation écrite concernant des faits qui se sont passés d'après lui en 1913-1914.Il ajoute que cette attestation lui est indispensable pour encaisser sa créance des Wakfs Egyptiens pour les constructions faites à Kaivala.

Etant donné le temps qui s'est écoulé depuis 1914,il m'est impossible de me rappeler les faits pour lesquels Monsieur Seminati demande ladite attestation.D'un autre côté, je ne pense pas que l'administration des Wakfs puisse lui faire des difficultés sur le règlement de sa créance.

En effet,cette administration a réglé,jusqu'à ce jour, toutes les créances similaires.

Veuillez donc voir Monsieur Seminati pour lui communiquer verbalement le contenu de cette lettre.

Agréez mes salutations distinguées.

Şekil 2.94. Edoardo De Nari'ye yazılmış bir belge. Yazarın kim olduğu saptanamadı. [110]

Şekil 2.94. Edoardo De Nari'ye, Seminati hakkında bilgi vermek suretiyle yazılmış bir belge olup, yazanın ismi sayfada görülmemektedir. Fransızca yazılmış evrakta geçen konular şu şekilde;

> ''Cenevre, 8 Haziran 1923.
>
> Sayın DENARI
>
> Girişimci Bay Delfo Seminati'den (Chichli, rue Kir, No 141 bis) 21 Mayıs tarihli, bir kopyası ekte bulunan bir mektup aldım.
>
> Bay Delfo Seminati, kendisine göre 1913-1914'te meydana gelen olaylara ilişkin benden yazılı bir beyaz istiyor. Kavala 'da yapılan inşaatlar için Mısır Vakıflarından olan borcunu tahsil edebilmesi için bu sertifikanın şart olduğunu ekliyor.

[110] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

1914’ten bu yana geçen süre göz önüne alındığında Sayın Seminati’nin söz konusu belgeyi talep ettiği gerçekleri hatırlamam mümkün değil. Öte yandan Vakıf yönetiminin kendisine borcunu ödeme konusunda zorluk çıkarabileceğini düşünmüyorum.

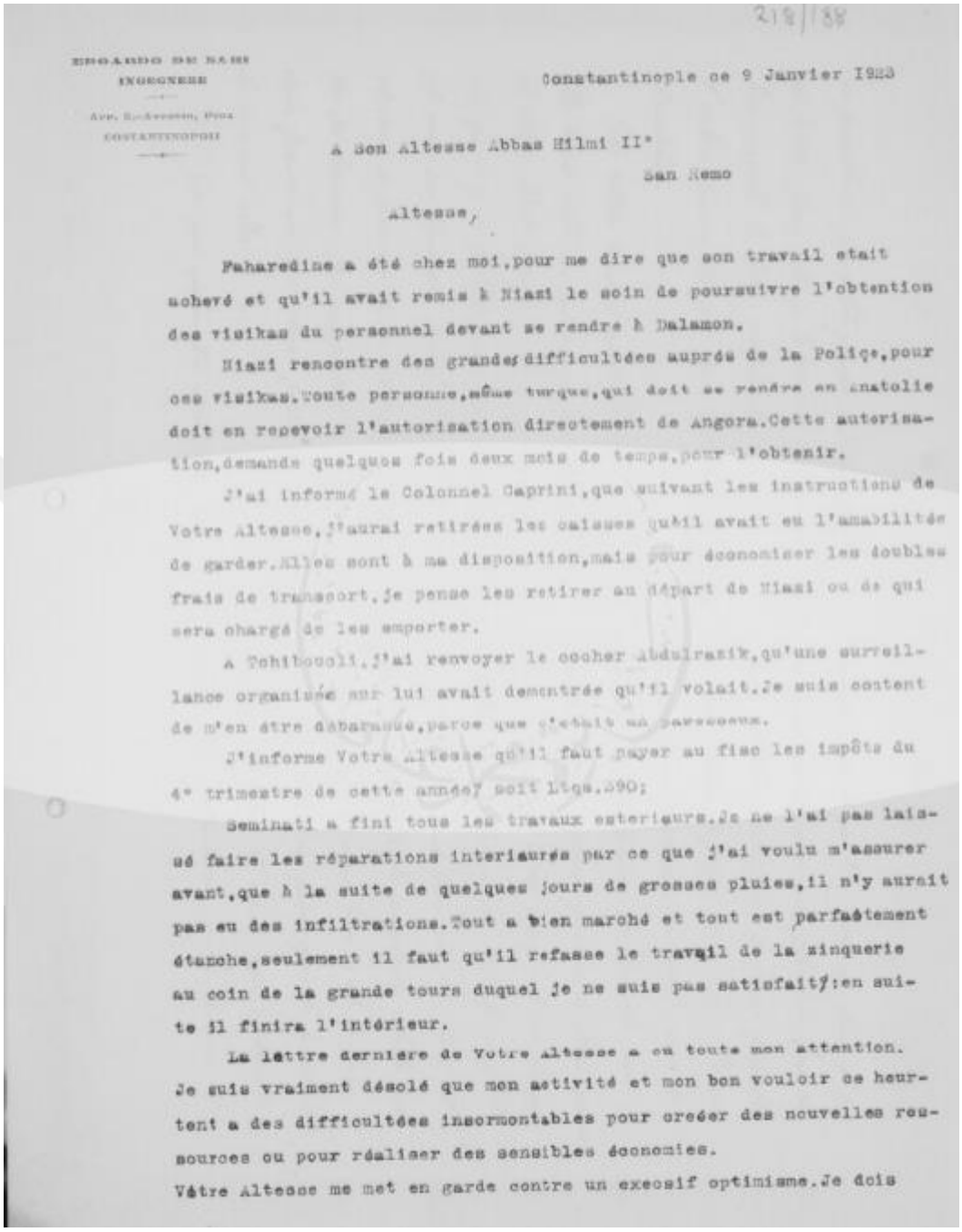
Aslında bu yönetim bugüne kadar tüm benzer iddiaları çözüme kavuşturdu.

Bu mektubun içeriğini kendisine sözlü olarak iletmek için lütfen Bay Seminati ile görüşün.

Saygılarımı kabul edin. ‘’

İsim ve imza taşımayan belge içerik açışından oldukça önemli ipuçları taşımaktadır. Öncelikle 1913-1914 yılları arasında da Seminati’nin, Edoardo De Nari ve dolayısıyla Mısır Hıdivi ile çalıştığını öğreniyoruz. İkinci olarak Delfo Seminati’nin Kavala ‘da çalışmalarda bulunduğu ipucunu yakalamaktayız. Bu ipucundan yola çıkarak yapı araştırmasında bulundum fakat tezin teslim süresine kadar maalesef Kavala ‘da Delfo Seminati’ye ait bir yapı tespit edilememiştir. Ancak bu bilgi araştırılarak mimarın yeni bir yapısı da keşfedilebilir, bu neticede yeni bir çalışma ele alınabilir.

Durham Üniversitesi Dijital Arşivi, Abbas Hilmi II Koleksiyonu’nda yer alan ve Hıdiv Kasrı, Delfo Seminati ve Edoardo De Nari ile ilgili önemli nitelik taşıdığını düşündüğüm birkaç belgeyi daha önemli kısımlarının çevirileriyle eklemekteyim.

EDOARDO DE NARI
INGEGNERE

Constantinople ce 9 Janvier 1923

A Son Altesse Abbas Hilmi II°
San Remo

Altesse,

Fahareddine a été chez moi,pour me dire que son travail etait achevé et qu'il avait remis à Niazi le soin de poursuivre l'obtention des visikas du personnel devant se rendre à Dalamon.

Niazi rencontre des grandes difficultées auprès de la Police,pour ces visikas.Toute personne,même turque,qui doit se rendre en Anatolie doit en recevoir l'autorisation directement de Angora.Cette autorisation,demande quelquos fois deux mois de temps,pour l'obtenir.

J'ai informé le Colonnel Caprini,que suivant les instructions de Votre Altesse,j'aurai retirées les caisses qu'il avait eu l'amabilitée de garder.Elles sont à ma disposition,mais pour économiser les doubles frais de transport,je pense les retirer au départ de Niazi ou de qui sera chargé de les emporter.

A Tchiboukli,j'ai renvoyer le cocher Abdulrazik,qu'une surveillance organisée sur lui avait demontrée qu'il volait.Je suis content de m'en être débarrassé,parce que c'etait un paresseux.

J'informe Votre Altesse qu'il faut payer au fisc les impôts du 4° trimestre de cette année,soit Ltqs.390;

Seminati a fini tous les travaux exterieurs.Je ne l'ai pas laissé faire les réparations interieurés par ce que j'ai voulu m'assurer avant,que à la suite de quelques jours de grosses pluies,il n'y aurait pas eu des infiltrations.Tout a bien marché et tout est parfaitement étanche,seulement il faut qu'il refasse le travail de la zinquerie au coin de la grande tours duquel je ne suis pas satisfait;en suite il finira l'intérieur.

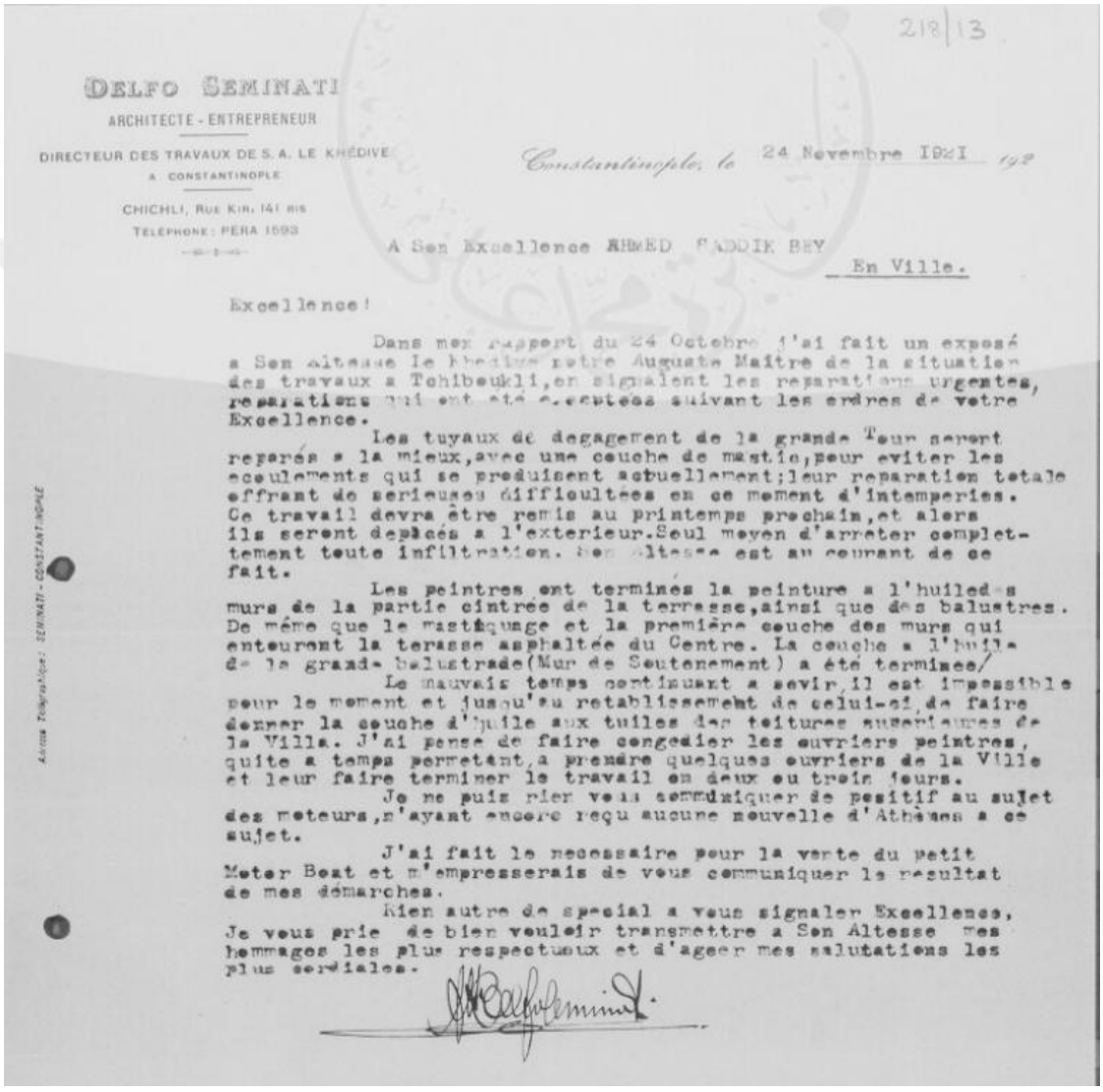
La lettre derniere de Votre Altesse a eu toute mon attention. Je suis vraiment désolé que mon activité et mon bon vouloir se heurtent a des difficultées insormontables pour creéer des nouvelles resources ou pour réaliser des sensibles économies.
Vôtre Altesse me met en garde contre un excesif optimisme.Je dois

Şekil 2.95. Edoardo De Nari tarafından yazılmış bir belge.[111]

Şekil 2.95. Edoardo De Nari tarafından II. Abbas Hilmi Paşa'ya yazılmış bir belge olup 9 Ocak 1923 tarihlidir. Belgede Delfo Seminati ile ilgili kısmın çevirisi şu şekildedir;

[111] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’Seminati tüm dış işleri tamamladı. Birkaç gün süren şiddetli yağmurdan sonra herhangi bir sızma olmayacağını önceden garanti altına aldığım için iç incelemeleri yapmasına izin vermedim. Her şey yolunda gitti ve her şey mükemmel bir şekilde su geçirmez, sadece benim memnun olmadığım büyük kulelerin köşesindeki çinko işlerini yeniden yapması gerekiyor ve ardından iç mekânı bitirecek. ‘’

218|13

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE - ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, Rue Kir. 141 bis
TELEPHONE: PERA 1093

Constantinople, le 24 Novembre 1921

A Son Excellence AHMED SADDIK BEY
En Ville.

Excellence!

Dans mon rapport du 24 Octobre j'ai fait un exposé a Son Altesse le Khédive notre Auguste Maitre de la situation des travaux a Tchibeukli, en signalant les reparations urgentes, reparations qui ont été acceptées suivant les ordres de votre Excellence.

Les tuyaux de degagement de la grande Tour seront reparés a la mieux, avec une couche de mastic, pour eviter les ecoulements qui se produisent actuellement; leur reparation totale effrant de serieuses difficultées en ce moment d'intemperies. Ce travail devra être remis au printemps prochain, et alors ils seront deplacés a l'exterieur. Seul moyen d'arreter completement toute infiltration. Son Altesse est au courant de ce fait.

Les peintres ont terminés la peinture a l'huile des murs de la partie cintrée de la terrasse, ainsi que des balustres. De même que le mastiquage et la première couche des murs qui entourent la terasse asphaltée du Centre. La couche a l'huile de la grande balustrade (Mur de Soutenement) a été terminée/

Le mauvais temps continuant a sevir, il est impossible pour le moment et jusqu'au retablissement de celui-ci, de faire donner la couche d'huile aux tuiles des toitures suspendues de la Villa. J'ai pensé de faire congedier les ouvriers peintres, quite a temps permetant, a prendre quelques ouvriers de la Ville et leur faire terminer le travail en deux ou trois jours.

Je ne puis rien vous communiquer de positif au sujet des moteurs, n'ayant encore reçu aucune nouvelle d'Athènes a ce sujet.

J'ai fait le necessaire pour la verte du petit Meter Beat et m'empresserais de vous communiquer le resultat de mes démarches.

Rien autre de special a vous signaler Excellence, Je vous prie de bien vouloir transmettre a Son Altesse mes hommages les plus respectueux et d'ageer mes salutations les plus serviales.

Şekil 2.96. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey’e yazılmış belge.[112]

Şekil 2.96.’da verilen belge Delfo Seminati tarafından 24 Kasım 1921 tarihinde Ahmet Sadık Bey Hazretlerine yazılmış olup içeriği şu şekildedir;

[112] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’24 Ekim tarihli raporumda Ekselansları Hıdiv Ratre Augusta Usta’ya Çubuklu’daki işlerin acil durumu hakkında bir sunum yaptım ve Ekselanslarınızın emirleri doğrultusunda gerçekleştirilen acil onarımları bildirdim.

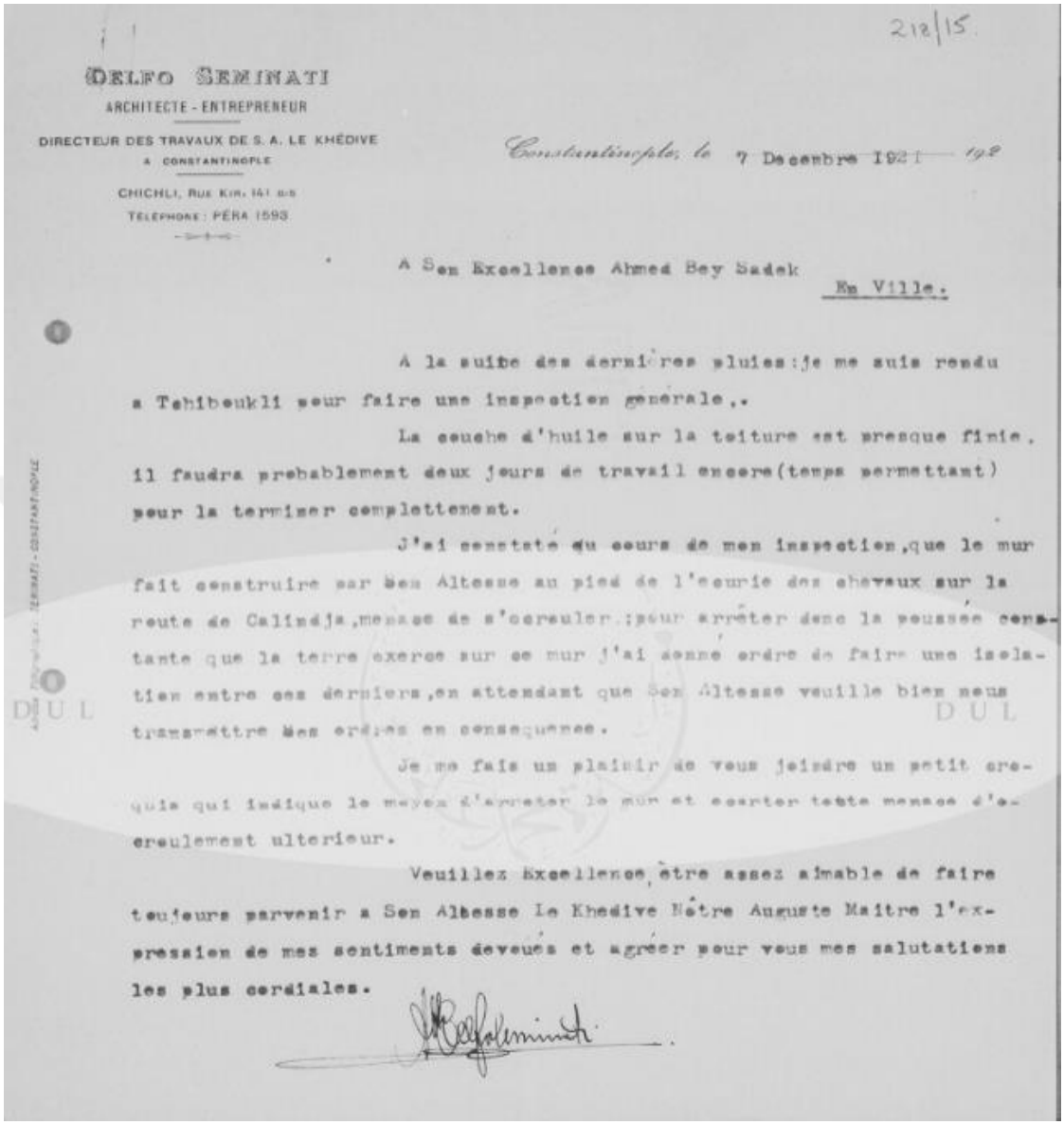
Büyük Kule’nin tahliye boruları, sürekli olarak meydana gelen su baskınlarından kaçınmak için mümkün olduğunda sisli bir tabaka ile onarılmalıdır: bunların tamamen onarılması, bu kötü hava koşullarında ciddi zorluklardan korkuluyor. Bu çalışmanın bir sonraki bahara ertelenmesi gerekecek ve daha sonra dışarıda konuşlandırılacaktır. Soul, herhangi bir sızmayı tamamen durdurmak anlamına gelir. Majesteleri bu gerçeğin farkındadır.

Noktalar, terasın kemerli kısmındaki duvarların ve korkulukların yağ noktasını tamamladı. Merkezin asfalt terasını çevreleyen duvarların macunlanması ve ilk katının yapımı. Büyük korkuluk (istinat duvarı) tamamlanmış duvar tabakası.

Kötü hava devam ediyor, üst boyaların fayanslarına yağ tabakasını zamanında vermek, şehirdeki bazı işçilerin alınmasına ve işi tamamlamalarına izin verirse, şu an için ve bunun iyileşmesine kadar imkansızdır. İki günde iş.

Athesses’ten henüz bu konuda bir haber gelmediği için sayaçlarla ilgili olumsuz bir şey söyleyemem. Küçük Meter Beat’in satışı için gerekeni yaptım ve çabalarımın sonucunu size iletmek için acele edeceğim.

Ekselanslarına belirtilecek başka özel bir şey yok, Majestelerine saygılarımı ve en içten selamlarımı iletmek isterim.’’

212/15

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE - ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, Rue Kir. 141 a-b
TELEPHONE : PÉRA 1593

Constantinople, le 7 Decembre 1921 192

A Son Excellence Ahmed Bey Sadek
Ke Ville.

A la suite des dernières pluies:je me suis rendu a Tchibeukli pour faire une inspection générale..

La couche d'huile sur la toiture est presque finie. il faudra probablement deux jours de travail encore(temps permettant) pour la terminer complettement.

J'ai constaté au cours de mon inspection,que le mur fait construire par Son Altesse au pied de l'ecurie des chevaux sur la route de Calindja,menace de s'ecrouler:pour arrêter donc la poussée constante que la terre exerce sur ce mur j'ai donne ordre de faire une isolation entre ces derniers,en attendant que Son Altesse veuille bien nous transmettre Ses ordres en consequence.

Je me fais un plaisir de vous joindre un petit croquis qui indique le moyen d'arreter le mur et eviter toute menace d'ecroulement ulterieur.

Veuillez Excellence, être assez aimable de faire toujours parvenir a Son Altesse Le Khedive Notre Auguste Maitre l'expression de mes sentiments devoues et agréer pour vous mes salutations les plus cordiales.

Şekil 2.97. Delfo Seminati'den Ahmed Sadık Bey'e yazılmış bir belge.[113]

Şekil 2.97.'de görülen belge, 7 Aralık 1921 tarihlidir. Delfo Seminati'den Ahmet Sadık Bey'e yazılmıştır. Belgenin içeriği şu şekildedir;

> ''Son yağışların ardından: Genel bir inceleme yapmak üzere Çubuklu 'ya gittim.
>
> Boyanın üzerindeki yağ tabakası neredeyse bitti. Tamamen tamamlamak muhtemelen iki saatlik bir çalışma (sıcaklık izin verdiği sürece) alacaktır.
>
> İncelemem sırasında, Majesteleri tarafından Kanlıca yolu üzerindeki at tepesinin eteğine inşa edilen duvarın çökme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu fark ettim; bu nedenle, toprağın bu duvara uyguladığı kınayıcı baskıyı durdurmak için bir duvar

[113] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

yapılması emrini verdim. Majestelerinin emirlerini bize uygun şekilde iletme nezaketini göstermesini beklerken, ikincisinin arasında kalıyoruz.'' Devamında yazı pek anlaşılamadığı için sağlıklı çeviri yapamadım fakat son cümleyi de ekliyorum. ''Lütfen Ekselansları, Hıdiv Hazretlerine en içten duygularımı iletme nezaketini gösterin ve en içten selamlarımı kabul edin''.

Şekil 2.16. & Şekil 2.17'de Delfo Seminati'nin bahsettiği Kanlıca Yolu'nda yıkılma tehlikesi öngördüğü istinat duvarının kuvvetlendirilmesine yönelik hazırladığı eskizlerin bulunduğu belgelerdir.

218/16.

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE - ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, RUE KIR. 141 bis
TELEPHONE: PÉRA 1593

Constantinople, le 16 Decembre 1921 192

A Son Excellence Ahmed Sadek Bey
En Ville.

Excellence.

J'ai le plaisir de vous communiquer que la couche d'huile sur la toiture de la Villa a ete entierement posée et vous pouvez considerer le travail terminé.

Rien autre a vous signaler.

Veuillez ageer Excellence mes meilleurs sentiments.

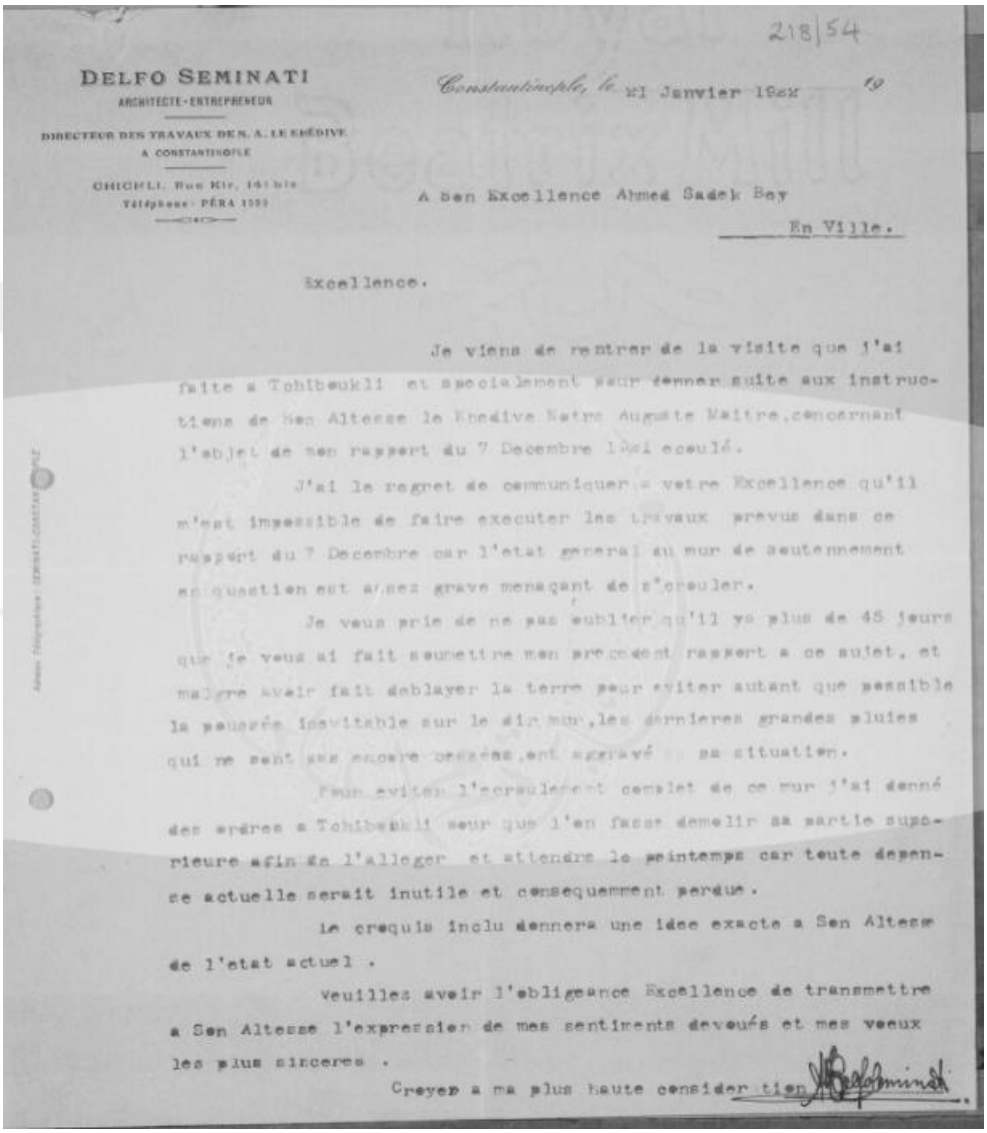
Şekil 2.98. Delfo Seminati'den, Ahmet Sadık Bey'e yazılmış bir belge.[114]

Şekil 2.98. Delfo Seminati tarafından 16 Aralık 1921 tarihinde Ahmet Sadık Bey'e yazılmıştır.

[114] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

Tercümesi şu şekildedir;

> ‘’Ekselansları,
>
> Villanın çatısındaki yağ tabakasının tamamen kaplandığını ve işi tamamlamış olarak değerlendirebileceğinizi size bildirmekten memnuniyet duyuyorum. Bildirilecek başka bir şey yok. Lütfen saygılarımı kabul edin, Ekselansları.’’

218|54

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE-ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, Rue Kir, 161 bis
Téléphone: PÉRA 1393

Constantinople, le 21 Janvier 1922 19

A Son Excellence Ahmed Sadek Bey
En Ville.

Excellence.

Je viens de rentrer de la visite que j'ai faite a Tchibeukli et specialement pour donner suite aux instructions de Son Altesse le Khedive Notre Auguste Maitre, concernant l'objet de mon rapport du 7 Decembre 1921 ecoulé.

J'ai le regret de communiquer a votre Excellence qu'il m'est impossible de faire executer les travaux prevus dans ce rapport du 7 Decembre car l'etat general du mur de soutennement en question est assez grave menaçant de s'ecrouler.

Je vous prie de ne pas oublier qu'il ya plus de 45 jours que je vous ai fait soumettre mon precedent rapport a ce sujet, et malgre avoir fait deblayer la terre pour eviter autant que possible la poussée inevitable sur le dit mur, les dernieres grandes pluies qui ne sont pas encore cessés, ont aggravé sa situation.

Pour eviter l'ecroulement complet de ce mur j'ai donné des ordres a Tchibeukli pour que l'on fasse demolir sa partie superieure afin de l'alleger et attendre le printemps car toute depense actuelle serait inutile et consequemment perdue.

Le croquis inclu donnera une idee exacte a Son Altesse de l'etat actuel.

Veuillez avoir l'obligeance Excellence de transmettre a Son Altesse l'expression de mes sentiments devoués et mes voeux les plus sinceres.

Croyez a ma plus haute consideration

Şekil 2.99. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey’e yazılmış belge.[115]

Şekil 2.99.’da Delfo Seminati, Ahmet Sadık Bey’e 21 Ocak 1922 tarihinde yazdığı belge görülmektedir. Belgenin içeriği şu şekildedir;

[115] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’Ekselansları,

Çubuklu ‘ya yaptığım ziyaretten ve özellikle… (anlaşılamayan bir kısım var burada) … Hıdiv Hazretlerinin 7 Aralık 1921 tarihli raporumun konusuyla ilgili talimatlarını takip etmek için yeni döndüm.

Ekselanslarına, 7 Aralık tarihli bu raporda planlanan çalışmayı gerçekleştirmemin mümkün olmadığını çünkü söz konusu istinat duvarının genel durumunun oldukça ciddi olduğunu ve çökme tehlikesi taşıdığını üzülerek bildiririm.

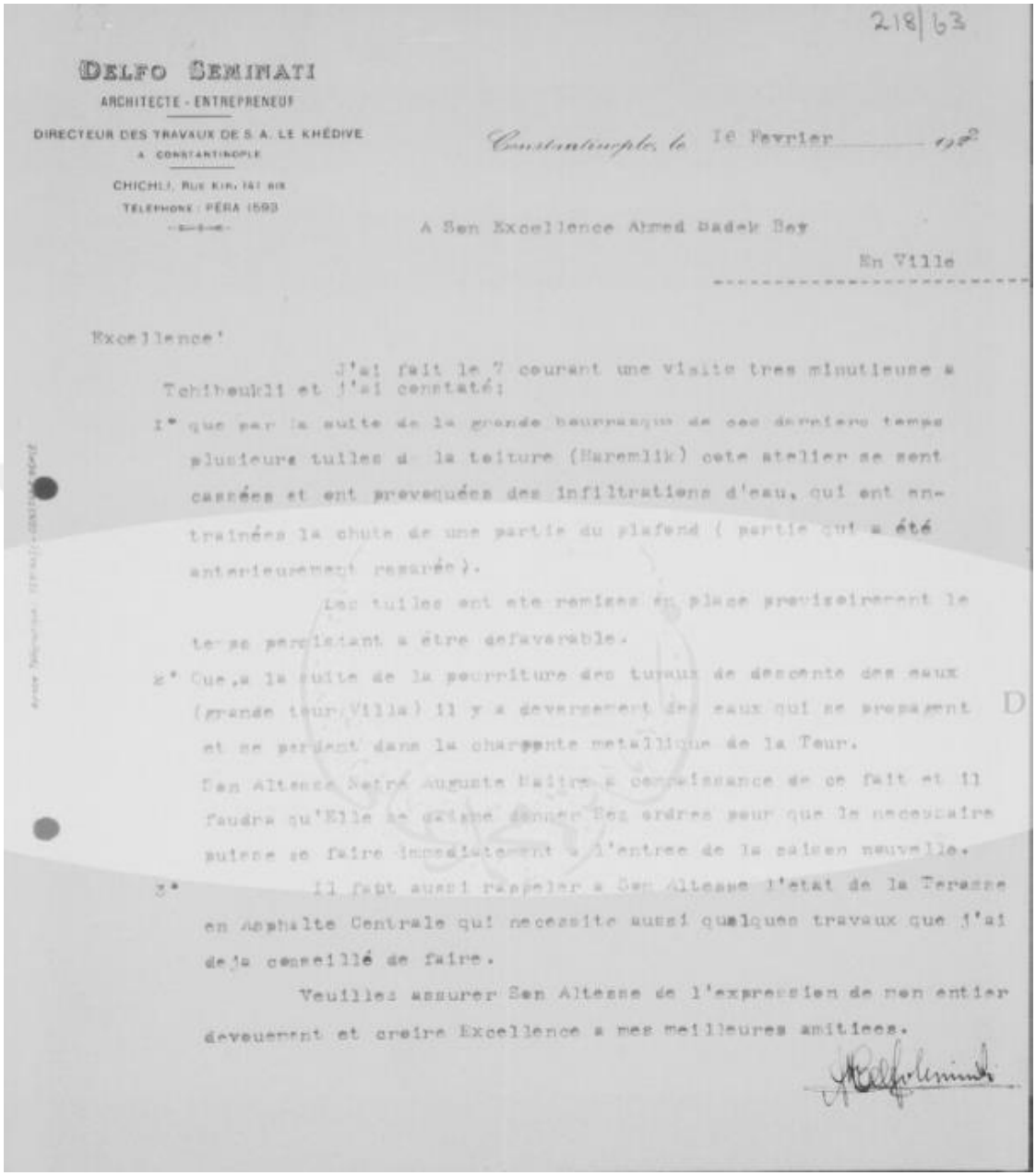
Sizlerden ricam, daha önce bu konuyla ilgili olarak 45’ten fazla ... (anlaşılamayan bir kısım var) başvurduğumu ve sur duvarındaki kaçınılmaz baskıdan, yamaçların ağır olmasından mümkün olduğunca kaçınmak için toprağı temizlememe rağmen, bunu unutmamanızı rica ediyorum. Henüz dinmeyecekmiş gibi görünün yağmurlar durumunu daha da kötüleştiriyor.

Bu duvarın yıkılmaması için Çubuklu ‘ya duvarın üst kısmının sökülerek hafifletilmesi ve sonuna kadar beklemesi emrini verdim çünkü cari harcamalar boşa gidecek ve sonuç olarak kayıp olacaktır.

Taslak, Majestelerine mevcut durum hakkında doğru bir fikir vermeyi içeriyordu.

Lütfen Ekselansları, sadık duygularımı ve en içten dileklerimi Majestelerine iletme lütfunu gösterin.

En yüksek saygılarımla’’

218/63

DELFO SEMINATI
ARCHITECTE - ENTREPRENEUR
DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE
A CONSTANTINOPLE
CHICHLI, RUE KIRLI 141 BIS
TELEPHONE : PÉRA 1593

Constantinople, le 16 Fevrier 192²

A Son Excellence Ahmed Sadek Bey

En Ville

Excellence'

J'ai fait le 7 courant une visite tres minutieuse a Tchiheukli et j'ai constaté:

1° que par la suite de la grande bourrasque de ces derniers temps plusieurs tuiles de la teiture (Haremlik) cete atelier se sont cassées et ont prevequées des infiltrations d'eau, qui ont entrainées la chute de une partie du plafond (partie qui a été anterieurement rasurée).

Les tuiles ont ete remises en place provisoirement le temps paraissant a etre defavorable.

2° Que,a la suite de la pourriture des tuyaux de descente des eaux (grande tour Villa) il y a deversement des eaux qui se propagent et se perdent dans la charpente metallique de la Tour.

Son Altesse Notre Auguste Maitre a connaissance de ce fait et il faudra qu'Elle se daigne donner des ordres pour que le necessaire puisse se faire immediatement a l'entree de la saison nouvelle.

3° Il faut aussi rappeler a Son Altesse l'etat de la Terasse en Asphalte Centrale qui necessite aussi quelques travaux que j'ai deja conseillé de faire.

Veuillez assurer Son Altesse de l'expression de mon entier devouement et croire Excellence a mes meilleures amitiees.

Şekil 2.100. Delfo Seminati tarafından Ahmet Sadık Bey'e yazılmış belge.[116]

Şekil 2.100.'de Delfo Seminati'den 16 Şubat 1922 tarihinde Ahmet Sadık Bey'e yazılmış belgeyi görmekteyiz. Belgenin içeriği şu şekildedir;

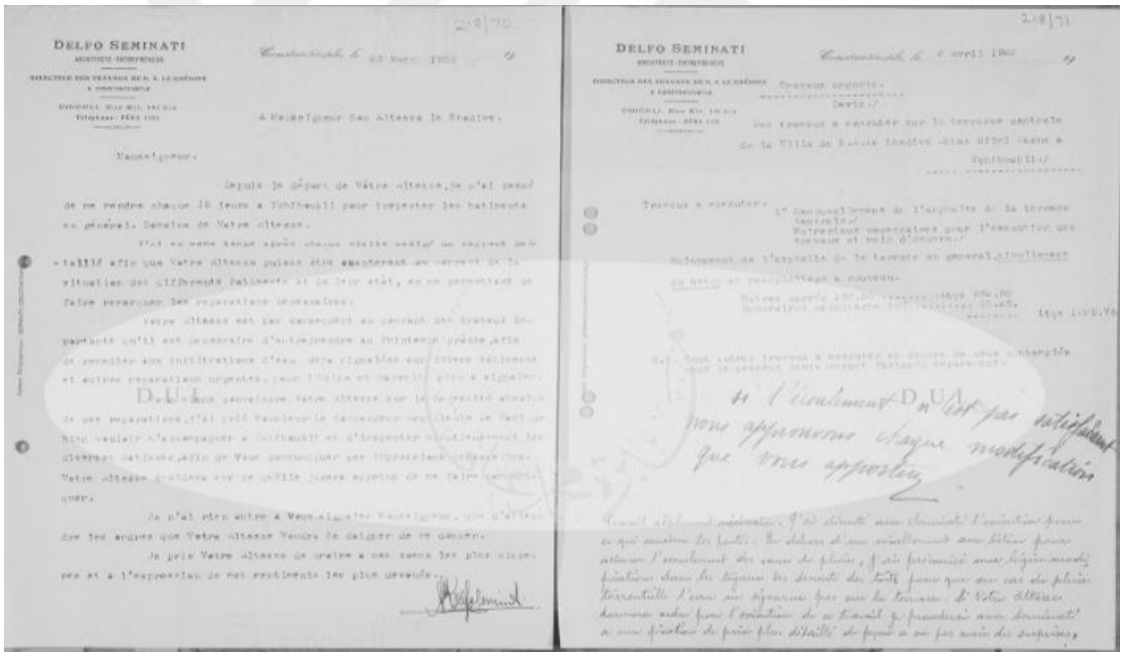
[116] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’Ekselansları!

Ayın 7’sinde Çubuklu ‘ya çok dikkatli bir ziyarette bulundum ve şunları kaydettim:

1. Son zamanlardaki büyük fırtınanın ardından bu atölyedeki boyama (Haremlik) fayanslarının bazılarının kırıldığı ve su sızmasına maruz kaldığı, bunun da tavanın bir kısmının (daha önce onarılan kısım) düşmesine neden olduğu.
   Hava koşullarının olumsuz olması nedeniyle fayanslar geçici olarak yeniden yerlerine yerleştirildi.
2. Su iniş borularının (büyük villa kulesi) kırılması sonrasında kulenin metal bir çerçevesinin ortaya çıkması. Majesteleri Auguste Maltre bu gerçeğin farkındadır ve yeni durum için emir vermeye hazır olması gerekecektir.
   Ayrıca daha önce yapılmasını tavsiye ettiğim bazı işleri gerektiren Merkezi Asfalt terasın durumunu da Majestelerine hatırlatmamız gerekir.

Lütfen Majestelerine tüm bağlılığımın ifade edileceği konusunda güvence verin Ekselanslarına en içten saygılarımı iletin.’’

DELFO SEMINATI

DELFO SEMINATI

Şekil 2.101. Delfo Seminati tarafından, Majesteleri, Hıdiv Hazretlerine yazılmış bir belge.[117]

Şekil 2.101. Delfo Seminati tarafından 23 Mart 1922 tarihinde Majesteleri Hıdiv Hazretlerine yazılmıştır. İçeriği şu şekildedir;

[117] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’Efendim.

Majesteleri’nin gidişinden bu yana, her 15 günde bir, Majestelerinin Mülkiyetindeki binaları genel olarak incelemek için Çubuklu ‘ya gitmeye devam ettim.

Aynı zamanda her ziyaretten sonra Majestelerinin farklı binaların durumu ve durumları hakkında tam olarak bilgi sahibi olabilmesi için, gerekli onarımları belirtmeme olanak tanıyan ayrıntılı bir rapor yazdım.

Bu nedenle Majesteleri, çeşitli binalarda zaten belirtilen su sızıntısını gidermek ve diğer acil onarımları sağlamak için baharın başlarında yapılması gereken önemli çalışmaların farkındadır. Fabrika ve Haremlik için söyleyecek bir şey yok.

Majestelerini bu onarımların mutlak gerekliliği konusunda daha iyi ikna etmek için, Sayın Komutan Mimar Edoardo De Nari ’den bana Çubuklu ‘ya kadar eşlik etmesini ve çeşitli binaların kullanımını dikkatle incelemesini ve izlenimlerini size kişisel olarak iletmesini istedim. Majesteleri benimle ne şekilde iletişim kurmanın uygun olduğuna karar verecektir.

Majestelerinin bana vermeye tenezzül edeceği emirleri beklemekten başka size rapor edecek hiçbir şeyim yok Monsenyör.

Majestelerime en içten dileklerimi ve sadık duygularımın ifadesine inanmanızı rica ediyorum.

Tahmin edilen acil iş. Hıdiv Abbas Hilmi Paşa’nın Çubuklu’daki Köşkü’nün orta terasında çalışmalar yapılacak.

Yürütülecek Çalışma.

Orta terasta asfaltın yenilenmesi.

İşin ve işçiliğin yürütülmesi için gerekli malzemeler.

Genel olarak terastan asfaltın kaldırılması, betonun tasviye edilmesi ve tekrar asfaltlanması.

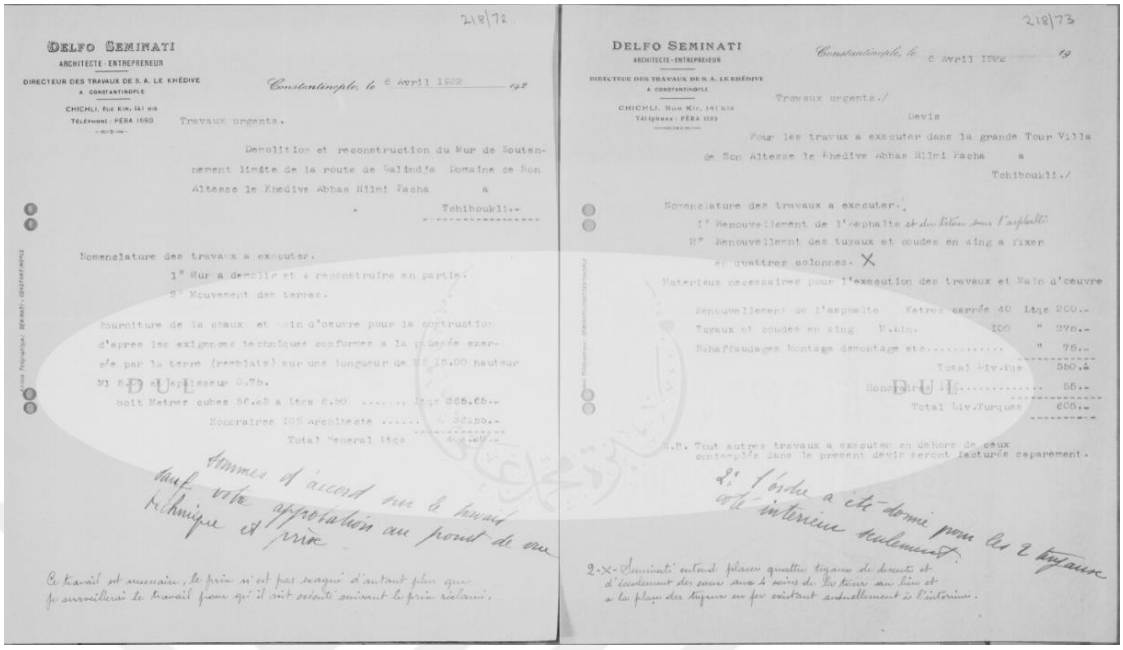
Metrekare 186,50…Ltqs 932,50 (Ltqs kısaltması para birimi olarak kabul edilmekte.)

Mimar ücretleri %10… 93,25

Ltqs 1025,75

N.S. Bu tahminde öngörülenin dışında yapılacak diğer işler ayrıca faturalandırılacaktır.’’

Belgede Delfo Seminati’nin ‘’Komutan, Mimar Edoardo De Nari’’ ifadesini kullanma sebebi, rütbe olarak Edoardo De Nari’nin, Delfo Seminati’den üstün olduğunu göstermektedir. Ayrıca yine anlaşılan üzere Hıdiv Kasrı Seminati’nin tek başına çalışma yaptığı bir yapıdan ziyade Edoardo De Nari ile ortak bir çalışma sonucu inşa edilmiş olma ihtimali yüksektir.

Şekil 2.102. Delfo Seminati tarafından Abbas Hilmi Paşa'ya yazılmış belge.[118]

Şekil 2.102. Delfo Seminati tarafından 6 Nisan 1922'de Abbas Hilmi Paşa Hazretleri'ne yazılmıştır. Belgenin içeriği şu şekildedir;

> ''Acil iş. Çubuklu' da Hıdiv Abbas Hilmi Paşa Hazretleri'nin Kanlıca yolu üzerindeki istinat duvarı sınırının yıkılıp yeniden inşası.
>
> Yapılacak işin isimlendirilmesi.
>
> 1. Duvar yıkılıp yeniden yapılacak.
> 2. Kara hareketi.
>
> M1 15.00 uzunluğunda M1 5.00 yüksekliğinde ve 0.75 kalınlığında toprağın uyguladığı itme kuvvetine uygun olarak teknik gereksinimlere göre inşaat için kireç ve işçilik temini.
>
> Metreküp 56,25 ila Ltqs 6,50… Ltqs 365,65.
>
> Ücretler %10 Mimar… 36,55.
>
> Toplam Genel Ltqs 402,20.
>
> Tahmin edilen acil iş.
>
> Hıdiv Abbas Hilmi Paşa Hazretlerinin Çubuklu'daki büyük kule köşkünde dört çalışma yapılacak.

[118] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

Yapılacak işin isimlendirmesi.

1. Asfalt yenileme
2. Dört kolona sabitlenecek çinko boru ve dirseklerin yenilenmesi.

İşin ve işçiliğin yürütülmesi için gerekli malzemeler.

Asfalt yenileme metrekare 40 Ltqs 200

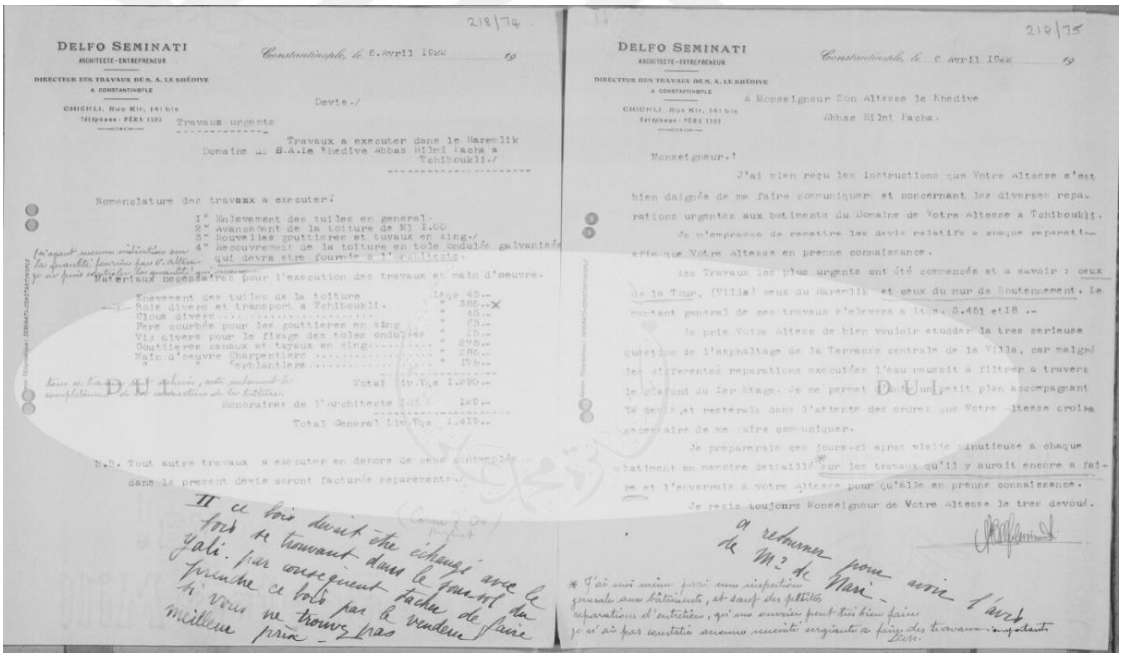
Çinko borular ve dirsekler Bay Lin. 100 Ltqs 275

İskele montajı sökümü vb. Ltqs 75

Toplam 550

Ücretler %10 55

Not: Bu tahminin kapsamı dışında yapılacak diğer işler ayrı olarak faturalandırılacaktır.’’

DELFO SEMINATI

ARCHITECTE-ENTREPRENEUR

DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE

A CONSTANTINOPLE

CHICHLI, Rue Kir, 14 bis

Téléphone PÉRA 1393

Constantinople, le 6 avril 1922

Devis./

Travaux urgents

Travaux a executer dans le Haremlik

Domaine de S.A.le Khedive Abbas Hilmi Pacha a Tchiboukli./

Nomenclature des travaux a executer:

1° Enlevement des tuiles en general.
2° Avancement de la toiture de M. 1.00
3° Pourvoir les gouttieres et tuyaux en zinc./
4° Recouvrement de la toiture en tole ondulée galvanisée qui devra etre fournie a l'architecte.

Materiaux necessaires pour l'execution des travaux et main d'oeuvre.

Enlevement des tuiles de la toiture	ltqs	45.-
Note divers et transport a Tchiboukli.	"	385.-
Clous divers	"	40.-
Pere courbée pour les gouttieres en zinc	"	20.-
Vis divers pour le fixage des toles ondulées	"	15.-
Gouttieres canaux et tuyaux en zinc	"	275.-
Main d'oeuvre Charpentiers	"	200.-
" " Ferblantiers	"	175.-
Total	ltq.	1.190.-
Honoraires de l'architecte		165.-
Total General ltq.		1.415.-

N.B. Tout autre travaux a executer en dehors de ceux contemplés dans le present devis seront factures separement.

Il ce voi devait etre echangé avec le tout se trouvant dans le gouvernement Jali. par consequent tache de fermeture ce voi par le vendeur de faire le mieux pour nous.

DELFO SEMINATI

ARCHITECTE-ENTREPRENEUR

DIRECTEUR DES TRAVAUX DE S. A. LE KHÉDIVE

A CONSTANTINOPLE

CHICHLI, Rue Kir, 14 bis

Téléphone PÉRA 1393

Constantinople, le 6 avril 1922

A Monseigneur Son Altesse le Khedive

Abbas Hilmi Pacha.

Monseigneur.!

J'ai bien reçu les instructions que Votre altesse s'est bien daigné de me faire communiquer et concernant les diverses repa. rations urgentes aux batiments du Domaine de Votre Altesse a Tchiboukli.

Je m'empresse de remettre les devis relatifs a chaque reparation que Votre altesse en prenne connaissance.

Les Travaux les plus urgents ont été commencés et a savoir : ceux de la Tour, (Ville) ceux du Haremlik et ceux du mur de Soutenement. Le montant general de ces travaux s'elevera a ltqs. 3.461 et18 .-

Je prie Votre Altesse de bien vouloir etudier la tres serieuse question de l'asphaltage de la Terrasse centrale de la Ville, car malgré les differentes reparations executées l'eau reussit a filtrer a travers le plafond du 1er Etage. Je me permet D'ajouter petit plan accompagnant le devis, et resterais dans l'attente des ordres que Votre altesse croira necessaire de me faire communiquer.

Je preparerais ces jours-ci apres visite minutieuse a chaque batiment un devoire detaillé sur les travaux qu'il y aurait encore a faire et l'envernais a Votre altesse pour qu'elle en prenne connaissance.

Je reste toujours Monseigneur de Votre altesse le tres devoué.

a retourner pour avoir de Mr. de Mari

* J'ai aussi moi-même fait une inspection generale aux batiments, et sauf des petites reparations d'entretien, qui aux environs peut etre bien faire je n'ai pas constaté aucune urgence a faire des travaux importants

Şekil 2.103: Delfo Seminati tarafından Abbas Hilmi Paşa’ya yazılmış belge.[119]

Şekil 2.103. Delfo Seminati tarafından, 6 Nisan 1922 tarihinde Abbas Hilmi Paşa’ya yazılmış bir belgedir. Belgenin içeriği şu şekildedir;

[119] Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

‘’Acil iş. Haremlikte yapılacak çalışmalar

H.H. Le Hidiv Abbas Hilmi Paşa’nın Çubuklu’daki malikanesi.

Yapılacak işlerin isimlendirilmesi

1. Genel olarak fayansların çıkarılması.
2. M1 çatısının ilerlemesi 1.00
3. Yeni oluklar ve çinko borular.
4. Mimara sağlanması gereken, oluklu galvanizli sacdan yapılmış çatı kaplaması.

İşin ve işçiliğin yürütülmesi için gerekli malzemeler.

Çatı kiremitlerinin sökülmesi Ltqs 45.

Çubuklu’da çeşitli ahşap ve ulaşım Ltqs 385.

Çeşitli çiviler Ltqs 45.

Çinko oluklar için kavisli demirler Ltqs 65.

Oluklu levhaları sabitlemek için çeşitli vidalar Ltqs 15.

Oluklar, kanallar ve çinko borular Ltqs 275.

İşçi Marangozları Ltqs 285.

İşçi Kalaycıları Ltqs 175.

Toplam. Teşekkürler. 1.290

Mimar ücretleri %10.129.

Toplam Genel. Teşekkürler. 1.419.

Not: Bu tahminin kapsamı dışında yapılacak diğer işler ayrı olarak faturalandırılacaktır.’’

Şekil 2.103. Sağdaki sayfa ile devam ediyoruz;

‘’Nisan 1922 Konstantinopolis’ten

Efendim Hidiv Abbas Hilmi Paşa Hazretlerine. Efendim!

Majestelerinin, Çubuklu’daki etki alanındaki binalarda yapılacak çeşitli acil onarımlarla ilgili olarak bana iletmeye tenezzül ettiği talimatları aldım. Majestelerinin okuyabilmesi için her onarım için fiyat tekliflerini sunmak için acele ediyorum. En acil çalışmalar başlatıldı: Kule, (Villa), Haremlik ve istinat duvarı çalışmaları. Bu işin genel maliyet 3.451, 18 Ltqs bulacak. Majestelerinden, Villa’nın orta terasının asfaltlanmasıyla ilgili çok ciddi sorunu incelemenizi rica ediyorum çünkü yapılan çeşitli onarımlara rağmen su, birinci katın tavanından süzülmeyi başarıyor. Tahmine küçük bir plan ekleme özgürlüğünü kullanıyorum ve Majestelerinin bana iletilmesi gerekli gördüğü emirleri beklemeye devam edeceğim. Bu günlerde her binayı dikkatli şekilde ziyaret ettikten

> sonra, yapılması gereken işler hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlayacağım ve okuyabilmesi için Majestelerine göndereceğim. Ben her zaman sizin en sadık monsenyörünüz olarak kalacağım.''

Belgelerde Delfo Seminati'nin Çubuklu'daki Hidiv Kasrı üzerinde yaptığı çalışmaların detaylı kapsamı ve maliyeti Abbas Hilmi Paşa hazretlerine, mimar tarafından rapor edilmiştir. Bu belge de yine Delfo Seminati'nin Hıdiv Kasrı'nda yaptığı çalışmaları göstermesi açısından oldukça kıymetli bir arşiv belgesi niteliği taşımaktadır.

Durham Üniversitesi Dijital Arşivi Abbas Hilmi Koleksiyonunda yer alan ve incelediğimiz belgelerin yanı sıra, mimar Delfo Seminati ve Edoardo De Nari tarafından el yazıları ile kaleme alınmış belgelerde bulunmaktadır. Fakat bu belgeler el yazısıyla oluşturulduklarından okuyup anlamakta ve çevirisini yapmakta maalesef güçlük yaşamaktayız. Bahsi geçen bu belgeler daha önce hiçbir yayında incelenmemiş olup ilk kez bu tez çalışmasında değerlendirilmiştir.

Yapı ele alınırken halihazırda devam eden restorasyonundan dolayı iç mekâna girilememiş, ancak dış cephesinde engel bulunmayan noktalar fotoğraf çekimi yapılabilmiştir. Şahsen çektiğim fotoğraflar haricinde yapıyla ilgili görsellere Çelik Gülersoy'un *''Hıdivler ve Çubuklu Kasrı''* kitabından ve İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden ulaşılmıştır.

2.2. Kostaki Konağı

2.2.1. Kostaki Konağı'nın Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi

Delfo Seminati'nin Hıdiv Kasrı'ndan sonra ulaştığımız en abidevi yapısı olan Kostaki Konağı günümüzde korunması gereken bir kültür varlığı olarak tescillidir. Trabzon'da Cumhuriyet Mahallesi, Kasım ve Zeytinlik Sokaklarının kesiştiği noktada bulunmaktadır.[120] Kostaki Konağı aynı zamanda Nemlizade Konağı, Atatürk Köşkü ve Trabzon Müzesi isimleriyle de bilinmektedir. Bunun sebebi daha sonra detaylıca değineceğimiz üzere konağın zamanla el değiştirmesi ve 1927-1932 yıllarında kamulaştırılmasıyla birlikte farklı amaçlarda kullanımlara ev sahipliği yapmış olmasından kaynaklıdır.

Rus asıllı banker ve tüccar, Kostaki Teophylaktos yapının banisidir. Konak, banker Kostaki Teophylaktos ve ailesi için konut olarak kullanılmak üzere inşa ettirilmiştir.

Yapının yapım tarihi hakkında görüşler 1910 senesinden yani Trabzon'un Rus işgali döneminden önce (1916-1918) inşa edildiği kesin olup, 1898-1913 seneleri arasına tarihlendirilmektedir. [121]

[120] A. Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.149
[121] A. Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s. 149

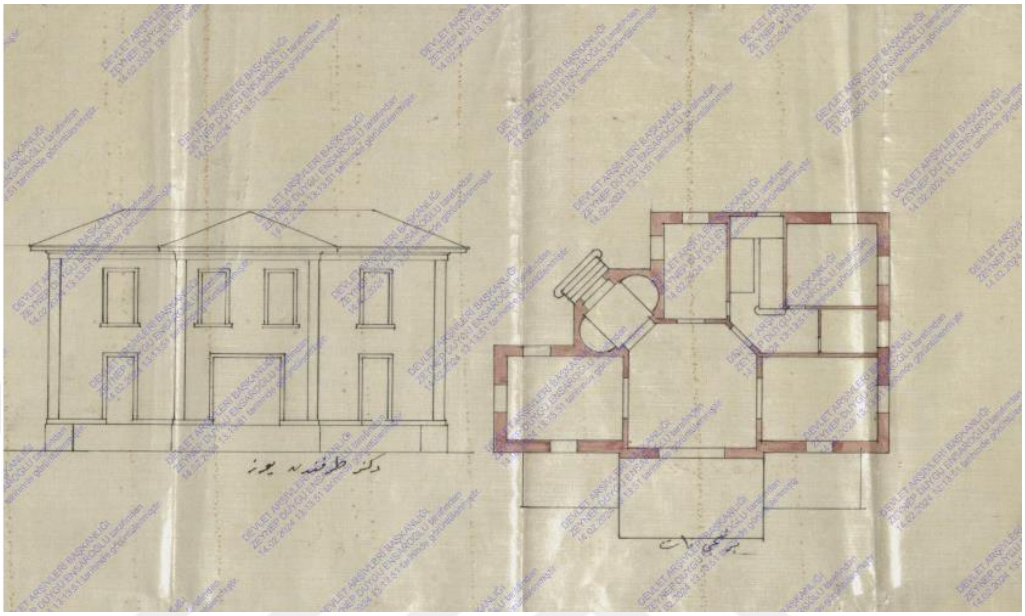

Şekil 2.104: Kostaki Konağı'nın banisi ve ilk sahibi Kostaki Teophylaktos, (ortada) eşi ve oğlu.[122]

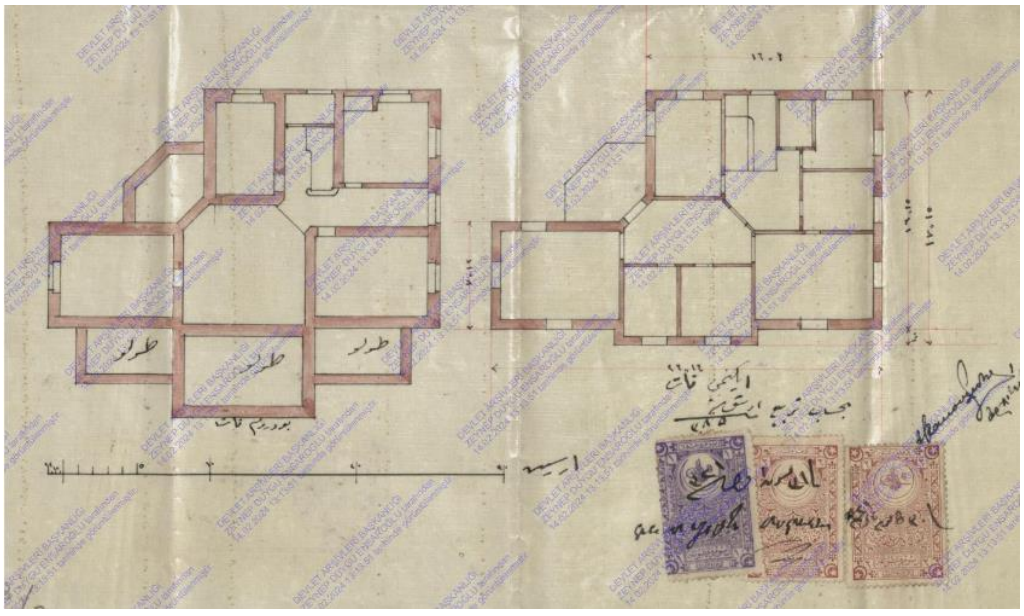
Yapıdan veya belgelerden mimarın kim olduğuna dair net isim elde edilememekle birlikte çeşitli kaynaklarda kabul edilen görüş, yapının mimarının İtalyan asıllı Delfo Seminati olduğu yönündedir. [123] Mimar hakkında Trabzon halkı arasında İtalyan olduğu söylentilerinin dolaşması ve Hıdiv Kasrı'ndaki gibi Art Nouveau stilinde mimari özellikler göstermesi bu görüşü desteklemektedir.[124] Konak için Hıdiv

[122] A.Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.149
[123] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.9.
[124] Ülkü Altınoluk, ''Boğaziçinden Üç Bina; Malta Köşkü, Beyaz Köşk, Hidiv Kasrı'' **İlgi,** Kış 1995, s.12-13

Kasrı'nın inşa sürecindeki gibi İtalya'dan birçok yapı malzemesinin getirilmiş olması da bu düşünceyi desteklemektedir. [125]

Şekil 2.105: ''Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi'nin Trabzon'un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.'' ne ait arşiv belgeleri.[126]

Şekil 2.106: ''Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi'nin Trabzon'un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.'' ne ait arşiv belgeleri.[127]

[125] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.12-13

[126] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (26.01.2024)

[127] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (26.01.2024)

Şekil 2.105. ve 2.106. ‘da verilen arşiv belgelerinde Kostaki Konağı’nın inşa edilmesi için oluşturulan izin talebine bağlı olarak yapının plan şemasının hazırlandığı resmî belgeyi görmekteyiz.

2.2.2. Kostaki Konağı’nın Plan Şeması ve Mimari Özellikleri

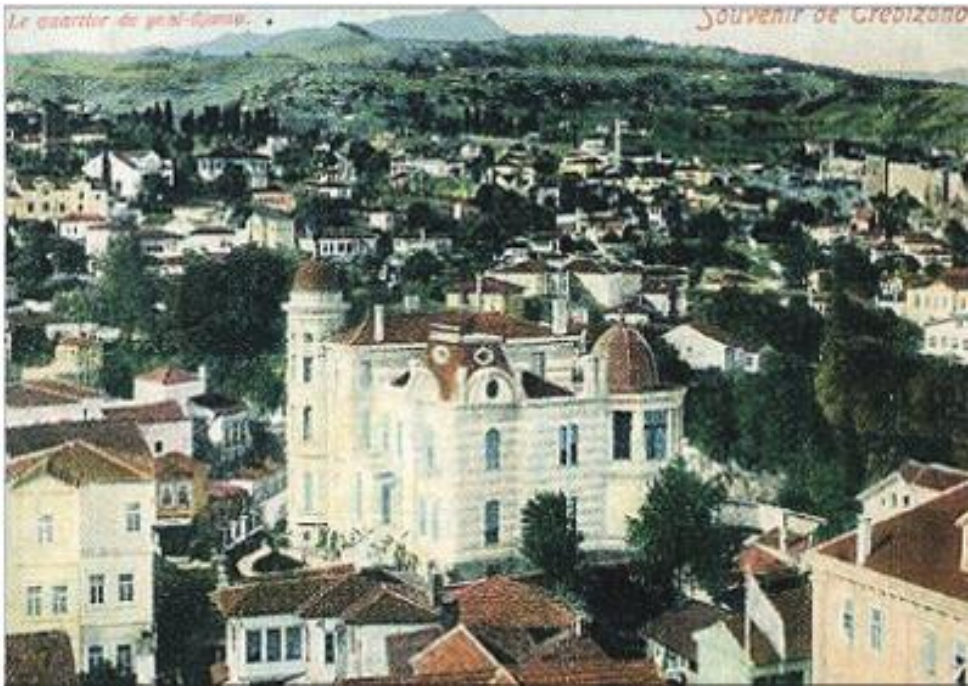
Kostaki Konağı tasarımında, planında, örtü sisteminde, süslemelerinde görülen çeşitlilikle mimari dinamizme örnek teşkil eder ve İtalyan – Rus mimari üslubunda bir yapı olarak betimlenebilir.[128]

Kostaki Konağı çevre ile ilişkisinin bahçe duvarları vasıtasıyla ayrıştığı 1.560 metre karelik bir alan içinde dört cephesini kapsayan bahçesiyle birlikte yaklaşık 530-550 metre karelik bir yapı olarak inşa edilmiştir. Yapı bodrum kat, zemin kat ve zemin kat üzerine yükselen iki katla beraber dört katlı olarak inşa edilmiştir.[129] Köşk dışarıdan bakıldığında birbirinden farklı cephe düzenlemeleri ve her biri farklı çatı örtüsüyle karşımıza çıkar. Bu doğrultuda yapının her katında birbirinden farklı düzen görülmektedir. Çatıda görülen alışılagelmiş örtü sisteminin dışına çıkan bu çok çeşitli ve asimetrik görüntü Hıdiv Kasrı’nda da karşımıza çıkmaktadır. Tek bir kitle halinde yükselmek yerine farklı formlardaki kitleler ve bunları örten farklı çatı yapılarının simetriyi bozan hareketli görüntüsü cephelere de yansımıştır. Yapının dört yönden cephesi farklı tasarımlara sahip tek düzeliği bozan bir görüntü vermektedir. Yapı inşa edildiği tarihte çevre yapılardan farklı karakteristik özellikleriyle ve abidevi bir bina olarak yükselirken, günümüzdeyse çevresindeki yoğun yapıların arasında sıkışıp kalmıştır.

Konağın bahçeye giriş kapısı çift kanatlı ferforje tasarımına sahiptir. Bahçe kapısından içeriye girildiğinde sağ tarafta yuvarlak forma sahip, içerisinde dökümden yapılmış su fıskiyesi olan süs havuzu görülmektedir. Bu havuz günümüze özgünlüğünü koruyarak gelmiş olmasından dolayı önem teşkil etmektedir. Ayrıca Art Nouveau üslubunun belirgin özelliği olan metal ve dökümle oluşturulan materyallerin estetik formlar verilerek kullanılması bahçeye girildiği anda görülmektedir. Bahçeyi çeviren

[128] Candan Nemlioğlu, a**.g.e.,** s.12
[129] Candan Nemlioğlu, **a.g.e.,** s.13

duvarlarda andezit taşı kullanılmış olup, duvarların üzerinde ferforje korkuluklar ve korkulukların arasında babalar yükselmektedir. Bunlarda yine Art Nouveau akımına uygun tasarımlardır. Dört yönden devam eden bahçe alanının en geniş olduğu taraf bahçe kapısının konumlandırıldığı doğu cephesi olup bahçenin bu kısmı palmiye, çam ağaçları ve zengin çeşitlikte çiçeklerle özenle dekore edilmiştir. Bahçenin batı ve kuzey cephelerinde konakla bahçe duvarı arasında mesafe daralmaktadır.

Şekil 2.107: Kostaki Konağı'nın örtü sistemini gösteren eski dönemlere ait bir fotoğraf.[130]

[130] A. Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.153

Şekil 2.108: Kostaki Konağı'nın yakın geçmişte doğu ve kuzey cephelerinden görünüşü.[131]

Kostaki Konağı'na ait eski ve yeni fotoğraflardan anlaşılıyor ki zamanla çevresinde abidevi şekilde yükselerek bölgeye hâkim olan bu yapı günümüzde etrafındaki yapıların arasında sıkışıp kalmıştır.

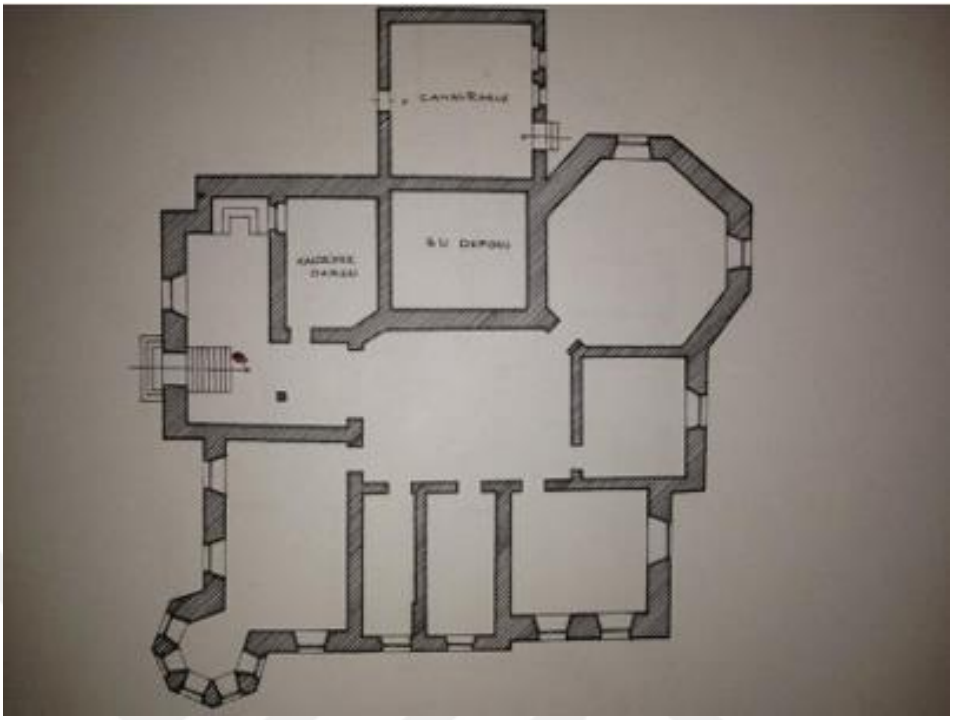
Bodrum Kat

Konağın bodrumuna inilmesini sağlayan yedi basamaklı merdiven yapının güney cephesinde bulunmaktadır. Merdivenlerle inildiğinde karşımıza giriş holünü takip eden ferah bir avlu çıkmaktadır. Bodrum katındaki bütün odaların, bölümlerin ve kalorifer odasının kapısı giriş holündedir. Bodrum katta güneydoğu yönünde köşeye konumlanmış geniş bir oda ve kuzey cephedeki odalar depo olarak kullanılmıştır. Çamaşırhane odası olarak da batı cephesinde, su deposunun yanındaki oda değerlendirilmiş olup bu bölümün girişi dışarıdan sağlanmaktadır. [132] Zemin katın merdiven boşluklarına denk gelen alanları kömürlük olarak değerlendirilmiştir.[133]

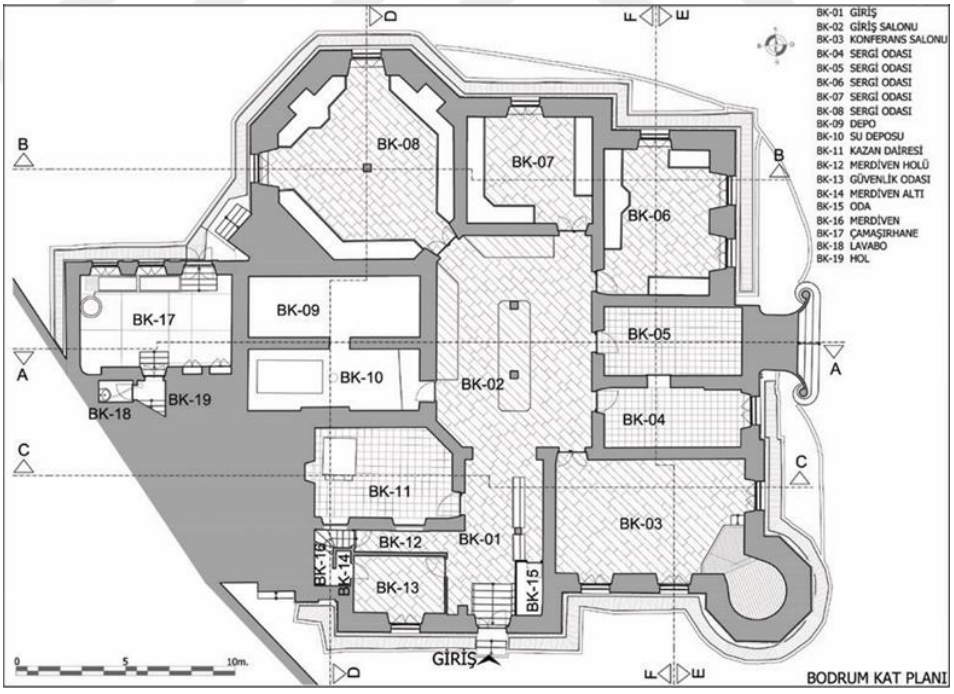
[131] A. Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.153

[132] Nida Yanıkoğlu, ''Trabzon Müzesi (Kostaki Köşkü) Kalem İşleri'', **Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2015, s.31-32

[133] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.14

Şekil 2.109: Kostaki Konağı'nın bodrum kat plan şeması.[134]

Şekil 2.110: Kostaki Konağı'nın bodrum kat planı restitüsyon çizimi.[135]

[134] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.99

[135] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.173

Zemin Kat

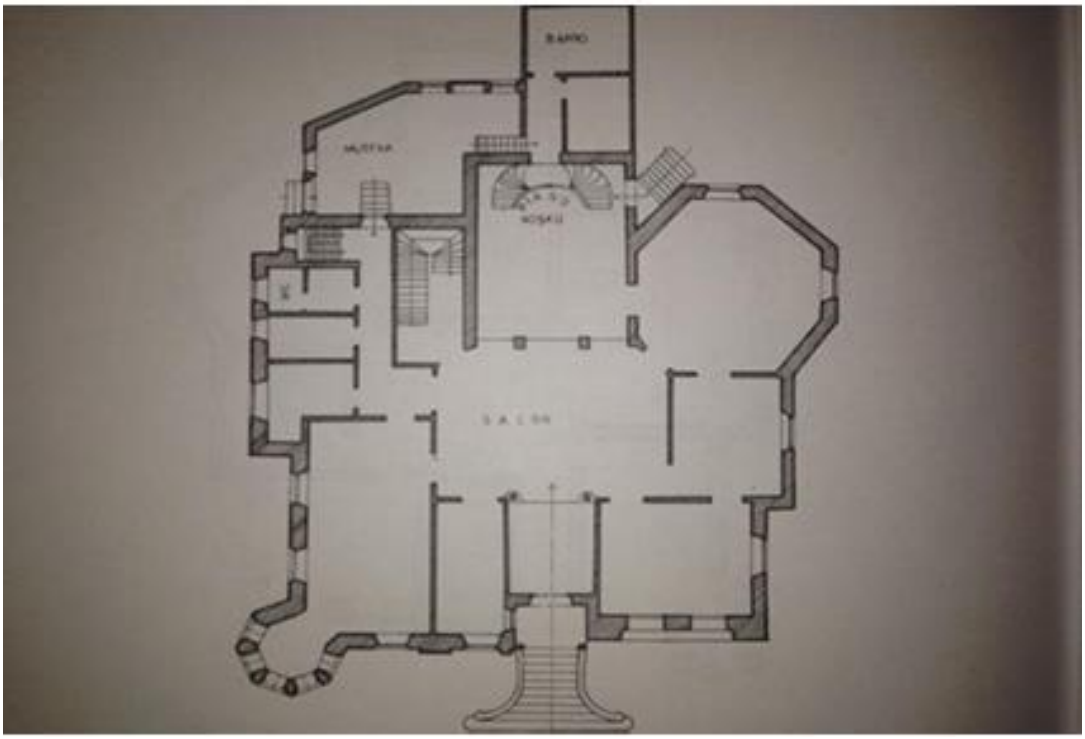
Konağın esas kullanım alanı zemin kattadır. Zemin kat bahçe kotundan yükseltilmiş olup, yapının doğu cephesine konumlandırılmış ve çıkarken giderek kavis yaparak darlaşan on basamaklı bir merdivenle girişi sağlanmaktadır. Merdivenin malzemesi mermer olup, zeminden ilk basamak üzerinde korkulukların başladığı noktada iki yanda da simetrik şekilde mermere kabartma olarak yapılmış kuğu motifi ve kuğunun başına doğru yay formunda uzanan zeytin dallarıyla bir bezeme yapılmış olup ayrıca bu motif üzerinde simetrik takip eden daireler bulunan bir çerçeve içine alınarak özenle tasarlandıkları görülmektedir. Yapının cephesinde mermer kullanımını yalnız burada görmekteyiz. Merdivenin yalnız sol tarafında hemen kuğu motifinin üzerinde merdivene sabitlenmiş halde Grek Roma üslubunda forma ve üzerinde bezemelere sahip dökümden demir bir vazo bulunmaktadır.

Bahçe kotundan 1,75 metre yükseltilmiş zemin kat sayesinde bodrum katında bulunan servis odalarının pencereleri vasıtasıyla mekanların doğal ışıktan yararlanabilmesine ve havalandırılabilmesine avantaj sağlanmıştır. [136]

Zemin kata erişimi saplayan merdivenlerden sonra konağın demirden altın yaldız varaklarla boyanmış yuvarlak kemerli ana giriş kapısına ulaşmaktayız. Kapının üzeri cam kaplamaya sahip demir konstrüksiyondan bir saçağa sahiptir ve merdivenle başlayan mermer kullanımı kapının çerçevesinde de devam etmektedir. Kapının yuvarlak kemerinin kilit taşı mermerden Grek tarzı kıvrık palmet şeklindedir. Ana giriş kapısının olduğu bu doğu cephesinde demir korkuluklarla oluşturulmuş Art Nouveau stilinde balkon düzenlemesi yapılmıştır. Kapıdan girildiğinde küçük bir antre ve onu takip eden ferahça bir salon bizi karşılar. Bu salon, aynı zaman da balo salonu; yemek odası, oyun odası, misafir odası ve diğer odalara geçişi sağlayan kapılara açıldığı için odalar arasındaki ve zemin kattaki merkezi noktayı oluşturur. Zemin kattaki yemek odasının salona açılan kapı haricinde batı cephesinde ayrıca bir kapısı olup, buradan tuvalet alanının ve iki küçük odanın olduğu bir hole geçiş sağlanır. Bahsedilen bu holde mutfağa inişi sağlayan birkaç merdiven bulunmakta olup, konumu holün batı bitiminde yer almaktadır. Yine hizmetlilerin servis kullanımı için katlar arasında

[136] A. Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.156

ulaşımlarını sağladıkları dar bir ahşap merdiven olup, bu merdiven bahsi geçen holün güneybatı köşesinde yer almaktadır. Hizmetlilerin servis sırasında kullandıkları bu alanın ve mutfağın tonozlu çatısı orijinal değildir, değiştirilmiştir. Fakat çatısında değişim olan bu kısmın planında ve duvarlarında müdahale olmamıştır.[137] Mutfaktan bahçeye geçiş imkânı veren iki adet bağlantı yeri olup bunların birisi güney cephede ve diğeri kuzeybatı köşesinde bulunmaktadır. [138]

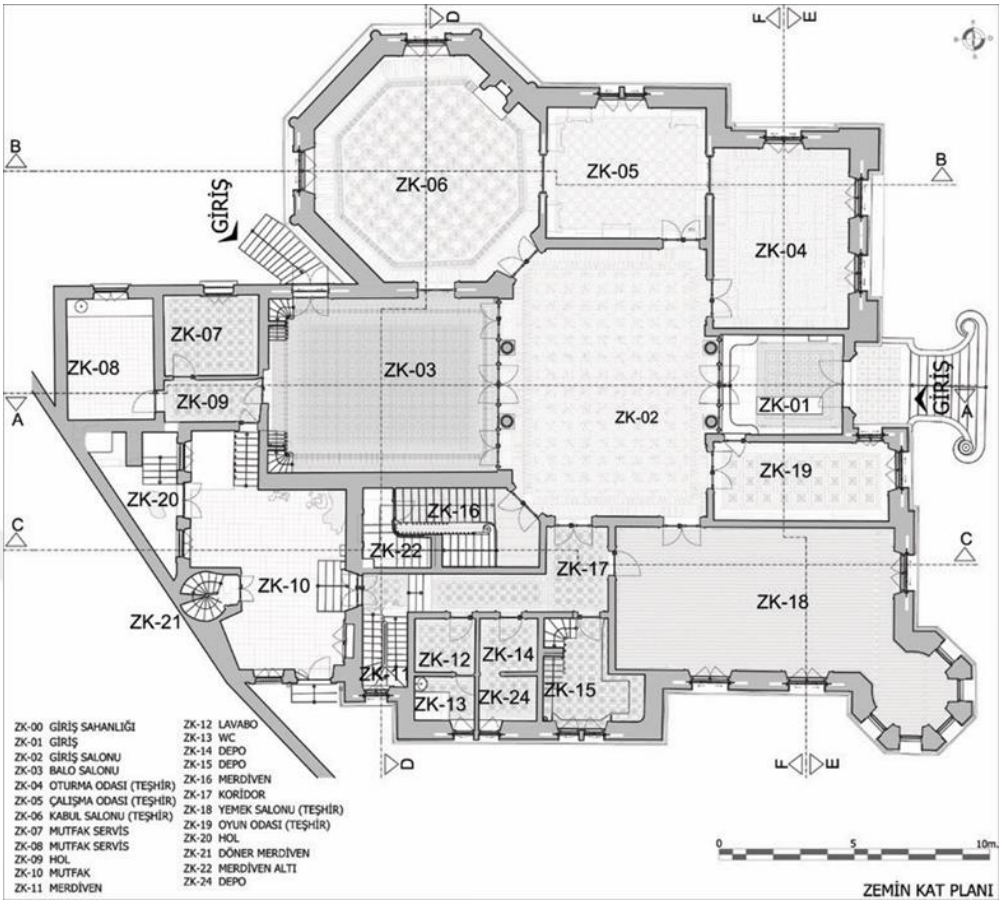

Şekil 2.111: Kostaki Konağı'nın zemin kat plan şeması.[139]

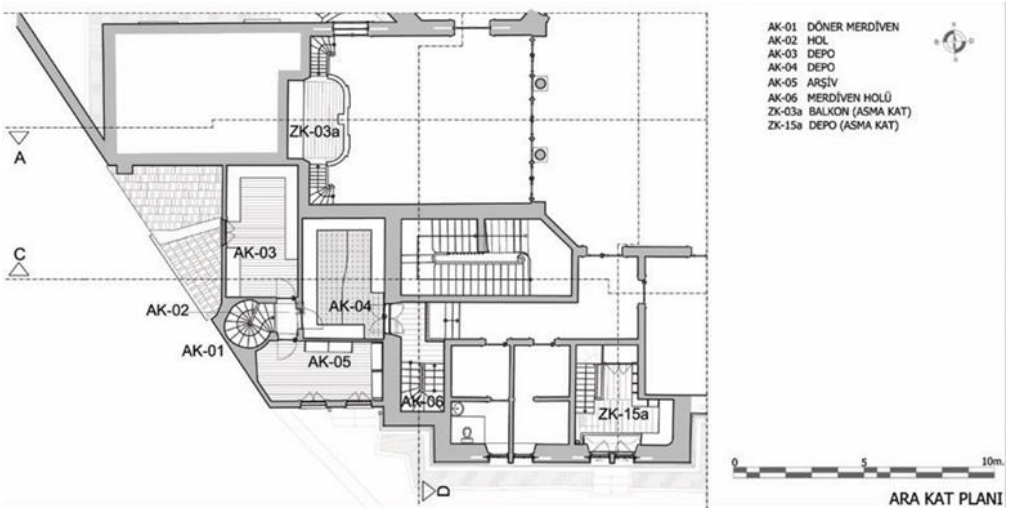
[137] A. Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.159

[138] Nida Yanıkoğlu, ''Trabzon Müzesi (Kostaki Köşkü) Kalem İşleri'' **Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2015, s.32

[139] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.100

Şekil 2.112: Kostaki Konağı'nın zemin kat planı restitüsyon çizimi.[140]

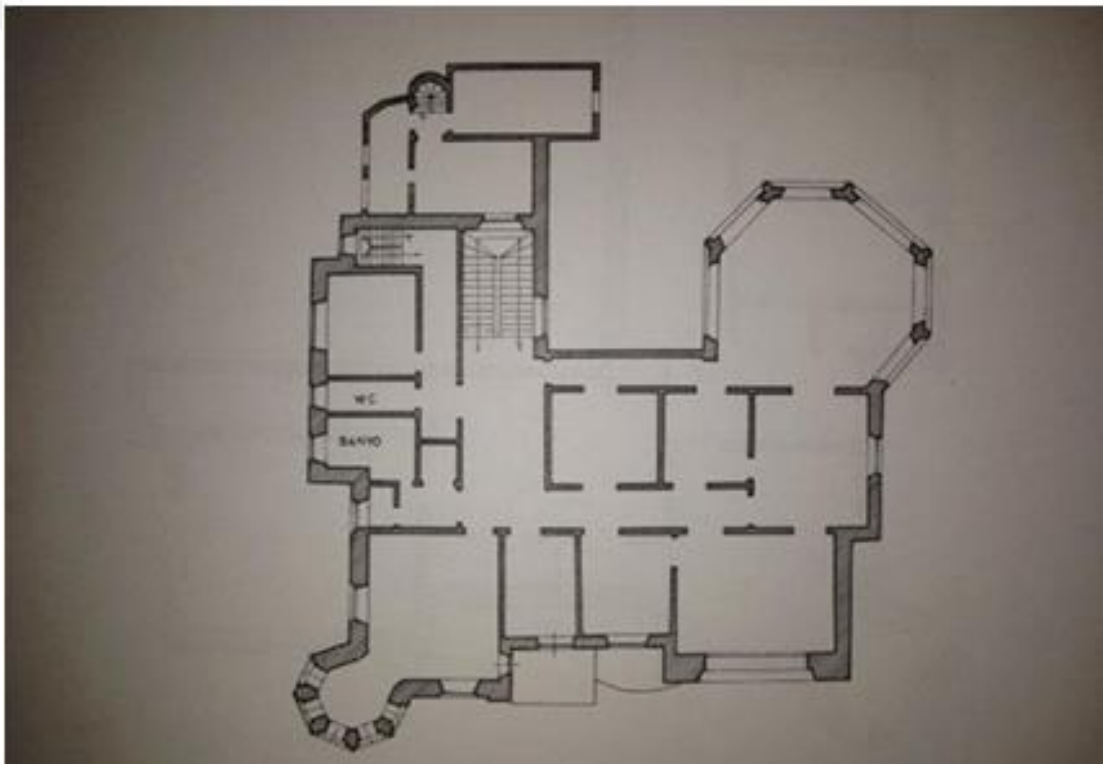
Şekil 2.113: Kostaki Konağı'nın ara kat planı restitüsyon çizimi.[141]

[140] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.174

[141] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.174

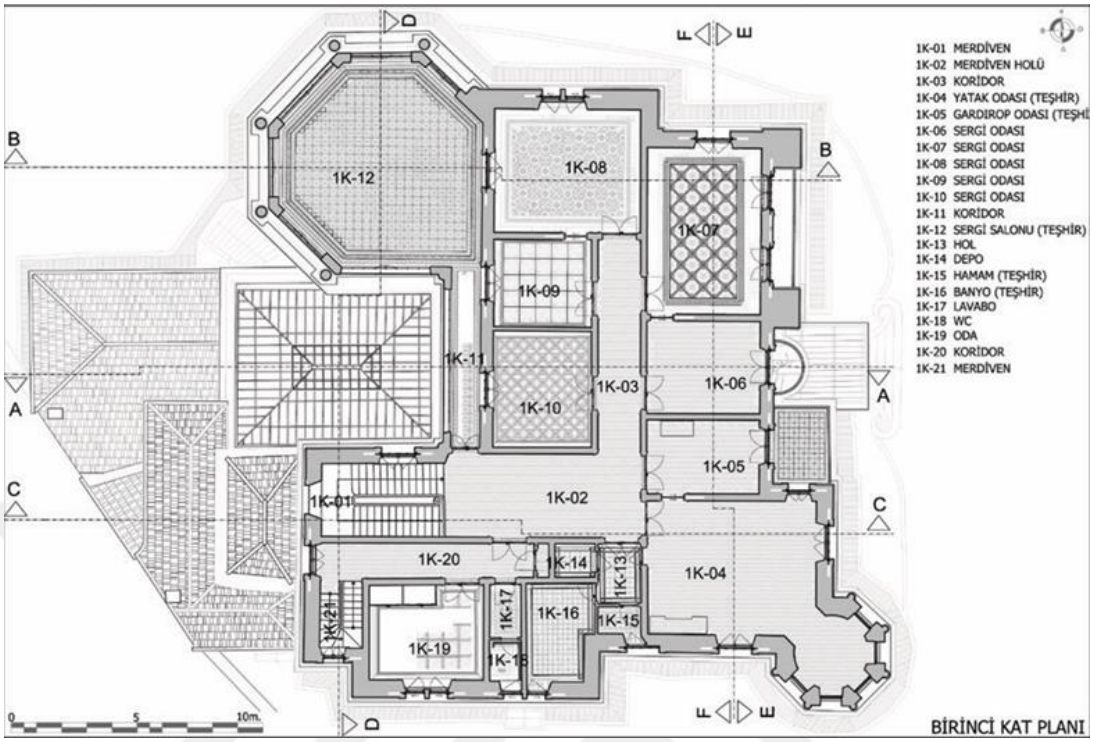
Birinci Kat

Birinci katta dokuz adet oda, tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Mutfağın üzerine denk gelen alanlar depolama alanı olarak kullanılmıştır. Bu katta bulunan sekizgen formlu ve camekanlı oda ana yatak odası yani Kostaki'lerin odasıdır. Zemin katta hizmetlilerin kullanımı için yapılmış merdivenin bu katta da devam ettiğini görmekteyiz. Ana merdivenden çıktıktan sonra sol taraftaki koridoru takip ettiğimizde Kostaki'lerin yatak odasına ulaşmaktayız. Merdivenden çıktıktan sonra koridoru pas geçince sol tarafa doğru uzanan ikinci bir koridor görmekteyiz. Diğer odaların kapıları da bu hole açılmaktadır.

Şekil 2.114: Kostaki Konağı birinci kat plan şeması.[142]

[142] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.101

Şekil 2.115: Kostaki Konağı'nın birinci kat planı restitüsyon çizimi.[143]

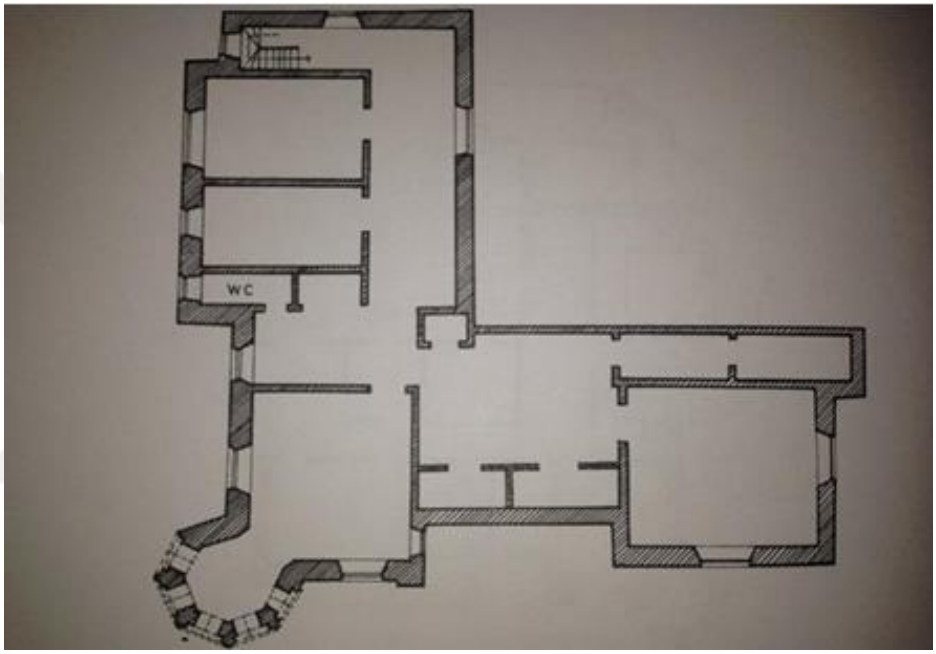
Konağın Kız Meslek Lisesi olarak kullanıldığı dönemlerde birinci kattaki bu odalarında meslek ve kültür dersleri verilmiş ve ana yatak odası olan sekizgen formlu camekan oda da moda-çiçek atölyesi olarak kullanılmıştır.[144]

Konağın zemin katındaki balo salonu olarak kullanılan büyük salon, hizmetlilerin misafirlere servis yapmaları için oluşturulan alanlar, oyun odası gibi mekanlar daha çok dışarıdan gelen konukların kullanımı için düşünülmüş mekanlar olurken birinci kattaysa konağın hane halkının mahrem kullanım alanları için tasarlanmış olduğunu ve iki kattaki bu kullanım alanlarındaki farklılıkların plana da yansıtıldığını görmekteyiz.

[143] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.175
[144] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.14

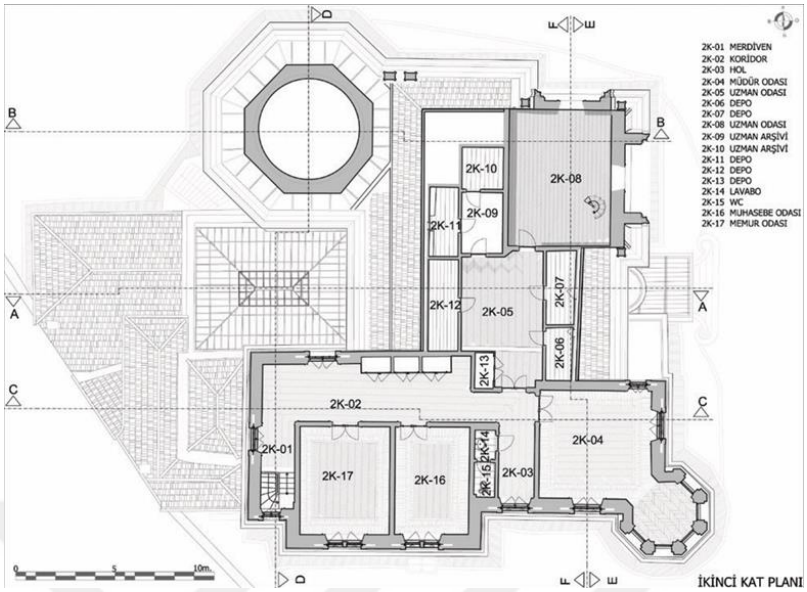
İkinci Kat

Çatı kat, yapının ikinci katı, üç oda, bir tuvalet ve bir kamara odasına sahiptir. Güney batı köşesinden çatı katına ulaşan tek bir merdiven olup diğer katlardaki merdivenlere nazaran oldukça küçük ve dar bir alanı kapsamaktadır. Merdivenle ulaşılan hol L şeklinde katta doğu yönünde daralarak devam eder ve bu holden odalara geçiş yapılır. Kamara odası Meslek Lisesi zamanında resim atölyesi olarak kullanılmıştır.[145]

Şekil 2.116: Kostaki Konağı ikinci kat plan şeması.[146]

[145] Candan Nemlioğlu, **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü**, Nöbetçi Yayınevi, 2018, s.14
[146] Candan Nemlioğlu, **a.g.e.,** s.99

Şekil 2.117: Kostaki Konağı'nın ikinci kat planı restitüsyon çizimi.[147]

2.2.3. Kostaki Konağı'nın Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme

Kostaki Konağı bodrum katı üzerinde zemin kat, birinci kat ve ikinci kat olarak toplamda dört katlı bir yapı olarak inşa edilmiştir. Duvarlar taş malzemeden ve yığma kagir tekniği kullanılarak örülmüştür. Kemerlerde ve kapıların üst kısımlarında andezit taş kullanımı görülmektedir. Yapının bodrum katında yer yer boşluklu tuğla kullanıldığı, özellikle basık kemerlerin olduğu noktalarda tespit edilmiştir.[148] Duvarlarda sıva, sıva üzeri boyama uygulamaları mevcuttur. Sıva üzerine uygulanan kalemişi bezemeler iç mekânda yoğun olarak görülmektedir. Genel olarak döşemeler ahşap kirişlemeli ve üzeri parke kaplıdır. Yapının ikinci katında 2K-08 (Şekil 2.117.'de odanın konumu görülmektedir.) olarak adlandırılan odanın döşemesinde demir ve tuğla malzemenin birlikte kurgulandığı volta döşeme uygulaması yapıdaki tek örnek olarak tespit edilmiştir.[149] 2K-08 olarak adlandırılan bu odanın duvarlarında da volta döşemesine benzerlik gösteren bir duvar örgüsü uygulandığı anlaşılmaktadır. Yapının kütlesini bütüncül halde örten tek bir örtü sistemi yerine birbirinden bağımsız

[147] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.175
[148] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.167
[149] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.167

farklı tarz ve tekniklerde üst örtü sistemlerinin olduğundan bahsetmiştik. Örtü sisteminde görülen bu çeşitlilik kullanılan malzemelere de yansımıştır. Konağın çatısında ahşap konstrüksiyon uygulanmıştır. Üst örtüde kırma çatı uygulamasının olduğu kısımlarda kiremit malzeme görülmektedir. Kubbe ve kule tipli üst örtü biçimlerinin olduğu kısımlarda Marsilya tipi kiremit kullanımı mevcuttur. Kaplama malzemesi olarak yer yer sac, çinko ve kurşun kullanılmıştır. Terasa ulaşımı sağlayan döner merdivenlerde demir malzeme kullanımı görülmektedir. Konağın bodrum katında betonarme, üst katlarında ise ahşap konstrüksiyonlu merdivenler görülmektedir. Balo Salonu olarak adlandırılan mekânın çatı tasarımında da demir konstrüksiyonlu cam kaplama malzeme kullanımı görülmektedir.

Konak inşa edilirken yapının ısıtma sistemi olarak; ateş yakım ve havalandırma kısmı olan sobalar eklenmiştir. İlerleyen dönemlerde yapıya kalorifer sistemi getirilmiştir. Çatıda biriken suyun tahliyesi içinde su boruları yerine, duvarlar içine açılan kanal sistemi tercih edilmiştir. Bu kanallar çatıdan bodrum kata dikey olarak uzanmakta, bodrum katta ise yatay kanallar suyu drenaj sistemine iletmektedir.

2.2.4. Kostaki Konağı'nın Bezeme Özellikleri

Kostaki Konağı, Eklektik üslup gösteren bir yapı örneğidir. İnşa edildiği dönem içinde Trabzon kent mimarisi göz önüne alındığında yapı karakteristik özellikleriyle ayrışmaktadır. Yapıyı inşa ettiren banker Kostaki Teophylaktov'un Rus asıllı oluşu, banker ve tüccar olmasından dolayı ticari ilişkileri düşünülerek yapının Türk konut mimarisi tarzından ziyade Rus mimarisi etkileri taşıdığı görüşü bazı kaynaklarda bahsedilmektedir.[150] Örneğin yapının kuzeybatı ve güneydoğu köşelerinde yükselen kubbeli kuleler Rus mimarisinde karşımıza çıkan ögelerdendir. Yapının iç düzenlemelerinde de yurt dışından ithal edilmiş yüksek kaliteli ve işçiliğe sahip malzemeler tercih edilmiştir. İç mekanlarda, duvar kaplaması olarak kullanılan ipek duvar kâğıdı ve duvarları kaplayan bezemeler zengin süsleme unsurlarındandır. Bodrum kat hariç yapının üç katında da bu uygulamalar devam ettirilmiştir. Duvar bezemelerinin tavanda da devam ettirildiği görülmektedir. Kostaki Konağı'nın inşa

[150] Erten Erkin, ''Türk Mimarisine Yabancı Bir Tarz Kostaki Konağı'', **Mimarlık 87.Sayı**, 1989.

edildiği dönem başkent İstanbul'da da Batılılaşma hareketleri mimaride zengin örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Kostaki Konağı'nın duvar bezemelerinde karşımıza çıkan süsleme programı İstanbul'daki köşk ve sarayların duvar süslemelerini anımsatmaktadır. Bezeme kompozisyonlarında karşımıza çıkan örnekler; vazolardan çıkan çiçek demetleri, stilize edilmiş kurdeleler, manzara ve natürmortlar, kıvrımlı dallar ve bitkisel motifler, figüratif bezemeler olup bu desenleri duvar üzerinde gördüğümüz gibi madalyonlar içine alınmış olarak da görmekteyiz. Figüratif desenler karşımıza çıkan örnekler; kuş, ejderha gibi hayvan figürleri ile mitolojik kahramanları temsil eden figürlerdir. Örneğin başarı, mutluluk, şans, talih, zenginlik temsilcisi olarak bilinen mitolojik varlıklardan Tykhe, bahçede yer alan heykeli ile konağa gelen misafirleri karşılamaktadır. Tykhe heykelinin yanı sıra konağın iç süslemelerinde Venüs, Afrodit, Hermes ve Eros gibi başarı, aşk, ticaret, kazanç, korunma gibi konuların temsilcisi kabul edilen mitolojik karakterlere rastlamaktayız. Dolayısıyla konağın süslemelerinde ister üç boyutlu heykeller üzerinde ister iki boyutlu duvar süslemeleri ve bezemelerde olsun mitolojik tanrı ve tanrıçaların temsil ettikleri iyi dileklerden ve tılsımlardan konağın misafirlerine görsel bir ziyafet verilmektedir. Zemin katında süslemelerdeki yoğunluğun aksine birinci kat daha sade tutulmuştur. Bunun sebebi zemin katın konakta gerçekleşen sosyal etkinliklere ev sahipliği yaparken, birinci katta aile üyelerine ait odaların yer alması olabilir. Birinci katta bulunan duvar süslemeleri panolar halinde, kalemişi uygulamalıdır. İkinci katın duvar resimlerinin de yine sade bir üslupta devam ettiği tespit edilmiştir. İkinci kattaki duvar süslemelerinin üzerleri onarımlardan dolayı kapanmış ve tespit edilmesi zorlaşmıştır. Yapının ana giriş kapısına ulaşımı sağlayan, kıvrım yaparak genişleyen mermer merdiven, merdivenin üzerinde oyularak yapılmış kuş ve bitkisel bezeme, mermer merdivenim üzerine konumlandırılmış üzeri bitkisel bezeme kabartmasına sahip döküm süs vazo form itibariyle antik Yunan çağrışımı yapmaktadır. Mermere oyularak oluşturulmuş bitkisel bezeme sahip olduğu S ve C kıvrımları ile Barok özelikler göstermektedir. Giriş kapısı yuvarlak kemerli mermer çerçeveye oturtulmuş demir kapı, cam çerçeveli ve camların üzeri kafesli tel ile örülüdür. Yapılarda kullanılan demir, çelik, pirinç gibi materyaller ile cam kullanımı yine bize Art Nouveau üslubunu çağrıştırmaktadır. Yapının doğu cephesinde yer alan balkon korkuluklarında yine

karşımıza kıvrımlı hatlarla oluşturulmuş desen kompozisyonunda demir parmaklıklar çıkmaktadır. Demir parmaklıklar, ana giriş kapıları üzerinde döküm malzemeden kıvrımlı hatlarla yapılmış demir konstrüksiyon örnekleri Art Nouveau stilini işaret eden ögeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce de zikrettiğimiz gibi Art Nouveau akımının bir özelliği de sanayi devrimiyle birlikte seri üretimle elde edilebilen mimari unsurlara sanatsal özellikler katmaktı. Dolayısıyla çoklu üretilebilen fonksiyonel amaçlı özellikle de döküm malzemelerde görülen sanatsal, estetik algı oluşturan detaylar Art Nouveau stilini işaret etmektedir.

Şekil 2.118. Kostaki Konağı *''Kubbeli Mekân''* olarak adlandırılan odanın kalemişi detayları.[151]

[151] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.167

Şekil 2.119: Kostaki Konağı, doğu cephesindeki ana giriş.[152]

Şekil 2.120: Kostaki Konağı, giriş kapısından detay.[153]

[152] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.158
[153] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.158

Şekil 2.121: Kostaki Konağı, doğu cephesinde bulunan balkonun korkuluk detayı.[154]

Şekil 2.122: Kostaki Konağı, giriş merdiveni üzerine konumlandırılmış döküm süs vazo.[155]

[154] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.158
[155] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.158

Yapının ana giriş kapısından geçtiğimizde dikdörtgen formlu bir giriş holüne ulaşmaktayız. Bu kısım ahşap çerçeveli, cam bölmeli, çift kanatlı kapılı ve kapının iki yanında yer alan sütun ve bezemeli sütun başlığı ile tasarlanmış bir geçiş tasarıma sahiptir. Bu kısımda duvar üzerinde üç pano şeklinde bölmeler yapılarak bu bölmelere bitkisel ve geometrik süslemeler yapılmıştır. Panolar arasında Antik Yunan çağrışımı yapan iyon başlıklı sütun tasvirli duvar bezemeleri görülmektedir. Hayvan figürü olarak altın yaldızlı ön ayaklarından birini kaldırmış, gücü sembolize eden aslan figürü panonun orta kısmına yerleştirilmiştir. [156] Başka bir kaynakta ise bu aslan figürüne kanatlı ejder tabiri yapılmıştır.[157]

Şekil 2.123: Kostaki Konağı, giriş holü.[158]

[156] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.160

[157] Nida Yanıkoğlu, ‘’Trabzon Müzesi (Kostaki Köşkü) Kalem İşleri’’ **Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2015, s.41-42.

[158] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.161

Şekil 2.124: Kostaki Konağı, kanatlı ejder figürü. [159]

Duvar bezemesinin kırmızı rengi duvarda mermer kaplama efekti vermektedir. Duvardaki kırmızı renk kullanımı tavan boyamasında da kesintisiz devam ettirilmiştir. Tavanın orta kısmında üç dikdörtgen ve daralan iki tarafta üç kare ile panolar oluşturulmuştur. Orta dikdörtgen daha geniş tutularak tavan aydınlatması bunun merkezine konumlandırılmıştır. Duvar ve tavan bezemelerinde yumuşak bir kırmızı ton üzerine sarı, siyah, altın yadız ve mavi renklerinde kalem işi bezeme ince işçiliklidir. Bitkisel ve geometrik süslemeler oluşturulmuştur. Kullanılan bezemeler arasında yaprak ve palmetler de dikkat çekicidir. Kıvrımlı palmetler ve bitkisel kompozisyonlar Ampir ve Barok üsluplarını da çağrıştırmaktadır.[160] Giriş holünün zemininde karo mozaik uygulaması tercih edilirken, zeminin kenar kısımlarında mermer malzeme kullanılarak farklı materyaller bir araya getirilmiştir.[161]

[159] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.161
[160] Esin Kuleli, ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’ **Tüba-Ked 18,** 2018, s.160
[161] Esin Kuleli, **a.g.e**. s.160

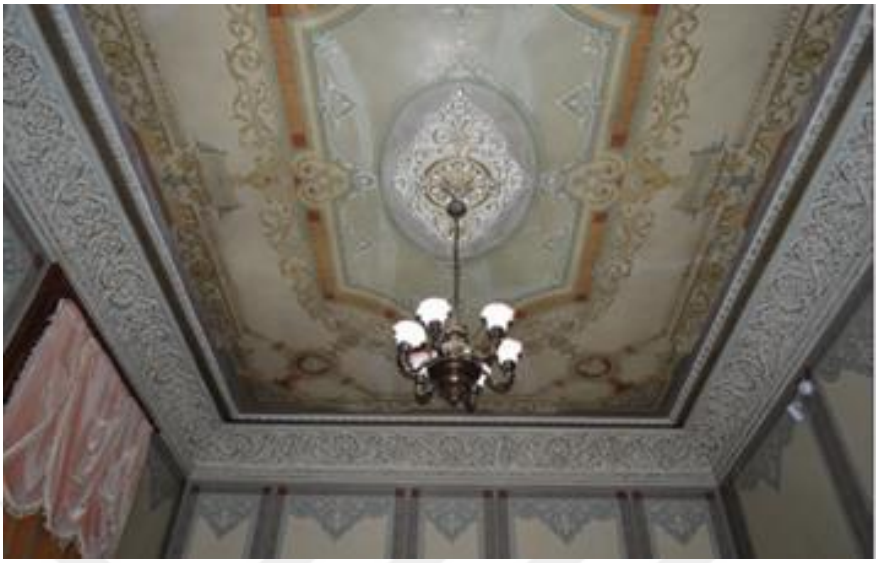

Şekil 2.125: Kostaki Konağı, *''Giriş Holü''* iç mekân süsleme detayı. [162]

Şekil 2.126: Kostaki Konağı, iç mekândan bir fotoğraf.[163]

[162] Esin Kuleli, **a.g.e.,** s.161
[163] Esin Kuleli, **a.g.e.,** s.162

Şekil 2.127: Kostaki Konağı, *''Oturma Odası''* tavan süslemesine dair bir fotoğraf. [164]

Şekil 2.128: Kostaki Konağı, *''Balo-Toplantı* Odası''nın demir profilli cam çatısı.[165]

[164] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.163
[165] Esin Kuleli, **a.g.e.,** s.162

Şekil 2.129: Kostaki Konağı, *''Çalışma-Dua Odası''*.[166]

Şekil 2.130: Kostaki Konağı, *''Kabul Salonu''*. [167]

[166] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.164
[167] Esin Kuleli, **a.g.e.,** s.164

Şekil 2.131: Kostaki Konağı, *''Yemek Salonu''.* [168]

2.2.4.1. Kostaki Konağı'nın Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme

Yapıda bitkisel, geometrik bezemeler ve çeşitli süsleme kompozisyonlarının yanı sıra mitolojik varlıklara dair çeşitli süsleme unsurları mevcuttur. Stilize hayvan motiflerine de sıklıkla yer verildiğini görmekteyiz. Rozet içine yerleştirilmiş insan portreleri de önemli süsleme unsurlarını oluşturmaktadır. Bezemelerde Rokoko ve Barok üslupların yanı sıra metal ve cam kullanımı, cepheyi bozan asimetrik anlayıştaki detaylar, dönemin Art Nouveau üslubuna da göndermedir. Yapının duvarlarında ve tavanlarında sıva üzerine uygulanmış kalem işi tekniği oldukça yoğundur.[169] Bezeme renklerinde tercih edilmiş olan kırmızı tonlar ve çivit mavisi yapının süslemesine karakteristik özellikler katmaktadır. Diğer yandan altın yalnız, siyah, sarı ve yeşil gibi zengin renk çeşitliliği mevcuttur. Yapı genel olarak incelendiğinde Eklektik bir üsluba sahip,

[168] Esin Kuleli, ''Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma'' **Tüba-Ked 18,** 2018, s.164

[169] Nida Yanıkoğlu, ''Trabzon Müzesi (Kostaki Köşkü) Kalem İşleri'' **Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2015, s.121

içinde çeşitli sanat akımlarını barındıran bir süsleme ve düzenleme anlayışını sergilemektedir.

2.2.5. Kostaki Konağı'nın Geçirdiği Restorasyonlar

Yapının onarımlarına ilişkin Kuleli Mimarlık ve Müşavirlik tarafından hazırlanan restitüsyon raporunda Kostaki Konağı'nda gerçekleştirilen onarımlar üç döneme ayrılarak kategorize edilmiştir.

Birinci Dönem: 1913-1936 yılları arasındaki süreç.
İkinci Dönem: 1936-1987 yılları arasındaki süreç.
Üçüncü Dönem: 1987-2001 yılları arasındaki süreç ve günümüze kadar gelen süre.

Yapıda bu dönemler içerisinde meydana gelen değişimler söz konusudur. Güncel restorasyon raporunda yapının özgün ve değişime uğramış unsurları tespit edilmiştir.[170] Yapının ''Birinci Dönemi'' ele alındığında günümüze özgün olarak gelememiş detaylar şunlardır:

Bodrum katında;

BK-09 (depo) ve BK-10 (su deposu) olarak adlandırılan mekanlar dökme mozaik zemin kaplamalıdır. Bodrum katındaki diğer mekanların zemini karo mozaik kaplamalıdır. BK-01(giriş) olarak adlandırılan alanın geniş bir mekân olduğu düşünülmektedir. BK-11 isimli alanın (kazan dairesi) batı ve güney cephesinde çift kanatlı pencerelerin olduğu ve daha sonra kapatıldığı düşünülmektedir. Özgün haliyle çamaşırhane olarak planlanmış BK-17 ismi verilen odaya güney ve kuzey yönlerden giriş açılmıştır.

Zemin katında;

ZK-07 (mutfak servis) adlı mekânın üst örtü sisteminin aynalı tonoz olduğu, mekânın üzerindeki fener bölümü ve tonoz yanaklarında cam tuğlayla kapatılan yerler olduğu tespit edilmiştir. ZK-11 (merdiven) ve ZK-07 (mutfak servis) mekanları arasında açık bir alanın olduğu ve bu alanın geçiş olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. ZK.11

[170] ''Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı) Revize Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon, Teşhir Tanzim ve Mühendislik Projeleri 2013-2014 Yıllara Sari Yapımı Hizmet Alım İşi'' Kapsamında Restitüsyon Raporu, Kuleli Mimarlık Müşavirlik, Nisan 2015

(merdiven) alanına girişi sağlayan ahşaptan kapının duvar pahının yönü değiştirilmiştir. ZK-22'de (merdiven altı) bulunan özgün cam tuğlalar, dönemi içinde ele alındığında nadir örneklerdir. Cam tuğla kullanımındaki sebebin, doğal ışığı alarak daha fazla faydalanmak olduğu doğrultusunda bu bölümde yapının bir avlusu olduğu anlaşılmıştır. ZK-07 (mutfak servis) adlı mekanı iki alana ayıran duvarın yapının özgün halinde olmadığı anlaşılmış ve kaldırılmıştır. ZK-08 (mutfak servis) mekanının çatısındaki teras alanında yapının özgün halinde, üzerinde metalden insan figürlerinin olduğu taş babalar ve babaların arasında ferforje korkuluklar olduğu eski fotoğraflardan tespit edilmiştir.

Birinci katında;

1K-12 (sergi salonu) adlı mekanın çatısı yapının özgün halinde balık pulu kurşun ile kaplıdır. Kubbesinin üzerinde demir malzemeden akroter ve mahyada ferforje bulunmaktadır. 1K-04 (yatak odası) adlı mekâna ait eski fotoğraflarda, odanın çokgen formlu kısmının örten kubbe üzerinde alem üzerinde kanat açmış demirden kartal figürü tespit edilmiştir.

Yapının İkinci Dönemi'nde yapılan değişiklikler:

Zemin katında;

ZK-10 (mutfak servis) ve ZK-20 (hol) mekanları aslında avluyken bu dönemde üstleri kırma çatı ile kapatılarak mutfak servis ve hol mekanlarına dönüştürülmüştür. ZK-14 (depo) mekanına yapılan ince bir duvar ile ikiye bölünmüştür.

Birinci katında;

1K-12 (sergi salonu) mekanının kubbe örtüsünde görülen kurşun balık pullu kaplaması, düz kurşun kaplama olarak değiştirilmiştir.

İkinci katında;

2K-04 (müdür odası) kubbe örtülü mekânın, dışarıdan görülen ve kubbedeki alemin üzerinde yer alan demir kartal figürünün kaldırıldığı anlaşılmıştır. Zk-08 numaralı odanın çatısında bulunan teraslı alandaki taş babalı ferforje korkuluklarda değişiklik yapıldığı anlaşılmıştır.

Bahçesinde;

Taş kaplama zemine sahip olan bahçenin zemini dökme mozaik kaplama ile değiştirilmiştir.

Yapının Üçüncü Dönemi'nde Yapılan Değişiklikler:

Bodrum katında;

Bodrum katında alçıdan asma tavan yapılarak, tavandaki volta döşemelerin üzeri kapatılmıştır. Bodrum katında BK-04 (sergi odası), BK-05 (sergi odası), BK-09 (depo), BK-10 (su deposu), BK-11 (kazan dairesi), BK17 (çamaşırhane) adlı mekanların tavanlarındaki volta döşemeler ise kapatılmamıştır. Bodrum kattaki mekanların zemin döşemelerinde de yenilik yapılmıştır. BK-01, BK-02, BK-03, BK-06, BK-07, Bk-08, BK-09, BK-10, BK-12, BK-13, BK-15 adlı mekanların zemini mermer kaplama yapılmıştır. BK-11 adlı mekânın zemini ise seramik kaplama yapılmıştır. Zemin döşemesi yenilenen bu mekanlarda duvarlarda da sıva üzerine boya uygulaması yapılmıştır.

Zemin katında;

ZK-07 (mutfak servis) adlı mekânın üzerinde uygulanmış ve nadir örneklerden olan aynalı tonoz, fener alanı ve tonoz yanaklarında kullanılmış cam tuğla ile kapatılan kısımlar ikinci dönemin sonları veya üçüncü dönemin başlarında değiştirilerek kiremit kaplamalı çatı haline getirilmiştir. ZK-08 (mutfak servis) adlı mekânın duvarları beyaz seramiklerle kaplanmıştır. ZK-10 (mutfak) alanının iç duvarları da seramik kaplama yapılmıştır.

Birinci katında;

1K-12 (sergi salonu) mekânın kurşun kaplamalı kubbesi onarılmış. Kurşun kaplaması yenilenmiştir.

Ayrıca drenaj için kuranglez[171] açılmış ve üzerlerine demir ızgara kapak yapılmıştır. Son olarak Çevre Düzenleme Projesi dahilinde binanın çevre ölçümü yapılmış. Konağın bahçesinde bulunan tuvalet, gişe ve su deposu sonradan eklenen unsurlardır.

[171] Kuranglez: Işıkbacası.

2.2.5.1. Kostaki Konağı'nın Kullanım Alanları

Kostaki Konağı banker Kostaki Teophylaktos ve ailesinin 1890'lı senelerde Trabzon'a gelmelerinin ardından, aile için konut olarak inşa edilmiştir. 1913 yılında Kostaki ailesi konağa taşınmıştır. Konağın yapımı üzerinden çok geçmeden 1916-1918 senelerinde Ruslar tarafından Trabzon'un işgal dönemine girilir ve konak bu dönemde Rus ordusu ve Rus ordusunun ileri gelenleri tarafından karargâh olarak kullanılmıştır. Banker Kostaki, Trabzon'daki işgalin ardından ekonomik olarak sıkıntıya düşmüştür. Bu durum neticesinde mal varlıkları olan; yazıhanesi, yazlık köşkü, açık arazisi ve konut olarak ailesiyle kullandığı konağını da içindeki değerli eşyalarıyla birlikte 1918 senesinde icra yoluyla satışa çıkartmıştır. Nemlizade Akif Kaptan Bey (1879-1945) konağı satın alarak yapıyı Kostaki ailesinden sonra konut olarak kullanan ikinci sahipleri olmuştur. Kostaki Konağı üzerine yayınlanmış çalışmalardan Candan Nemlioğlu'na ait kaynak yazarın Nemlizade ailesinden oluşu ve konak hakkında yazılı olmayan fakat sözlü olarak kişiler arasında aktarılmış bilgilere aile büyükleri vasıtasıyla ulaşmış olmasından dolayı oldukça kıymetlidir. Trabzon'a ziyareti sırasında Mustafa Kemal Atatürk ve eşi, heyet üyeleriyle birlikte 15 Eylül 1924 tarihinde konakta ikamet etmişlerdir. Dönemin Trabzon Valisi Galip Bey 1927-1932 senelerinde konağı kamulaştırmıştır. Yapı Üçüncü Umumi Müfettişlik Binası olarak 1928-1930 senelerinde ve Hükümet Konağı (Trabzon Vilayet Konağı) olarak 1930-1936 senelerinde kullanılmıştır. Yapı 1936'da Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Bu tarihten sonra Kız Enstitüsü adıyla kullanımına devam edilen konak, 1961-1962 yıllarında Kız Meslek Lisesi olarak isim değiştirilmiştir. Müze olması konusunda görüşlerin ardından 1987'ye gelindiğinde Kültür Bakanlığı'na devredilen konak restorasyon ve onarımların yapılmasının ardından 22 Nisan 2001'de Trabzon Müzesi olarak adlandırılmış ve bu doğrultuda kullanılmak üzere halk tarafından ziyarete açılmıştır.

2.2.6. Kostaki Konağı Hakkında Genel Değerlendirme

Kostaki Konağı 19. yüzyılda başkent Constantinople şehrinde özellikle Osmanlı'nın Levanten kesiminin yaşadığı Beyoğlu'nda görülen Avrupai sanat üsluplarının Anadolu toprakları içerisine uzanan etkileşimin bir örneğidir. Trabzon'un bir liman

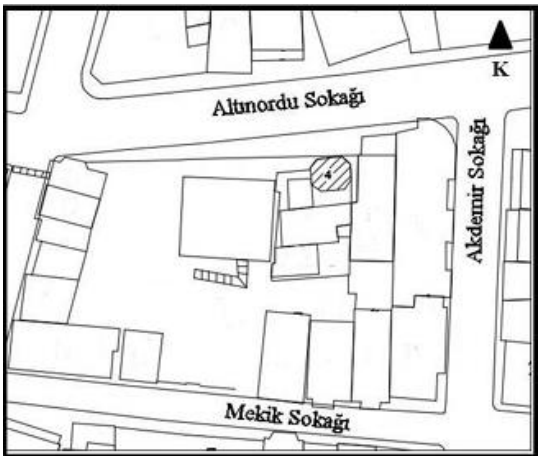
kenti oluşuyla şehrin bir ticaret şehri oluşu, bu bölgede azımsanmayacak kadar Rum nüfusunun bulunması ve Tanzimatla başlayan yenilik hareketlerinin gayrimüslimlerin toprak ve mülk alma satma ve miras bırakma haklarına kavuşmasıyla gelişen zengin burjuva sınıfı siparişle inşa ettirdikleri binalar sonucu şehrin mimari profiline yurtdışından gelen üslupları aktarmakta etkili olmuşlardır. Bölgenin liman kenti oluşu, Kostaki Konağı'nda kullanılacak malzemelerin yurt dışı tedariğini olumlu yönde etkilemiş, bölgede yaşayan Rum kesim ile Avrupai sanat akımları şehre taşınmıştır. Kostaki Konağı bu açıdan oldukça önemli bir örnektir.

Halihazırda son restorasyonu sebebiyle ziyarete kapalı olan Kostaki Konağı'nda tez çalışması kapsamında fotoğraf çekimi için yetkili makamlara başvuruda bulunulmuştur. Fakat restorasyon alanına girişin tehlikeli olabileceğinden ve çalışma alanının fotoğraf çekim koşullarına elverişli olmamasından sebep yapıyla ilgili görsellere daha önce yapılmış çalışmalardan ve restitüsyon raporundan ulaşılmıştır.

2.3. Asaduryan Evi

2.3.1.Asaduryan Evi'nin Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi

Asaduryan Evi, Büyükada Maden Mahallesi, Altınordu Caddesi'nde 14 numaradadır. Yapı konut olarak inşa edilmiştir. Yapım tarihi net olarak bilinmemekle birlikte, 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen yapının mimarı Delfo Seminati'dir. Asaduryan Evi'ni Seminati'ye kimin yaptırdığı bilinmemekle birlikte evin ilk sahipleri Yunanlı Niko ve Fransız Ston kızı Diyoyani'dir.[172] Yapı 1908 senesinde ilk sahiplerine aitken daha sonra Kevork Asaduryan (1940), Ahmet Hilmi Kocamaz (1947), Rafael Karkaşan (1965), Elvir Alev (1973) ve Yaşar Rumelioğlu (1980) evin sahipleri olmuşlardır.[173] Günümüzde mesken olarak kullanılan yapı GEEAYK tarafından 6346 sayılı, 13.05.1972 tarihli karar doğrultusunda tescilli yapı olarak ilan edilmiş olup, daha sonra 27.06.2018 tarihli ve 5495 sayılı karar ile de V Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca II numaralı koruma grubuna dahil edilmiştir. Yapı günümüzde Büyükada 31 ada 10 nolu parselde yer almaktadır.[174]

Şekil 2.132: Asaduryan Evi'nin bulunduğu sokak.[175]

[172] Hilal Selvi, ''İstanbul Büyükada Maden Mahallesi 19.Yüzyıl Köşk Cephelerinde Art Nouveau Etkisi'', **İstanbul Gedik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2020, s.85
[173] adalarmiras.com/d/asaduryan-evi (01.09.2023)
[174] Hilal Selvi, **a.g.e.,** s.85
[175] Hilal Selvi, **a.g.e.,** s.85

Büyükada'nın yerleşim yeri olarak kullanılması geriye doğru gidildiğinde Bizans dönemine kadar uzanır ve burası Prens Adalarının en büyüğü olarak da bilinen Prinkipo adasıdır. Bizans döneminde adalar din adamlarının inzivaya çekildikleri, yönetici sınıf için de sürgüne gönderildikleri bir yer olarak kullanılmaktaydı. Osmanlı döneminde ise özellikle 18. yüzyılla birlikte Batı ile ilişkilerini geliştiren Osmanlı'nın 19. Yüzyılda yaptığı toplumsal, ekonomik ve politik reformlarla gayrimüslim ve Levanten grupların toplumsal alanda geniş kitlelerle tarih sahnesine çıkmalarına tanıklık etmektedir. Tanzimat dönemi verilen bir takım hakların daha sonra Islahat Fermanı ile genişletilmesi; yapılan reformlar ve yenilikler doğrultusunda gayrimüslim vatandaşların Osmanlı'da mülk edinme, satma ve miras bırakma gibi haklara sahip olmalarıyla birlikte İstanbul ve Pera gibi belli başlı bölgelerin gayrimüslimlerin yoğunluklu yerleşim yerleri haline gelmesi ve bu bölgelerdeki mimari yapılarında gelişen kozmopolit nüfusun etkisiyle Batılı sanat üsluplarını yansıtan zengin mimari yapıların ortaya çıkışında artış görülmektedir. Büyükada da bu bölgelerden biri olup özellikle 19. yüzyılda gayrimüslimler ve Levantenler tarafından rağbet görmüş, 1846 senesinde vapur seferleri başlamıştır.[176] Bu sayede adaya ulaşım kolaylaşmış ve inşaat sayılarında ve dolayısıyla bina sayılarında artış olmuştur. Büyükada Maden Mahallesi'nde, tüccar ve burjuva sınıfa mensup, Avrupai üslupları beraberlerinde Osmanlı'ya getiren Levanten nüfusa ait dönemin modern mimari anlayışında Batılı üslupta ve Eklektik özellikler gösteren birçok köşk ve sivil yapı örneğini görmek günümüzde dahi mümkündür. 19. yüzyılda Art Nouveau akımına uygun cephe süslemeleri ve mimari biçimlere sahip Asaduryan Evi de bunlardan birisidir.

[176] Saffet Emre Tonguç – Zeynep Şahin Tutuk, **Kanatlarımda İstanbul,** Alfa, Ocak 2020, s.338

Şekil 2.133: Asaduryan Evi caddeye bakan cephesinin güncel hali. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

Şekil 2.134: Asaduryan Evi'nin bodrum kat giriş kapısı ile zemin kat ana giriş kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

Şekil 2.135: Asaduryan Evi, giriş kapısından detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

2.3.2. Asaduryan Evi'nin Plan Şeması ve Mimari Özellikleri

Mimar Delfo Seminati'nin adalarda inşa ettiği tek yapı olarak bildiğimiz Asaduryan Evi bodrumu ve çatısı haricinde iki katlı ve ahşap bir konut yapısıdır. Yapının birinci katı zemin kotundan yükseltilmiş olup giriş kapısına sağa doğru kıvrılan birkaç basamaklı merdivenle ulaşılmaktadır. Merdiven cephenin tam ortasına yerleştirilmiş olup, giriş kapısı merdivenin sağında kalmaktadır. Çift kanatlı giriş kapısının malzemesi ahşap olup, iki kapı kanadının da gövdesinde birebir aynı şekilde demir parmaklıklara sahip camlı kapı düzenlemesi görülmektedir. Ana giriş kapısının sağ

tarafında demir parmaklıklı ve dikdörtgen formlu bir pencere ile kapının solunda yer alan ahşap kepenkli pencere birbirinden farklı tasarımlarda tek düzeliği bozarak cepheye dinamizm katmaktadır. Kapının ve yanındaki iki pencerenin malzemesi ve çerçevesi ahşap olup bütünlük teşkil etmektedirler. Kapının ve iki yanındaki pencerelerin üzerlerinde hepsinin enleri genişliğinde üst kısımlarında kare formlu ahşap dilimli pencereler düzenlenmiştir. Merdivenin sol tarafında ise cephe dışarıya doğru çıkma yaparak çatıya kadar bu formda uzanarak kule haline gelmesiyle sonlanır. Birinci katta giriş merdivenin sol tarafında kapı ile aynı düzleme oturtulmuş üç bölmeli ahşap kepenkli pencereler ve aynı özelliklerde birer pencere de çıkıntı yapan iki yanda yer alacak şekilde dizilmiştir. Her pencerenin üstünde kare formlu ahşap dilimli pencereler burada da aynı şekilde tekrar etmektedir.

Birinci katta zemindeki her pencerenin üzerine yine aynı sayıda ve genişlikte pencere gelmektedir. Fakat bu sefer pencerelerin kemerleri at nalı formunda düzenlenmiştir. Yalnız ortadaki pencerenin at nalı kemeri daha geniş ve yüksek tutulmuştur. At nalı formlu kemerler ise dikdörtgen silme çerçevelerin içine yerleştirilmiştir. Bunlar ahşap kanatlara sahip giyotin pencerelerdir. Çıkma yapan yan duvarlar üzerindeki tekli pencereler cephede silme şeklinde devam ederken, cephenin ön yüzünde sıralı üç pencerenin önünde dört payandanın taşıyıcılığını yaptığı ahşap korkuluklu balkon çıkması yer alır. Balkon çıkması yapan bu ahşap korkulukta kıvrık formlar hakimdir. Yine ikinci katta giriş kapısı ve iki yanındaki pencerelerin genişlikleriyle aynı genişlikte, ortadaki giriş kapısıyla eşit genişlikte olduğu için yanlardaki pencerelerden daha geniş ene sahip, üç sıra pencere düzenlemesi yapılmıştır. Ortadaki pencerenin kare formlu ahşap dilimli cam pencereyi içine alan kemer basık bir yuvarlak kemer içinde ve iki yanındaki pencerenin üstündeki ahşap kafesli cam pencereler ise at nalı kemer içine alınarak düzenlenmiştir. Tekrar bu kemerler dikdörtgen çerçeveli silmeler ile çevrilmiştir. Sol taraftaki gibi dört payandayla desteklenen ahşap korkuluklu balkon çıkması burada da devam etmektedir.

İkinci kat ile çatı katını ayıran ahşap silme cephe boyunca kesintisiz uzanarak devam ederken, giriş kapısının olduğu yönde ikili payandalarla desteklenmiştir. Çatı katında sol tarafta bulunan kulenin üst örtüsü genişçe bir saçağa sahip kırma çatı şeklindedir.

Kulenin ortada bir ve çıkman yapan iki yanında da birer ahşap kafesli penceresi bulunmaktadır.

Şekil 2.136: Asaduryan Evi, cadde cephesinin sol bölümünden detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

Şekil 2.137: Asaduryan Evi'nin sol tarafında yer alan kulesinden detay. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

2.3.3. Asaduryan Evi'nin Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme

Terkedilmiş durumda olduğundan içine giremediğimiz yapının incelemesini dışarıdan gördüğümüz kadarıyla yapmaktayız. Bodrum kat üzerine zemin kat ve birinci kat olarak inşa edilen ahşap evin çatısı üzerinde küçük bir kule kısmı mevcuttur. Zemin katı yerden yükseltildiği görülmektedir. Bu sayede bodrum katın tavan yüksekliği arttırılmış, kısmen ışık alması sağlanmıştır. Yapının iki ayrı girişi vardır. Bu iki giriş de aynı cepheye bakmaktadır. Birisi ana giriş kapısı olarak zeminden yükseltilmiş,

merdivenlerle ulaşılan giriştir. Diğeri ise hemen ana girişin altında zeminden birkaç basamak inerek ulaşılan ve yapının bodrumuna girişi sağlayan ikinci kapıdır. Bodruma girişi sağlayan kapı sade bırakılırken, ana giriş kapısında cam bölmeli ahşap ve kıvrımlı motifle oluşturulmuş cam üzeri kafes yer almaktadır. Bodruma girişi sağlayan kapının iki yanında da pencereler yer almaktadır. Görüldüğü kadarıyla geniş bir alan söz konusudur. Yapının bodrum katındaki mekanlarına doğal ışığın ulaşmasını sağlayan pencereler açılmıştır. Yapı inşa edildiği zaman etrafında bina var mıydı bilemiyoruz fakat günümüzde iki yanında da yapıya oldukça yakın mesafede binalarla çevrilidir. İkinci katında iki adet balkon görülmektedir. Bu balkonların farklı odalara ait olduğu düşünülebilir. Kapı ve pencerelerde de ahşap malzeme kullanılmıştır. Kapı gövdeleri ve pencerelerde cam, pencerelerde ahşap kanatlar, pencere üzerlerinde demir parmaklıklar görülmektedir. Kule kısmının üç yönünde çivi ile kakılmış renkli desenli Art Nouveau çinilerin kullanıldığı görülmektedir. Bu çinilerden yapının içinde de kullanılmış olabilir. Sağ yönlü kıvrım yaparak ana kapıya ulaşımı sağlayan beton merdivenlerin demir korkulukları Art Nouveau tarzındadır. Özgün olma ihtimali yüksektir.

2.3.4. Asaduryan Evi'nin Bezeme Özellikleri

İlk bakışta sade bezemeleriyle yalın bir cephe görülmektedir. İki kanatlı ahşap giriş kapısının gövdesindeki camların ferforje demir parmaklıkları Art Nouveau üslupludur. Demir ferforjeler camla birlikte yarım daire şeklinde sonlanır. Ferforjelerin göbek kısımları bitkisel, alt ve üst kısımlarından kıvrımlı formlar, kıvrımlı formların etrafında geometrik çerçeveler ve bitiş noktalarında da çiçek formları verilerek düzenlenmiştir. Sokak kapısının ve bütün pencerelerin üst kısımlarında tekrar eden kare ahşap dilimli pencereler Art Nouveau üslubunu yansıtır.[177] Beyaz renkli ahşap yapının kapısı, pencere çerçeveleri ve kanatları kahverengidir. Pencere üstlerindeki at nalı formunda kemerler, pencerelerdeki yıldız formlu süslemeler İslam geleneğini yansıtan süsleme detaylarıdır. Birinci kat balkon korkuluklarında görülen geometrik

[177] Hilal Selvi, ''İstanbul Büyükada Maden Mahallesi 19.Yüzyıl Köşk Cephelerinde Art Nouveau Etkisi'', **İstanbul Gedik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,** Temmuz 2020, s.87

motifler ve pencere kanatlarındaki detaylar da Osmanlı cephe düzenlemelerine atıf yapmaktadır.[178] Balkon korkuluklarının baklava dilimleri içlerinde çiçek motifleri kendini tekrar etmektedir. Kuleyi örten geniş saçaklı kırma çatı Barok üslubundadır. Balkon çıkmalarının altındaki taşıyıcı payandalar kıvrımlı ve eğrisel hatlara sahiptir.

Şekil 2.138: Asaduryan Evi, sokak kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

[178] Irmak Köseoğlu, ‘’Late Ottoman Resort Houses In Istanbul: Büyükada And Kadıköy’’, **Middle East Technical University The Department Of History Of Architecture,** February 2013, s.107

Şekil 2.139: Asaduryan Evi, bodrum kat pencere detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu 24.09.2023)

2.3.4.1. Asaduryan Evi'nin Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme

Asaduryan Evi'nin günümüzdeki durumundan dolayı içine girilmesi mümkün değildir. Ahşap yapının içinde merdiven çökme riski nedeniyle ziyareti söz konusu değildir. Binanın bahçe kapısı da kilitli ve mühürlü olduğu için yapının yanına yaklaşarak bir inceleme yapmak olası bulunmamaktadır. Dolayısıyla Asaduryan Evi'nin bezemelerine dair değerlendirmeyi ancak dış cephesinde görülen kısımlar üzerinden yapabilmekteyiz. Asaduryan Evi, Seminati'nin Hıdiv Kasrı ve Kostaki Konağı'ndaki gibi Art Nouveau üslubuna atıfta bulunan detaylara sahip olsa bile Eklektik üsluba örnek teşkil eden bir yapı özelliği taşımaktadır. Çatıdaki Barok örtü detayı, baklava dilimli korkuluklar ve ahşap pencere kanatlarındaki klasik Osmanlı, İslam motifleriyle birlikte çeşitli süsleme unsurlarının bir araya getirildiği bir yapıdır.

Şekil 2.140: Asaduryan Evi, cephesinde görülen Art Nouveau çiniler. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

Şekil 2.141: Asaduryan Evi, pencere ve kapı üstlerinde görülen kemer detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023.)

Şekil 2.142: Asaduryan Evi, balkon detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023)

2.3.5. Asaduryan Evi'nin Geçirdiği Restorasyonlar

Yapıya dair tespit edilmiş bir restorasyon çalışmasıyla ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Şekil 2.143: Asaduryan Evi'nin güncel durumu. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 24.09.2023.)

2.3.5.1. Asaduryan Evi'nin Kullanım Alanları

Asaduryan Evi konut mimarisi olarak inşa edilmiş bir yapıdır. Zamanla yapı farklı kişiler tarafından kullanılmış olsa da Asaduryan Evi inşa edildiğinden itibaren konut olarak kullanılmıştır. Günümüzde kullanılmayan bina mesken olarak kayıtlıdır.

2.3.6. Asaduryan Evi Hakkında Genel Değerlendirme

Asaduryan Evi, Delfo Seminati'nin adalarda inşa ettiğini bildiğimiz tek yapısıdır. Aynı zamanda mimarın tespit edebildiğimiz tek ahşap yapısı olma özelliğini de taşımaktadır. Yapının ahşap olarak inşa edilmesinin sebebi adalardaki diğer konutların çoğunun ahşap olması ve bölgedeki yapılarla uyum sağlanması açısından kaynaklanmıştır.

2.4. Nişantaşı Anadolu Lisesi

2.4.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Konumu, Yapım Tarihi ve Banisi

İstanbul'un Şişli ilçesinde Nişantaşı semtinde ve Vali Konağı caddesi üzerinde yer alan Nişantaşı Anadolu Lisesi, 837 ada ve 8 parselde bulunmaktadır. İngiliz Konsolosluğu tarafından 1912 yılında yaptırılan binanın mimarı Delfo Seminati olmakla birlikte Angelis ve Casanova da Delfo Seminati ile birlikte binanın yapım aşamasında göre almıştır. Dolayısıyla Nişantaşı Anadolu Lisesi ortak bir çalışma projesi olarak ortaya çıkmıştır.[179]

Şekil 2.144: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. Güney batı cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

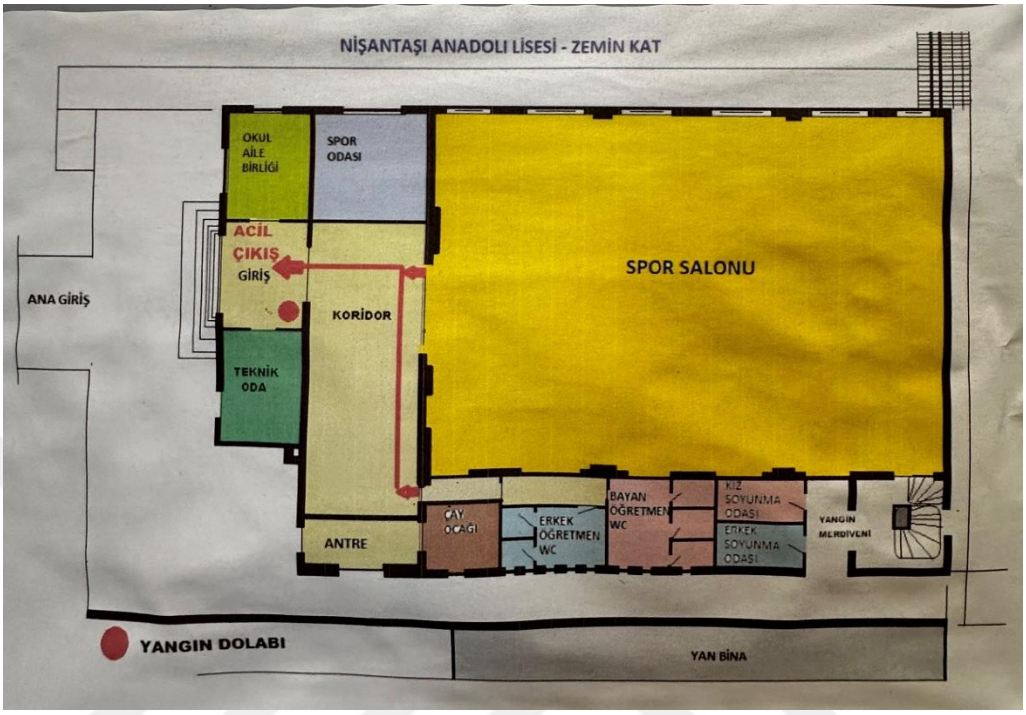
[179] Roleve Yapı Projeleri,Restorasyon Bina İnşaatı,Restorasyon M (ekemuhendislik.com) (12.10.2023)

Şekil 2.145: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. Kuzey batı cephesi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

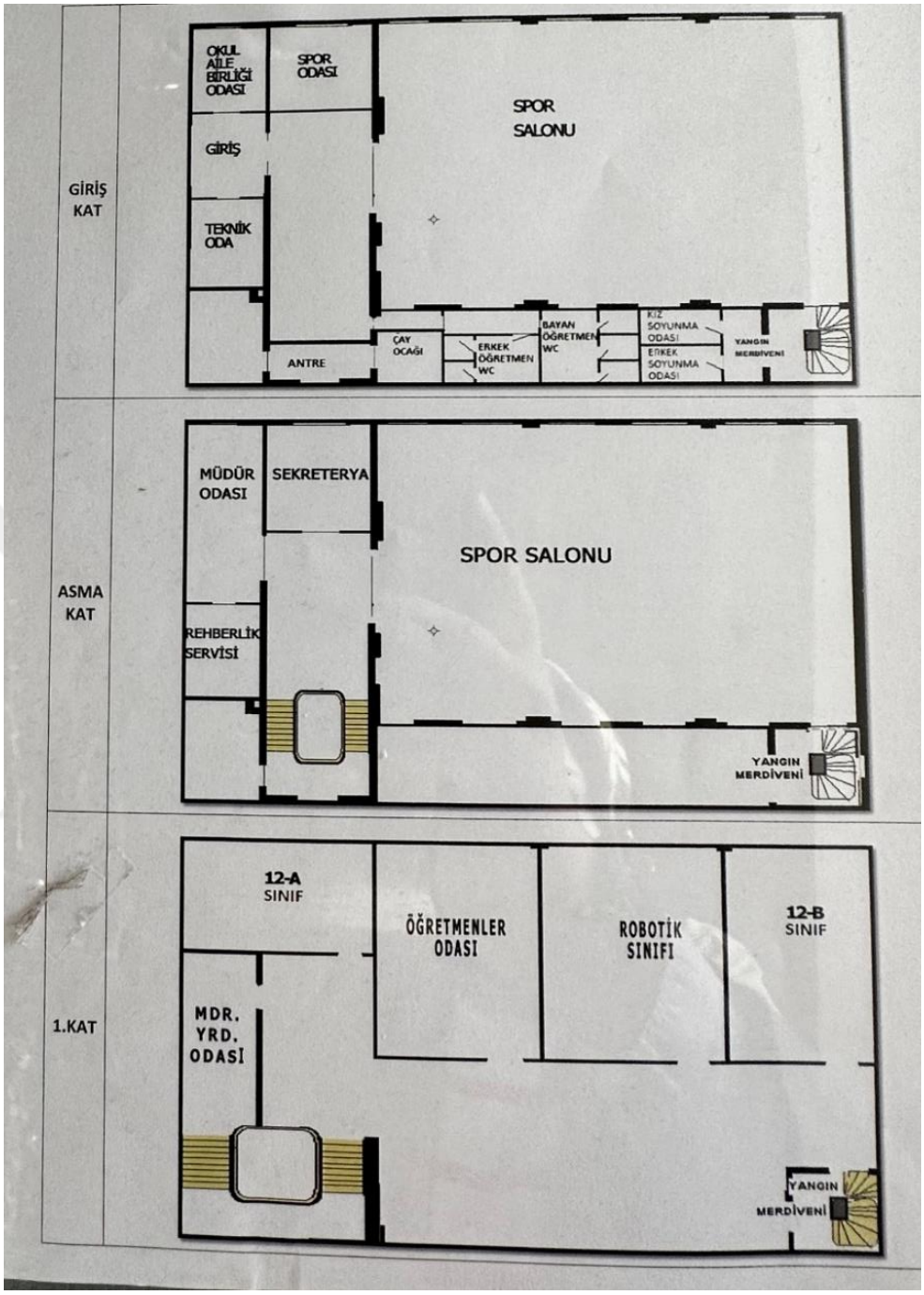
2.4.2. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Plan Şeması ve Mimari Özellikleri

Nişantaşı Anadolu Lisesi bodrum kat üzerine zemin kat, asma kat, birinci, ikinci ve üçüncü katlarıyla uzanmaktadır. Zemin katta yer alan ve spor salonu olarak kullanılan kısım iki kat boyunca uzanan tavan yüksekliğine sahiptir. Yapının cephesi ana giriş kapısı üzerinde üsten üç kat çıkma yapacak şekilde kütleden dışa taşmakta olup bu kısmın altında dört adet destekleyici payanda yer almaktadır. Yapının örtü sistemi kırma çatı şeklindedir.

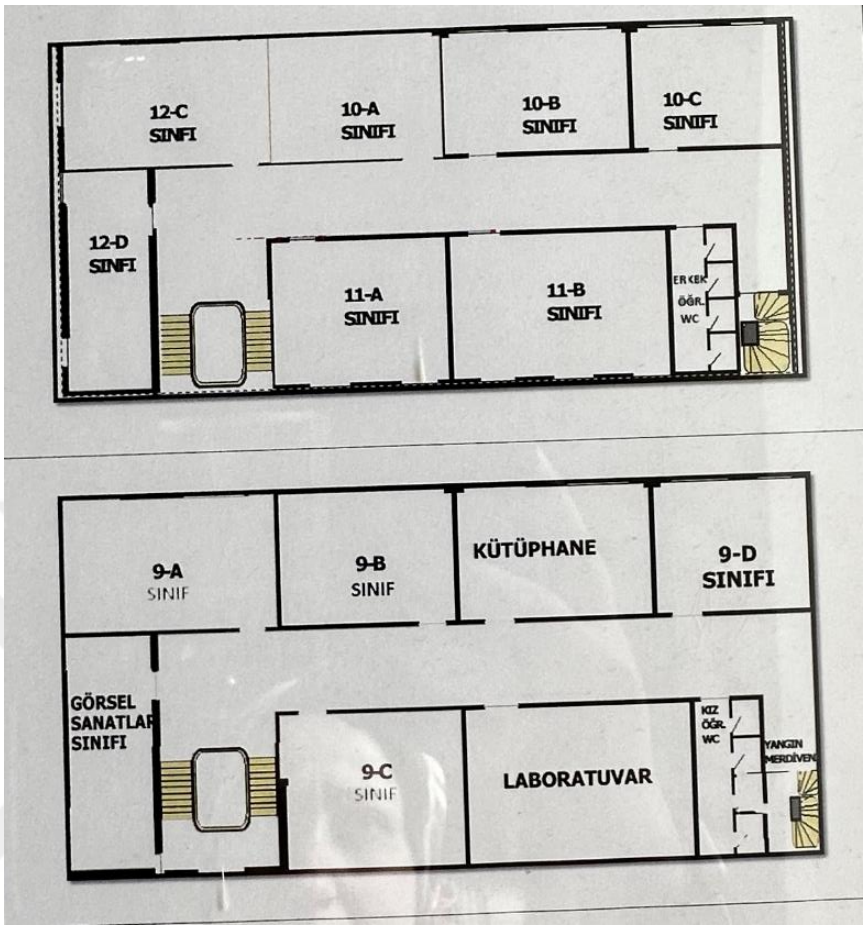
Şekil 2.146: Nişantaşı Anadolu Lisesi zemin kat planı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Yapıya ana kapıdan girildiğinde giriş holüne ulaşmaktayız. Giriş holünün iki tarafında da birer oda yer almaktadır. Giriş holünden merdivenin olduğu koridor mekanına bir diğer kapı ile geçilmektedir. Koridora geçişi sağlayan kapının solunda bir oda, tam karşısında spor salonu sağ tarafında merdiven ve merdivenin sol tarafında arka tarafa doğru uzanan alan üzerinde yerleştirilmiş mekanlar bulunmaktadır. Zemin katta bulunan çay ocağı mekanına açılan dar bir antre ile bahçeye ulaşımı sağlayan ayrı bir kapı bulunmaktadır. Ayrıca bu antreden bodrum katta ‘’Arşiv Odası’’ olarak kullanılan bir mekana da geçiş mümkündür. Bu mekanda üst örtü olarak volta döşeme sistemi görülmektedir. Mekanın duvarlarında yığma taş ve tuğla unsurlar görülmektedir. Dar ve uzun bir mekan olarak zemin kat koridorunun altına denk gelen bu mekanda bir adet pencere bulunmaktadır.

Şekil 2.147: Nişantaşı Anadolu Lisesi giriş kat, asma kat ve birinci kat plan şeması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Zemin kat ile birinci kat arasında bulunan bir asma kat söz konusudur. Bu asma kat spor salonu alnının haricinde kalan yerlere açılmış üç oda ile düzenlenmiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü katta derslikler, kütüphane, laboratuvar, öğretmenler odası ve idari mekanlar bulunmaktadır.

Şekil 2.148: Nişantaşı Anadolu Lisesi ikinci ve üçüncü kat plan şeması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

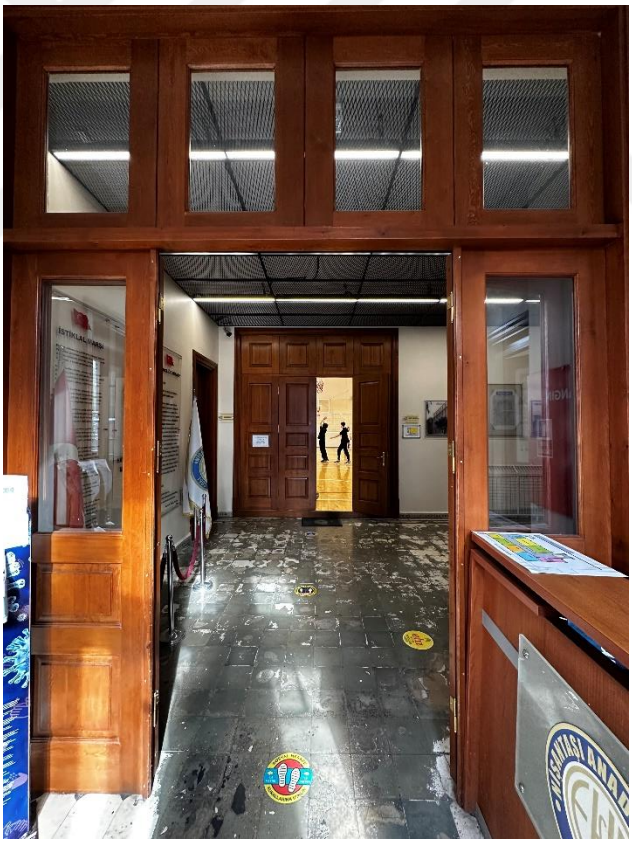

Şekil 2.149: Nişantaşı Anadolu Lisesi günümüzdeki görünüşü. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.149.'da sağ tarafta görülen kapı, çay ocağı mekanına ve arşiv odasına açılan antreye ulaşımı sağlamaktadır. Bu kapı öğrencilerden ziyade görevlilerin kullanımı için düşünülmüştür.

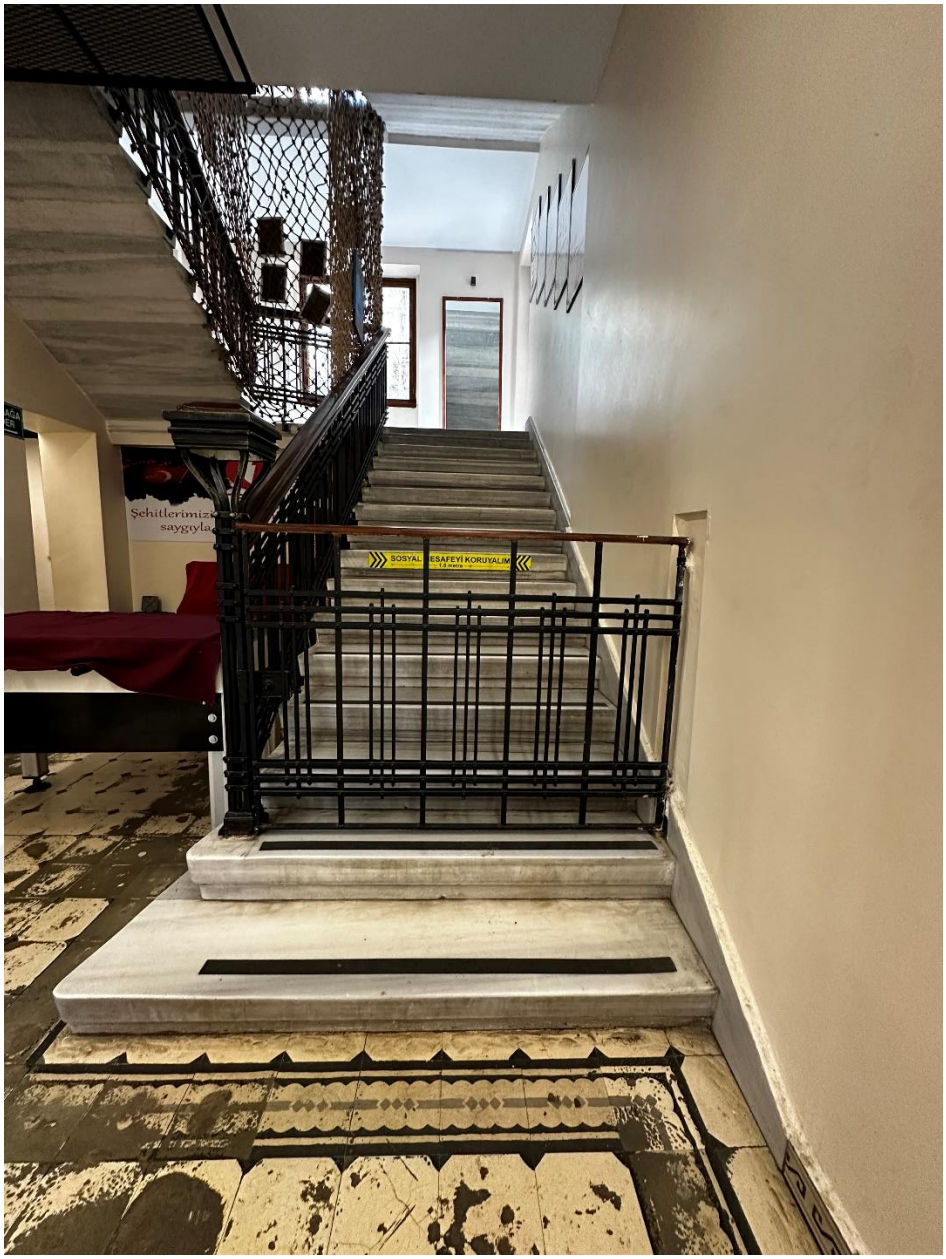

Şekil 2.150: Nişantaşı Anadolu Lisesi restorasyondan önceki halini gösteren bir fotoğraf.[180]

Şekil 2.151: Nişantaşı Anadolu Lisesi girişi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

[180] NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)

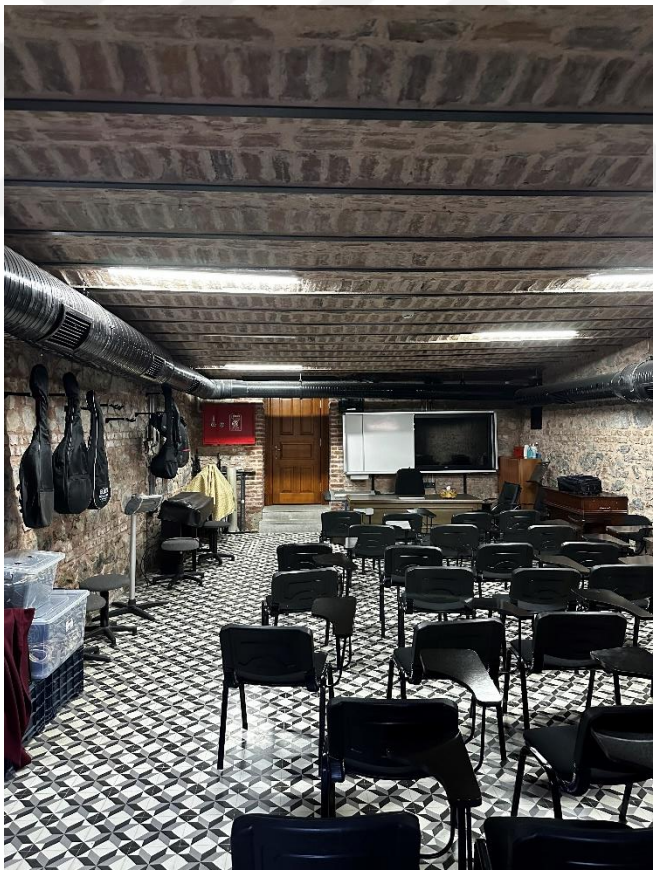

Şekil 2.152: Nişantaşı Anadolu Lisesi restorasyondan sonraki halini gösteren güncel bir fotoğraf. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Katlar arası ulaşımı sağlayan merdivenler mermer malzemeden olup U şeklinde yukarıya doğru uzanmaktadır. Restorasyonu gerçekleştirilen yapının zemin kaplamasına müdahale edilmediği anlaşılmaktadır. Merdiven korkulukları orijinal olup restorasyonda boyası yenilenmiştir.

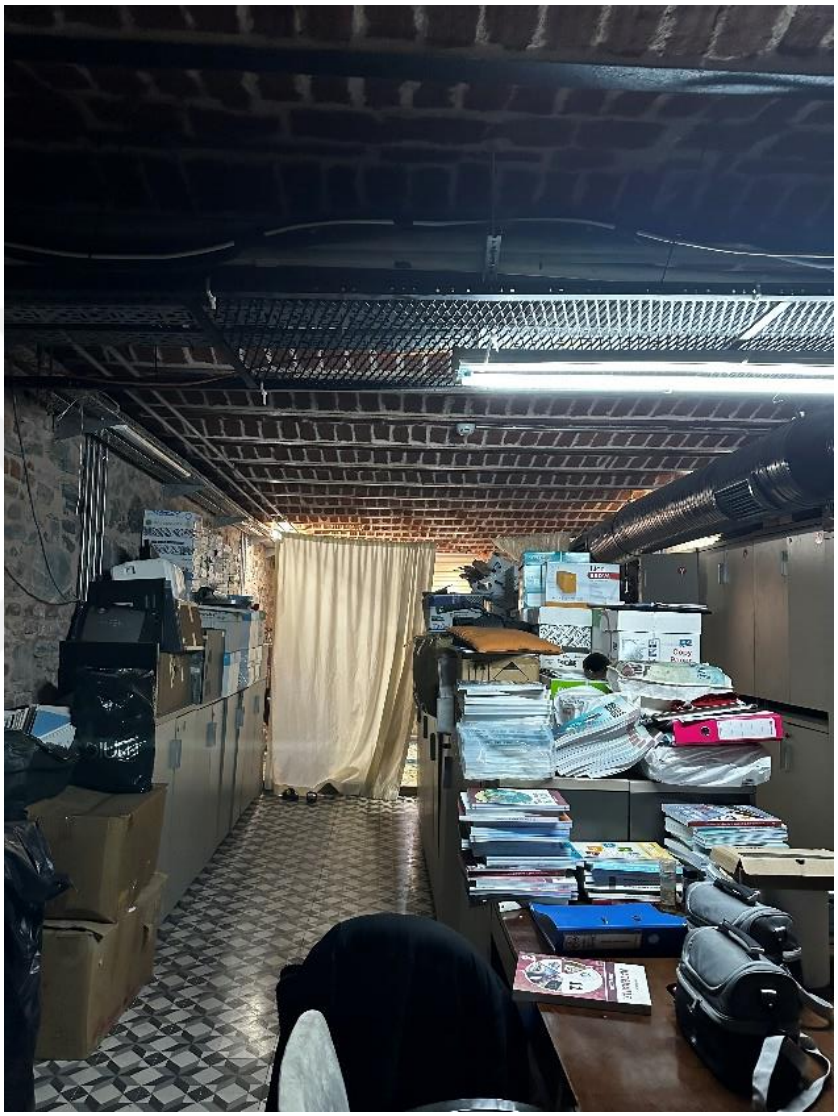

Şekil 2.153: Nişantaşı Anadolu Lisesi giriş katında görülen, restorasyonda müdahale edilmemiş orijinal zemin kaplaması. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.154: Nişantaşı Anadolu Lisesi bodrum katında yer alan müzik odası. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

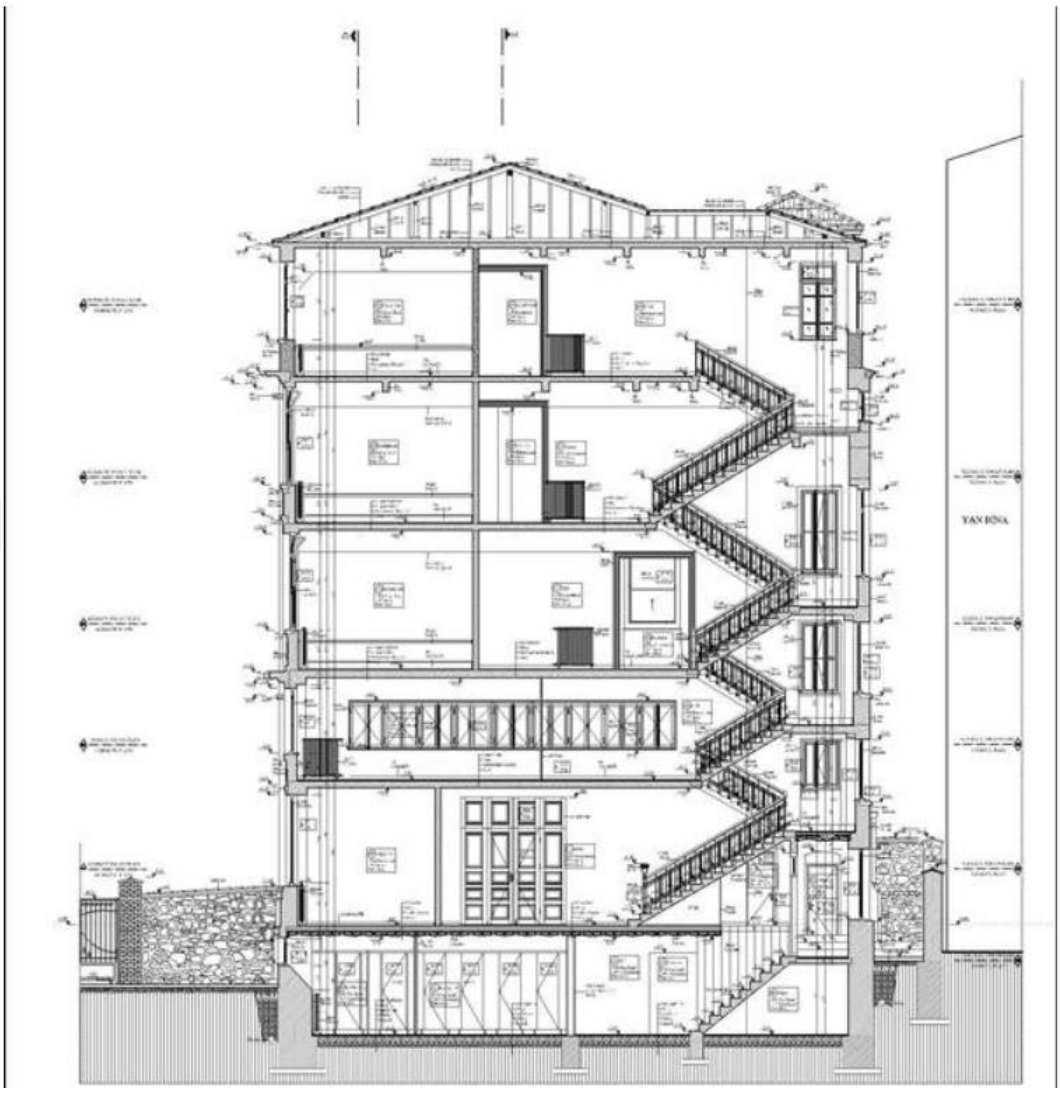
Bodrum katta bir diğer mekân, ‘’Müzik Odası’’ olup, müzik odasına ulaşım doğrudan bahçeye açılan bir kapı ile sağlanmaktadır. Müzik odası ile Arşiv odasının üst örtü ve duvar örgüsü aynı özelliklerdedir. Yalnız iki mekânın zemin kaplaması yenilenmiştir.

Şekil 2.155: Nişantaşı Anadolu Lisesi bodrum katında yer alan arşiv odası. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

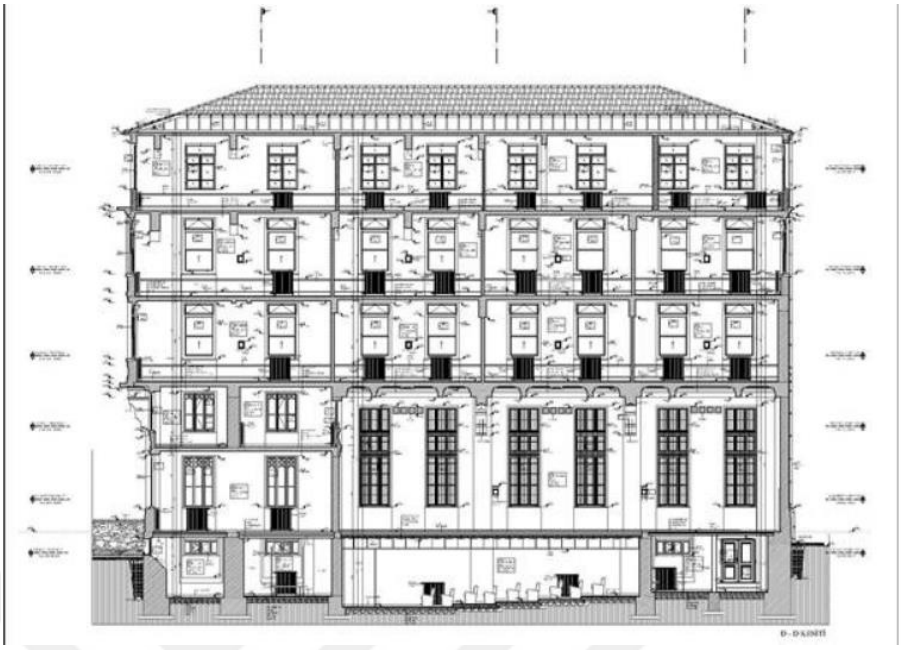
Şekil 2.156: Nişantaşı Anadolu Lisesi arşiv odası pencere ve tavan detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.157: Nişantaşı Anadolu Lisesi, kesit.[181]

Şekil 2.157.'de okulun ana merdivenleri görülmektedir. Katlar arası ulaşımı sağlayan merdiven zemin kattan başlayarak birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü kata devam etmektedir. Bodrum katta görülen mekân arşiv odasıdır.

[181] NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)

Şekil 2.158: Nişantaşı Anadolu Lisesi, restitüsyon kesit çizimi.[182]

Yapı eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Şekil 2.158.'de bodrum katta gördüğümüz mekân müzik odasıdır.

[182] NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)

Şekil 2.159: Nişantaşı Anadolu Lisesi spor salonu. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Spor salonun bahçeye bakan duvarı üzerinde yüksek pencereler açılarak doğal ışıktan faydalanılmıştır. Spor salonunun sol tarafında ise küçük mekanların olmasından dolayı birinci katta pencere açılmamış, ikinci kat yüksekliğinde küçük pencereler açılmıştır.

2.4.3. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Yapım Teknikleri ve Kullanılan Malzeme

Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin önemli bir özelliği inşa edildiği dönemi içinde yapılan betonarme yapıların ilklerinden birisi oluşudur. ''Bureau Technique de François Hennebique'' isimli ünlü bir firma tarafından binanın betonarme konstrüksiyonu yapılmıştır.[183]

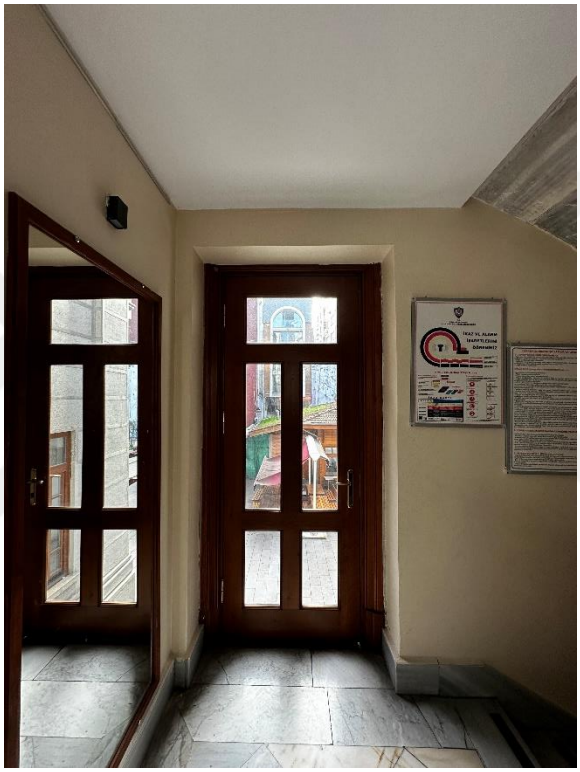
Şekil 2.160: Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin duvarında sergilenen ve okulun 1905 yılındaki halini gösteren eski bir fotoğraf. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.161.'de Nişantaşı Anadolu Lisesine ait eski bir fotoğrafı görmekteyiz. Restorasyon kayıtlarına göre lise binası 1912 yılında Delfo Seminati'ye inşa ettirilmiştir. Fakat okul içinde sergilenen bu fotoğrafta lise binasının yanında yer alan ahşap yurt binası ile 1905 tarihi verilmektedir. Bu fotoğraftaki tarihlendirme lisenin inşa tarihinden 7 yıl öncesine tekabül etmektedir. Dolayısıyla bir tutarsızlık olduğu

[183] NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)

anlaşılmaktadır. Ancak fotoğrafın orijinaline ulaşılamadığı için bir tespit yapılamamıştır.

Fotoğraftan anlaşılacağı üzere yapı daha sonradan çatı katına eklenen bir katla büyütülmüştür. Betonarme tekniği ile yapılan binanın zemin ve birinci katı ile üsteki iki katı ayıran kat silmesi gövde boyunca uzanmaktadır.

Şekil 2.161: Nişantaşı Anadolu Lisesi zemin kat ile asma kat arasında yer alan kapı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.162.'de görülen kapı, zemin kat ile asma kat arasında yer almakta olup kullanılmamaktadır. Bu kapı ahşap yurt binası yanmadan önce öğrencilerin yurda bina içinden geçiş yaptıkları bir kapı olarak kullanılmaktaymış. Günümüzde ise yapının orijinal halini göstermek için halen yerinde durmaktadır.

Şekil 2.162: Nişantaşı Anadolu Lisesi, restitüsyon çizimi.[184]

Şekil 2.163.'de sol tarafta gördüğümüz restitüsyon çizimi yapının eski fotoğrafında gördüğümüz kuzey doğu cephe yönüne aittir. Özgün olmayan, binaya sonradan eklenmiş çatı katı (ok ile gösterilmiştir) yine anlaşılmaktadır.

[184] Roleve Yapı Projeleri,Restorasyon Bina İnşaatı,Restorasyon M (ekemuhendislik.com) (12.10.2023)

Şekil 2.163: Nişantaşı Anadolu Lisesi, yangın merdiveni. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Yapının yangın merdiveni plan şemalarında da görüldüğü üzere bina kitlesi içinde yapının arka kısmında yer almaktadır. Dar bir alan üzerinde kıvrılarak uzayan yangın merdiveninde duvara açılan pencereler ile gün ışığından yararlanılmaktadır. Yangın merdiveninin korkuluğu büyük ihtimalle orijinaldir.

Şekil 2.164: Nişantaşı Anadolu Lisesi yangın merdiveni. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

2.4.4. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Bezeme Özellikleri

Nişantaşı Anadolu Lisesi işlevselliği ön planda tutularak inşa edilmiş bir yapıdır. Yapının bezeme özellikleri oldukça sınırlı kalmakla birlikte, pencere üzerinde kullanılan demir korkuluklar, merdiven korkulukları, bahçe kapısında yer alan Art Nouveau tarzı kapı korkulukları, orijinal bırakılmış zemin döşemelerini yapının bezeme unsurları olarak ele alınabilir.

2.4.4.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Mimari ve Bezeme Üslupları Hakkında Değerlendirme

Lise binasının ana giriş kapısı birkaç basamak ile zeminden yükseltilmiştir. Pencere düzenlemeleri her katta dikdörtgen formda olsa da zemin ve birinci kattakiler bölmeleriyle farklılık oluşturmaktadır. Zemin ve birinci katın ardından; ikinci, üçüncü

ve sonradan yapıya eklenmiş çatı katı ana giriş cephesi üzerinde dışarı çıkıntı yarak cephede hareketlilik oluşturmaktadır. Çıkıntı yapan kitlenin hemen altında kıvrım yaparak form verilmiş dört adet simetrik yerleştirilmiş destek payandaları görülmektedir.

Şekil 2.165: Nişantaşı Anadolu Lisesi Hacı Emin Sokak üzerinde yer alan giriş kapısı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.166: Nişantaşı Anadolu Lisesi ana giriş kapısı. (Zeynep Duygu ensaroğlu, 13.02.2024)

Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin bahçe giriş kapısı, servis giriş kapısı ve bahçe duvarları üzerinde yer alan döküm korkulukların orijinal olduğu anlaşılmaktadır. Döküm malzeme ile kıvrımlar yapılarak oluşturulmuş bu kapı demirleri ve korkuluklar yapının Art Nouveau etkisini gösteren nadir süsleme unsurlarıdır.

Şekil 2.167: Nişantaşı Anadolu Lisesi Poyracık sokak üzerinde yer alan arka girişi. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

2.4.5. Nişantası Anadolu Lisesi'nin Geçirdiği Restorasyonlar

Delfo Seminati tarafından inşa edilerek 1912 senesinde eğitim için kullanıma başlayan bina, 1920 senesinde geçirdiği yangın sonucu harap hale gelmiştir. İkinci Dünya Savaşını takip eden dönemde yapıdaki öğrenci sayısının artması ile binanın genişletilmesine ihtiyaç duyulmuştur. ‘’Lise’’ eğitimine verilen bina 1955 senesinde geçirdiği müdahalelerle büyütülmüştür.[185] Nişantası Anadolu Lisesi binası son olarak 2014-2016 yılları arasında geçirdiği restorasyonun ardından MEB bağlı eğitim binası olarak kullanılmaktadır.

[185] Roleve Yapı Projeleri,Restorasyon Bina İnşaatı,Restorasyon M (ekemuhendislik.com) (12.10.2023)

Şekil 2.168: Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin orijinal ve yenilenmiş kapı detayı. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

2016 senesinde tamamlanan restorasyonun ardından yapıdaki bazı unsurlar orijinal bırakılmıştır. Şekil 2.169.'da bunun güzel bir örneği görülmektedir. Soldaki kapı yapının eski halinden kalan bir unsurken sağda değiştirilmiş kapıyı görmekteyiz.

Şekil 2.169: Nişantaşı Anadolu Lisesi arşiv odasına ve bahçeye geçişi sağlayan koridor. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 13.02.2024)

Şekil 2.170. çay ocağı mekânından geçilen antreyi göstermektedir. Antrenin sağ tarafındaki kapı arşiv odasına, karşıdaki kapı ise bahçeye açılmaktadır.

2.4.5.1. Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin Kullanım Alanları

Bina ilk olarak ‘’English High School For Boys’’ ismiyle ve Londra'dan getirilen öğretmen kadrosuyla İstanbul'da ikamet eden İngilizler tarafından erkek öğrencilerin eğitimi amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. [186] 1 Ekim 1979'da okul bugünkü adını alarak Millî Eğitim Bakanlığı bünyesine dahil edilmiştir.[187]

[186] NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)
[187] Roleve Yapı Projeleri,Restorasyon Bina İnşaatı,Restorasyon M (ekemuhendislik.com) (12.10.2023)

2.4.6. Nişantaşı Anadolu Lisesi Hakkında Genel Değerlendirme

Nişantaşı Anadolu Lisesi, dönemin yeni inşa teknikleri kullanılarak yapılmasıyla mimaride yaşanan gelişmelerin uygulandığı bir yapı olarak kendi dönemi içinde önemli bir yapıdır. Mimari planı yapının kullanım amacına yönelik olarak düzenlenmiştir. Sade bir cephe düzenlemesine sahip yapının günümüzde de halen eğitim amaçlı kullanılıyor olması yapının işlevselliği ve devamlılığı için önem arz etmektedir.

Yapının İngilizler tarafında inşa edilmesi, Osmanlı'daki İngiliz gençlerinin eğitimleri için uzun yıllar kullanılmış olması, Osmanlı'nın kozmopolit yapısı hakkında ve o dönem Osmanlı'daki İngilizlerin devlet içindeki sosyal haklarına dair bilgiler vermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DELFO SEMİNATİ'NIN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ RESTORASYON PROJELERİ VE ÇİZİMLER

3.1. İsveç Araştırmaları Enstitüsü Binası

3.1.1. İsveç Araştırmaları Enstitüsü Binasının Konumu ve Yapım Tarihi

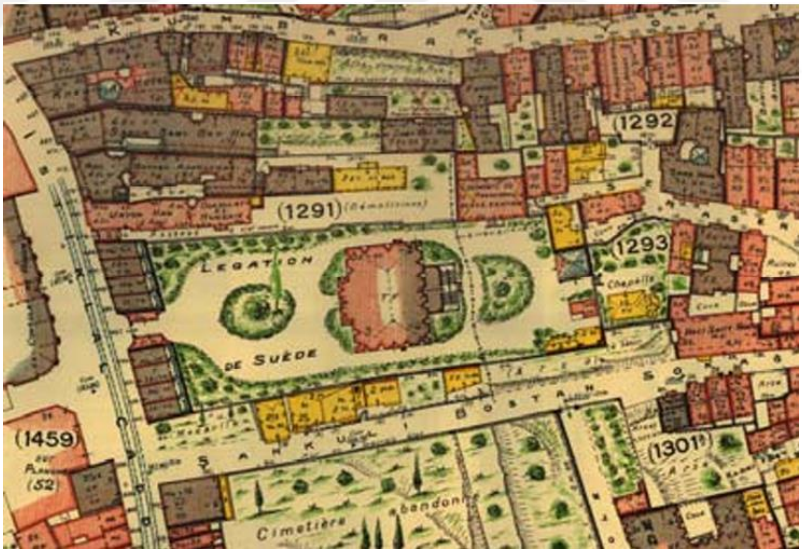
Birinci Dünya Savaşı'nın (1914-1918) sona ermesiyle birlikte çeşitli Avrupa ülkelerinde araştırma enstitüleri kurulmakta ve araştırma faaliyetleri yapılmaktaydı. 1917-1932 senelerinde İsveç Elçiliği'nde tercüman olarak görev alan Şarkiyatçı Johannes Kolmodin'in aklında da İstanbul'da bir İsveç Araştırma Enstitüsü kurulmasına yönelik fikirler vardı ve onunla aynı düşüncede olan Professor Ture J. Arne de 1920 senesinde bu konu hakkında bir yazıyı kaleme almıştı.[188] Kolmodin ve Arne'nin yanı sıra araştırma enstitülerinin önemine dair görüşler sunan üçüncü bir kişi de Milas bölgesinde yer alan Labranda'da 1848 yılında kazı çalışmaları yapmış olan Profesör Axel W. Persson idi. İsveçlilerin eskiye uzanan; XII. Karl'ın İstanbul'da konakladığı ve doğulu ülkelerde yaptığı keşif gezilerinin sonucunda ortaya çıkan Türkoloji ve Şark alanındaki meraklarıyla birlikte bu yeni araştırma enstitüsüne yönelik fikirler 1921 senesinde öncelikle İsveç Şarkiyat İncelemeleri Derneği'nin faaliyete başlamasına olanak sağlamıştır. Johannes Kolmodin tarafından yapılan bir bağışla yeni kurulan bu derneğin araştırma faaliyetlerinde kullanılması için İstanbul, Kadıköy ilçesinin Moda semtinde bir villa tutulmuştur. Bahsi geçen villa kiralanırken burası ''İsveç bilginleri için bir yuva'' olarak tanımlanmıştır.[189] 1957 yılına gelindiğinde de dönemin İsveç Büyükelçisi olan Adolf Croneborg, İsveç Sarayı'nda bulunan iki odalı bir daireyi arkeologların çalışmalarını yapabileceği bir mekân olarak hizmetlerine sunmuştur. Tabi yapılan bu girişimler henüz resmiyet kazanamamış gayri

[188] Evren Küçük, **Türkiye-İsveç İlişkileri (1914-1938),** Türk Tarih Kurumu, s.112
[189] Sture Theolin, **İstanbul'da Bir İsveç Sarayı,** Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat, s.171

resmi faaliyetler olarak 1962 yılında kurulacak olan İsveç Araştırma Enstitüsü'nün temelini oluşturmaktaydı.

Bütün bu alt yapı çalışmalarının ardından 15 Mart 1962'de İstanbul'da İsveç Araştırmaları Enstitüsü nihayet resmi bir girişim olarak kuruldu. Enstitünün ilk resmi faaliyetleri olan sanat tarihçileri ve arkeologlar için düzenlenen yaz kursları, Uppsala Üniversitesi, mukayeseli şark dilleri Profesörü Stig Wikander'ün enstitü bilim kurulu başkanlığında başlamıştır.

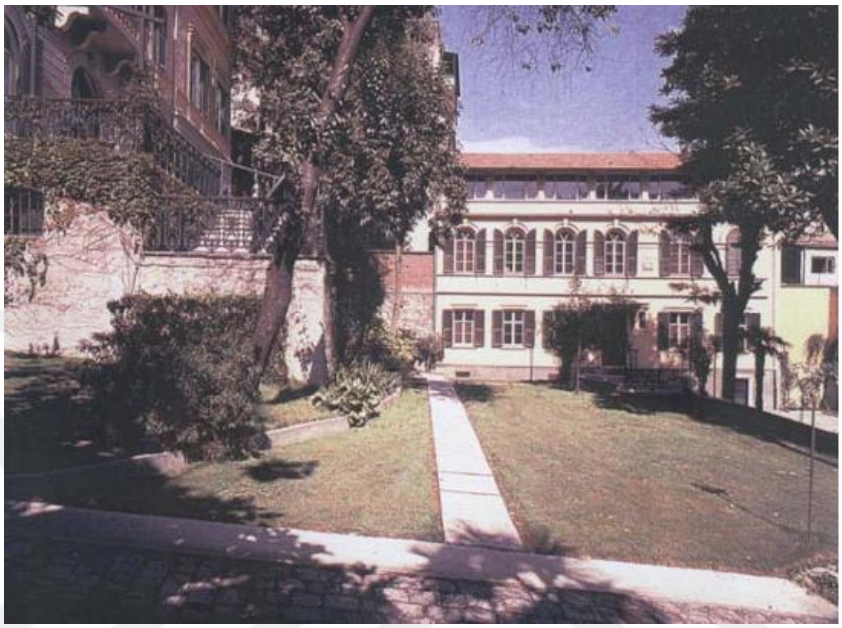
İsveç Araştırma Enstitüsü 1947 yılı itibariyle Pera'da bulunan İsveç Konsolosluk Sarayı'nın parkında bulunan ''Tercüman Evi'' olarak adlandırılan yapıya yerleştirilmiştir. 1974 yılına gelindiğindeyse bahsi geçen ''Tercüman Evi'' İsveç Araştırma Enstitüsü'ne faaliyetlerini gerçekleştireceği bir mekân olarak resmi bir şekilde tahsil edilmiş ve günümüzde de halen bu şekilde kullanılmaya devam etmektedir.[190]

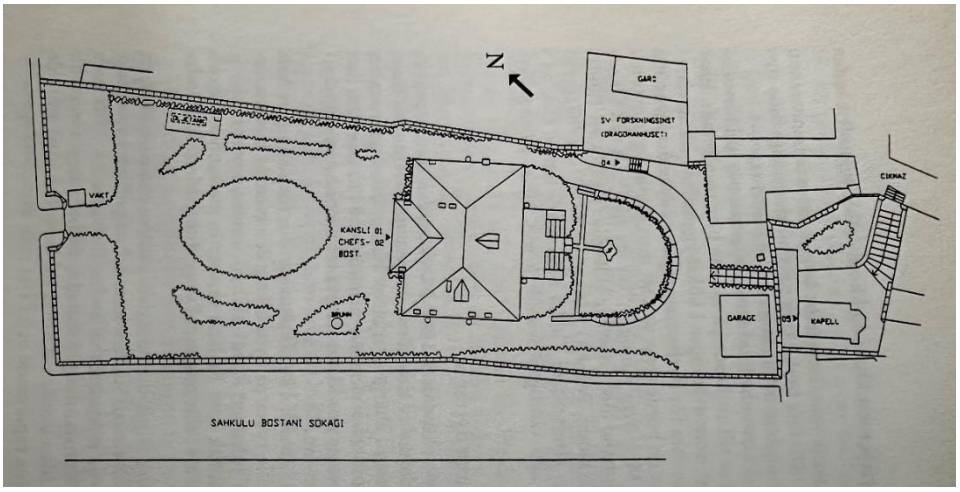
Şekil 3.170: İsveç Sarayı'nın planı (1923-Pervititch)[191]

[190]Sture Theolin, **İstanbul'da Bir İsveç Sarayı,** Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat, s.172
[191] Eda Uğur Selçuk, ''İstanbul'daki Sefarethanelerin Oluşumu, Günümüzdeki Mevcut Durumları, Koruma Sorunları ve Önerileri'', **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Mayıs 2009, s.104

İsveç Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul İsveç Konsolosluk Sarayı'nın park sınırları içerisinde yer almaktadır. ''Tercüman Evi'' olarak adlandırılan bu yapı Mart 1787 tarihinde ana mülke ilave olarak yapılmıştır.[192]

Şekil 3.171: İsveç Sarayı, Tercüman Evi (Pelle Stackman)[193]

Şekil 3.172: İsveç Konsolosluk Sarayı Bahçesi, yapıların dağılımı ve konumu.[194]

[192]Sture Theolin, **İstanbul'da Bir İsveç Sarayı,** Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat, s.172
[193] Sture Theolin, **İstanbul'da Bir İsveç Sarayı,** Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat, s.173
[194] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999. s.6

Şekil 3.173: İsveç Araştırmaları Enstitüsü binasının günümüzdeki hali.[195]

[195] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

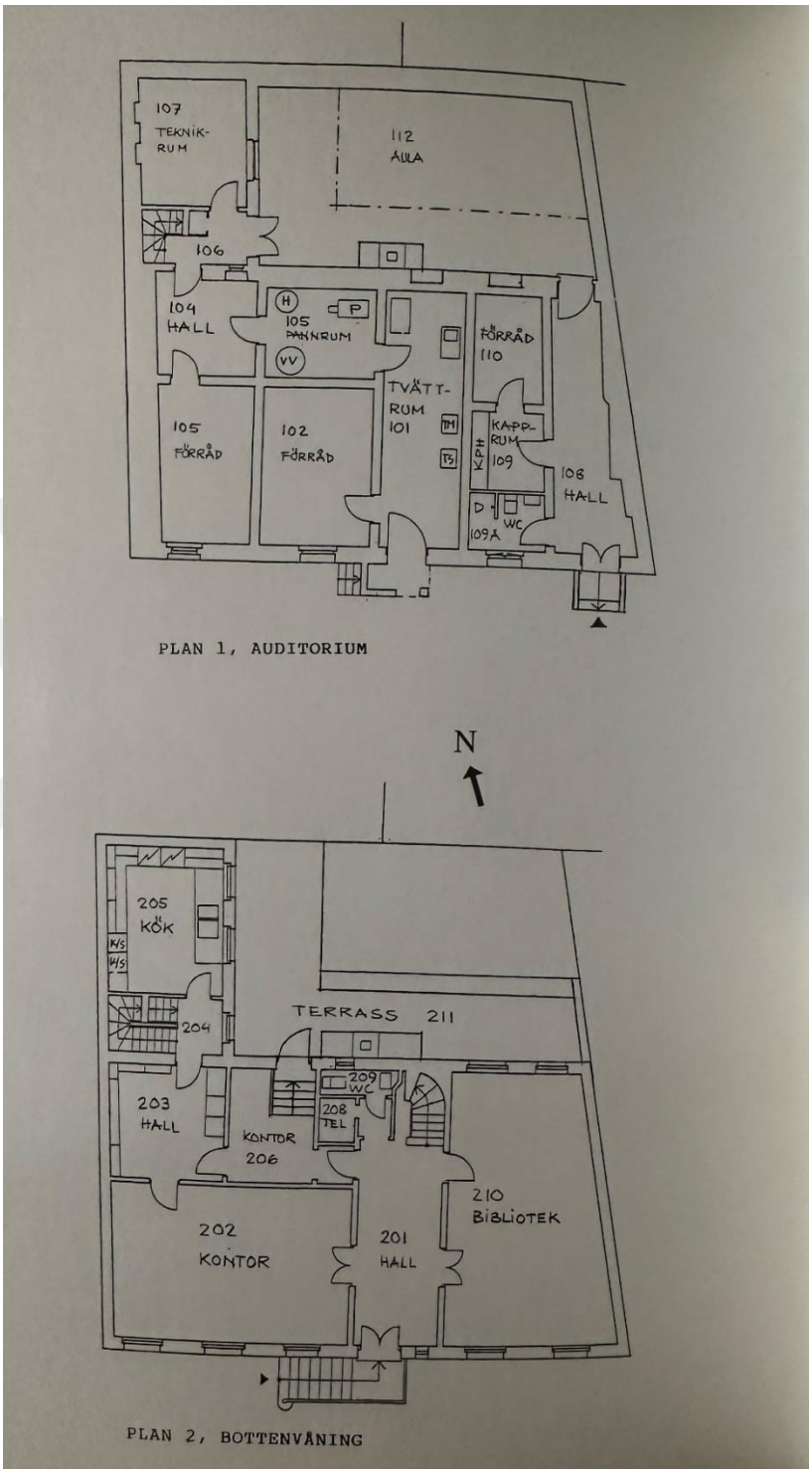
Şekil 3.174: İsveç Araştırmaları Enstitüsü binanın girişi.[196]

[196] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

3.1.2. İsveç Araştırma Enstitü Binasının Plan Şeması ve Kullanılan Yapı Malzemeleri

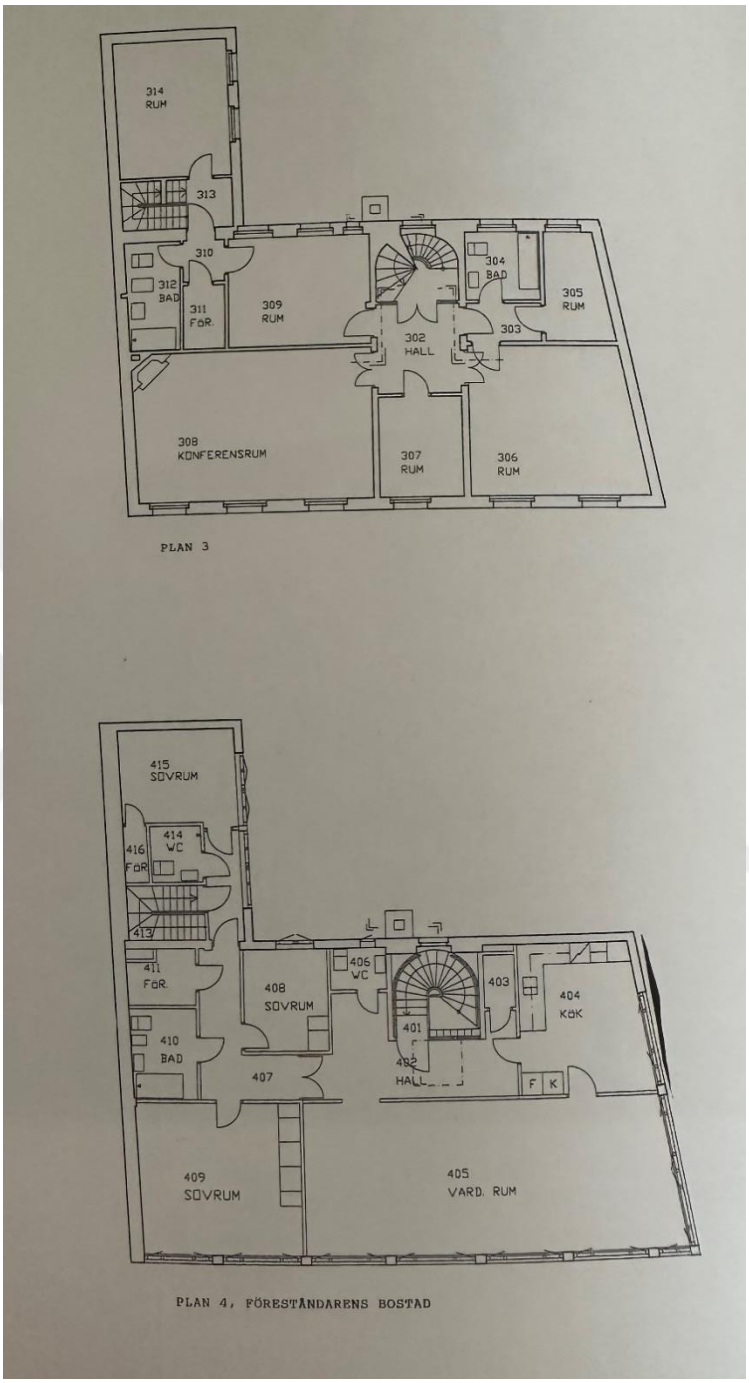
‘’Tercüman Evi’’ isminden anlaşılacağı üzere, burası tercümanların konaklayacağı bir mekân olarak inşa edilmiştir. Yapı her tercüman için ayrılmış sekiz oda ile tasarlanmıştır.

Enstitü binası iki katlı olup, sade ve yatay bir plan sergilemektedir. Zeminden bir bodrum katla yükseltilmiş olan yapının birinci katında birbirini takip eden beş adet dikdörtgen formlu ve ahşap kanatlı pencereler yer almaktadır. Pencereler arasına konumlandırılan giriş kapısı simetriyi bozarak solunda üç adet ve sağında iki adet pencere kalacak şekilde yerleştirilmiştir. Yapının giriş kapısı zeminden birkaç basamak ile yükseltilmiştir. Kapının üzerindeki gölgelik vazifesi gören ahşap tente ve merdivenlerin kenarında demir korkuluk ile sade dikdörtgen bir giriş kapısı karşımıza çıkmaktadır. Birinci kat ile ikinci kat arasında yalın yatay silme görülür. İkinci kat pencereleri form itibariyle birinci kattakilerden farklı olarak üstleri yuvarlak kemerlidir. Pencere üstlerindeki yuvarlak kemerlerin her birinin orta noktasında belirsiz bir kilit taşı yer alır. Ayrıca üst kattaki her pencere de alt kattakiler gibi ahşap kanatlara sahiptir. İkinci katta birbirini simetrik düzlemde takip eden altı adet pencere mevcuttur. Yapının cephesine baktığımızda ikinci kattan sonra çatı ile ikinci kat arasında uzanan yedi adet sütunun arasına yerleştirilmiş geniş pencerelerden oluşan bir kat daha görmekteyiz. Bu kısım esasen tuğla ile örülüyken 1999 senesinde geniş pencerelerle tekrar şekillendirilerek modern bir oditoryum haline getirilmiştir. Yapının içerisinde beş adet konuk odası, bürolar, bilgisayarlı çalışma odaları, bir tane araştırma kütüphanesi ve en üst katında Enstitü direktörünün kullanımı için ayrılmış boğaz manzaralı ferah bir daire yer almaktadır.

Şekil 3.175: Tercüman Evi'nin 1999'daki planını gösteren çizimler. Üstteki bodrum kat ve alttaki zemin kat planı.[197]

[197] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999.

Şekil 3.176: Tercüman Evi'nin 1999'daki haliyle birinci ve ikinci kat planları.[198]

[198] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999.

Şekil 3.177: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası bodrum katta yer alan oditoryum alanı ve duvar dokusu.[199]

Şekil 3.178: Sonradan üstü kapatılarak oditoryum alanına çevrilecek olan avlu mekânı.[200]

[199] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.
[200] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999, s.21

Şekil 3.179: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanı ve duvar detayı.[201]

Binanın bodrum katında günümüzde oditoryum olarak kullanılan oda aslında binanın arka bahçesini oluştururken, bu alanın üzeri çatı ile örtülerek bina genişletilmiştir. Orijinal duvarın üzeri sıva ile kapatılmışken, günümüzde yapının eski dokusunu gösterebilmek için oda boyunca devam eden bir şerit halinde sıvanın kaldırıldığı ve orijinal duvar dokusunun sergilendiği görülmektedir.

[201] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

Şekil 3.180: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanı solda ve duvar detayı.[202]

Şekil 3.181: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryum alanından binanın arka bahçesine açılan kapı.[203]

[202] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.
[203] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

Şekil 3.182: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası bodrum katta yer alan oditoryum salonuna girişi sağlayan ana kapı.[204]

Şekil 3.183: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, bodrum katta yer alan oditoryumun pencere detayı.[205]

[204] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.
[205] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

Şekil 3.184: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci kat holünden merdiven alanına bakış.[206]

Şekil 3.185: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci katta merdivenin solunda yer alan oda.[207]

[206] Zeynep Duygu Ensaroğlu,2.11.2023.
[207] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

Şekil 3.186: İsveç Araştırmaları Enstitü Binası, ikinci katta merdivenin solunda yer alan odaya ait günümüze orijinal haliyle ulaşmış şömine.[208]

[208] Zeynep Duygu Ensaroğlu, 2.11.2023.

Şekil 3.187: Tercüman Evi'nin, ikinci katındaki (çatı katı) salon mekanına ait eski bir fotoğraf.[209]

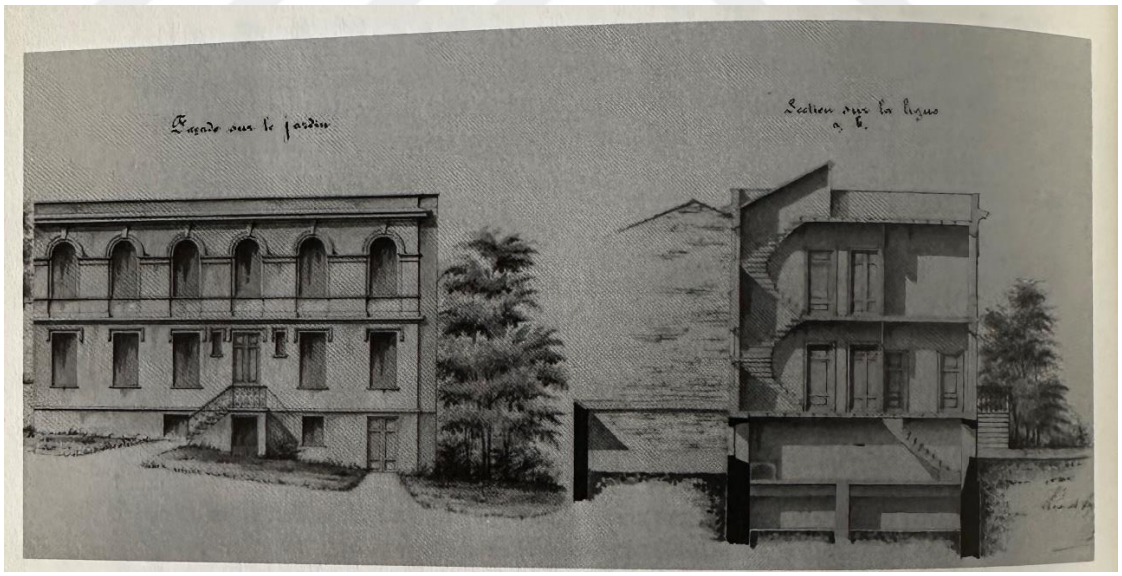
Yapının çatı katında kalın masif ahşap konstrüksiyon açık şekilde görülmektedir. Günümüzde de Şekil 3.188.'deki planını korumaktadır. Mekân günümüzde konut olarak kullanıldığı için fotoğraf çekilmesi uygun görülmemiştir. Mekânı kesintisiz çevreleyen pencereler sayesinde adeta seyir terası havasına sahiptir.

3.1.3. İsveç Araştırma Enstitüsü Binasında Gerçekleştirilen Restorasyonlar

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre İsveç Araştırma Enstitü binası, deprem ve yangın başta olmak üzere aldığı hasarlar ve bu hasarlar sonucu yapılan restorasyonlardan dolayı günümüze ilk haliyle ulaşamamıştır. Fakat yapı günümüzdeki haline büyük oranda 1903 senesinde Delfo Seminati'nin gerçekleştirdiği proje ile ulaşmıştır.

[209] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999, s.19.

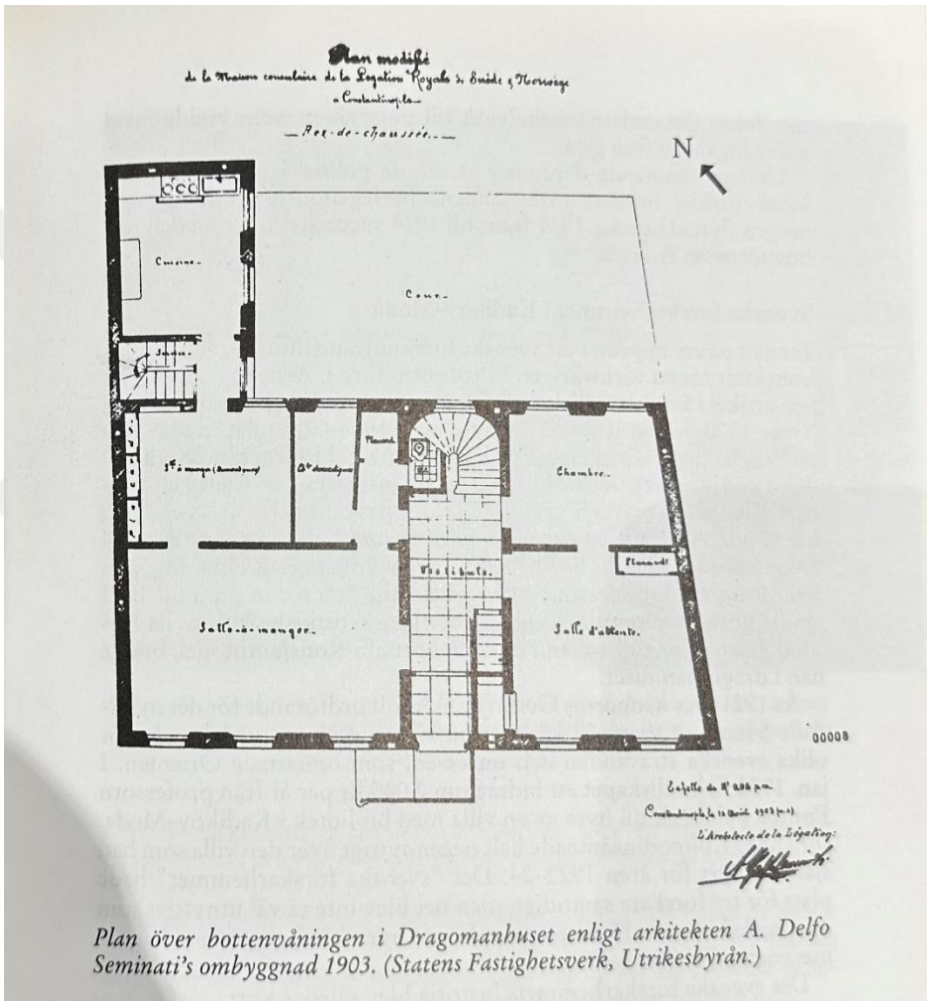
İsveç Araştırmaları Enstitüsünü'nün kullanımına tahsil edilen ''Tercüman Evi''de maalesef hasar görmüştür. Yapının hasar alma sebebi 1892 senesinde İstanbul'da yaşanan büyük yangındır. Yangın sonucunda yapının üst katı büyük hasar almış ve günümüze ulaşan bina 1885-1886 yılında mimar Bernardo Botarlini'nin yaptığı çizimler doğrultusunda inşa edilmiştir. 1990'lı yıllara kadar yapı Bernardo Botarlini'nin elinden çıktığı haliyle kalmıştır. O dönemlerde yapı tercümanlar için konut olarak kullanılmaktaydı. Fakat yapının kullanım açısından konforlu ve dönemin yeniliklerine sahip olduğu söylenemezdi. 1900'lü senelerde İngiltere'den yeni trendlerin gelmesi sonucu 1903 senesinde elçilik mimarı olarak bilinen Delfo Seminati tarafından birtakım düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1916 senesinde yapıya elektrikli aydınlatma sistemi ile yapı içine telefon bağlantısı sağlanmıştır. Daha öncesinde iletişim için sokağın girişinde bulunan yerel telefondan faydalanırken artık yapının kendine özel telefonu olmuştur. [210]

Şekil 3.188: Mimar Bernardo Bottarlini'nin 25 Ocak 1884 tarihli, Dragomanhouse (Tercüman Evi) çizimi.[211]

[210] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999, s.11-12.
[211] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forkningsinstitutet i İstanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, 1999, s.21

1903 senesine gelindiğindeyse mimar Delfo Seminati'nin Architect de la Legation Royal de Suede antetiyle sunduğu teklifi ile yapının oda düzenlemeleri günümüzdeki son halini almıştır.[212] 1902 senesinden sonra Tercüman Evi'nde ve diğer elçilik binalarında devamlı onarımlar söz konusu olmuştur. 1903 senesinde Delfo Seminati Tercüman Evi'ndeki bazı odaları genişleterek tekrar düzenlemiştir. Mutfağı yapının arka tarafında yer alan uzantı yapan alana taşımıştır.[213]

Plan över bottenvåningen i Dragomanhuset enligt arkitekten A. Delfo Seminati's ombyggnad 1903. (Statens Fastighetsverk, Utrikesbyrån.)

Şekil 3.189: Delfo Seminati'nin 1903 senesinde o zamanki adıyla Dragoman House (Tercüman Evi) olarak biline İsveç Araştırmaları Enstitü Binası için çalıştığı oda düzenlemesine ait çizimi.[214]

[212] Eda Uğur Selçuk, ''İstanbul'daki Sefarethanelerin Oluşumu, Günümüzdeki Mevcut Durumları, Koruma Sorunları ve Önerileri'', **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Mayıs 2009, s.112
[213] Frederick Whitling, **Palais de Suede From Ottoman Constantinople to Modern Istanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul Vol.25, 2023, s.81.
[214] Ulla Ehrensvard, **''Dragomanhuset'' och Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul, Stockholm, 1999.

1906 ve 1907 senelerinde İsveç Elçilik mülkünün kısmen veya tamamen satılmasına yönelik öneriler olmuştur. Delfo Seminati bu düşüncenin gerçekleşme ihtimalini göz önünde bulundurarak planlarını düzenlemiştir. Delfo Seminati, İstiklal caddesi ile elçiliğin ana binası arasında binalar ve genişletilmiş depo tesisleri önerisinde bulunmuştur.[215] Fakat bu önerilerinin gerçekleşmediği görülmektedir. Elçilik binası ve bahçesi içindeki binalar devredilmemiş halen İsveç Konsolosluğu bünyesinde kullanılmaktadır.

3.1.4. İsveç Araştırma Enstitü Binasının Kullanım Alanları

İsveç Konsolosluk Sarayı'nın ana mülküne ilave edilerek Mart 1787'de yapılan ''Tercüman Evi'nin ilk kullanım amacı İsveçli tercümanların konaklamasıydı. 1947 yılında İsveç Araştırmaları Enstitüsünün kullanımına tahsil edildikten ve 1974 yılında enstitü için resmi mekân olarak kararlaştırıldıktan bu yana bina aynı amaçla kullanılmaktadır. Yapının en üst katı ise konut olarak kullanılmaktadır.

Nisan 1984'te yapı tarihi değere sahip ve kültürel anlamda değerli olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilmiş ve korunma kararı alınmıştır. Bunun sebebi bir dönem yapının içinde bulunduğu araziyle birlikte binaların satılarak otel olarak kullanılması konusunda ortaya çıkan planların olmasındandır.[216]

[215] Frederick Whitling, **Palais de Suede From Ottoman Constantinople to Modern Istanbul**, Swedish Research Institute in Istanbul Vol.25, 2023, s.86.
[216] Eda Uğur Selçuk, ''İstanbul'daki Sefarethanelerin Oluşumu, Günümüzdeki Mevcut Durumları, Koruma Sorunları ve Önerileri'', **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** Mayıs 2009, s.112

3.2. Societa' Operaia Italiana di İstanbul

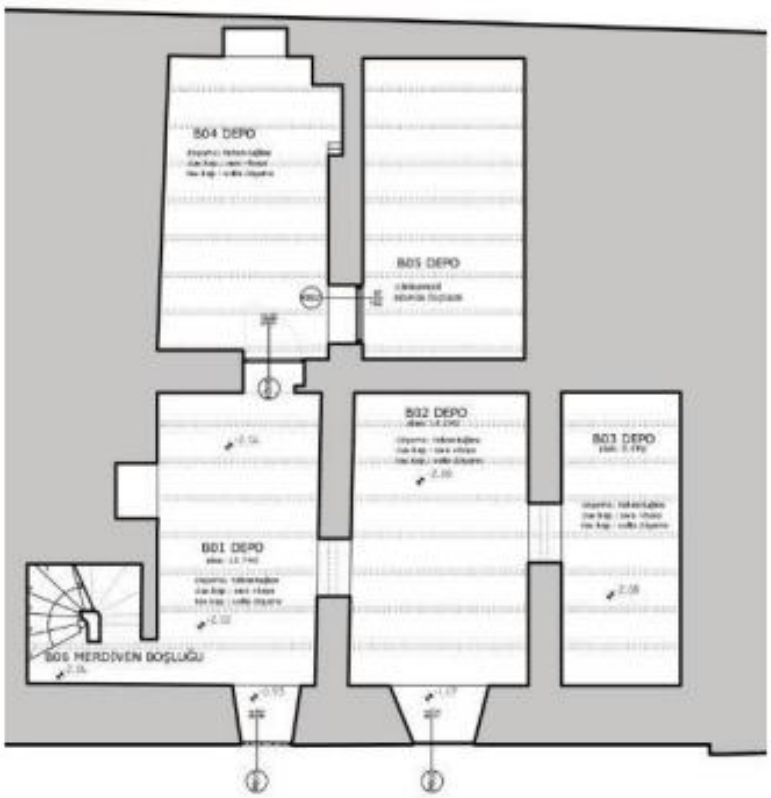
3.2.1. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Yapım Tarihi ve Konumu

Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binası, İtalyan işçi cemiyeti olsa da aslında Osmanlı'da yaşayan bütün İtalyanların bir araya gelmelerini sağlayan bir cemiyet olarak kurulmuş ve derneğin kalabalıklaşması ile ortaya çıkan mekân ihtiyacı ile İtalyan Mimar Bernardo Bottarlini tarafından 1884 senesinde başlatılan çalışmayla yapı inşa edilmiştir. Societa Operaia di İstanbul binası İstanbul, Beyoğlu, Asmalımescit mahallesinde yer almaktadır.[217] Yapı bitişik nizamda olup başka binalarla çevrilidir.

3.2.2. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Plan Şeması ve Kullanılan Yapı Malzemeleri

Societa Operaia binası (Casa Garibaldi- İtalyan İşçi Cemiyeti), altı katlı olarak inşa edilmiştir. Bodrum kat, zemin kat, birinci ve ikinci katı takip eden, ikinci ara kat ve çatı katı mevcuttur. Yapının bodrumunda mutfak ve mahzen alanları, zemin katında okuma odası, yemek odası ve bilardo odası; birinci katında tiyatro salonu, galeri, birisi toplantılar için olmak üzere üç oda daha, çatı katında bekçilerin kullanımı için ayrılmış odalar düşünülerek planlanmıştır. Altı katlı binanın duvarları yığma tekniğiyle inşa edilmiştir ve harman tuğlası kullanılmıştır. Bodrum katında bulunan demir volta döşemeler yapının taşıyıcı elemanlarındandır. Tuğla dolgulu duvarlar sıva üzerine boyalıdır. Örtü sistemi beşik çatı şeklinde olup ahşap iskeletlidir. Çatı örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır. Restorasyonlarda duvar içlerinde çıtalar tespit edilmiştir. Yapı içinde katlar arası ulaşımı sağlayan demir korkuluklu merdivenler kullanılmıştır.

[217] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.xxi

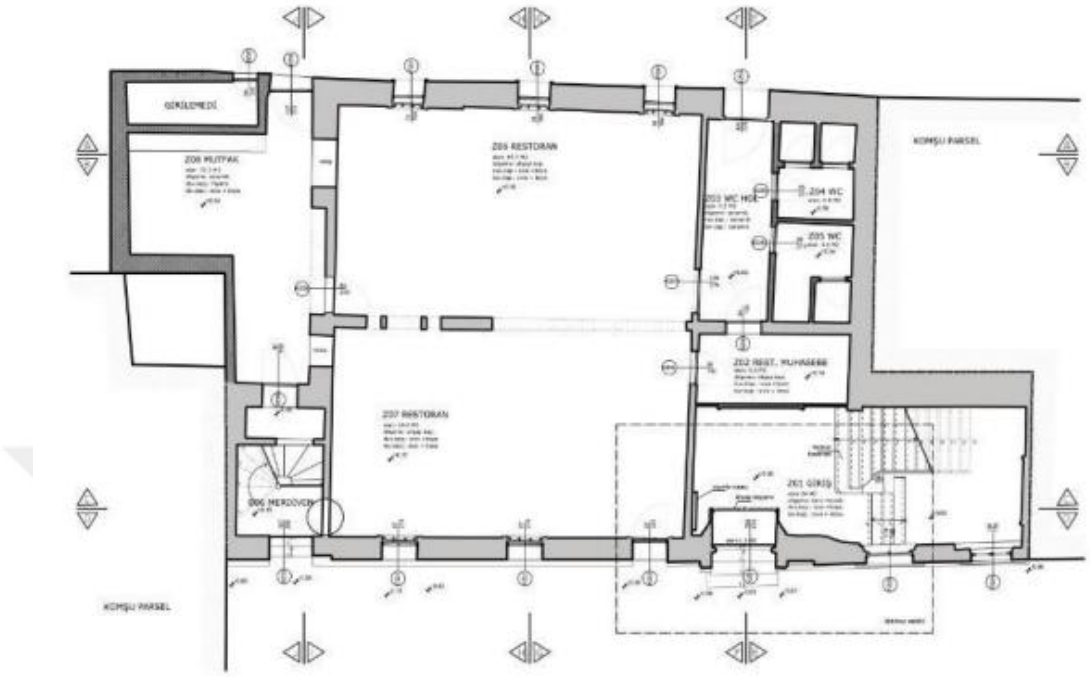

Şekil 3.190: Societa Operaia di İstanbul bodrum kat planı.[218]

Bodrum Kat

Yapının bodrum katında yer alan mekanlar depo alanı olarak kullanılmaktadır. Bodrum katında duvar malzemesi olarak tuğla tercih edilmiştir. Duvarlar sıvalıdır. Zemininde taban tuğlası kullanılmıştır. Demir putreli volta döşeme uygulaması söz konusudur. Bodrum katta mekanlar arası geçiş bir mekândan diğerine açılan kapı ile sağlanmaktadır. Mekanların ortak açıldığı bir hol alanı yoktur. İki depo alanından caddeye çıkışı sağlayan kapılar mevcuttur. Mekanlarda tavana yakın yerleştirilmiş küçük pencereler mevcuttur.

[218] Esra Yeteroğlu, ‘’Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi’’, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.69

Şekil 3.191: Zemin kat planını gösteren rölöve çizimi.[219]

Zemin Kat

Deva Çıkmazı üzerinde bulunan yapının ana giriş kapısına caddeden dört mermer basamakla ulaşılmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı, demir malzemeden olup basık kemerlidir. Giriş kapısından içeriye girildiğinde yine çift kanatlı ahşap bir kapısı olan rüzgarlık alanına ulaşılmaktadır. Kapıdan geçildiğinde 24 metrekarelik, dikdörtgen planlı ana mekâna ulaşılmaktadır. Ana mekânın zemini kare formlu çini karolarla döşenmiştir. Duvarlarında sıva üzeri boya uygulaması vardır. Tavanında alçı malzemeden kabartmalı ve yaldızlı bir göbek bulunur. Zemin kattan birinci kata ulaşımı mermer merdivenler sağlamaktadır.

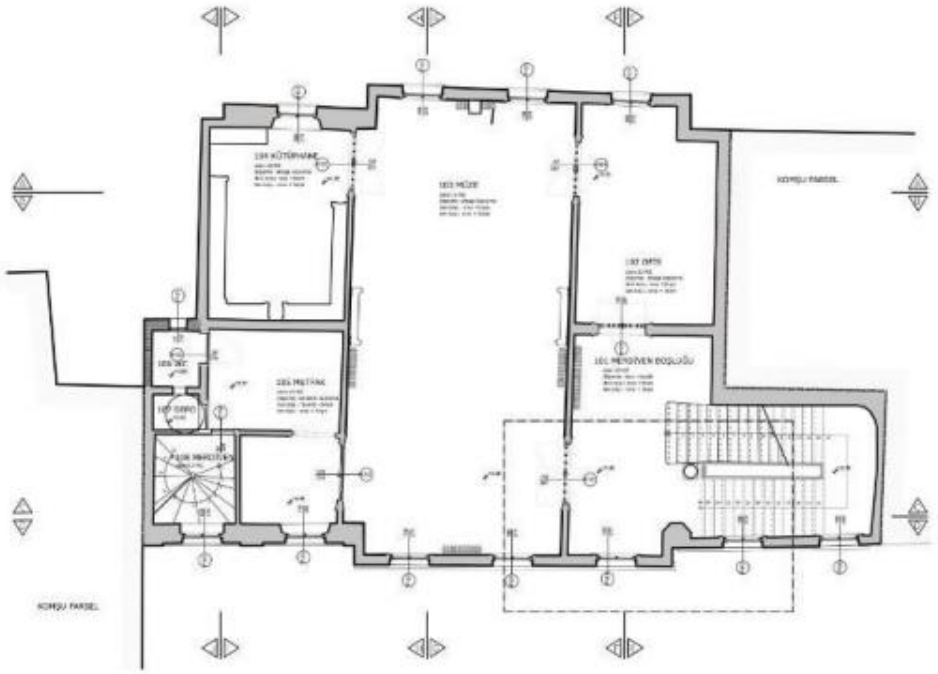
[219] Esra Yeteroğlu, ‘’Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi’’, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.75

Şekil 3.192: Societa Operaia di İstanbul, giriş kapısı günümüzdeki görünüşü. (Zeynep Duygu Ensaroğlu, 26.01.2024)

Zemin katta yapının özgün halinde olmayan sonradan bölücü duvarlarla oluşturulmuş muhasebe bölümü ve vestiyer mekânı yer almaktadır. Bu alandan restoran kısmına ve tuvalet alanlarının olduğu hole de geçiş vardır. 6,5 m2'lik bu küçük mekânın zemin döşemesinde pvc kaplama, tavanında sıva üzeri boya uygulaması görülmektedir. Tuvalet holünden Perukar Çıkmazı'na açılan bir kapı mevcuttur. Bu alanın zemininde seramik kaplama görülmektedir. Duvarlarına sıva üzeri boya uygulaması yapılmıştır. Tuvalet mekânı olarak iki ayrı kabin bulunmaktadır. Tuvalet mekanlarında duvar ve zeminde seramik kaplama, tavanda ise alçı üzeri sıva uygulaması görülür. Zemin kata restoran olarak kullanılan mekânın kuzeydoğu cephesinde üç adet giyotin pencere açılmıştır. Pencereler vasıtasıyla Perukar Çıkmazı'na bakmaktadır. Pencerelerin

boyutları birbirine eşit olup pencerelerde ahşap malzemeden doğramalı kepenkler yer almaktadır. Restoran olarak kullanılan mekânın Deva Çıkmazı'na açılan kapısının pencereden dönüştürülmüş olduğu anlaşılmıştır. Mekânın restoran olarak kullanımından dolayı kaplamaları zamanla değiştirilmiştir. Restoran kısmının zemininde ahşap, tavanında alçı levha kaplamalar görülmektedir. Restoran olarak kullanılan mekânın bir tarafında tuvaletler yer alırken, diğer tarafında ise mutfak kısmı bulunmaktadır. Yapının batı yönünde tek katlı, ince uzun bir alanla eklenmiş mutfak tek katlıdır. Duvarlarında ve zemininde seramik, tavanında ise sıva üzeri boya uygulaması mevcuttur. Mutfaktan Perukar Çıkmazı'na açılan demir bir kapı vardır. Mutfak mekanının üst örtüsü ondüle çatı örtüsüyle kaplıdır.

Şekil 3.193: Societa Operaia, birinci kat planı rölöve çizimi.[220]

Birinci Kat

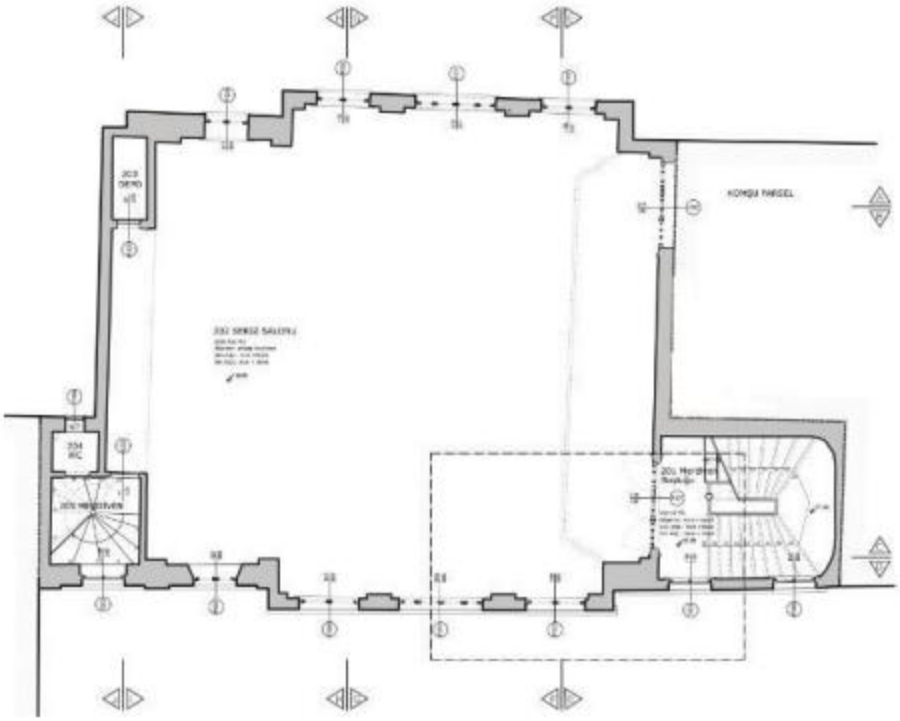
Yapının birinci katında konsey-kurul toplantıları için kullanılan ofis mekânı bulunmaktadır. Bu ofis mekânında derneğin bünyesinde muhafaza edilen değerli

[220] Esra Yeteroğlu**,** ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.83

mektuplar, fotoğraflar camlı vitrinlerde saklanmaktadır. Ofis kapısının ahşap tablalı ve çift kanatlı kapısının özgün olduğu düşünülmektedir. Birinci kattaki müze bölümü olarak kullanılan mekânın kapısı da benzer özellikler göstermektedir. Birinci kattaki odalarda yine zemin katından görüle giyotin tipli pencereler görülmektedir. Ofisin zemininde balıksırtı ahşap parke döşeme, duvarlarında sıva üzerine boya uygulaması görülmektedir. Birinci katta bulunan en geniş mekân müze olarak kullanılan alandır ve yaklaşık 72 m2'lik dikdörtgen forma sahiptir. Müze mekanına merdiven boşluğundan, kütüphaneden, mutfaktan ve ofisten geçilebilmektedir. Müze alanına bu mekanlardan geçiş yapan kapılar birbirine simetrik olacak şekilde karşılıklı duvarlara ikişer kapı halinde yerleştirilmişlerdir. Müze alanının güneybatı duvarında ve kuzeydoğu duvarında ikişer pencere yer almaktadır. Pencereler vasıtasıyla Perukar Çıkmazı ve Deva Çıkmazı'yla mekân ilişki kurmaktadır. Müzenin zemin döşemesinde ofiste görülen birbirine geçmeli balıksırtı ahşap parke kaplaması görülmektedir. Duvarlarında ahşap lambri kaplama uygulaması görülür. Lambri kaplamaların bittiği nokta ile tavanın başladığı alan arasında kalan kısımlarda alçı bezeme kaplama görülür. Tavanın özgün kısmı görülememektedir. Tavanda alçıpan malzeme ile asman tavan kaplaması yapılmıştır. Mekânda özgünlüğü anlaşılamayan dört tane döküm malzemeden radyatörler yer almaktadır. Mekânın kuzeybatı ve güneydoğu duvarlarının orta kısımlarına yerleştirilmiş üzerlerinde uzun dikdörtgen ahşap çerçeveli aynalar ve altında ahşap konsollar yer almaktadır. Ayrıca salonun dört köşesine yerleştirilmiş mermer büstler mevcuttur. Bu mermer büstler Kral Vittorio Emanuele II, Dante Alighieri, Giuseppe Manzini ve Guiseppe Garibaldi'yi temsil eden büstlerdir. Müze mekânından birinci kattaki kütüphane alanına geçiyoruz. Kütüphane mekânı da dikdörtgen planlı, zemini balıksırtı ahşap parke kaplamalı, duvarları sıva üzeri boyalı bir mekandır. Tavanında altın yaldızla boyanmış alçı süslemeler mevcuttur. Kütüphane mekânında duvarlar tavana kadar uzanan ahşap çerçeveli ve cam kapaklı kitaplıklarla çevrilidir. Birinci kattaki mutfak mekânı dikdörtgen planlı, zemininde seramik ve duvarların zeminden yarısına kadar gelecek kısmı seramik kaplamalıdır. Duvarların kalan üst kısımlarında sıva üzeri ve boya uygulanmıştır. Tavanında yaldızlı boyalı alçı kabartmalar görülmektedir. Bu mekân mutfak olarak kullanıldığı için özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir. Mutfaktan geçişi olan tuvalet

mekânı tek kabinli, ahşap tablalı kapıya ve tek kanatlı bir pencereye sahip küçük bir mekandır. Mutfak mekânından depo olarak kullanılan bir mekana da geçiş vardır.

Yapıda bodrum katından çatı katına kadar uzanan, metal malzemeden döner malzemenin bulunduğu yaklaşık 5,2 m2'lik bir alan içine yerleştirilmiş bir merdiven vardır. Bu merdiven alanının Deva Çıkmazı'na bakan güneybatı cephesinde diğer mekanlarda da görülen giyotin pencereler vardır. Bu dikey merdiven alanına pencereler vasıtasıyla doğal ışık sağlanmaktadır.

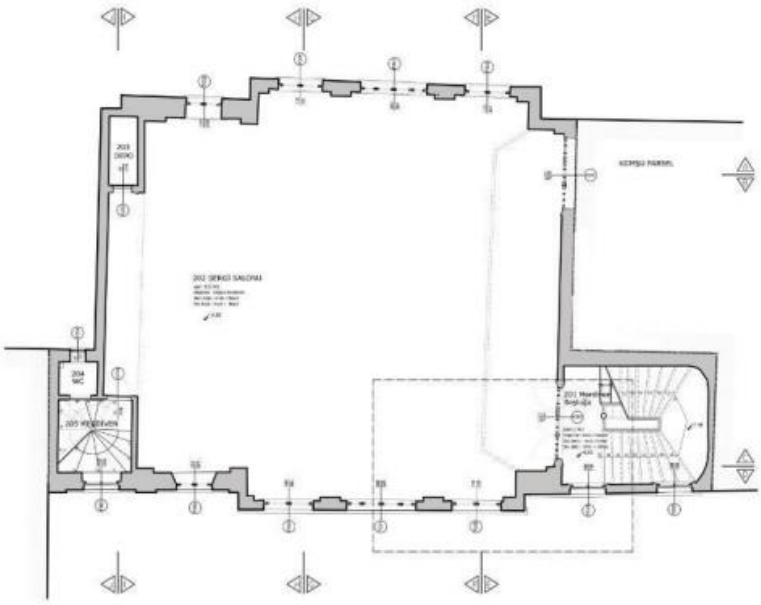
Şekil 3.194: Societa Operaia, ikinci kat planı rölöve çizimi.[221]

İkinci Kat

İkinci katta sergi salonu olarak kullanılan, yaklaşık 152 m2'lik kare planlı bir mekân yer almaktadır. Mekâna ahşap tablalı ve büyük ölçekli bir kapı ile geçilmektedir.

[221] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.92

Mekân kapısının karşısında simetrik olarak yerleştirilmiş fakat işlevi olmayan bir kör kapı daha yer almaktadır. Sergi salonunun içinde bir balkon çıkması bulunmaktadır. Bu balkon yapının ikinci asma katıyla bağlantılıdır. Sergi salonunun hem Perükar hem Deva Çıkmazlarına bakan birbirine simetrik konumlandırılmış dörder adet çift kanatlı ve ahşap penceresi bulunmaktadır. Balkonlu duvarın ve giriş kapısının karşısında, güneybatı duvarında bir sahne yer almaktadır. Sahne alanı duvarın içine doğru yerleştirilmiş ve üst kemeri sepet kulplu formdadır. Sergi Salonun zemininde balıksırtı birbirine geçmeli ahşap parke kaplaması görülmektedir. Tavanında kasetlere bölünmüş alçı uygulamalar göze çarpar. Kiriş kısımlarında da alçı kullanılmıştır. Alçı malzemeden yapılmış kabartmalı bezemelere hem duvar hem tavanda rastlanmaktadır. Sergi salonundan ahşap kapı vasıtasıyla geçilen ufak penceresiz bir depo alanı bulunmaktadır. İkinci kat merdiven boşluğunun kuzeydoğu tarafında küçük bir tuvalet mekânı bulunmaktadır. Tuvalet mekânında seramik kaplama, sıva üzeri boyalı duvar ve tavan ile pvc malzemeli bir kapı görülmektedir.

Şekil 3.195: Societa Operaia, ikinci ara kat planı rölöve çizimi.[222]

[222] Esra Yeteroğlu, ‘’Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi’’, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.97

İkinci Ara Kat

Mermer yerine ahşap malzemeli merdiven ile bu kata ulaşım sağlanmaktadır. Merdivenin küpeştesi ve korkuluğu ahşap malzemeden olup, merdiven başına sabitlenmiş küre formunda bir aydınlatma lambası yer almaktadır. Sergi salonundaki balkon bu kısımdadır. Zeminine halı kaplama yapılan bu mekânın duvarında ve tavanında sıva üzerine boya uygulaması yapılmıştır. İkinci ara kat merdiveninden geçilen ufak bir tuvalet alanı da mevcuttur.

Üçüncü Kat

Yapının üçüncü katı aynı zamanda çatı katıdır. Ofis olarak kullanılan üç adet oda, iki adet çatı arası depolama alanı olarak kullanılan mekân ve bir adet tuvalet yer almaktadır. Üç ofis odası da koridordaki hole açılmaktadır. Kattaki tek tuvalette bu koridora açılmaktadır. Çatı arasında birisi büyük diğeri küçük iki mekân bulunmaktadır. Bu mekanlardan büyük olana tek geçiş ortadaki ofisten sağlanmaktadır. Küçük olana geçiş ise büyük olan mekândan sağlanır.

3.2.3. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasında Gerçekleştirilen Restorasyonlar

Societa Operaia binasının yapımı için Levanten mimarlar olan Breschi, Vallaury ve Bottarlini'den proje teklifleri istenilmiştir. 1884 senesinde Bottarlini'nin projesi seçilerek yapının inşaatı başlamıştır.[223] Fakat yapının ana salonuna ait tasarımın Vallaury'e ait olması tercih edilmiştir. Yapının temel atma töreni 2 Kasım 1884 tarihinde gerçekleşmiştir. Açılış tarihi ise 3 Kasım 1885 olarak bilinmektedir. 1907 senesine gelindiğinde şehirde artan İtalyan nüfusundan dolayı yapının yetersiz olduğu anlaşılsa da maddi olanakların yetersiz kalmasından dolayı yeni bir mekân inşasına ve taşınma fikrine yanaşılmamıştır. Bunun yerine yapının imkanlar yettiğince genişletilmesi ve yeniden düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. 1909'un haziran ayı ve

[223] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.23

1910'un Ocak ayları arasındaki süreçte yapının genişletilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır.[224] Bu süreçte görev alan isimler Edoardo De Nari ve Giulio Mongeri'dir. Yapılan değişiklikler şöyledir; yapıya bir kat daha eklenmesi, teras çatı yerine yapıya çatı eklenilmesi ve bu şekilde çatı katının genişletilmesi, ışıklı galeri olarak adlandırılan alanın iptal edilmesidir. Yapının özgün niteliğini bozan bazı unsurlar söz konusudur. Örneğin; zemin katta restoran olarak kullanılan mekândan dolayı işlevsiz eklentiler vardır. Restoran olarak kullanılan mekânın özgün penceresi değiştirilerek Deva Çıkmazı'na açılan bir kapıya dönüştürülmüştür. Zemin katta sonradan eklenmiş olan mutfak alanı özgün değildir. Muhasebe ve vestiyer olarak kullanılan sonradan oluşturulmuş alan özgün değildir. Birinci katı genel olarak 1910 senesindeki onarımlardan sonra büyük bir değişikliğe uğramamış fakat mutfak alanında bazı değişiklikler yapılmıştır.[225]

Yapının geçirdiği onarımlar ve müdahaleler restitüsyon çalışmaları sırasında dört ayrı dönem ele alınarak incelenmiştir.

Birinci Dönem: Societa Operaia di İstanbul binasının 1885'te özgün olarak ilk yapıldığı süreç.

İkinci Dönem: Yapının inşa edildiği 1885 senesinden 1910'a kadar geçen süredeki müdahaleler. Delfo Seminati'ye ait yapıyla ilgili çizimler de bu sürece aittir.

Üçüncü Dönem: 1910 senesinde Mimar-Mühendis Edoardo De Nari ve Mimar Mongeri'nin yapıyı genişletme amacıyla yaptıkları çalışmaları kapsar.

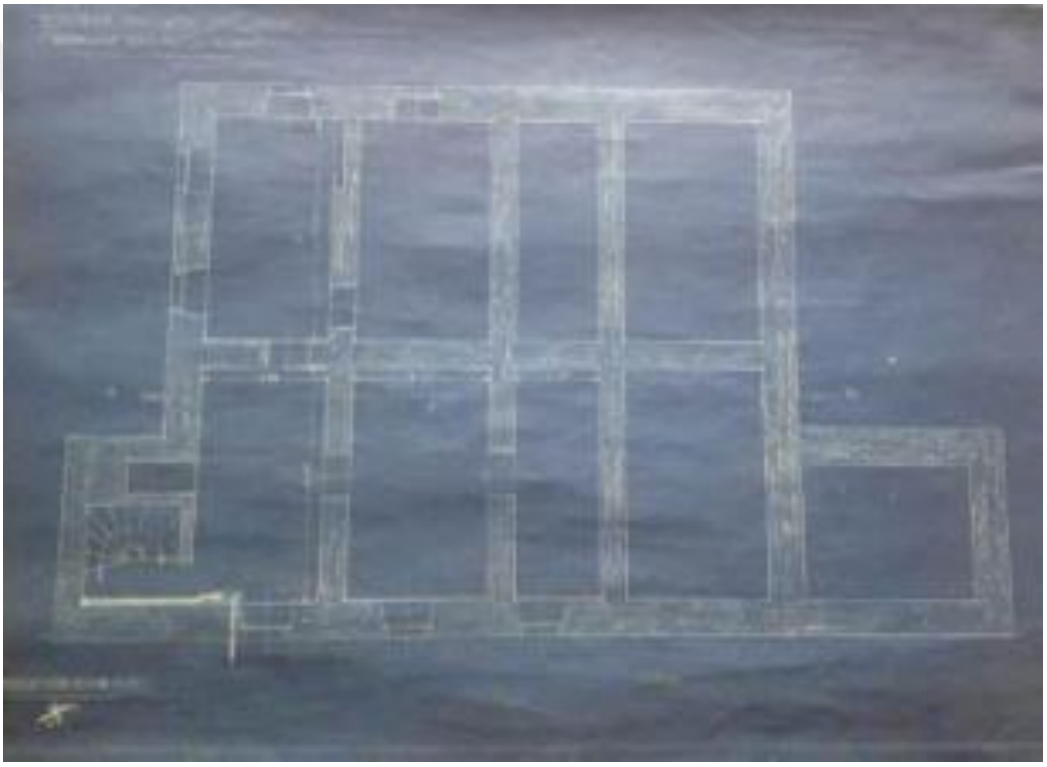
Dördüncü Dönem: SOMS arşivinde 1950 senesine ait çizimler bulunmuştur. Bu çizimlerde yapının elektrik tesisatını daha modern hale getirmek için değişiklikler planlandığı anlaşılmaktadır.

[224] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.125

[225] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.146

Yapının en son restorasyonu TÜRSAB'ın maddi desteği sayesinde 2014 senesinde gerçekleştirilmiştir. Binanın tescili alınırken Anıtlar Kurulu tarafından ikincil derecede önemli eser olarak tescil edilmiş ve tadilatına müsaade gösterilmiştir.

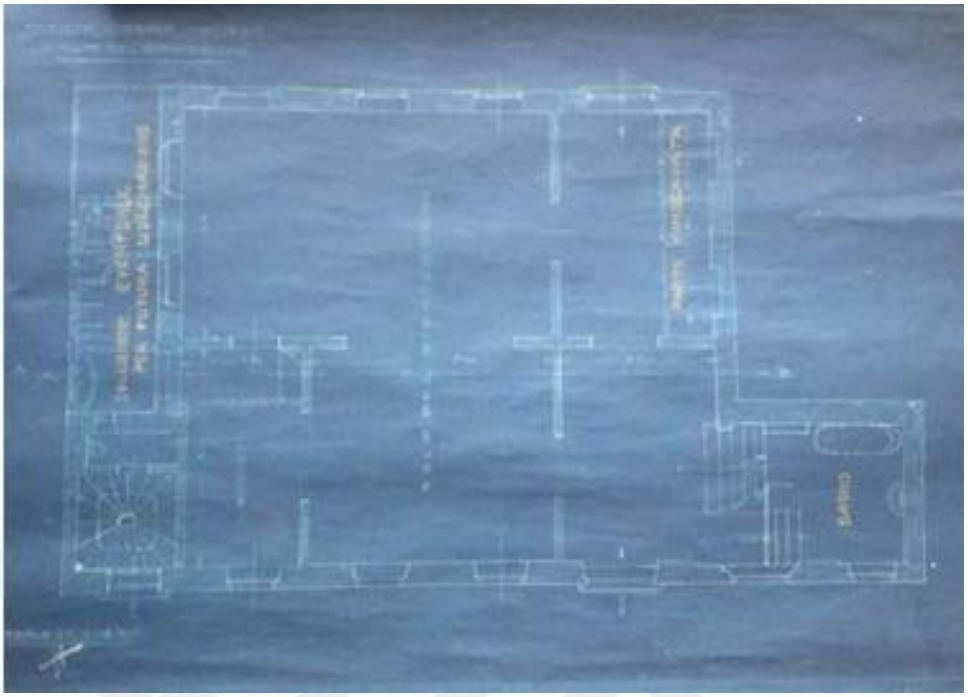
Delfo Seminati'nin Büke Uras Arşivi'nde yer alan, Societa Operaia binasına ait imzalı özgün çizimleri, yapının 1885-1905 yıllarındaki durumunu gösteren arşiv belgeleri niteliği taşımaktadır. [226]

Şekil 3.196: Delfo Seminati'ye ait çizim.[227]

Şekil 3.197.'de Delfo Seminati'ye ait imzalı plan, Societa Operaia di İstanbul binasının 1885-1905 tarihleri arasındaki özgün plan şemasını temsil etmektedir. Siyah kâğıt üzerine sarı renkli bir mürekkeple bodrum kat planının restitüsyon çizimi yapılmıştır.

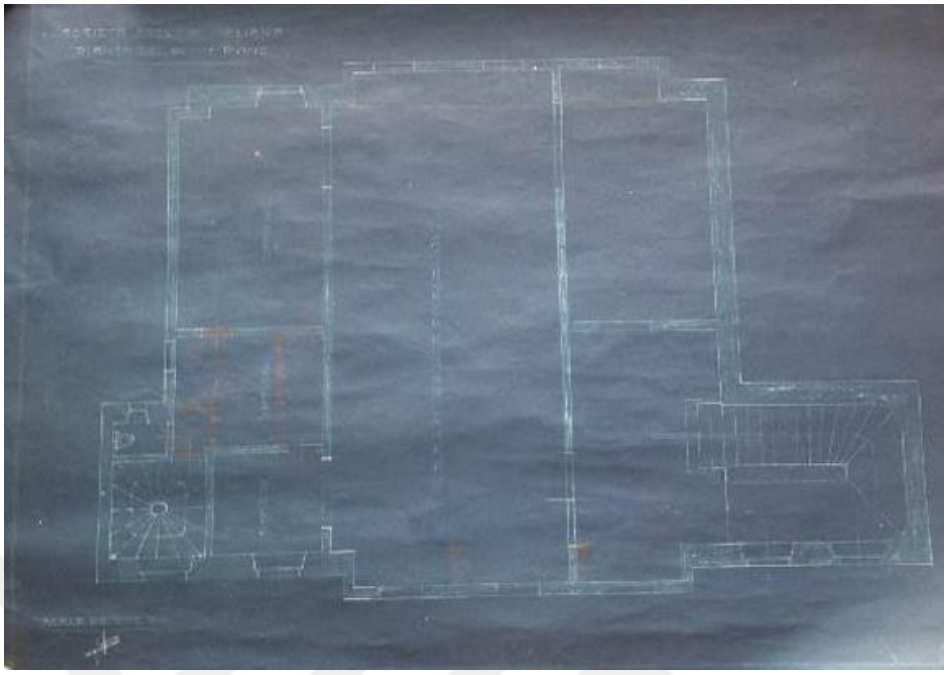
[226] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.138
[227] Esra Yeteroğlu, **a.g.e.,** s.135

Şekil 3.197: Delfo Seminati'ye ait çizim.[228]

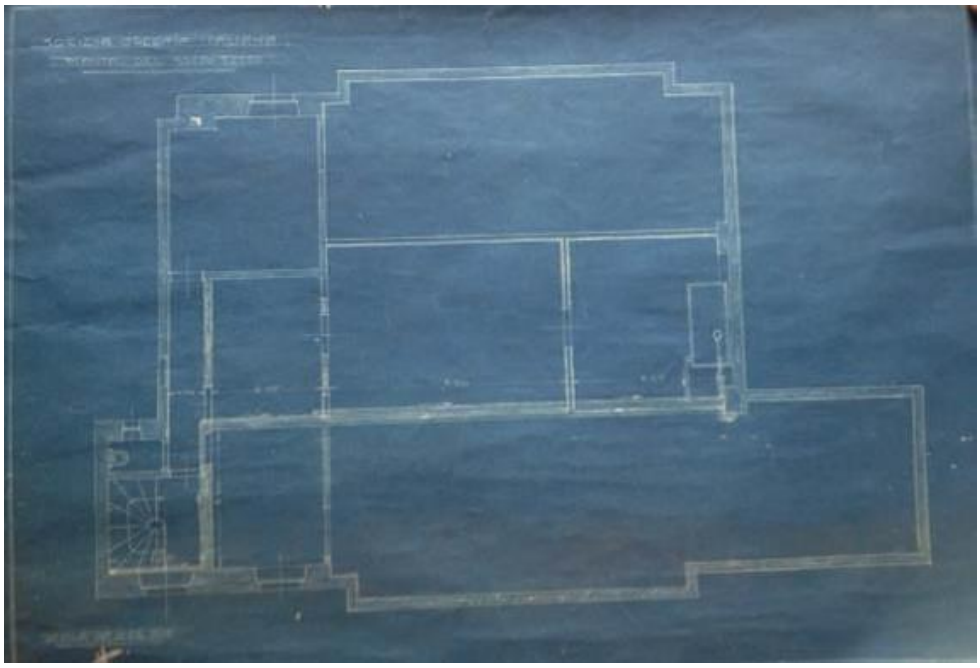
Şekil 3.198.'de Societa Operaia binasının zemin kat planının Delfo Seminati'ye ait restitüsyon çizimi görülmektedir. Yine koyu renkli bir kâğıt üzerine beyaz ve sarı renkli mürekkeple çizim yapılmıştır.

[228] Esra Yeteroğlu, **a.g.e.,** s.148

Şekil 3.198: Seminati'ye ait çizim.[229]

Şekil 3.199. Societa Operaia binasının birinci kat planı, restitüsyon çizimi olup Delfo Seminati'ye aittir. Diğer plan çizimleri ile aynı teknikte yapılmıştır.

Şekil 3.199: Seminati'ye ait çizim.[230]

[229] Esra Yeteroğlu, **a.g.e.,** s.151
[230] Esra Yeteroğlu, **a.g.e.,** s.151

Şekil 3.200.'de Societa Operaia di İstanbul binasının 1885-1905 senelerinde özgün halini temsil eden çatı katı planının restitüsyon çizimi görülmektedir. 1910 senesinde yapıya eklenen bir kat ve çatı alanının genişletilmesiyle bu planda değişiklik olmuştur.

Delfo Seminati'ye ait bu çizimler yapının özgün halini temsil eden I. Dönemi'ne ait plan şemaları göstermekte ve arşiv niteliği taşımaktadır.

Societa Operaia cemiyeti Osmanlı'daki İtalyan kesimin sosyal olarak birbirleriyle iletişimini sürdüren önemli bir kuruluştu ve Delfo Seminati de Osmanlı topraklarında yaşayan İtalyan uyruklu Levanten bir mimar olarak bu cemiyetin bir üyesiydi.

3.2.4. Societa' Operaia Italiana di İstanbul Binasının Kullanım Alanları

Societa' Operaia Italiana di İstanbul, İtalyan işçi yardımlaşma ve destek cemiyeti için kurulmuş fakat kapısını herkese açarak bir sosyalleşme derneği olarak kullanılmıştır. Günümüzde de bina İtalyan kültürünü yaşatmaya, sosyal ve kültürel etkinlikleriyle devam etmektedir. Societa Operaia, Beyoğlu'nda geçmişin Levanten izlerini taşıyan önemli bir yapıdır. Yapının bünyesinde İtalyan Mutfak Akademisi faaliyetlerini, bodrum ve zemin katta sürdürmektedir. İkinci kat Sergi Alanı ve Kültür Merkezi olarak kullanılmaktadır. Son restorasyonda yapının çatı katında kafeterya ve ofis alanlarının olduğu ayrıca İtalyan gıda ürünlerinin satın alınabileceği bir market alanının olması düşünülmüş ve bu şekilde planlanmıştır.

3.3. Delfo Seminati'nin Hazırladığı Proje Çizimleri

3.3.1 Delfo Seminati'nin Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti için Hazırladığı Proje Çizimi

Mimar Delfo Seminati 17 Ocak 1913 tarihinde Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti yani dönemin Kızılay'ı için bir ameliyat odası projesi hazırlamıştır. Fakat bu proje hayata geçirildiğine dair bir bilgimiz yoktur. Günümüzde Türk Kızılay Arşivi'nde mimarın çizimi mevcut olup, özel izin dilekçesi ile alınan çizim belgesi ekte mevcuttur.

Delfo Seminati'ye ait çizimde yapının planını anlamamıza yardımcı olacak detaylar yer almaktadır. Öncelikle yapı dikdörtgen planlı olup uzun kısmı 4 ve kısa kısmı 3 metre olarak belirtilmiştir. Tek katlı olarak planlanmış yapının üst örtü sistemi kırma çatıdır. Yapıya girişi sağlayan bir adet kapı planlanıp, bu kapı dikdörtgenin kısa kenarında ve cephenin orta kısmında konumlandırılmıştır. Çift kanatlı tasarlanan kapının alt kısmı düz orta gövdesi tam ve cam üzeri kafesli olarak düşünüldüğü çizimden anlaşılmaktadır. Kapının önünde bir veya iki basamaklı bir yükselti çizimde belli belirsiz görülmektedir. Giriş kapısı ile çatı arasında kalan kısma cam aydınlatma penceresi, üzeri kafesli olacak şekilde tasarlanmıştır. Kapının üzerinde düşünülen bu pencere, mekânın daha fazla doğal ışık alması için düşünülmüş olabilir. Yapının iki uzun duvarında da ortanmış şekilde karşılıklı iki adet pencere görülmektedir. Yapının zemin ile çatı başlangıcı arasındaki yüksekliği 3 metre, zemin ile çatının üst noktasına kadar olan yüksekliği ise 4 metredir. Dolayısıyla bir metre yüksekliğinde kırma çatı söz konusudur. Çatının orta noktasında eni 1,5 ve boyu 2 metre olarak gösterilmiş ek bir parça görülmektedir.

Genel itibariyle oldukça basit bir plan şemasına ve sade bir tasarıma sahip olduğu anlaşılan bu yapının inşa edilip edilmediğine dair elimizde bir delil maalesef bulunmamaktadır.

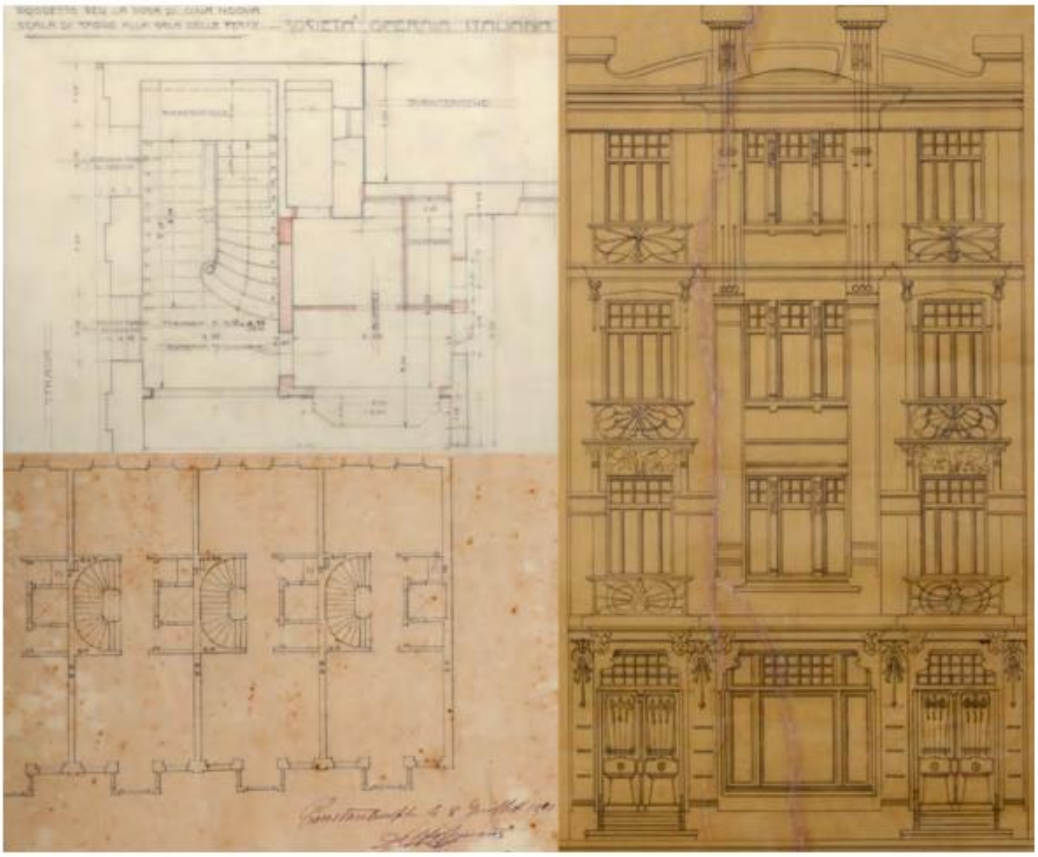
Çizimin yapıldığı kâğıt, Delfo Seminati'nin resmi yazışmalarda kullandığı şahsına ait antetli kâğıt olması açısından ve çizimin Delfo Seminati'ye ait olduğunu göstermesi açısından oldukça önemli bir belgedir.

Şekil 3.200: Delfo Seminati'nin 17 Ocak 1913 tarihli ameliyat odası çizimi. [231]

[231] Türk Kızılayı Arşivi (03.10.2023)

3.3.2. Delfo Seminati'ye ait İstanbul İtalyan Başkonsolosluğu Garibaldi Galerisi'nde Sergilenen Çizimler

Şekil 3.201: Delfo Seminati'ye ait Garibaldi Galerisi'nde sergilenen çizimler.[232]

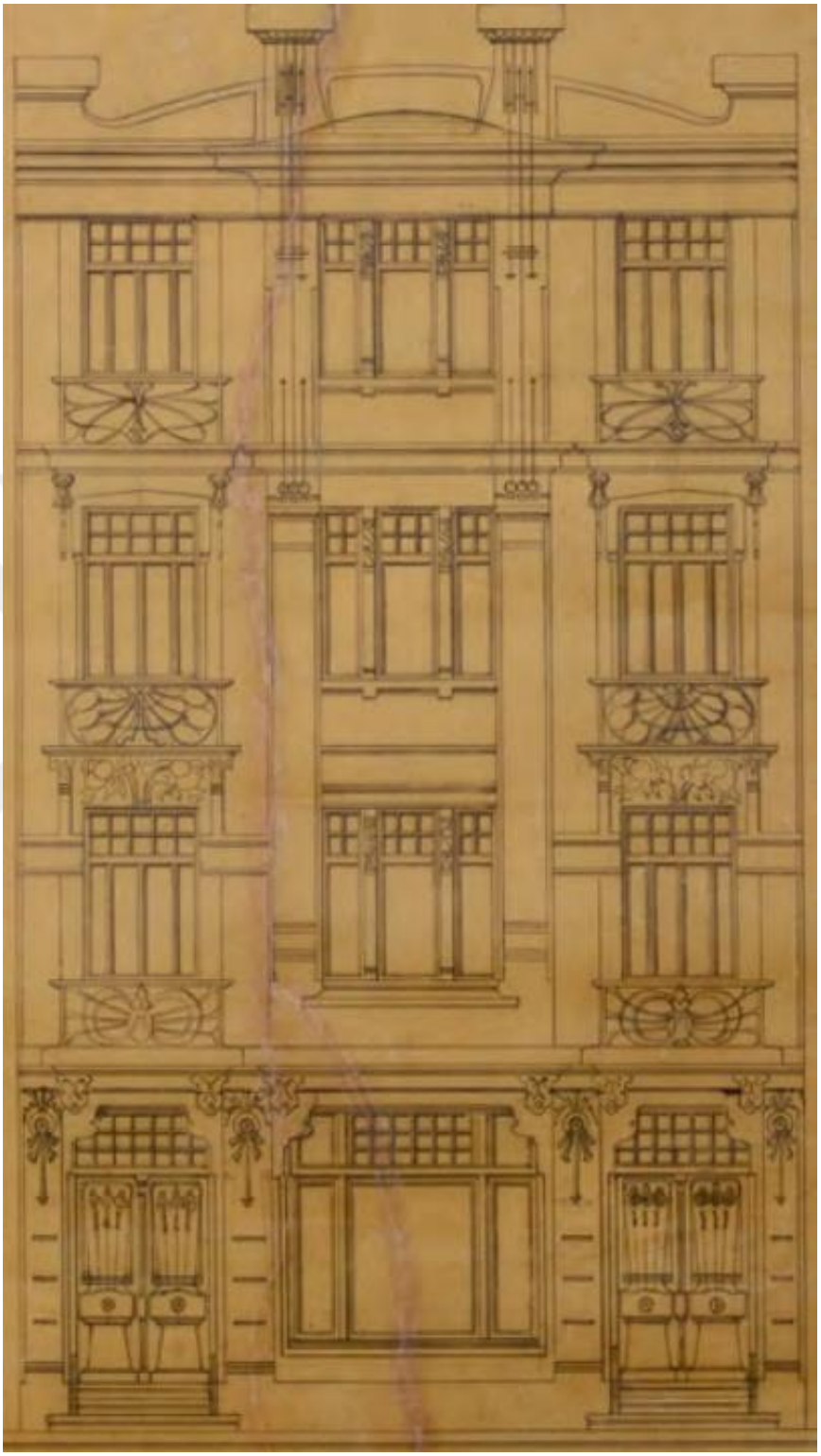
İstanbul Beyoğlu'nda 1863 senesinde kurulan Societa Operaia Italiana Mutuo Soccorso (İtalyan İşçi Yardımlaşma Derneği) için 1884 senesinde mimar Bernardo Bottarlini tarafında inşa edilen Societa Operaia di İstanbul binası 2014 senesinde TÜRSAB'ın (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) maddi desteğiyle kapsamlı bir restorasyon çalışmasına girmiştir. Bu restorasyon sırasında yapıda bulunan eserlerin korunması ve sergilenmesine karar verilmiştir. Eserlerin sergilenmesi için Şubat 2014'te İstanbul İtalyan Başkonsolosluk binası bünyesinde Garibaldi Galerisi

[232] Sedat Bornovalı, ''İstanbul'daki İtalyanlar'ın 150 Yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa' Operaia Garibaldi Galerisi'', **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.34.

açılmıştır. Binanın zemin katında yer alan galerinin açılmasına yine TÜRSAB destek göstermiştir.[233]

Bu esnada sergilenmek üzere derlenen eserleri heykeller, resimler, kitaplar ve yazılı/çizili arşiv belgesi niteliğini taşıyan belgelerden oluşan bir koleksiyon oluşturulmuştur. Bu eserlerin arasında incelemeler sonucu hem derneğin bir üyesi olan hem de dönemin İtalyan asıllı Levanten mimarlarından olan Delfo Seminati'ye ait üç adet mimari çizim de tespit edilmiştir. (Şekil 3.202.) Societa Operaia di İstanbul binasının restorasyonu sırasında, Garibaldi Galerisi'ne taşınmak üzere eserler toplanırken bahsi geçen Delfo Seminati'ye ait çizimlerin olduğu rulolar deforme olmuş bir vaziyette bulunmuştur. Fark edilmemiş olsaydı belki de atılacak olan çizimlerin olduğu rulolar üzerinde temizleme, yırtıklarını onarma ve düzleştirme gibi onarımlar yapılmıştır. Rulolar gerekli onarım ve müdahalelerin ardından incelenmeye alınmıştır. İncelemeler sonucu çizimlerin Mimar Delfo Seminati'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Çizimlerin orijinal mi yoksa başka bir çizimin kopyası mı olduğu ise netlik kazanamamıştır. Bulunan rulolar arasında üzerinde mimar Seminati'nin imzası ve tarih bilgisi olan üç orijinal çizimin yanı sıra yalnızca paraflı olan bir grup çizim daha ortaya çıkmıştır. İncelemelerin ardından Delfo Seminati'nin tam imzasının yer aldığı ve tarih bilgisi olan üç çizimin sergilenmeye uygun hale getirilerek teşhirine karar kılınmıştır. Çizimlerin en eski tarihlisi ile en yeni tarihlisi arasında 40 yıllık bir süre zaman aralığı olduğu tespit edilmiştir.[234]

[233] Sedat Bornovalı, ''a.g.e.'', s.2
[234] Sedat Bornovalı, ''İstanbul'daki İtalyanlar'ın 150 Yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa' Operaia Garibaldi Galerisi'', **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.12

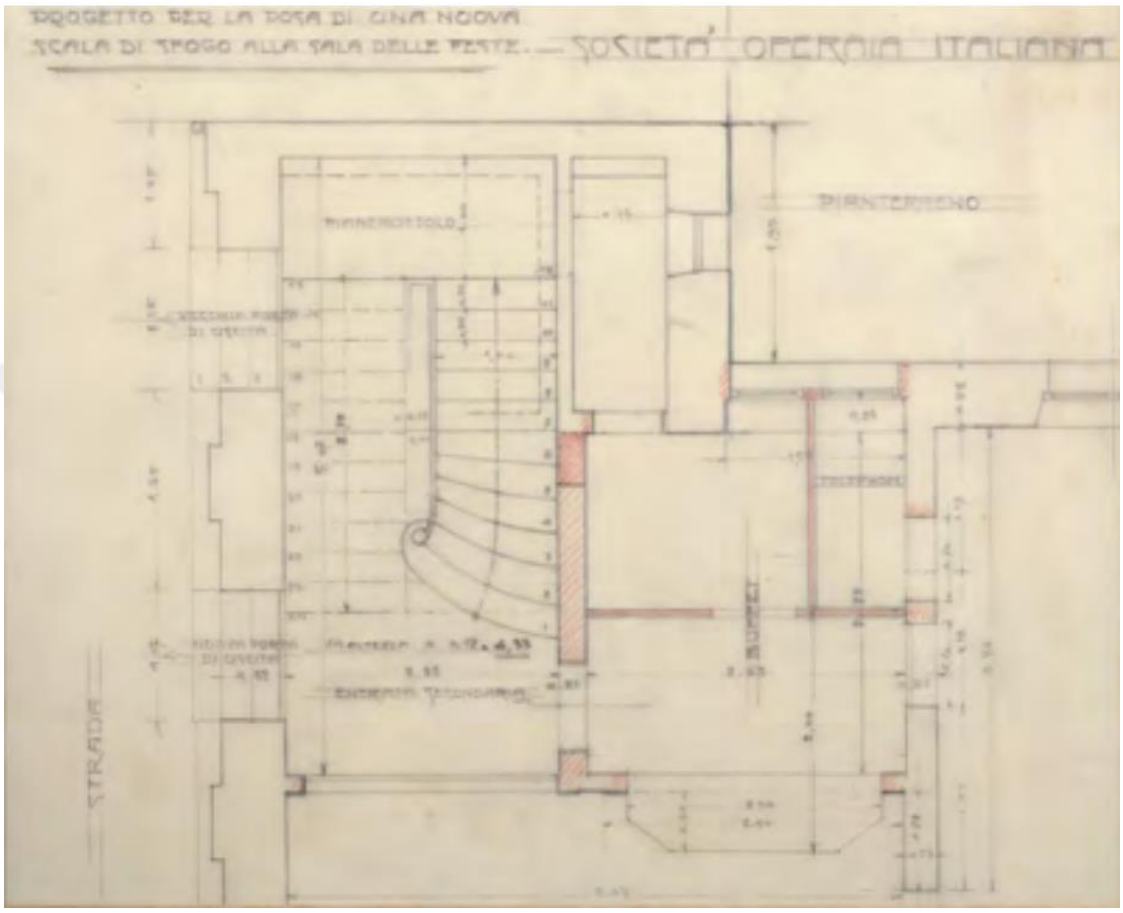

Şekil 3.202: Delfo Seminati'ye ait 22 Ekim 1909 tarihli cephe görüş çizimi.[235]

[235] Sedat Bornovalı, ''İstanbul'daki İtalyanlar'ın 150 Yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa' Operaia Garibaldi Galerisi'', **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.34

Şekil 3.203.'te Delfo Seminati'nin 22 Ekim 1909 tarihli cephe çizimi görülmektedir. Sayfanın ortasında yer alan yırtık izi, çizimin onarımdan önceki kötü durumunu anlamamıza olanak vermektedir. Yırtılan ve onarılan sayfadaki cephe çizimi dönemin mimari stilini yansıtan detaylarıyla kıymetli bir örnektir. Simetrik cephe düzenlemesinin hâkim olduğu apartman binası dört katlı olarak tasarlanmıştır. Cephe çiziminde anladığımız üzere zemin katı; birinci, ikinci ve üçüncü kattan daha farklı bir tasarıma sahiptir. Levantenlerin yoğun olduğu Beyoğlu bölgesinde, özellikle de İstiklal Caddesi üzerinde yer alan binaların zemin katının dükkân, mağaza kullanımın uygun, üst katlarının ise konaklamaya uygun tasarımları düşünüldüğünde bu çizimde görülen cephe düzenlemesi de zemin katın işyeri olarak düşünülerek tasarlanmış olma ihtimalini aklımıza getirmektedir. Zemin katın cephe düzenlemesinde ortada geniş ölçekli bir pencere ve iki yanda birbiriyle aynı tasarıma sahip iki ana kapı yer almaktadır. Kapıların zeminden birkaç basamakla yükseltilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kapıların ve pencere kısımlarının üstünde kare kafesli aydınlatma pencereleri yer almaktadır. Kapının üzerindeki detaylara baktığımız zaman aklımıza dönemin yapılarında gördüğümüz ahşap veya döküm malzemeden üst kısmı cam bölmeli ve üzeri dökümden kıvrımlı hatlarla oluşturulmuş kafes tasarımlı kapıları gelmektedir. Kapıların iki yanında hemen zemin katla birinci katı ayıran cephe silmesinin altında yer alan kabartmalar görülmektedir. Kabartmaların detayları maalesef net anlaşılamamaktadır. Birinci ve ikinci kat aralarında cephe silmesi olmadan kesintisiz devam ettirilmiştir. İkinci kattan sonra üçüncü katı ayıran bir cephe silmesi daha mevcuttur. Birinci, ikinci ve üçüncü katlarda cephede ortası daha geniş tutulmuş üçer tane pencere düzenlemesi söz konusudur. Pencerelerin ölçekleri ve konumları simetrik özelliktedir. Bütün pencerelerin üstlerinde kare kafesli aydınlatma penceresi görülmektedir. Ortadaki geniş pencerelerin iki yanında çatıya kadar uzanan sütun görünümlü cephe tasarımı yapılmıştır. Zemin üzerindeki her katta, iki yanda yer alan pencerelerin alt kısımlarına Art Nouveau stiline uygun kıvrımlı bezemeler yapılmıştır. Bu süsleme unsurları döküm malzemeden yapılacak şekilde düşünülmüş olabilir. Aynı katta bulunan yan pencerelerin altındaki motifler aynı tutulmuştur. Fakat her katta farklı motifler düzenlenmiştir. Çatı üzerinde kıvrımlı forma sahip bir çatı silmesi söz konusudur. Cephenin iki yanında çatıya doğru uzanan sütun formlu

tasarımdan binanın bitişik nizama uygun olarak tasarlandığı yorumunu çıkarabiliriz. Genel itibariyle cephe düzenlemesinde Art Nouveau stiline çağrışım yapmaktadır.

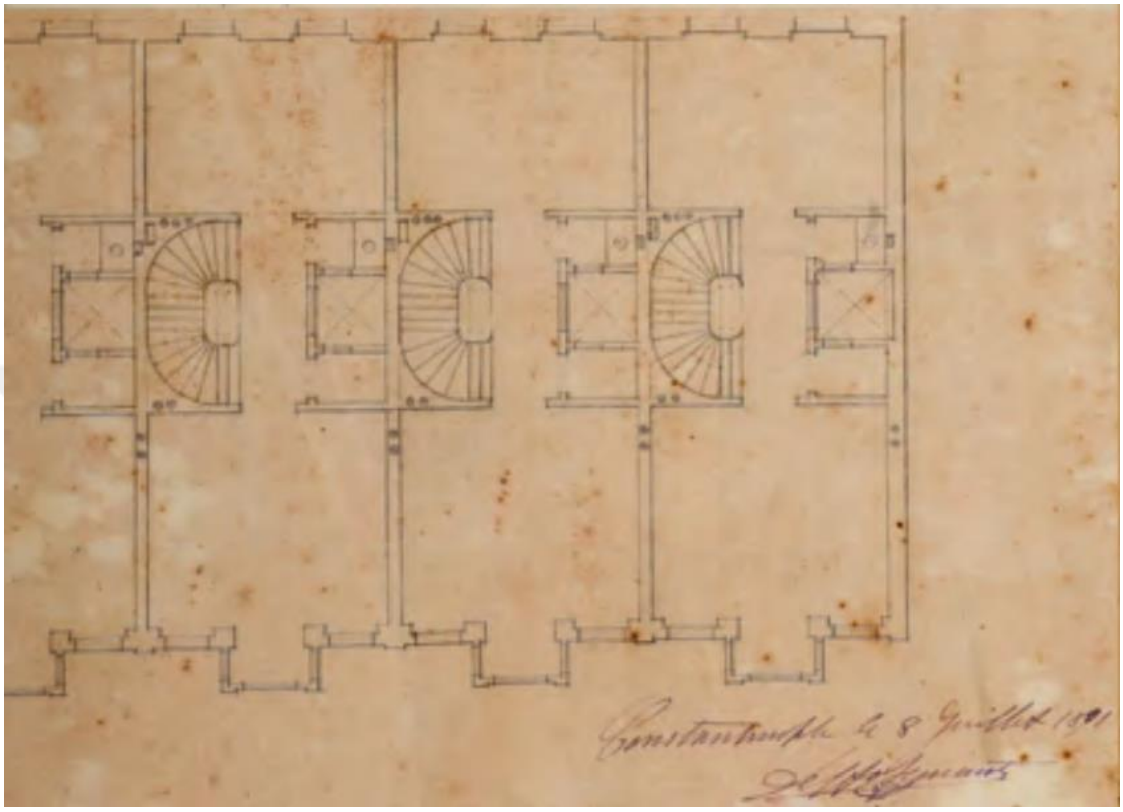

Şekil 3.203: Delfo Seminati'ye ait 1 Kasım 1930 tarihli plan çizimi.[236]

Şekil 3.204.'de yer alan çizim 1 Kasım 1930 tarihlidir. Sağ üst köşede Art Nouveau stiline uygun yazı karakterinde ''Societa Operaia'' yazısı görülmektedir. Dolayısıyla bu çizimin Societa Operaia di İstanbul binası için hazırlandığını anlamaktayız. Solda büyük harflerle İtalyanca sokak anlamına gelen ''STRADA'' yazmaktadır. Sol köşede geniş bir mekân alanını gösteren bölümde büyük harflerle İtalyanca zemin tabakası anlamına gelen ''PIASTERRENO'' yazmaktadır. Buna dayanarak çizimin zemin katıyla ilişkilendirilmesi olağandır. Sol üst kısımdaki yazı incelendikten sonra Societa Operaia binasının büyük salonuna geçiş için düşünülen yeni bir merdiven proje çizimi olduğu anlaşılmıştır. Sayfadaki yazı karakterleri genel itibariye Art Nouveau

[236] Sedat Bornovalı, ''İstanbul'daki İtalyanlar'ın 150 Yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa' Operaia Garibaldi Galerisi'', **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.34

stilindedir. Yapının restorasyon sürecindeki incelemeleri sonucu bu merdiven projesinin yapıya uygulanmadığı sonucunu vermiştir.[237]

Şekil 3.204: Delfo Seminati'ye ait 8 Temmuz 1891 tarihli plan çizimi.[238]

Şekil 3.205.'de Delfo Seminati'ye ait 8 Temmuz 1891 tarihli çizim yer almaktadır. Societa Operaia di İstanbul binasından bulunmuş, Delfo Seminati'ye ait olduğu tespit edilen en eski tarihli çizimdir.[239] Çizimin maalesef sol kısmının düzgünce kesilmiş olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla çizimin eksik kısmı tahrip olarak ayrılmamıştır. Çizimin bir ev planı olduğu düşünülmektedir. Katlar arası ulaşımı sağlayan merdiven ''U'' planlıdır. Merdivenin arka kısmında yer alan bölüm asansörün kovasını / boşluğunu göstermektedir.

Societa Operaia di İstanbul binasının 2014 tarihli restorasyonu sırasında bulunan ve daha sonra onarımları yapılarak teşhirine karar kılınan bu üç çizim, üzerlerinde tarih

[237] Sedat Bornovalı, ''İstanbul'daki İtalyanlar'ın 150 Yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa' Operaia Garibaldi Galerisi'', **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.13
[238] Sedat Bornovalı, a.g.e., s.34
[239] Sedat Bornovalı, a.g.e., s.13

ve mimarın imzasını taşıması açısından, cephe çiziminde mimarın sanat anlayışını görüp yorumlamamıza olanak vermesinden dolayı oldukça önemlidir. Maalesef Delfo Seminati'ye ait günümüze ulaşabilmiş çizimler oldukça azdır. Bu sebepten de bulunan her bir çizim ayrı önem arz etmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME ve KARŞILAŞTIRMA

4.1. 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başında Osmanlı'da Etkin Levanten Mimarların Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri ve Etkinlikleri

Levantenler, Osmanlı'da ikamet eden yabancı uyruklu kesime verilen isimdir. Levantenleri sadece mimarlar değil, doktor, eczası, kuyumcu gibi farklı meslek dallarından insanlar oluşturmaktadır. Osmanlı Levantenlerinin büyük çoğunluğunu İtalyanlar oluşturmaktadır. Tanzimatla birlikte Rum ve Ermeni asıllı mimarlar tarafından Batılılaşma etkisinin görüldüğü yapıların inşatları söz konusudur. 19. yüzyılda ise eğitimli, mimarideki yapım teknikleri, sanat üslupları ve bezeme programı gibi gelişmeleri takip edip yapılarda uygulayabilecek mimarlara ihtiyaç duyulması sonucu Levantenlerin Osmanlı'daki etkinlikleri artmaya başlamıştır. Evvelinde usta-çırak ilişkisi ile yetişen mimar ve kalfalar söz konusuyken 19. yüzyılda eğitimli mimarlara, mimarideki yeniliklerden dolayı ihtiyaç artmıştır. Özellikle Milano'da bulunan Brera Akademisi ve Paris'teki Beaux-Arts dönemin Batılı anlamda eğitim veren önemli akademileridir. Levantenler ve dönemin İstanbul'unda yaşayan gayrimüslim halkın kent içindeki yoğunlaştığı bölgeler olarak Beyoğlu ve Galata yaygın olarak bilinmektedir. Delfo Seminati'nin hayatı hakkında bilgiler verdiğimiz tezin birinci bölümünde de Şişli'deki Pangaltı semti hakkında bilgi verirken zamanla artan Levanten nüfusla bölgenin şekillenişinden bahsedilmişti. 19. Yüzyılda artan yapı ihtiyacını karşılamaya yetecek sayıda ve yetide Türk mimarın olmamasıyla ihtiyaç duyulan talebe Levanten mimarlardan karşılanmıştır.

Tanzimatla birlikte etkinlikleri artan İtalyan mimarlar arasında, kentin değişen yeni mimarlık anlayışında önemli rollere sahip isimlerden bahsedebiliriz. İtalyan kökenli mimarlardan; D'Aronco, Bottarlini, Vallaury, Edoardo De Nari, Fossati, Semprini, Breschi ve Stampa bu isimlerden sadece birkaçıdır. İstanbul'da 1912 senesine, 130

adet serbest mimarlık ofisi tespit edilmiştir.[240] Müteahhit-Mimar olarak faaliyet gösteren çok sayıda Levanten'le birlikte Eklektik-Seçmeci ve Art Nouveau üslupta apartman, mağaza, iş hanı, konut, saray, köşk ve eğitim yapıları İstanbul ve Osmanlı'nın diğer kentlerinde zengin örneklerle karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Osmanlı'nın Kozmopolit Yapısının Mimari Yapılar Üzerine Yansımaları

Batıda ve doğuda geniş topraklara yayılan Osmanlı'nın her zaman farklı ırklara ve dinlere mensup tebaası olmuştur. Ancak Batılılaşma döneminde bu kozmopolit yapı kendini daha güçlü ifade etmiştir. Tanzimat Fermanı ile başlayan ve Islahat Fermanı ile devam ettirilen yenilikler doğrultusunda Osmanlı'da yaşayan gayrimüslimlere yeni hak ve özgürlükler verilmiştir. Alınan kararlar doğrultusunda mimarlığa etkisi açısından bizi en çok ilgilendiren yenilik miras bırakabilme ve mal edinebilme hakkıdır. Verilen bu haklar neticesinde gayrimüslim halk tarafından verilen yeni iş yeri ve konut siparişleri mimarlık faaliyetlerini hareketlendirmiş ve talep doğrultusunda Batılı tarzda yapılar ortaya çıkmıştır. Daha önce ele aldığımız Kostaki Konağı bu durum için verilebilecek en güzel örneklerden birisidir. Banker ve tüccar Konstantin Kabayanidis tarafından Delfo Seminati'ye konak olarak inşa ettirilen Kostaki Konağı'nda, yurt dışından ithal edilmiş yapı malzemelerine ve dönemin İstanbul yapılarını andıran cephe düzenlemesine değinmiştik. Konut yapısı olarak inşa edilen konak İstanbul'daki kasır ve köşk yapılarıyla karşılaştırılacak kadar başarılı bir mimari örnektir. Bu yapının Trabzon'da, yani Anadolu'da inşa edilmiş olması da İstanbul'daki mimari değişimin Osmanlı topraklarında yakaladığı beğeninin bir göstergesidir. Hıdiv Kasrı yapısı da Mısır Hidiv'i, Abbas Hilmi Paşa'ya ait koru üzerine özel sipariş doğrultusunda inşa edilmiştir. Art Nouveau tarzındaki yapı Boğaziçi sahil yalılarını andırır duruşuyla Çubuklu sırtlarında yer almaktadır. Hıdiv Kasrı haricinde Abbas Hilmi Paşa'nın annesi Prenses Emine Hanım'ın Bebek'te inşa ettirdiği Hıdiva Sarayı

[240] Esra Yeteroğlu, ''Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi'', **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,** 2015, s.10

da İtalyan bir mimar olan Antonio Lasciac tarafından tasarlanmıştır.[241] İki yapı da İtalyan mimarlar tarafından Bürokratik makama sahip Hıdiv ailesi için özel siparişler yapılmıştır. İstanbul'da ikamet eden Fransız, İtalyan, İngiliz ve Ermeni tebaalar için yapılmış başkonsolosluklar ve eğitim binaları da Osmanlı'nın kozmopolit yapısıyla ilişkilidir. İngiliz Konsolosluğu tarafından eğitim binası olmak üzere Delfo Seminati'ye sipariş edilen Nişantaşı Anadolu Lisesi bunun bir örneğidir. İtalyan Konsolosluğu, İsveç Konsolosluğu, Societa Operaia di İstanbul binası Osmanlı'daki kozmopolit hayatın erken dönem örnekleridir. Özellikle Societa Operaia (İtalyan İşçi Derneği) binası İstanbul'da ikamet eden İtalyanların o dönemdeki sosyal hayatlarının geçtiği uğrak bir yerdir. Özellikle Galata ve Beyoğlu bölgesinde batılı hareketlerin zengin örneklerini görmek mümkündür.

4.3. 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başında Osmanlı'da Mimari Yapılarda Görülen Sanat Üslupları ve Bezemeler

19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında Osmanlı'da mimari yapılarda Batılı üslupta yapılmış örnekler oldukça fazladır. Özellikle Osmanlı topraklarındaki gayrimüslim nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu'nda dönemin Levantenleri tarafından yapılmış birçok yapı bölgenin mimari profilini oluşturmaktadır. Lakin geç dönem Osmanlı mimarisinde görülen Batılılaşma etkileri bir günde ortaya çıkmamıştır. Osmanlı'da özellikle mimarideki bu batılılaşmanın başlangıç noktası olarak Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin, 1720 senesinde Paris'e gönderilmesi önemlidir. Toplumun beğenisini kazandıkça mimari yapıların plan ve cephelerinde de Batılı hareketler kendine yer açmaya başlar. Geç dönem Osmanlı camilerinde Sinan'ın geliştirdiği ve Osmanlı Klasik Üslubu olarak kabul gören üsluptan uzaklaşılarak Barok, Rokoko ve Ampir üsluplarından izler taşıyan örneklerle karşılaşmaktayız. Tophane'de II. Mahmud tarafından Krikor Balyan'a inşa ettirilen Ampir üslubun görüldüğü Nusretiye Camii (1823-1826), Barok üslubun görüldüğü Mimar Mehmet Tahir Ağa tarafından yapılan Üsküdar Ayazma Camii (1758-1761) ve Garabet Balyan tarafından yapılan Dolmabahçe Camii (1852-1854) örneklerine Pertevniyal Valide Sultan Camii (1867-1871), Ortaköy Camii (1853) ve dahasını ekleyebiliriz. Dini yapıların yanı sıra Sultan

[241] Müjde Dile Gümüş, **''İstanbul Art Nouveau'su''**, Albaraka Yayınları, Ocak 2023, s.35

II. Mahmud'un Kriko Baylan'a 1827-1829 yıllarında yaptırdığı Selimiye Kışlası da Batılı üslup özellikleri taşıyan bir kamu yapısıdır. Özellikle başkent İstanbul'daki saray, köşk ve kasırlarda da batılı sanat akımlarını yansıtan mimari tasarımlarla kent yeni, modern, Avrupai yapılarla şekillenmeye devam etmiştir. Sivil mimarlık eserleri içinde Şale Köşkü, Yıldız Porselen ve Çini Fabrikası ve Yaveran Köşkü gibi örnekler verebiliriz. Cumhuriyet'in kuruluşu ve Ulusal Mimarlık dönemine kadar Batılı üslupların devam ettirildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca eklektik-seçmeci üslup dediğimiz, bir yapıda birden fazla sanat akımından yararlanılarak oluşturulan mimari tasarım, plan, bezeme programına sahip örneklerde oldukça fazladır. Bütün bu gelişmelerle Osmanlı 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında gördüğümüz Batılı üsluptaki mimari eserlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. 19. yüzyılda, Tanzimat'tan önce başlayan Batılılaşma etkisiyle inşa edilmiş yapılarda yabancı mimarlar daha etkin olurken, Osmanlı mimarları azınlıkta kalmıştır. 19. yüzyılda Art Nouveau üslubu kendini göstermeye başlamıştır. Bu üslubun Osmanlı'daki en önemli temsilcilerinden birisi mimar Raimando D'aronco'dur. Beşiktaş'ta bulunan ve D'aronco'nun 1887'de inşa ettiği Şeyh Zafir Türbesi, Art Nouveau stilini yansıtan güzel bir mimari yapı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla 19. yüzyılın Osmanlı mimarisinde görülen Batılı üsluplu cephe tasarımlarının Tanzimatla birlikte artışı söz konusudur. Değişen bürokrasi ve sosyal hayatla farklı yapı tipleri; iş hanları, bankalar, apartmanlar, tiyatro ve mağaza mekanları inşa edilmiştir. İnşa tekniklerinde görülen yeni gelişmelerde bu yapılar üzerinde uygulanmıştır. Örneğin ahşap konutlar yerini kâgir yapılara bırakmaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonuna doğru betonarmenin ilk örnekleri kendini göstermeye başlamıştır. Sanayi devrimi ile seri üretim ile elde edilen yapı malzemelerinde artışla döküm malzemelerin kullanımı artmıştır. İlerleyen dönemlerde yapılarda asansör kullanımı, elektrikli ısınma ve telefon hattı gibi teknik gelişmeler görülmeye başlamıştır. Delfo Seminati'nin inşa ettiği Nişantaşı Anadolu Lisesi'ni ele alırken yapının başkent İstanbul'daki ilk betonarme yapı olma özelliğine, Hıdiv Kasrı'nı incelerken de yapının içinde bulunan iki adet asansöre, yapının elektrik kullanımı için sahil tarafına kurulmuş jeneratörlerin bulunduğu alana değinmiştik ve İsveç Araştırmaları Enstitüsü hakkındaki bölümde de yapıya çekilen telefon hattına değinmiştik.

Geç dönem Osmanlı mimari eserlerinin korunması ve günümüze ulaşmasında yaşanan sorunları beşerî ve doğal unsurlar olmak üzere iki açıdan değerlendirebiliriz.

Osmanlı'nın son dönemlerinde imparatorluk birçok açıdan sıkıntı içerisindeydi. Osmanlı, Fransız İhtilali'yle birlikte ortaya çıkan milliyetçilik düşüncesi nedeniyle toprak bütünlüğünü kaybetmekteydi. Eğitim alanında, askeri alanda, sanayi ve bilim alanlarında maalesef geri kalınmıştı. Yapılan reform ve ıslahatlar sonucu ilerleme katedilmiş olsa bile yeterli değildi. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sonucu ortaya çıkan sömürgecilik Osmanlı'yı zor durumda bırakıyordu. İmparatorlukta rejim değişikliğine duyulan ihtiyaç her gün kendini daha fazla belli etmekteydi. Sancılı bir devrin ardından İmparatorluk yerini Türkiye Cumhuriyet'ine bırakmıştı. Lakin Cumhuriyet'in kurulmasına dek geçen sancılı süreçler kentlerde tahribatlara yol açmaktaydı. İmkansızlıklar içinde ve büyük bir azimle kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında kaynakların yetersizliğinden dolayı âtıl kalan yapılar söz konusuydu. Kültür mirası açısından önemli ve korunması gereken yapıların tespitleri zaman içinde yayılarak yapılmıştır. Bu süreç yapıların ihtiyaç duyduğu onarımların gecikmeli olarak gerçekleşmesine sebep olmuştur. Devlet ve devlet kurumlarına devredilen yapılar, kullanım alanları değişen ve el değiştiren yapıların geçirdikleri bu süreçlerde yapılarda uygulanan yeni düzenlemeler özgünlüklerini yitirmeleri konusunda tehdit oluşturmaktaydı. Örneğin Kostaki Konağı'nın eğitim amaçlı kullanıldığı dönemde yapının odaları derslik olarak tekrar düzenlenmiştir. Bu durum yapının orijinal haline bir müdahale olup özgünlüğünü yitirmesine sebebiyet vermiştir. Yahut Hıdiv Kasrı'nın devlete geçtikten sonra bir müddet nasıl kullanılacağına dair karar verilemediği için âtıl kalması yapıda tahribatlara yol açmıştır. Zamanla şehirlerdeki nüfusun artması ve buna bağlı olarak yeni bina inşaları eski yapılara tehlike oluşturmaktadır. Özellikle bitişik nizamdaki yapılar için bu tehlike daha fazladır. Bunlar beşerî etkenler olarak karşımıza çıkan sorunlardır.

Doğal sebeplerden kaynaklı tahribatlar arasında yapıların günümüze ulaşmasında ve korunmasında karşımıza çıkan sorunların başında doğal afetler yer alır. Şiddetli yağış, dolu, rüzgâr gibi doğal unsurlar yapıların cephelerinde tahribatlara sebep olmaktadır. Cephedeki tahripler özellikle kabartmalı duvar bezemelerinde bozulmalara yol

açmaktadır. Yağmurdan dolayı eski binalarda su alma ve rutubet sorunları da söz konusudur. Özellikle eski yapılarda su tahliyesindeki yetersizlik oldukça fazladır. Bu durumda yapının su alması, taşıyıcı sistemlerdeki demirlerde paslanma, duvar örgüsünde rutubet gibi sorunlara sebep açmaktadır. Rutubet duvar bezemeleri için de tehdit oluşturan bir unsurdur. Kagir yapılar haricinde Asaduryan Evi gibi ahşap yapılarda nem sorununda ciddi anlamda etkilenmiştir.

4.4. Delfo Seminati'nin Eserleri Hakkında Genel Değerlendirme

Bu tez çalışması kapsamında yapılan araştırmalar sonucu Delfo Seminati'ye ait eserler arasında mimar tarafından inşa edilmiş yapılar, mimar tarafından gerçekleştirilen onarım-restorasyon projeleri, hayata geçirilmemiş proje çizimleri ve mimari restitüsyon çizimleri katalog haline getirilerek ele alınmıştır. Seminati'nin eserleri 19.yüzyıl sonlarına ve 20. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Delfo Seminati'nin üzerinde çalışmalar gerçekleştirdiği Hıdiv Kasrı, mimarı olduğu Kostaki Konağı, Asaduryan Evi ve Nişantaşı Anadolu Lisesi yapılarında dönemin güncel yapım teknikleri, alt yapı sistemleri ve dönemin mimari üslubunu yansıtan cephe düzenlemeleri-bezeme uygulamalarını görmekteyiz. Delfo Seminati'nin İsveç Araştırmaları Enstitü binası için uyguladığı projede yapıyı daha fonksiyonel hale getirmeyi amaçlayan düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Societa Operaia di İstanbul binası için hazırladığı, yaptığımız inceleme sonucu proje olarak kaldığı ve uygulanmadığı anlaşılan zemin kattan üst kata ulaşımı sağlayan merdiven planını inceledik. Çizimdeki yazı stilinin Art Nouveau tarzında oluşuna da dikkat çektik. Osmanlı Hilal-i Ahmer cemiyeti için hazırladığı ameliyathane çizimi ile Societa Operaia di İstanbul binasının restorasyonunda keşfedilen Şekil 3.203.'de görülen cephe tasarımı çizim üzerinden değerlendirilmiştir. Seminati'nin mimarlık ve sanat anlayışı hakkında daha fazla bilgi edinebilmek için yapılar ve çizimler birlikte incelenmiştir.

4.4.1. Delfo Seminati'nin Yapılarının Mimari ve Plan Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Delfo Seminati'nin yapılarında farklı yapım teknikleri ve malzeme kullanımlarına rastlamaktayız. Yapıları arasında kagir yapım tekniği, betonarme yapım tekniği, tuğla yığma, ahşap konstrüksiyon gibi farklı inşa teknikleri görülmüştür. Hıdiv Kasrı, Kostaki Konağı, Nişantaşı Anadolu Lisesi ve Asaduryan Evi'nin hepsinde de işlevsel olarak düşünülmüş bodrum katı söz konusudur. Yapıların üst örtüsünde bağımsız kubbeli kule uygulamaları karşımıza çıkmaktadır. Kostaki Konağı'nda görülen bu kubbeler Rus mimarisini anımsatırken Hıdiv Kasrı'nda görülen kule mekanları Neo-Klasik üsluba daha yakındır. Kubbeli mekanlar yapı içlerinde kullanım fonksiyonlarına göre şekillenmiş odalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Hıdiv Kasrı ve Kostaki Konağı'nda kullanılan malzeme ve tasarım açışından bu kulelerin en güzel örneklerini görmekteyiz. Ahşap konstrüksiyonla inşa edilmiş Asaduryan Evi'nde de çatı üzerinde bağımsız bir kütle mekânı olarak yükselen alçak tavanlı kule alanı Seminati'nin tarzına benzerlik göstermektedir. Yekpare kırma çatılı üst örtüsüyle karşımıza çıkan Nişantaşı Anadolu Lisesi'nde ise böyle bir uygulama söz konusu olmamıştır. Bunun sebebi bahsettiğimiz bu üç yapının konut olarak kurgulanırken Nişantaşı Anadolu Lisesi'nin eğitim amacı için inşa edilmiş bir yapı olmasıdır. Lise binasının zemin katında iki kat yüksekliğinde mekanıyla oluşturulmuş spor salonu yapının kullanım şekli düşünülerek kurgulandığını göstermektedir. Bu mekânın yapının inşa edildiği plan kurgusuyla günümüze gelmiş olması önemlidir. Spor mekanının tavan örtüsünde gördüğümüz kasetlere bölünmüş tavan düzenlemesi, Kostaki Konağı iç mekân odalarının tavanında alçı malzeme ile yapılan ve Hıdiv Kasrı'nın salon mekanlarında ahşap ile yapılmış kaset uygulamasını anımsatmaktadır. Şekil 3.203.'de Delfo Seminati'nin cephe çizimi olarak günümüze gelen eserde de zemin kat üzerinde yükselen üç katlı bir apartman binası tasarımı görülmektedir. Zemin katın cephe tasarımından yapının zemininin mağaza-dükkân olarak, üst katların ise konut olarak kurgulandığı yorumu yapılabilir. Zemin katın iki yanında bulunan birbiriyle aynı tasarıma sahip kapılardan birisi zemin kattaki mağazaya diğeri ise konutlara ulaşımı sağlayacak şekilde düşünülmüş olabilir. Ayrıca zemin katın cephesinde ortada yer alan geniş pencere mağaza içinin dışarıdan görülebilmesi için

kurgulanmış olma ihtimalini aklımıza getirir. Bunlardan yola çıkarak yapıların inşasında Seminati'nin yapının kullanım amacı doğrultusunda fonksiyonellik kurgusuyla yapıları tasarladığı sonucuna varılabilir. Yapı inşalarının yanı sıra İsveç Araştırmaları Enstitü binasında kabul edilen proje teklifiyle çalışma yapmış olması, mimarın yapıları daha kullanışlı hale getirme konusunda başarılı olduğunu göstermektedir. Hilal-i Ahmer Cemiyeti için hazırladığı ameliyathane proje çiziminde de süslemesiz, sade bir yapı tasarımı görmekteyiz. Bezeme açısından yalın olan yapıda iç mekânın doğal ışıktan yararlanabilmesi için kurguladığı pencereler fonksiyonelliğin öncelikli düşünüldüğünü göstermektedir. Lakin Hıdiv Kasrı'nda ve Kostaki Konağı'nda fonksiyonelliğin haricinde yapıların tasarım kurguları, kullanılan yapı malzemeleri, iç mekân süsleme programında büyük bir incelik ve kullanılan malzeme ve bezemede zengin çeşitlilik dikkat çekmektedir. Mimarın çalışmalarını sürdürdüğü yıllarda Osmanlı'da İtalyan Levanten mimarlara ait birçok bağımsız mimarlık ofisi bulunmaktaydı. Dolayısıyla sipariş edilen yapıların inşası için baninin ayırdığı bütçe de yapının inşa sürecinde kullanılacak malzeme, plan, süsleme detaylarına etkilidir. Hıdiv Kasrı ve Kostaki Köşkü anıtsal özellikteki iki yapıyken diğer bahsettiğimiz yapılar orta ölçekli, özel siparişler üzerine yapılmış daha az süsleme programına sahip yapılardır.

4.4.2. Delfo Seminati'nin Yapılarının Bezeme ve Sanat Üslupları Açısından Değerlendirilmesi

Üzerinde durduğumuz dönem itibariyle Eklektik-Seçmece üslup dediğimiz, Batılı akımların bir arada yorumlandığı mimari örnekler oldukça yaygındır. Hıdiv Kasrı'nın mimari kurgusunda Neoklasik İtalyan yapılarını andıran bir kurgu veya üst örtüsünde görülen kuleli mekanların yanı sıra yapı genel itibariyle Art Nouveau üslubunun bir örneği olarak dönemi içinde yer almaktadır. Döküm malzemeye verilmiş formlar arasında kıvrımlı geometrik ve bitkisel bezemelerin en güzel örneği kasrın giriş kapısında karşımıza çıkmaktadır. Buna benzer bir süsleme programını Asaduryan Evi'nin giriş kapısında cam bölmenin üzerinde görmekteyiz. Cephe içlerinde bitkisel ve hayvan figürleriyle oluşturulmuş kabartmalar, Hıdiv Kasrı'nda bulunan, Hıdiv'in banyo ve tuvaletinde yer alan özel üretilmiş çiniler ile giriş kat tuvaletinde yer alan

çiniler, Art Nouveau üsluplu bezeme unsurlarıdır. Hıdiv'in banyosunda stilize edilmiş kuğu formundaki musluk başlıkları, tavanında yer alan vitray aydınlatma penceresi, kapıların bitkisel bezemeli, renkli boyalı kısımları, zemin kat ile birinci kat arası ulaşımı sağlayan asansörün döküm malzemeden kafesi, çatı kat ile kuleler arasında ulaşımı sağlayan asansör kafesinin üzerinde döküm malzemeden yapılmış yaprak motifleri birer Art Nouveau bezeme örneği olarak karşımıza çıkar. Kurbağalı havuzun iki yanında yer alan sütun başlıklarında ve duvarların üst kısmında yer alan kabartmalı hayvan figürleri; dış cephede dolaşan kıvrık dallar ve çiçeklerle oluşturulmuş taş kabartmalı cephe bezemeleri yapıya zenginlik katan bezeme unsurlarıdır. Kostaki Konağı'nda iç mekân süslemelerinde yine stilize bitki ve hayvan kompozisyonları olduğu gibi Antik Yunan tanrıçaları da betimlemeleri görülür. Kostaki Konağı'nın zemin katındaki bekleme salonunda yer alan, iki tarafından kıvrım yaparak çıkılan balkon tasarımı bir bütün halinde Art Nouveau stilini yansıtmaktadır. Konağın kapısına ulaşımı sağlayan mermer merdivenin başında döküm malzemeden yapılmış vazo, bahçede yine döküm malzemeden yapılmış heykel önemli süsleme elemanlarıdır. Asaduryan Evi'nin çatısı üzerinde yükselen kısa kule üzerinde üç yönde çivi ile kakılarak yerleştirilmiş Art-Nouveau çiniler görülmektedir. Asaduryan Evi'nde diğer bir bezeme unsuru ana giriş kapısının yanındaki pencere bölmesini kapatan Art Nouveau üsluplu korkuluktur. Kapının pencerelerinde farklı stillerde kemerler kullanılmıştır.

SONUÇ

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında Osmanlı'daki mimarlık faaliyetlerinde git gide artan bir hareketlilik görülmektedir. Özellikle büyük depremlerden etkilenen İstanbul'da kentin sürekli yenilenme ihtiyacı söz konusuydu. Saraylar, kasırlar, konaklar, köşkler, apartmanlar ve Osmanlı bürokrasisinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda yeni tip kamu yapıları da kentin mimari profilinde klasik döneme damga vuran camiler kadar etkili olmaya başlamıştır. Eski yerleşim yerleri üzerinde yapılan mimarlık faaliyetlerinin yanı sıra kentte artan nüfusla birlikte oluşturulan yeni yerleşim yerlerinde de ciddi anlamda imar faaliyetleri gerçekleştirilmekteydi. Tanzimat ile başlayan ve Islahat Fermanı ile genişletilen gayrimüslimlere tanınan haklar da bu yeni yerleşim yerlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Sanayi devriminin de etkisiyle yeni tekniklerin yapılarda uygulandığını görmekteyiz. Bu yeniliklere örnek betonarme inşa tekniğinin ilk uygulamaları, yapıların ısınma ve sıcak su ihtiyacı için kalorifer ve jeneratör kullanımları, asansör kullanımları gösterilebilir. Ayrıca sanayileşme ile hızlı ve çoklu üretim imkanının gelişmesiyle yapılar için teknik malzemeler üreten belli başlı firmalar karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu seri üretim imkânı beraberinde sanatsallıktan uzaklaşma endişesi getirmiş ve böylece Art Nouveau sanat akımının ortaya çıkışını sağlamıştır. Ancak Art Nouveau öncesinde beğenilen mimari üsluplar da terkedilmemiş, yapılarda sıklıkla seçmece bir üslup uygulanmıştır.

Yapıların inşa malzemelerinde, iç dekorasyonlarında kullanılan mobilyalarında ve seramik gibi küçük unsurlarında özel üretim bu dönem oldukça yaygındır. Yapılar için sipariş edilen bu malzemelerin yurt dışından ithal olarak getirildiğine dair nakliye belgeleri arşivlerde karşımıza çıkabilmektedir. Zaman zaman bu belgeler üzerinden siparişi alan ve üreten firmaların, malzemelerin getirildikleri ülkelerin bilgilerine ulaşılması oldukça önemlidir. Ancak bu tarz belgelere nadiren elimize geçmektedir. Bu araştırma konusunda dahil olan yapılarda da yurt dışından ithal edilerek getirilmiş inşa malzemelerine ve dekoratif objelere değinmiştik.

Artan talep karşısında yeterli sayıda Türk mimarın olmaması Osmanlı'da Levanten mimarlar için yeni iş fırsatları oluşturmaktaydı. Batılı eğitim almış önemli Türk mimarlarımız elbet var; Mimar Kemalettin, Vedat Tek, Hikmet Koyuncuoğlu ve Ali Talat gibi ancak bu isimler 20. yüzyılın başlarında karşımıza çıkmaktadır. 19. yüzyılda ise yeterli Türk mimarın olmaması talebi karşılamaya yetmiyordu. Osmanlı'nın mimar açığını fark ederek İstanbul'a göç eden Levantenler ile batılı tarzda yapıların artışı birbiriyle ilişkili iki unsurdur. Çoğu İtalyan kökenli olan Levantenler arasında Brera, Beaux-Arts gibi önemli akademilerden eğitim almış öncü mimarların yanı sıra usta – çırak ilişkisi ile kendini geliştiren mimarların sayısı da oldukça fazladır. Mimarlara açılan tasarım teklifleri sonucunda genellikle akademi eğitimi almış öncü mimarların tasarımlarının hayata geçirildiği yapılar bir hayli fazladır. Lakin bu mimarların inşa ettikleri yapılar üzerinde daha sonraları gerçekleştirilecek restorasyon, onarım, genişletme gibi çalışmalara zamanla ihtiyaç duyulmuştur. Bu aşamada usta-çırak ilişkisi ile kendini geliştiren mimarlar devreye girmektedir. İş fırsatlarını kaçırmamak için kendilerini kimi zaman müteahhit, kimi zaman girişimci, mühendis veya mimar olarak tanımladıkları farklı arşiv belgelerinde görülmektedir. Bir mimar grubu tarafından ortak olarak yürütülen mimarlık işleri de oldukça fazladır. Bu çerçevede mimarların da birbirleriyle etkileşim halinde olması söz konusudur. Bu etkileşimle dönemin beğenisini yakalamış mimari tasarımların benzer örneklerle karşımıza çıkması da olağandır. Bu durumu bizim açımızdan zorlaştıran ise yapıların tasarım fikrinin hangi mimara ait olduğunu tespit etme konusudur.

20. yüzyıl başında azımsanmayacak kadar çok sayıda mimarlık ofisi olduğu halde Levanten mimarların çalışmaları ve çizimlerine dair yeteri kadar arşiv kaynağı mevcut değildir. Mimar bilgisine sahip olduğumuz kadar kimin yaptığını bilmediğimiz birçok yapı mevcuttur. Kimi zaman önemli keşifler yapmamıza olanak sağlayan şans eseri ortaya çıkan arşiv niteliğinde çizimlere ulaşabilmekteyiz. Ancak bunların sayısı oldukça azdır. Oysa geniş kitleler tarafından tanınan önemli mimarların yanı sıra, az önce de bahsettiğimiz diğer mimarların da Geç Dönem Osmanlı mimarlığının oluşumu üzerinde oldukça büyük bir etkileri olmuştur. *''Mimar Delfo Seminati'nin Eserleri ve Sanat Anlayışı''* başlıklı tez çalışmamız sırasında keşfedilen arşiv belgeleri sayesinde bu konuyu daha iyi anlamaktayız.

Babasının taş ustası oluşundan ve eğitimine dair somut bir kanıtımızın olmamasından dolayı Delfo Seminati'yi de usta – çırak ilişkisi ile yetişmiş bir mimar olarak yorumlayabiliriz. Doğumundan ölümüne kadar İstanbul'da kalan ve burada ofisi olduğunu bildiğimiz Delfo Seminati'nin muhakkak ki daha fazla çizimi, projesi ve arşiv niteliği taşıyan belgesi olmalıdır. Ancak diğer birçok mimarın tespit edilememiş çalışmaları gibi Delfo Seminati'ye ait çok az sayıda belge bulunmuştur. Bunlar arasında mimarın tarzını yansıtması açışından Operaia di İstanbul'un restorasyonu sırasında kurtarılan çizimler oldukça önemlidir. Mimara ait çizimlerin İtalyan İşçi Derneği Binasında bulunmuş olması başka muhtemel çizimlerin de Delfo Seminati tarafından buraya getirilmiş olabileceği düşüncesini aklımıza getirmektedir. İstanbul'daki ofisini belki bir sebepten boşaltması gereken mimar, üyesi olduğu derneğe çizimlerini muhafaza edilmesi için vermiş olabilir. Bulunan belgelerin haricinde mimarın soyundan gelen aile üyeleri tarafından da halen muhafaza edilen çizimler olabilir. Arşiv niteliği taşıyan bu belgelerin çeşitli yerlere dağılmış olması bu tarz araştırmaları zorlayıcı hale getirmektedir. Nitekim günümüzdeki imkanlarla kurumların oluşturduğu dijital arşivler sayesinde yeni kaynakların keşfi ve erişim imkanı araştırmalarda avantaj sağlamaktadır.

20. yüzyıla girerken Osmanlı'da ve Dünya üzerinde büyük değişimler yaşanmaktaydı. İstanbul'un işgal altında kaldığı yılların, Balkan Harbi'nin ve Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri halka da yansımaktaydı. İstanbul'a göç etmiş birçok Levanten kendi memleketlerine dönmüş, İstanbul'un işgali sırasında birçok yapı karargâh gibi amaçlar için kullanılmıştı. Bunun bir örneğini Kostaki Konağı'nda görmüştük. Bu gibi durumlar yapılarda tahriplere ve muhtemel arşiv niteliği taşıyan belgelerin kaybolmasına sebebiyet vermiş olabilir.

Dünyada yaşanan bu gelişmeler karşısında ve Osmanlı İmparatorluğu'nun da yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne bırakmasıyla bürokraside büyük değişimler yaşanmıştır. Osmanlı Dönemi verilen imtiyazların ortadan kalkmasıyla devletin himayesine geçen yapılar ortaya çıkmıştır. Hıdiv Kasrı ve Nişantaşı Anadolu Lisesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Kimi yapılar bir süre nasıl değerlendirileceği kararlaştırılamadan bakımsız kalmış, kimi yapılar da farklı amaçlara hizmet etmiştir. Ancak zaman içinde yeni kurulan devletin de düzeni sağlamasıyla bu yapıların çoğu tarihi anlamda korunması gerekli kültür varlıkları olarak tespit ve tescil edilerek devletin farklı kurum bünyeleri altına alınmıştır. Bu yapılar üzerinde yapılan restorasyon ve onarım çalışmaları eserlerin günümüze ulaşmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Yapılan bu restorasyonların diğer bir önemi ise yapıların inşa süreci ile ilgili belgelerin tespit edilerek arşivlerini oluşturmada aldıkları roldür.

Tez çalışmamızda Levanten mimarlardan Delfo Seminati ele alınarak, mimarın hayatına, çalışmalarına ve eserlerine yönelik araştırmalar yapılmıştır. Tespit edilen arşiv belgeleri ile mimarın çalışmaları ve hayatı hakkında kapsamlı bir katalog oluşturulurken, dönemin Levantenlerinin geç dönem Osmanlı mimarisinin oluşmasındaki etkileri değerlendirilmiştir. Bu esnada Levantenlerin Osmanlı'daki sosyal hayatları ve birbirleriyle ilişkileri de anlaşılmaya çalışılmıştır.

Kim bilir Delfo Seminati gibi daha nice mimarın çalışmaları ve eserleri bir yerlerde gün yüzüne çıkmayı ve yeni yapılacak araştırmalara konu olmayı beklemektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Hatice: ‘’19-20. Yüzyıl İstanbul Mimarlığında Art Nouveau Üsluplu Çiniler’’, **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları Programı Yüksek Lisans Tezi,** İstanbul 2006.

Arlı, Belgin Demirsar – Groselj, Spela : ‘’Architect Antonio Lasciac (Anton Lascak) in the Ottoman Empire’’, **16. Uluslararası Türk Sanatları Kongresi,** 3-5 Ekim 2019, Ankara: Bildiriler, C.1., s.417-433.

Birlik, Gültekin Kâmil: ‘’Trabzon Atatürk Köşkü’’, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, sayı: 59, 2016, s.51-71.

Bornovalı, Sedat: ‘’İstanbul’daki İtalyanlar’ın 150 yılına Sanat Eserleri ve Belgelerle Tanıklık: Başkonsolosluk Societa’ Operaia Garibaldi Galerisi’’, **Sanat Tarihi Yıllığı,** 2015, s.25-60.

Çelik, Yüksel: ‘’Üsküdar Sakinlerinden son Hıdiv II. Abbas Hilmi Paşa (1874-1944) ve Hıdiv Kasrı’’, **Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V Bildiriler,** Cilt 2, 1-5 Kasım 2007, s.480-496.

Çuhadar, Nuriye Özlem: ‘’İstanbul’a Adanmış Bir Hayat: Çelik Gülersoy’’, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,** Cilt 8, Sayı 16, 2010, 711-723.

Ediz, Özgür: ‘’Osmanlı Mimarlığı’nın Son dönemi (Tanzimat Dönemi) ve Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı’nda (1920-1950) Yabancı Mimarların Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma’’, **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri**

Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.

Ehrensvard, Ulla: **''Dragomanhuset'' och Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul,** Swedish Research Institute in Istanbul, 1999.

Erdoğan, Muzaffer: ''Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri'', **Vakıflar Dergisi,** 4 (1958), s.149-182.

Erhat, Azra: **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 2013.

Erkin, Erten: ''Türk Mimarisine Yabancı Bir Tarz Kostaki Konağı'', **Mimarlık**, Sayı 234, 1989, s.87-88.

Ferrari, Nicole Kançal: ''Türk-Osmanlı Saray Literatürü (12.-20.Yüzyıl)'', **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,** Cilt 7, Sayı 13, 2009, 205-240.

Girardelli, Paolo: ''Italian Architects in an Ottoman Context: Perspectives and Assesments'', **İstanbul Araştırmaları Yıllığı,** 1/2011, s.101-122.

Gülersoy, Çelik: **Hıdivler ve Çubuklu Kasrı,** Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1985.

Gümüş, Müjde Dila – Adıgüzel, Hatice: **İstanbul Art Nouveau'su,** Albaraka Yayınları, 2023.

Gümüş, Müjde Dila: ''II. Meşrutiyet'te Saray İçin Çalışmak: Vedad (Tek) Bey'in Sermimarlık Dönemi'' **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Doktora Tezi,** İstanbul 2018.

Köseoğlu, Irmak: ''Late Ottoman Resort Houses in İstanbul: Büyükada and Kadıköy'', **The Graduate School Of Social Sciences of Middle East Technical University The Degree of Master of Arts in Department of History of Architecture,** 2013.

Kuleli, A. Esin: ‘’Kostaki Konağının Mimari Özellikleri ve Günümüzdeki Kullanımı Üzerine Bir Araştırma’’, **Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi**, Ankara 2018, s.147-191.

Küçük, Evren: **Türkiye – İsveç İlişkileri (1914-1938),** Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2017.

Marmara, Rinaldo: **Pangaltı (Pancaldi): 19. Yüzyılın Levanten Semti**, Şişli Belediyesi, 2003.

Nemlioğlu, Candan: **Trabzon'un Abidevi Eserlerinden Kostaki Köşkü,** Nöbetçi Yayınevi, 2018.

Orlandi, Lucia: ‘’Edoardo De Nari’’, **Türk Mimarisinde İz Bırakanlar ‘’Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler’’ I,** T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara 2015, s.249-276.

Selçuk, Eda Uğur: ‘’İstanbul'daki Sefaretnamelerin Oluşumu, Günümüzdeki Mevcut Durumları, Koruma Sorunları ve Önerileri’’, **Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon-Koruma Yenileme Programı Yüksek Lisans Tezi**, 2009.

Selvi, Hilal- Bursa, Pınar Erkan: ‘’İstanbul Büyükada Maden Mahallesi Köşklerinde Art Nouveau Üslubunun Kullanımı’’, **Modul-Ar.Journal,** 2020, s.58-75.

Selvi, Hilal: ‘’İstanbul Büyükada Maden Mahallesi 19. Yüzyıl Köşk Cephelerinde Art Nouveau Etkisi’’, **İstanbul Gedik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Programı Yüksek Lisans Tezi**, 2020.

Sözen, Metin – Tanyeli, Uğur: **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü,** Remzi Kitabevi, 2014.

Şahsuvaroğlu, Haluk Y.: **Boğaziçi'ne Dair,** Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1986.

Tanman, M. Baha: ''Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'un Sosyal ve Kültürel Hayatındaki Etkileri'', **Nil Kıyısından Boğaziçi'ne Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki İzleri**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları 16, 2011, s.42-66.

Tanman, M. Baha – Çelik, Gözde: ''Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki Mimari İzleri'', **Nil Kıyısından Boğaziçi'ne Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hanedanı'nın İstanbul'daki İzleri**, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları 16, 2011, s.128-217.

Tezgah, Sevil: ''Mimari Tezyinatta İstanbul Art Nouveau 'su'', **Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi,** İstanbul 2007.

Theolin, Sture: **İstanbul'da Bir İsveç Sarayı,** Yapı ve Kredi Bankası Kültür ve Sanat, 2001.

Tonguç, Saffet Emre – Tutuk, Zeynep Şahin: **Kanatlarımda İstanbul,** Alfa, Ocak 2020.

Topbaş, Kadir: ''Hıdiv Kasrı ve Boğaziçi Mimarisindeki Yeri'' **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Doktora Tezi,** 1997.

Tütüneken, Gülfem Merve: ''19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde İstihdam Edilen İtalyanlar'', **KTÜEFAD,** 3, 2023, s.46-60.

Uras, Büke – Orlandi, Luca: ''İstanbul'un Mimari Panoramasında Edoardo De Nari'', **Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874 – 1954,** İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Aralık 2012, s.65-84.

Whitling, Frederick: **Palais de Suede From Ottoman Constantinople to Modern İstanbul**, Swedish Researh Institute In İstanbul, 2023.

Yanıkoğlu, Nida: ‘’Trabzon Müzesi (Kostaki Köşkü) Kalem İşleri’’, **Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2015.

Yeteroğlu, Esra: ‘’Societa Operaia Italiana Di İstanbul Binası Restorasyon Projesi’’ **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı Yüksek Lisans Tezi,** 2015.

İşgal İstanbul’unda Siyaset ve Gündelik Hayat Meşgul Şehir 1918-1923, 11 Ocak 2023 – 27 Nisan 2024, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü

İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü (21.11.2023)

‘’Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı) Revize Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon, Teşhir Tanzim ve Mühendislik Projeleri 2013-2014 Yıllara Sari Yapımı Hizmet Alım İşi’’ Kapsamında Restitüsyon Raporu, Kuleli Mimarlık Müşavirlik, Nisan 2015

Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (04.10.2023)

Arşiv Kataloğu - KIZILAY TARİH - Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü (kizilaytarih.org) (03.10.2023)

Salt Araştırma: Arama (saltresearch.org) (30.08.2023)

Mirador Viewer (durham.ac.uk) (23.10.2023)

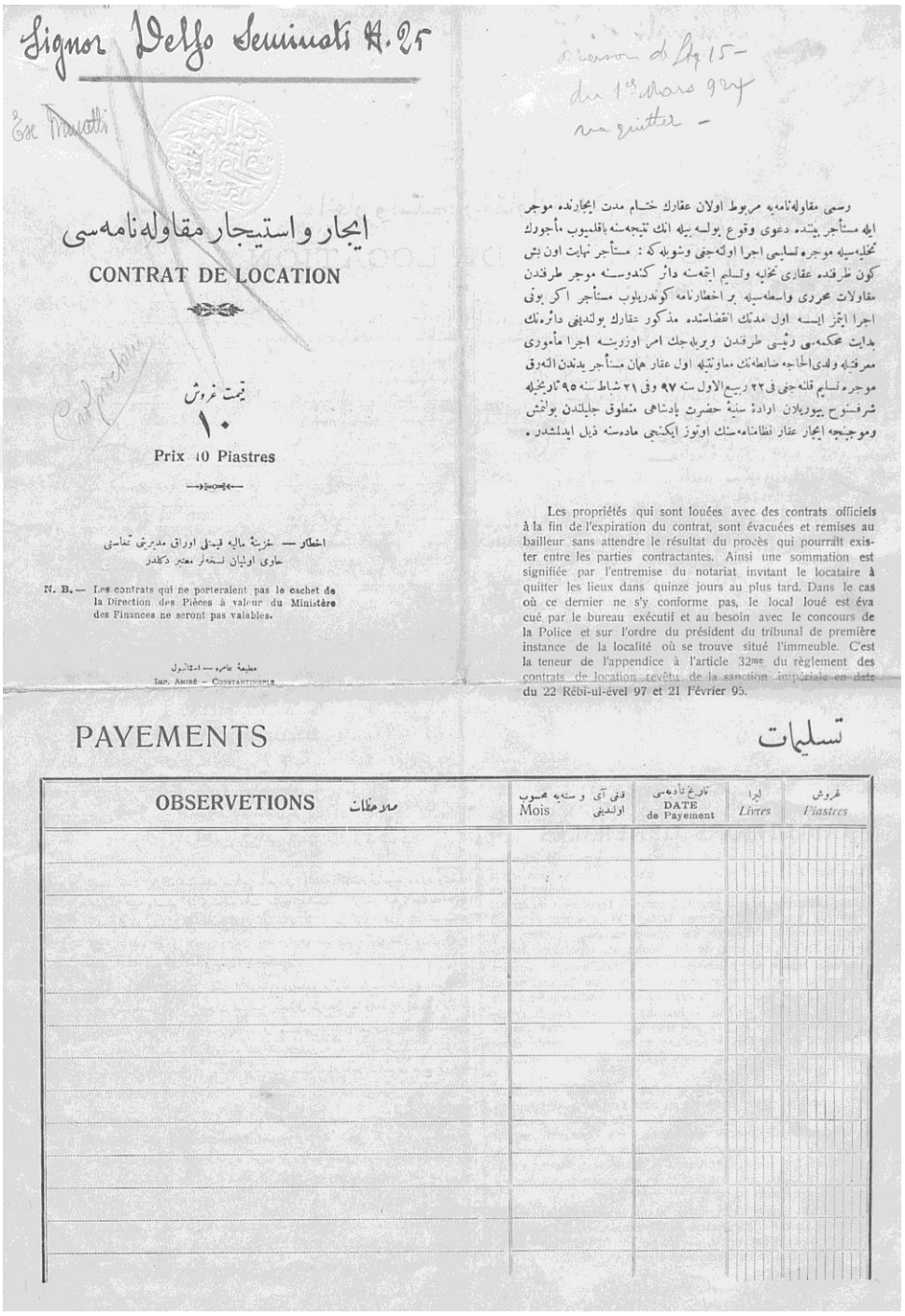
NİŞANTAŞI ANADOLU LİSESİ RESTORASYON PROJESİ - MİMDAP (mimdap.org) (12.10.2023)

Roleve Yapı Projeleri,Restorasyon Bina İnşaatı,Restorasyon M (ekemuhendislik.com) (12.10.2023)

Guido Adolfo Giovanni SELVELLI : Family tree by marmara2 - Geneanet (28.09.2023)

adalarmiras.com/d/asaduryan-evi (01.09.2023)

EKLER

Signor Delfo Seminati N. 25

ایجار واستیجار مقاوله‌نامه‌سی

CONTRAT DE LOCATION

قیمت غروش
۱۰
Prix 10 Piastres

اخطار — خزینهٔ مالیه قیمتلی اوراق مدیریتی تماسنی حاوی اولیان نسخه‌لر معتبر دکلدر

N. B. — Les contrats qui ne porteraient pas le cachet de la Direction des Pièces à valeur du Ministère des Finances ne seront pas valables.

مطبعهٔ عامره — استانبول
Imp. Amiré — Constantinople

رسمی مقاوله‌نامه‌یه مربوط اولان عقارك ختام مدت ایجارنده موجر ایله مستأجر بینده دعوی وقوع بولسه بیله انك نتیجه‌سنه باقلمیوب مأجورك تخلیه‌سیله موجره تسلیمی اجرا اولمه‌جغی وشویله که : مستأجر نهایت اون بش کون طرفنده عقاری تخلیه وتسلیم ایتمه‌سنه دائر کندوسنه موجر طرفندن مقاولات محرری واسطه‌سیله بر اخطارنامه کوندریلوب مستأجر اکر بونی اجرا ایتمز ایسه اول مدتك انقضاسنده مذکور عقارك بولندیغی دائره‌نك بدایت محکمه‌سی رئیسی طرفندن ویریله‌جك امر اوزرینه اجرا مأموری معرفتیله ولدی‌الحاجه ضابطه‌نك معاونتیله اول عقار هان مستأجر یدندن الهرق موجره تسلیم قلنه‌جغی فی ۲۲ ربیع‌الاول سنه ۹۷ وفی ۲۱ شباط سنه ۹۵ تاریخیله شرفصدور بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی مفادنجه جلبلدن بولنمش وموجبنجه ایجار عقار نظامنامه‌سنك اوتوز ایکنجی مادده‌سنه ذیل ایدلمشدر .

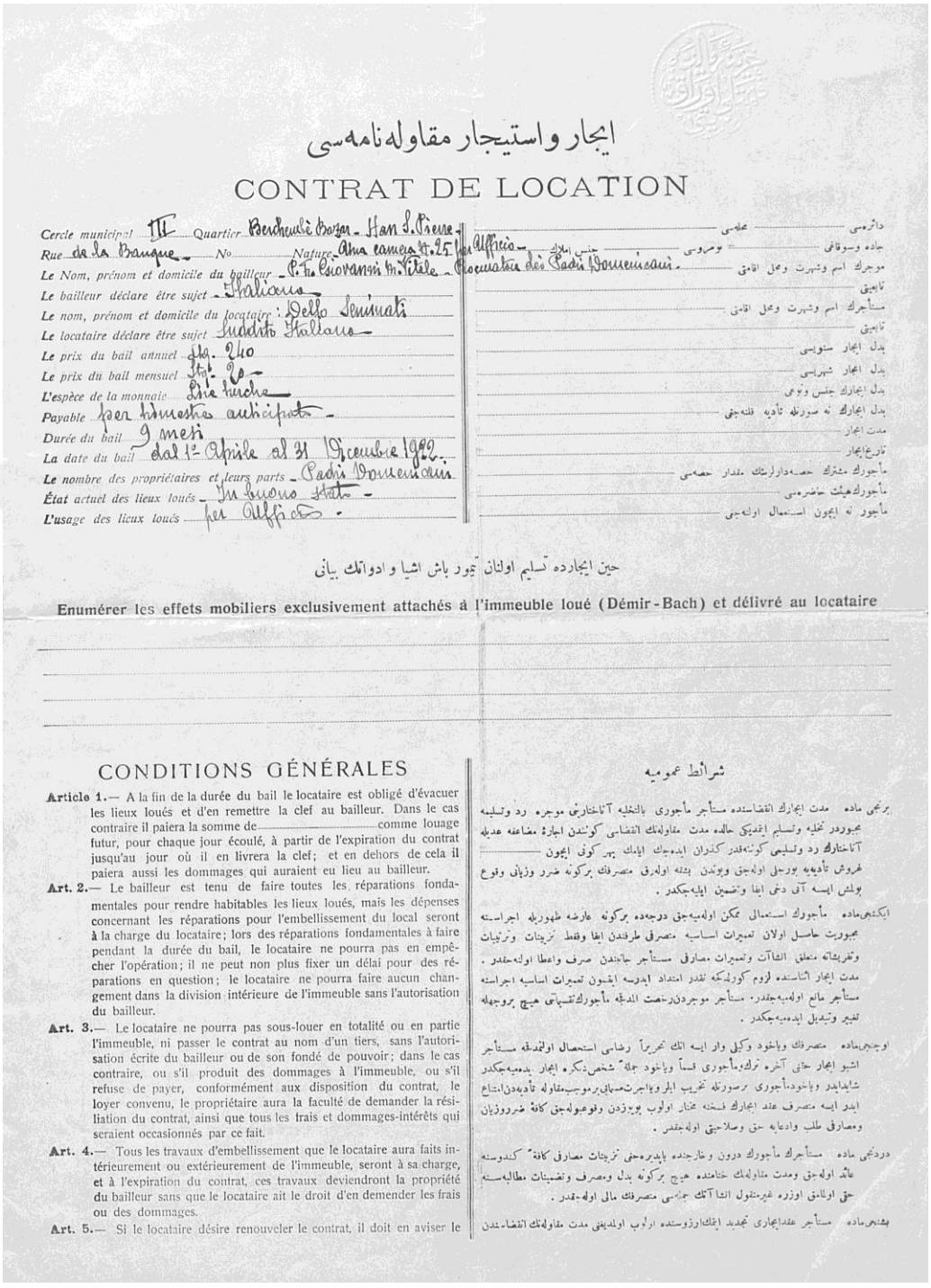
Les propriétés qui sont louées avec des contrats officiels à la fin de l'expiration du contrat, sont évacuées et remises au bailleur sans attendre le résultat du procès qui pourrait exister entre les parties contractantes. Ainsi une sommation est signifiée par l'entremise du notariat invitant le locataire à quitter les lieux dans quinze jours au plus tard. Dans le cas où ce dernier ne s'y conforme pas, le local loué est évacué par le bureau exécutif et au besoin avec le concours de la Police et sur l'ordre du président du tribunal de première instance de la localité où se trouve situé l'immeuble. C'est la teneur de l'appendice à l'article 32me du règlement des contrats de location revêtu de la sanction impériale en date du 22 Rébi-ul-ével 97 et 21 Février 95.

PAYEMENTS تسليمات

OBSERVETIONS ملاحظات	فنی آی و سنه‌یه محسوب Mois اولندیغی	تاریخ تأدیه‌سی DATE de Payement	ایرا Livres	غروش Piastres

Şekil E 1: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin birinci sayfası. ‘’Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi’nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati’ye icareye verildiğine dair kontrat.’’[242]

[242] Salt Araştırma: Arama (saltresearch.org) (02.10.2023)

ایجار واستیجار مقاوله نامه‌سی

CONTRAT DE LOCATION

Cercle municipal III Quartier Berchemlik Bozan - Han S. Pierre
Rue de la Banque No Nature Ana camera N.25
Le Nom, prénom et domicile du bailleur P. le Giovanni M. Vitale - Procuratore dei Padri Domenicani
Le bailleur déclare être sujet Italiano
Le nom, prénom et domicile du locataire Dello Seminati
Le locataire déclare être sujet Suddito Italiano
Le prix du bail annuel Ltq. 240
Le prix du bail mensuel Ltq. 20
L'espèce de la monnaie Lire turche
Payable per trimestre anticipato
Durée du bail 9 mesi
La date du bail dal 1° Aprile al 31 Dicembre 1922
Le nombre des propriétaires et leurs parts Padri Domenicani
État actuel des lieux loués In buono stato
L'usage des lieux loués per Ufficio

دائره‌سی ـــــ محله‌سی
جاده وسوقاق ـــــ وصوبه‌سی ـــــ جنس ایجار Ufficio
موجرك اسم وشهرت ومحل اقامتی Procuratore dei Padri Domenicani
تابعیتی
مستأجرك اسم وشهرت ومحل اقامتی
تابعیتی
بدل ایجار سنویسی
بدل ایجار شهریسی
بدل ایجارك جنس ونوعی
بدل ایجارك نه صورتله تأدیه قلنه‌جغی
مدت ایجار
تاریخ ایجار
مأجورك مشترك حصه‌دارلرنك مقدار حصه‌سی
مأجورك هیئت حاضره‌سی
مأجور نه ایچون استعمال اولنه‌جغی

حین ایجارده تسلیم اولنان تمور باش اشیا وادواتك بیانی

Enumérer les effets mobiliers exclusivement attachés à l'immeuble loué (Démir-Bach) et délivré au locataire

CONDITIONS GÉNÉRALES

Article 1.— A la fin de la durée du bail le locataire est obligé d'évacuer les lieux loués et d'en remettre la clef au bailleur. Dans le cas contraire il paiera la somme de ..... comme louage futur, pour chaque jour écoulé, à partir de l'expiration du contrat jusqu'au jour où il en livrera la clef; et en dehors de cela il paiera aussi les dommages qui auraient eu lieu au bailleur.

Art. 2.— Le bailleur est tenu de faire toutes les réparations fondamentales pour rendre habitables les lieux loués, mais les dépenses concernant les réparations pour l'embellissement du local seront à la charge du locataire; lors des réparations fondamentales à faire pendant la durée du bail, le locataire ne pourra pas en empêcher l'opération; il ne peut non plus fixer un délai pour des réparations en question; le locataire ne pourra faire aucun changement dans la division intérieure de l'immeuble sans l'autorisation du bailleur.

Art. 3.— Le locataire ne pourra pas sous-louer en totalité ou en partie l'immeuble, ni passer le contrat au nom d'un tiers, sans l'autorisation écrite du bailleur ou de son fondé de pouvoir; dans le cas contraire, ou s'il produit des dommages à l'immeuble, ou s'il refuse de payer, conformément aux disposition du contrat, le loyer convenu, le propriétaire aura la faculté de demander la résiliation du contrat, ainsi que tous les frais et dommages-intérêts qui seraient occasionnés par ce fait.

Art. 4.— Tous les travaux d'embellissement que le locataire aura faits intérieurement ou extérieurement de l'immeuble, seront à sa charge, et à l'expiration du contrat, ces travaux deviendront la propriété du bailleur sans que le locataire ait le droit d'en demender les frais ou des dommages.

Art. 5.— Si le locataire désire renouveler le contrat, il doit en aviser le

شرائط عمومیه

برنجی ماده مدت ایجارك انقضاسنده مستأجر مأجوری بالتخلیه آناختاریق موجره رد وتسلیمه مجبوردر تخلیه وتسلیم ایتدیکی حالده مدت مقاولهنك انقضاسی کوندن ایجاره مضاعفه عدیله آناختارك رد وتسلیمی کونه‌قدر کندوان ایدهجك ایلك پهر کونی ایچون ـــــ غروش تأدیه‌یه یورسلی اولهجق ویوندن بشته اولدیغی متصرفك برکونه ضرر وزیانی وقوع بولمش ایسه آنی دخی ایفا وتضمین ایلیه‌جکدر .

ایکنجی ماده مأجورك استعمالی ممکن اولهمیه‌جغی درجه‌ده برکونه عارضه ظهوریله اجراسنه مجبورت حاصل اولان تعمیرات اساسیه متصرفی طرفندن ایفا وفقط ترمیمات وترتیبات وتعریشاته متعلق اشاآت وتعمیرات متصارفی مستأجر جاندن صرف واعطا اولنه‌جقدر . مدت ایجار اثناسنده لزوم کوزلنه‌جك قدر امتداد ایدرسه ایشبو تعمیرات اساسیه اجراسنه مستأجر مانع اولهمیه‌جقدر. مستأجر موجردن رخصت المدخه مأجورك نقشه‌سنی هیچ بروجهله تغییر وتبدیل ایدهمیه‌جکدر .

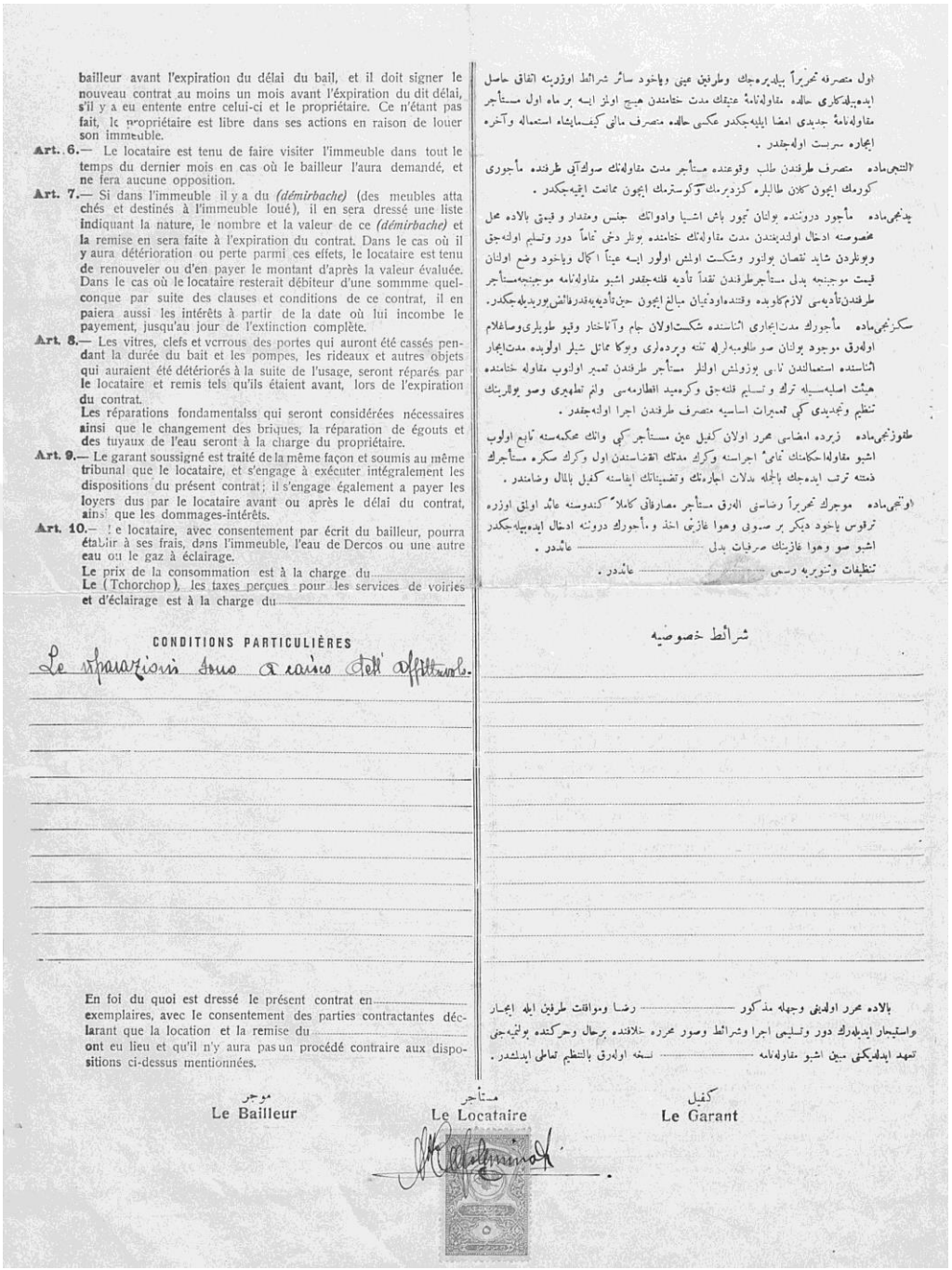
اوچنجی ماده متصرفك وياخود وکیل وار ایسه انك تحریراً رضاسی استحصال اولنمدقه مستأجر اشبو ایجار حقی آخره ترك ومأجوری قسماً وياخود جملةً شخص دیگره ایجار یدهمیه‌جکدر شایدیدر وياخود مأجوری برصورتله تخریب ایلر ویاجرت مثلیی برموجب مقاوله تأدیه‌دن امتناع ایدر ایسه متصرف عند ایجارك فسخنه مختار اولوب یویزدن وقوعبولهجق کافهٔ ضرروزیان ومصارف طلب وادعایه حق وصلاحیتی اولهجقدر .

دردنجی ماده مستأجرك مأجورك درون وخارجنده یاپدیرهجغی ترمیمات مصارف کافهٔ کندوسنه عائد اولهجق ومدت مقاولهنك خاتمنده هیچ برکونه بدل ومصرف وتضمینات مطالبه‌سنه حق اولمامق اوزره غیرمنقول انشا آتك جمله‌سی متصرفك مالی اولهجقدر .

بشنجی ماده مستأجر عقد ایجاری تجدید ایتمك اوزره اولدیغی مدت مقاولهنك انقضاسندن

Şekil E 2: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin ikinci sayfası. ‘’Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi’nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati’ye icareye verildiğine dair kontrat.’’[243]

[243] Salt Araştırma: Arama (saltresearch.org) (02.10.2023)

bailleur avant l'expiration du délai du bail, et il doit signer le nouveau contrat au moins un mois avant l'expiration du dit délai, s'il y a eu entente entre celui-ci et le propriétaire. Ce n'étant pas fait, le propriétaire est libre dans ses actions en raison de louer son immeuble.

Art. 6.— Le locataire est tenu de faire visiter l'immeuble dans tout le temps du dernier mois en cas où le bailleur l'aura demandé, et ne fera aucune opposition.

Art. 7.— Si dans l'immeuble il y a du *(démirbache)* (des meubles attachés et destinés à l'immeuble loué), il en sera dressé une liste indiquant la nature, le nombre et la valeur de ce *(démirbache)* et la remise en sera faite à l'expiration du contrat. Dans le cas où il y aura détérioration ou perte parmi ces effets, le locataire est tenu de renouveler ou d'en payer le montant d'après la valeur évaluée. Dans le cas où le locataire resterait débiteur d'une sommme quelconque par suite des clauses et conditions de ce contrat, il en paiera aussi les intérêts à partir de la date où lui incombe le payement, jusqu'au jour de l'extinction complète.

Art. 8.— Les vitres, clefs et verrous des portes qui auront été cassés pendant la durée du bail et les pompes, les rideaux et autres objets qui auraient été détériorés à la suite de l'usage, seront réparés par le locataire et remis tels qu'ils étaient avant, lors de l'expiration du contrat.
Les réparations fondamentalss qui seront considérées nécessaires ainsi que le changement des briques, la réparation de égouts et des tuyaux de l'eau seront à la charge du propriétaire.

Art. 9.— Le garant soussigné est traité de la même façon et soumis au même tribunal que le locataire, et s'engage à exécuter intégralement les dispositions du présent contrat; il s'engage également a payer les loyers dus par le locataire avant ou après le délai du contrat, ainsi que les dommages-intérêts.

Art. 10.— Le locataire, avec consentement par écrit du bailleur, pourra établir à ses frais, dans l'immeuble, l'eau de Dercos ou une autre eau ou le gaz à éclairage.
Le prix de la consommation est à la charge du.....
Le (Tchorchop), les taxes perçues pour les services de voiries et d'éclairage est à la charge du.....

CONDITIONS PARTICULIÈRES

Le riparazioni sono a carico dell'affittuario.

En foi du quoi est dressé le présent contrat en..... exemplaires, avec le consentement des parties contractantes déclarant que la location et la remise du..... ont eu lieu et qu'il n'y aura pas un procédé contraire aux dispositions ci-dessus mentionnées.

موجر
Le Bailleur

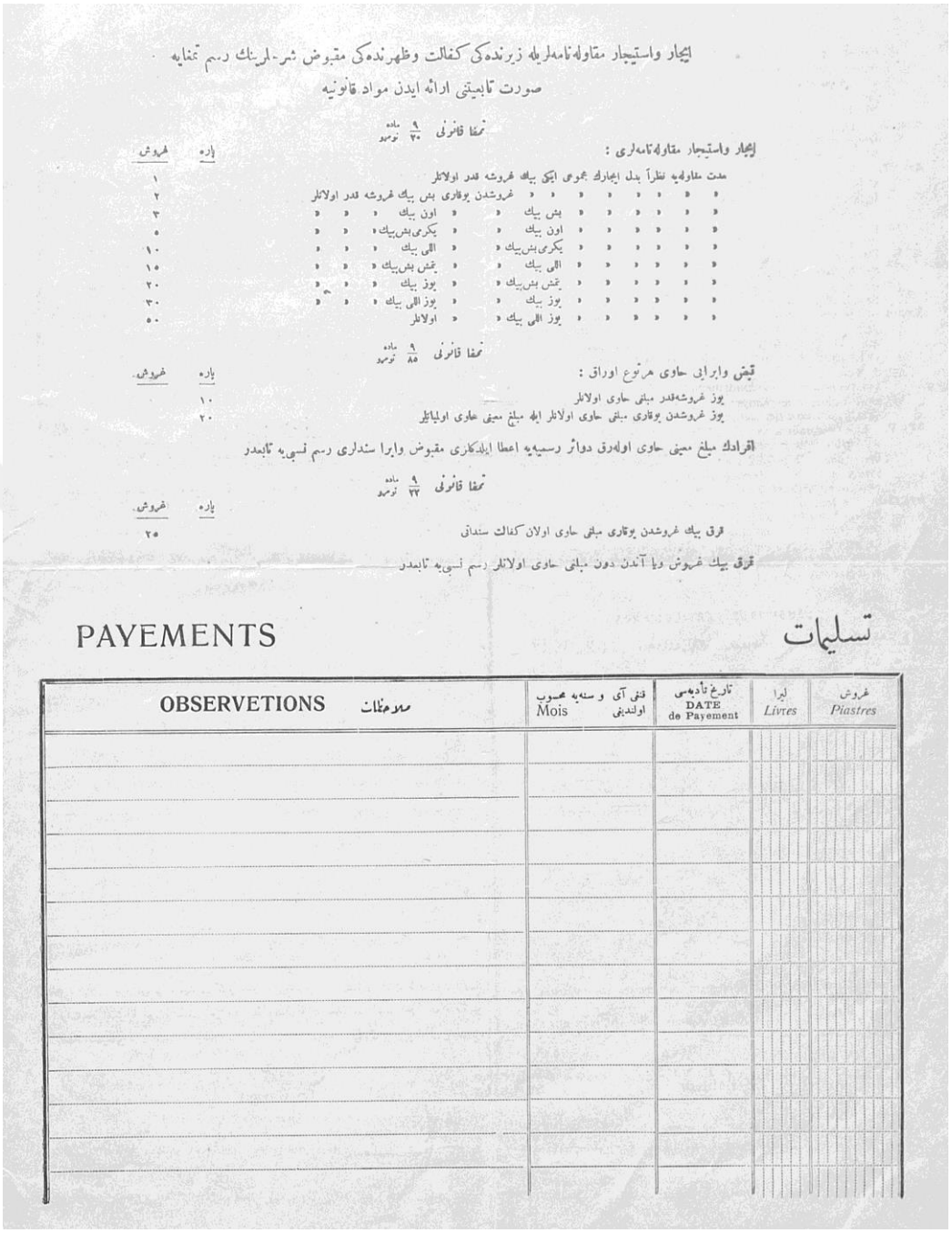
مستأجر
Le Locataire

كفيل
Le Garant

شرائط خصوصيه

Şekil E 3: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin üçüncü sayfası. ‘’Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi’nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati’ye icareye verildiğine dair kontrat.’’[244]

[244] Salt Araştırma: Arama (saltresearch.org) (02.10.2023)

ایجار واستیجار مقاوله‌نامه‌لریله زیرنده‌کی کفالت وظهرنده‌کی مقبوض ثبت‌لرینك رسم تمغایه
صورت تابعیتی ارائه ایدن مواد قانونیه

تمغا قانونی ۹ ماده ۲۰ نومره

ایجار واستیجار مقاوله‌نامه‌لری : پاره غروش

مدت مقاوله‌یه نظراً بدل ایجارك مجموعی ایکی بیك غروشه قدر اولانلر ۱
» » » » » » » » » غروشدن یوقاری بش بیك غروشه قدر اولانلر ۲
» » » » » » » » بش بیك » » اون بیك » » » ۳
» » » » » » » » اون بیك » » بکری بش بیك » » » ۵
» » » » » » » » بکری بش بیك » » الی بیك » » » ۱۰
» » » » » » » » الی بیك » » یتمش بش بیك » » » ۱۵
» » » » » » » » یتمش بش بیك » » یوز بیك » » » ۲۰
» » » » » » » » یوز بیك » » یوز الی بیك » » » ۳۰
» » » » » » » » یوز الی بیك » » اولانلر ۵۰

تمغا قانونی ۹ ماده ۸۵ نومره

قبض وایرائی حاوی هرنوع اوراق : پاره غروش

یوز غروشه‌قدر مبلغی حاوی اولانلر ۱۰
یوز غروشدن یوقاری مبلغی حاوی اولانلر ایله مبلغ معینی حاوی اولیاظیر ۲۰

اقرادك مبلغ معینی حاوی اولەرق دوائر رسمیه‌یه اعطا ایلدکاری مقبوض وایرا سندلری رسم نسبی‌یه تابعدر

تمغا قانونی ۹ ماده ۳۴ نومره

پاره غروش

فرق بیك غروشدن یوقاری مبلغی حاوی اولان کفالت سندلری ۲۵

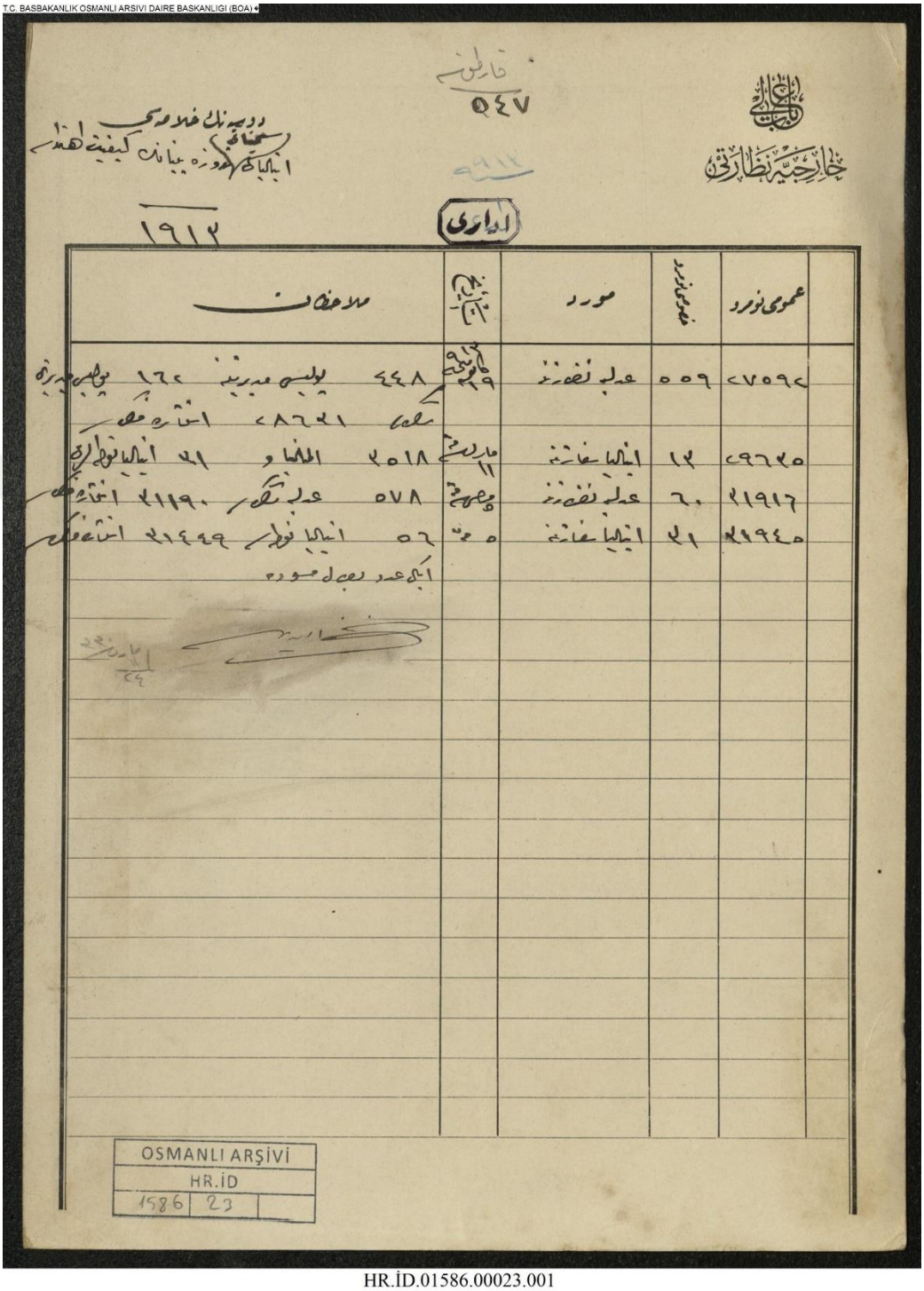
فرق بیك غروش ویا آندن دون مبلغی حاوی اولانلر رسم نسبی‌یه تابعدر

PAYEMENTS تسليمات

OBSERVETIONS ملاحظات	فنی آی و سنه‌یه محسوب اولدیغی Mois	تاریخ تأدیه‌سی DATE de Payement	لیرا Livres	غروش Piastres

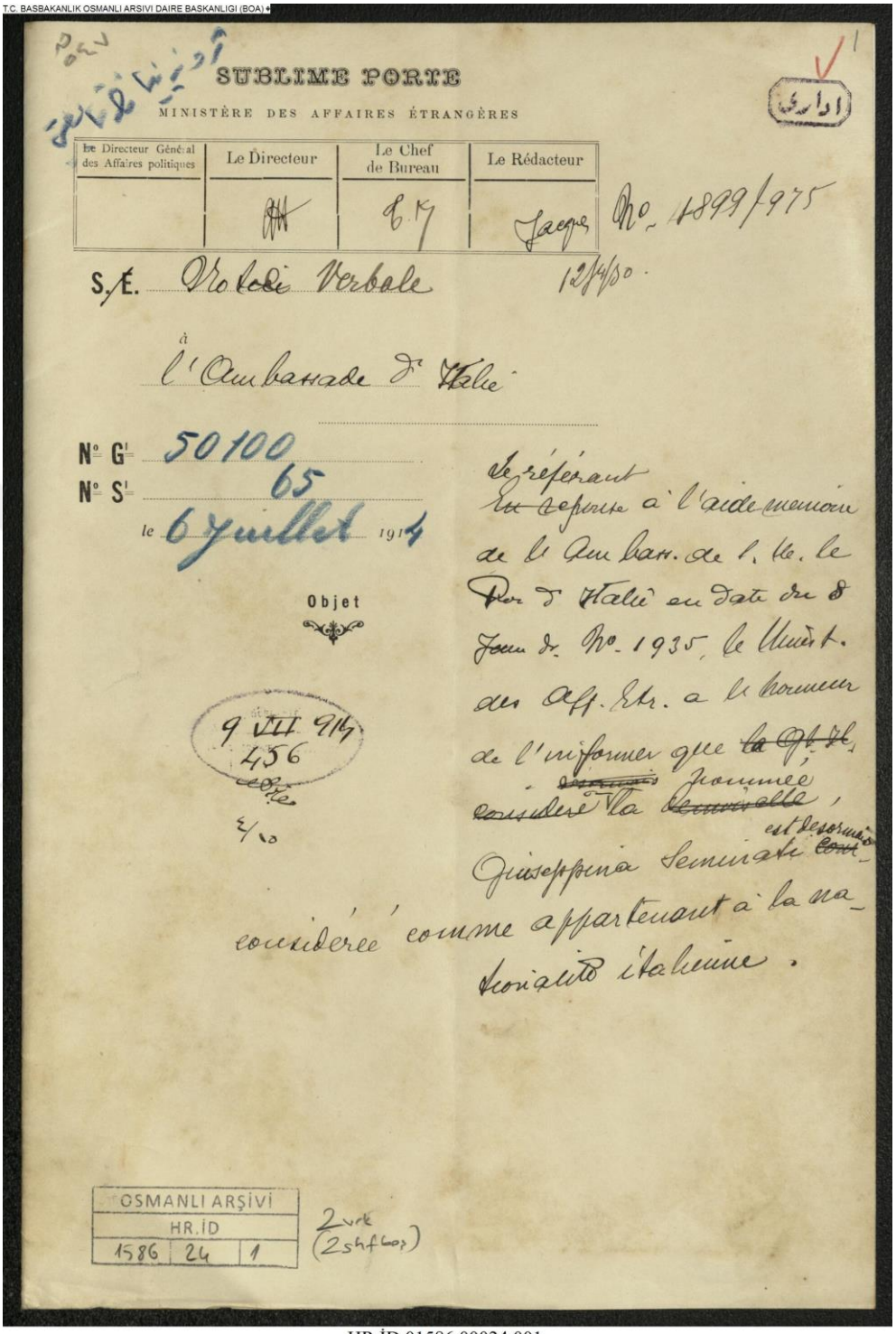
Şekil E 4: Salt Galata Arşivi Manastır Koleksiyonunda yer alan dört sayfalık belgenin üçüncü sayfası. ‘’Perşembe Pazarı, S. Pierre Han, Banka Caddesi’nde bulunan bir mülkün dominikan rahiplerin mütevellisi Rahip Jean Vitale tarafından Delfo Seminati’ye icareye verildiğine dair kontrat.’’[245]

[245] Salt Araştırma: Arama (saltresearch.org) (02.10.2023)

Şekil E 5: Osmanlı Arşivi'nden ''İtalyan tebaasından Giuseppina Seminati adlı genç kızın ihdası'' açıklamalı 19.01.1913 tarihli belge. Delfo Seminati'nin aile üyesi olduğu düşünülmektedir.[246]

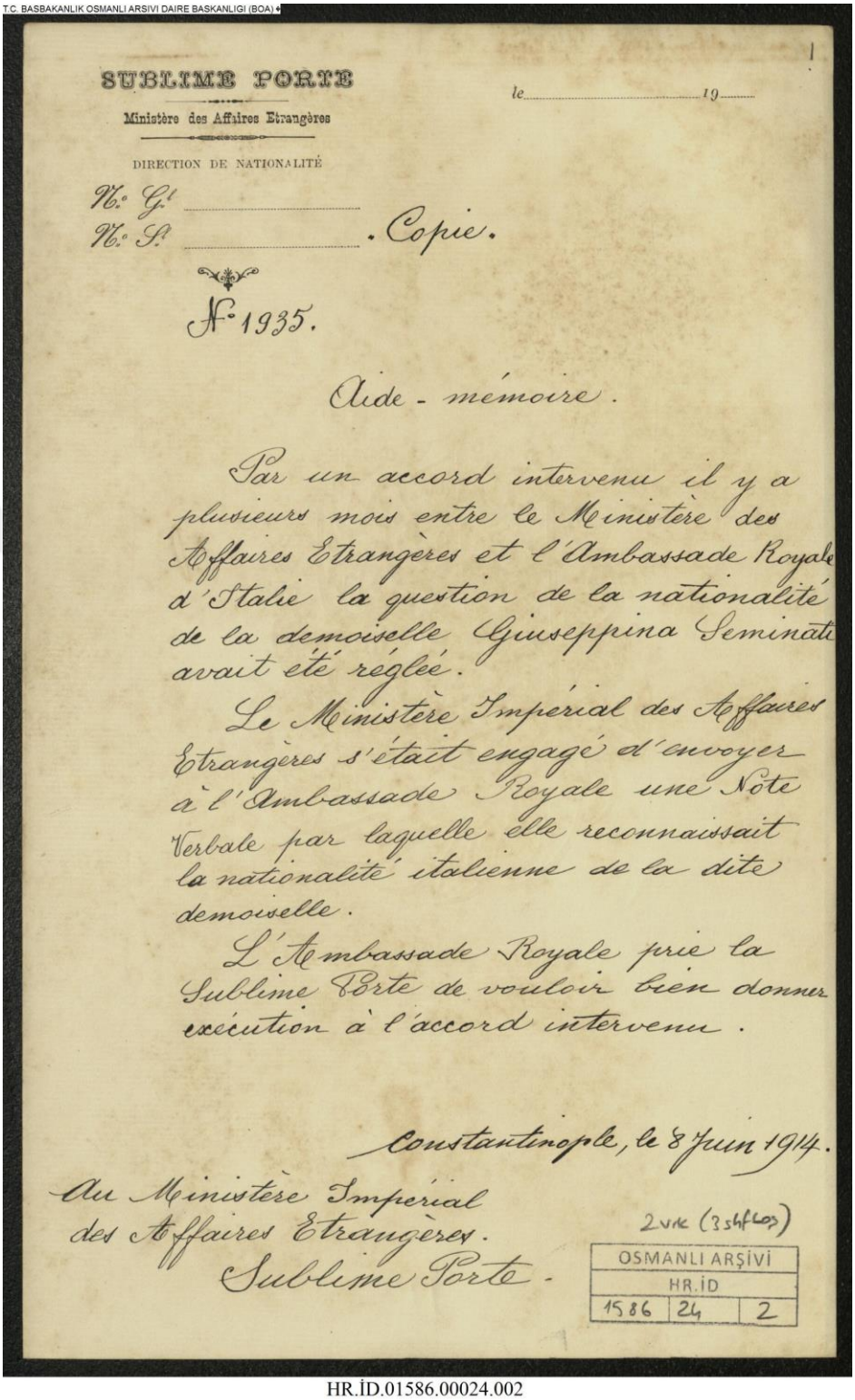
[246] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (04.10.2023)

HR.İD.01586.00024.001

Şekil E 6: Osmanlı Arşivi'nden ''İtalyan tebaasından Giuseppina Seminati adlı genç kızın ihdası'' açıklamalı 06.07.1914 tarihli belge.[247]

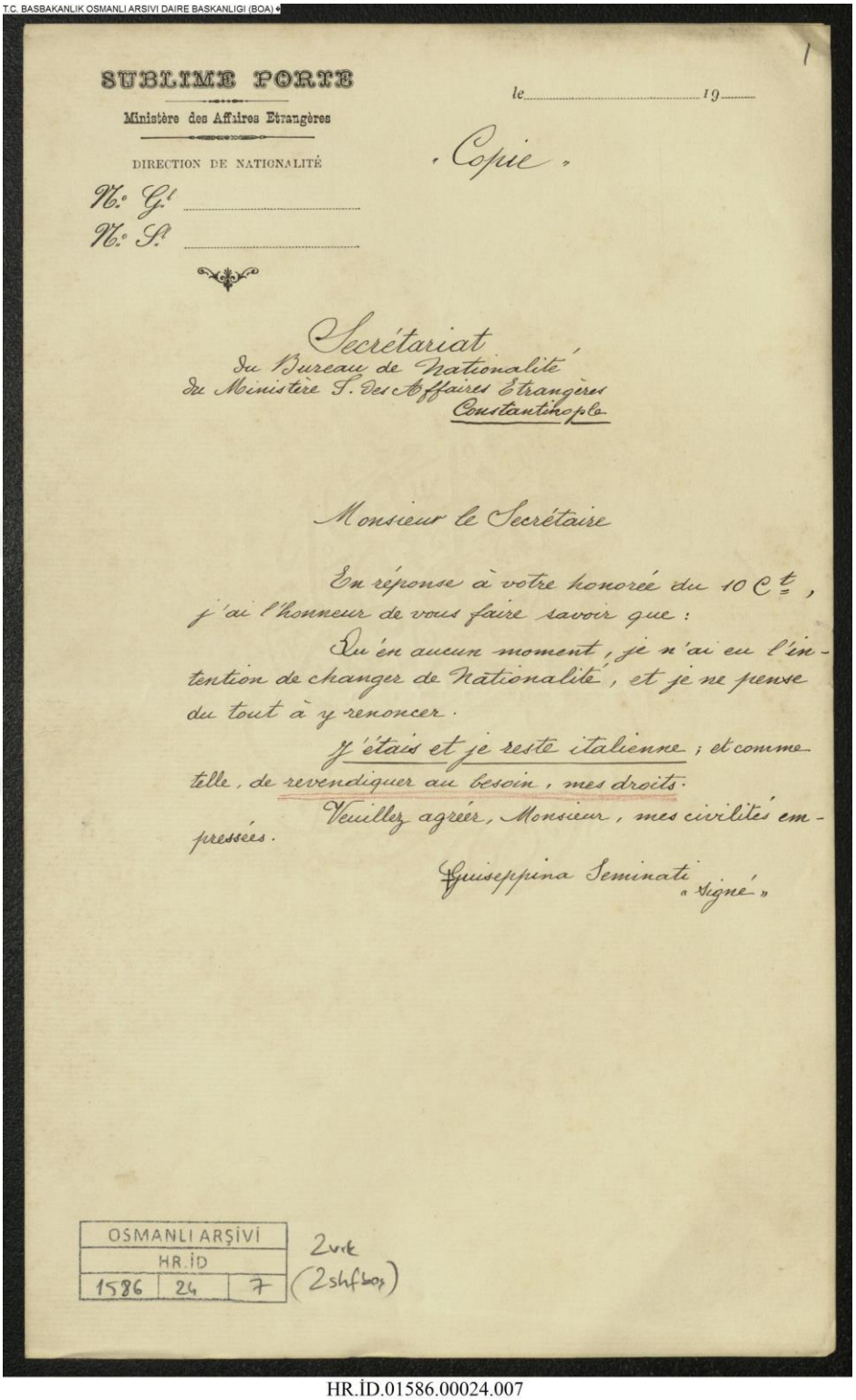
[247] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (04.10.2023)

HR.İD.01586.00024.002

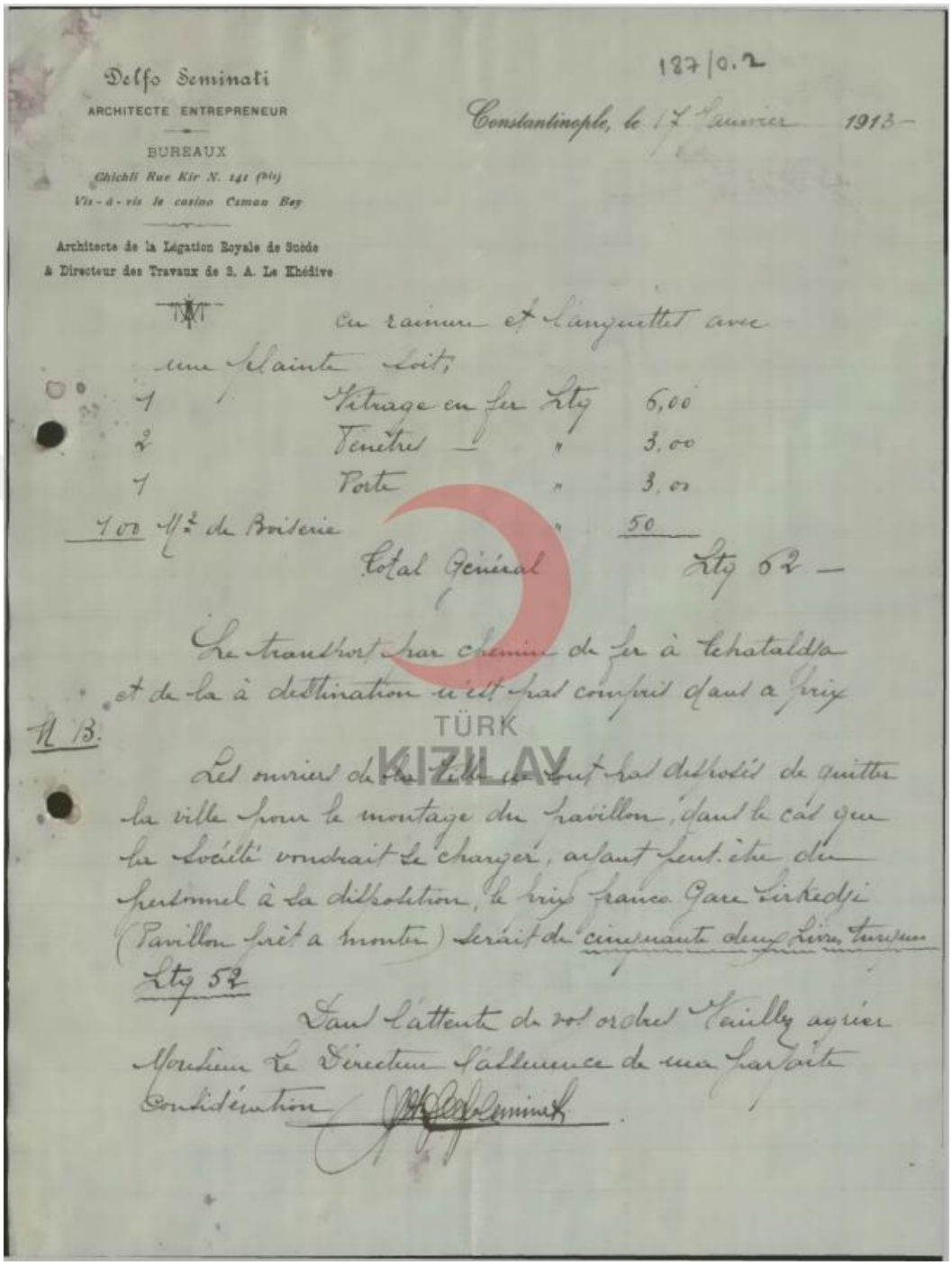
Şekil E 7: Osmanlı Arşivi'nden 8 Haziran 1914 tarihli Guiseppina Seminati ile ilgili Fransızca, el yazması belge.[248]

[248] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (04.10.2023)

Şekil E 8: Osmanlı Arşivi'nden 8 Haziran 1914 tarihli Guiseppina Seminati ile ilgili Fransızca, el yazması belge.[249]

[249] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (04.10.2023)

Delfo Seminati
ARCHITECTE ENTREPRENEUR
BUREAUX
Chichli Rue Kir N. 141 (bis)
Vis-à-vis le casino Caman Bey
Architecte de la Légation Royale de Suède
& Directeur des Travaux de S. A. Le Khédive

187/0.2

Constantinople, le 17 Janvier 1913

Ce rainure et languettes avec
une plainte soit,

1	Vitrage en fer	Lty	6,00
2	Fenêtres	"	3,00
1	Porte	"	3,00
100 M²	de Boiserie	"	50
	Total Général		Lty 62 —

Le transport par chemin de fer à Tchataldja et de là à destination n'est pas compris dans le prix

N.B.

Les ouvriers de la ville ne sont pas disposés de quitter la ville pour le montage du pavillon, dans le cas que la Société voudrait le changer, auront leurs frais de déplacement à la dilatation, le prix franco Gare Sirkedji (Pavillon prêt à monter) serait de cinquante deux Livres Turques Lty 52

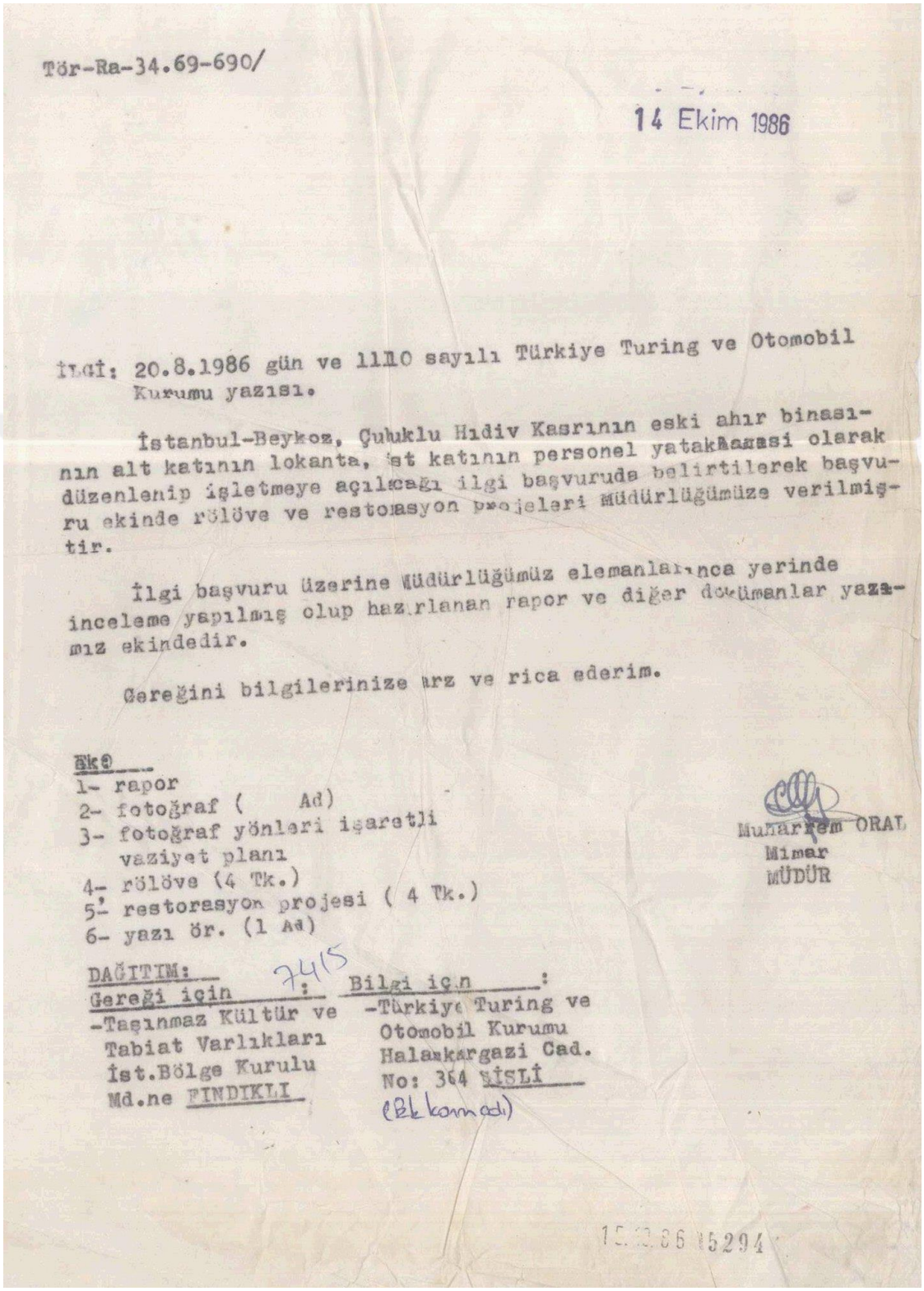
Dans l'attente de vos ordres veuillez agréer Monsieur le Directeur l'assurance de ma parfaite considération

Delfo Seminati

TÜRK KIZILAY

Şekil E 9: Türk Kızılay Arşivi'nde yer alan Delfo Seminati tarafından yazılmış, mimarın imzasının yer aldığı ve 17 Ocak 1913 tarihli arşiv belgesi.[250]

[250] Arşiv Kataloğu - KIZILAY TARİH - Belge ve Arşiv Yönetimi Müdürlüğü (kizilaytarih.org) (03.10.2023)

Tör-Ra-34.69-690/

14 Ekim 1986

İLGİ: 20.8.1986 gün ve 1110 sayılı Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yazısı.

İstanbul-Beykoz, Çuluklu Hıdiv Kasrının eski ahır binasının alt katının lokanta, üst katının personel yatakhanesi olarak düzenlenip işletmeye açılacağı ilgi başvuruda belirtilerek başvuru ekinde rölöve ve restorasyon projeleri Müdürlüğümüze verilmiştir.

İlgi başvuru üzerine Müdürlüğümüz elemanlarınca yerinde inceleme yapılmış olup hazırlanan rapor ve diğer dokümanlar yazımız ekindedir.

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Ekler
1- rapor
2- fotoğraf (Ad)
3- fotoğraf yönleri işaretli vaziyet planı
4- rölöve (4 Tk.)
5- restorasyon projesi (4 Tk.)
6- yazı ör. (1 Ad)

Muharrem ORAL
Mimar
MÜDÜR

DAĞITIM:
Gereği için :
-Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları İst.Bölge Kurulu Md.ne FINDIKLI

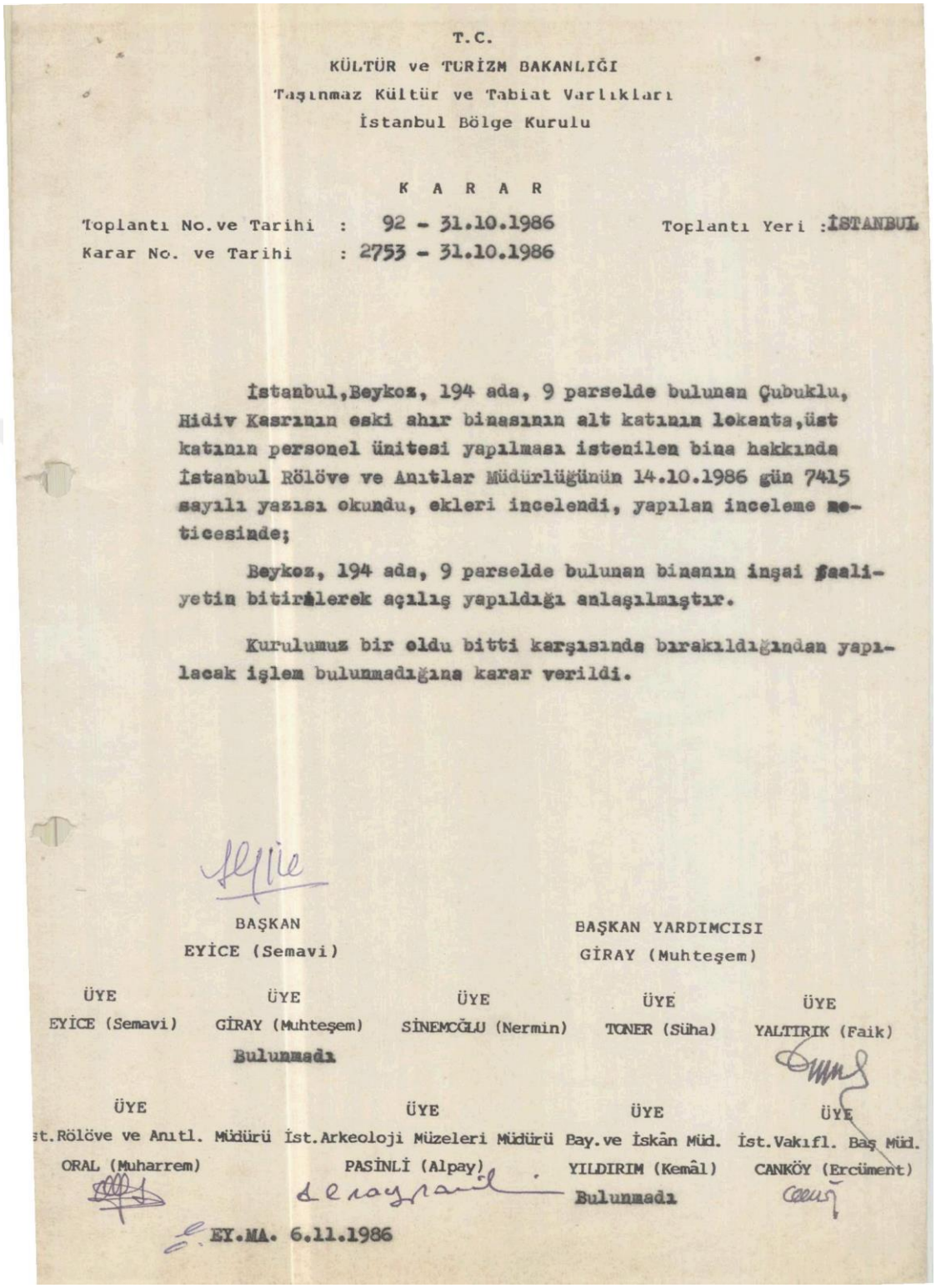
7415

Bilgi için :
-Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Halaskargazi Cad. No: 364 ŞİŞLİ (BK komutanlığı)

15.10.86 5294

Şekil E 10: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi.[251]

[251] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları
İstanbul Bölge Kurulu

K A R A R

Toplantı No.ve Tarihi : 92 - 31.10.1986 Toplantı Yeri :İSTANBUL
Karar No. ve Tarihi : 2753 - 31.10.1986

İstanbul,Beykoz, 194 ada, 9 parselde bulunan Çubuklu, Hidiv Kasrının eski ahır binasının alt katının lokanta,üst katının personel ünitesi yapılması istenilen bina hakkında İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğünün 14.10.1986 gün 7415 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan inceleme neticesinde;

Beykoz, 194 ada, 9 parselde bulunan binanın inşai faaliyetin bitirilerek açılış yapıldığı anlaşılmıştır.

Kurulumuz bir oldu bitti karşısında bırakıldığından yapılacak işlem bulunmadığına karar verildi.

BAŞKAN
EYİCE (Semavi)

BAŞKAN YARDIMCISI
GİRAY (Muhteşem)

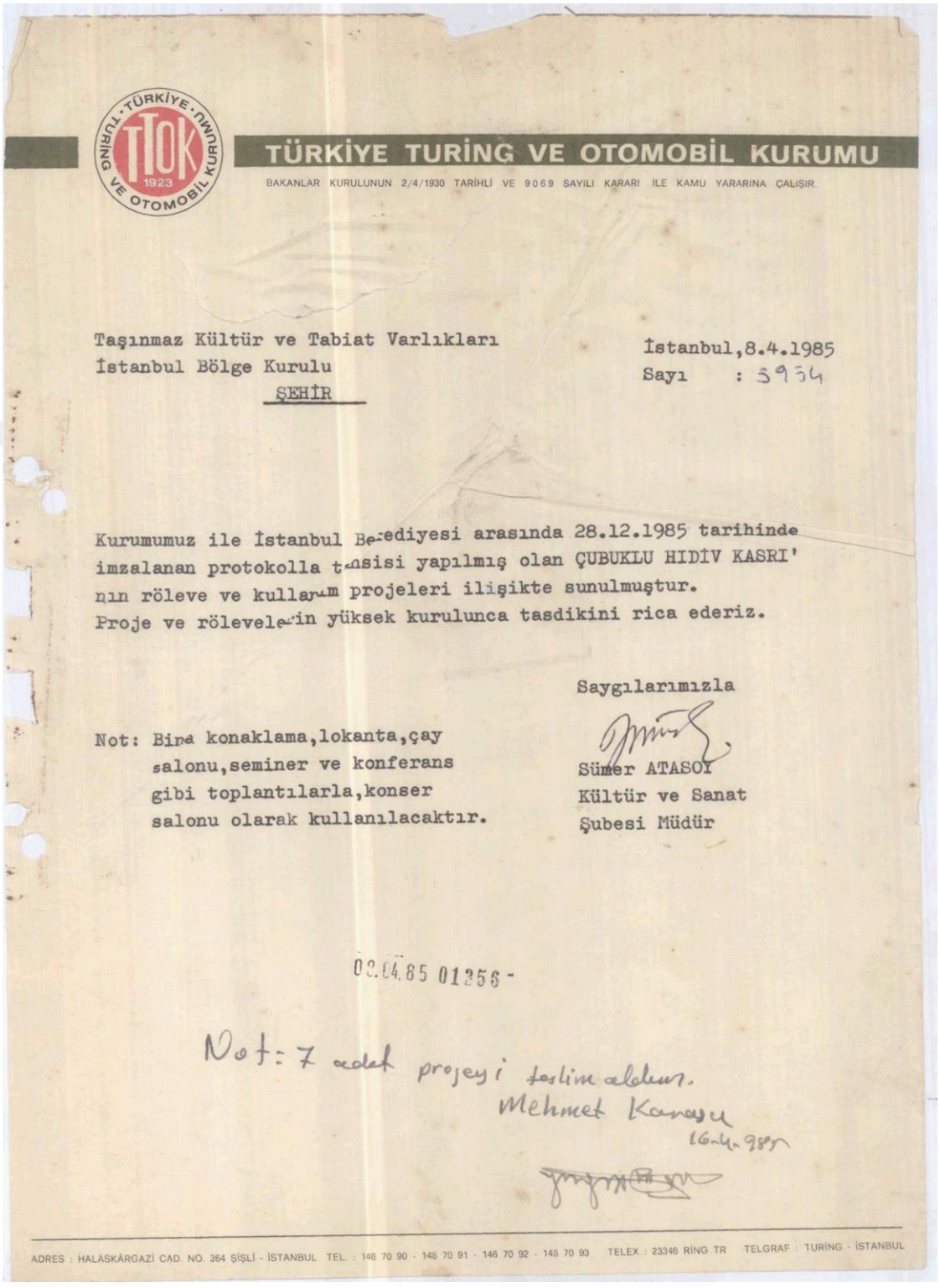
ÜYE	ÜYE	ÜYE	ÜYE	ÜYE
EYİCE (Semavi)	GİRAY (Muhteşem)	SİNEMCĞLU (Nermin)	TONER (Süha)	YALTIRIK (Faik)
	Bulunmadı			

ÜYE	ÜYE	ÜYE	ÜYE
st.Rölöve ve Anıtl. Müdürü	İst.Arkeoloji Müzeleri Müdürü	Bay.ve İskân Müd.	İst.Vakıfl. Baş Müd.
ORAL (Muharrem)	PASİNLİ (Alpay)	YILDIRIM (Kemâl)	CANKÖY (Ercüment)
		Bulunmadı	

EY.MA. 6.11.1986

Şekil E 11: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi.[252]

[252] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU

BAKANLAR KURULUNUN 2/4/1930 TARİHLİ VE 9069 SAYILI KARARI İLE KAMU YARARINA ÇALIŞIR.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları
İstanbul Bölge Kurulu
ŞEHİR

İstanbul,8.4.1985
Sayı : 5954

Kurumumuz ile İstanbul Belediyesi arasında 28.12.1985 tarihinde imzalanan protokolla tesisi yapılmış olan ÇUBUKLU HIDİV KASRI'nın röleve ve kullanım projeleri ilişikte sunulmuştur.
Proje ve rölevelerin yüksek kurulunca tasdikini rica ederiz.

Saygılarımızla

Sümer ATASOY
Kültür ve Sanat
Şubesi Müdür

Not: Bina konaklama,lokanta,çay salonu,seminer ve konferans gibi toplantılarla,konser salonu olarak kullanılacaktır.

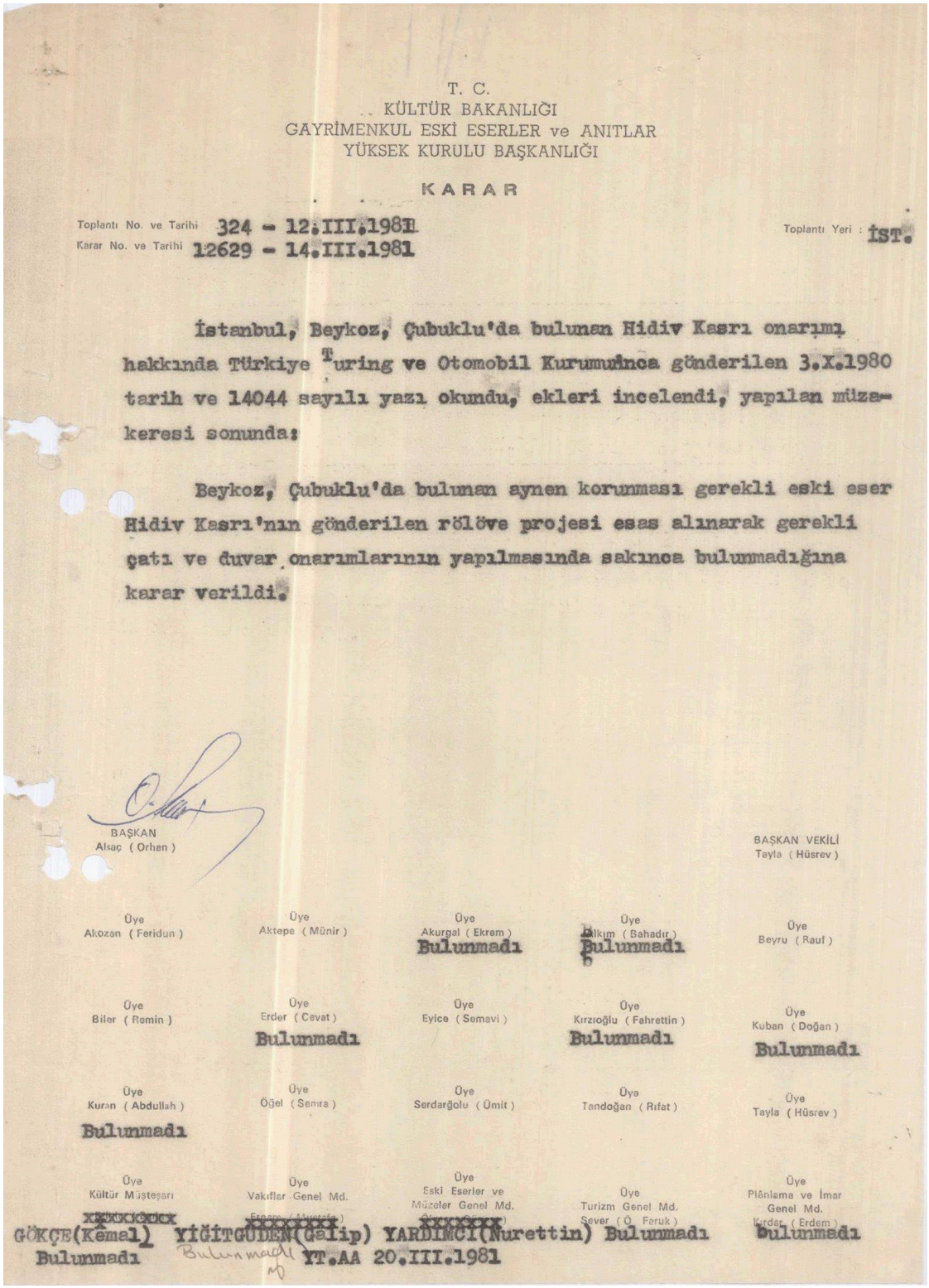
08.04.85 01356

Not: 7 adet projeyi teslim aldım.
Mehmet Kanaylı
16-4-985

ADRES : HALASKARGAZİ CAD. NO. 364 ŞİŞLİ - İSTANBUL TEL. : 146 70 90 - 146 70 91 - 146 70 92 - 146 70 93 TELEX : 23346 RİNG TR TELGRAF : TURİNG - İSTANBUL

Şekil E 12: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi.[253]

[253] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi 324 - 12.III.1981
Karar No. ve Tarihi 12629 - 14.III.1981

Toplantı Yeri : İST.

İstanbul, Beykoz, Çubuklu'da bulunan Hidiv Kasrı onarımı hakkında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunca gönderilen 3.X.1980 tarih ve 14044 sayılı yazı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

Beykoz, Çubuklu'da bulunan aynen korunması gerekli eski eser Hidiv Kasrı'nın gönderilen rölöve projesi esas alınarak gerekli çatı ve duvar onarımlarının yapılmasında sakınca bulunmadığına karar verildi.

BAŞKAN
Alsaç (Orhan)

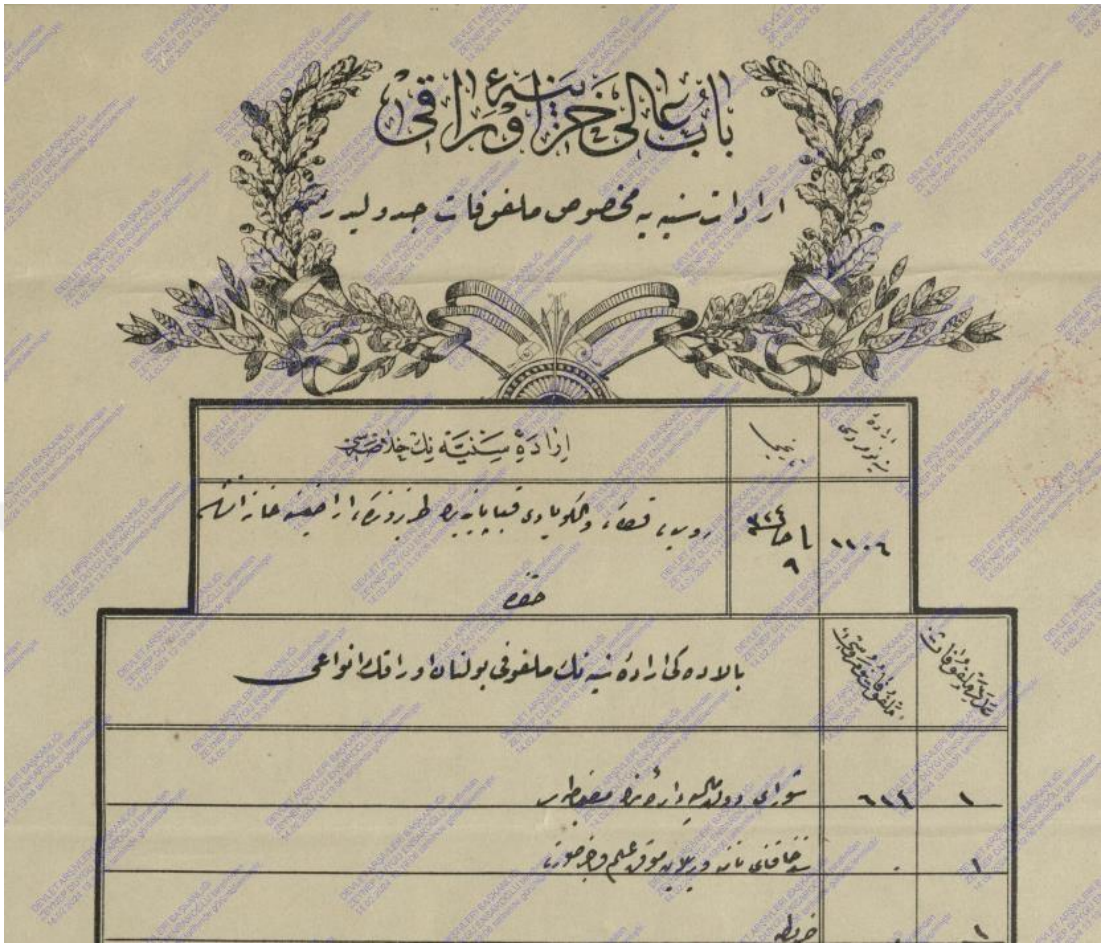
BAŞKAN VEKİLİ
Tayla (Hüsrev)

Üye Akozan (Feridun)
Üye Aktepe (Münir)
Üye Akurgal (Ekrem) Bulunmadı
Üye Bilkım (Bahadır) Bulunmadı
Üye Beyru (Rauf)
Üye Biler (Remin)
Üye Erder (Cevat) Bulunmadı
Üye Eyice (Semavi)
Üye Kırzıoğlu (Fahrettin) Bulunmadı
Üye Kuban (Doğan) Bulunmadı
Üye Kuran (Abdullah) Bulunmadı
Üye Öğel (Semra)
Üye Serdaroğlu (Ümit)
Üye Tandoğan (Rıfat)
Üye Tayla (Hüsrev)
Üye Kültür Müşteşarı XXXXXXXX GÖKÇE(Kemal) Bulunmadı
Üye Vakıflar Genel Md. XXXXXXXX YİĞİTGÜDEN(Galip) Bulunmadı
Üye Eski Eserler ve Müzeler Genel Md. XXXXXXXX YARDIMCI(Nurettin) Bulunmadı
Üye Turizm Genel Md. Sever (Ö. Faruk)
Üye Planlama ve İmar Genel Md. Kırdar (Erdem) Bulunmadı

YT.AA 20.III.1981

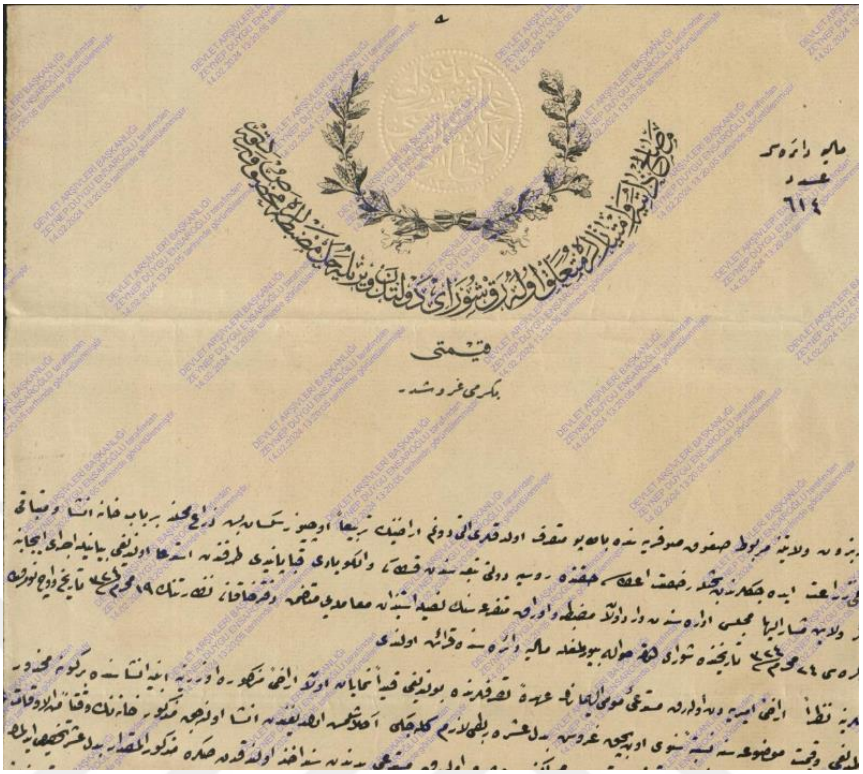
Şekil E 13: Hıdiv Kasrı'na ait arşiv belgesi.[254]

[254] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, 21.11.2023.

Şekil E 14: ‘’Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi’nin Trabzon’un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.’’ ne ait arşiv belgeleri.[255]

[255] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (26.01.2024)

Şekil E 15: ‘’Rusyalı Kostaki ile Alakayadi Kayapanidi’nin Trabzon’un Soğuksu karyesinde kendilerine ait arazi üzerine ev yapmalarına izin verilmesi talebi.’’ ne ait arşiv belgeleri.[256]

[256] Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr) (26.01.2024)